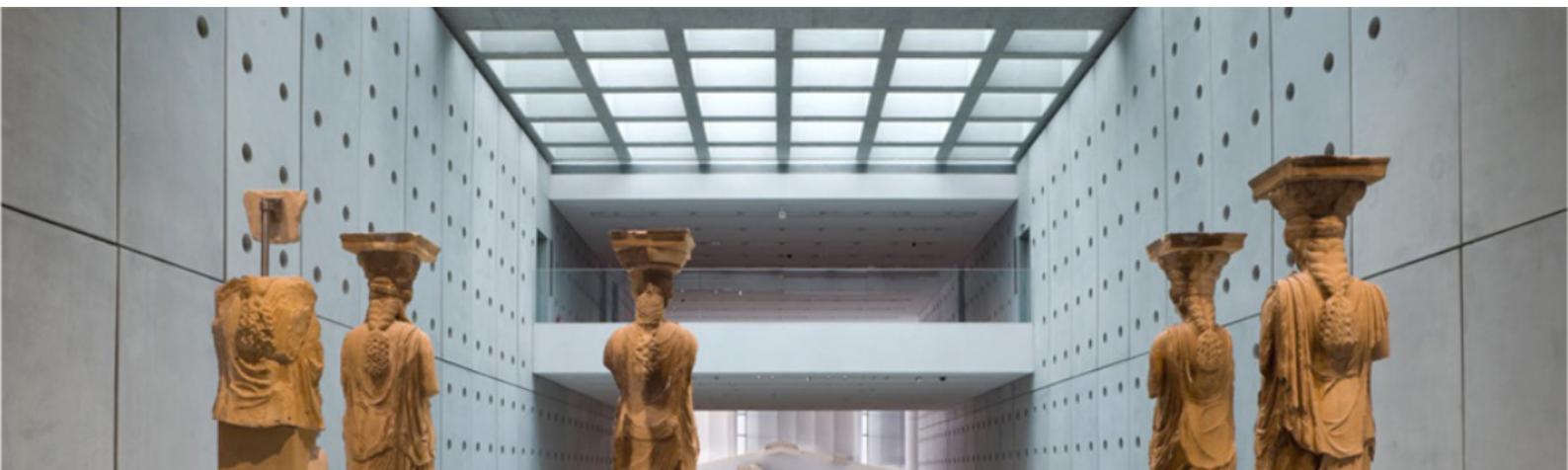

ÖRÖKSÉGMENEDZSMENT KÉZIKÖNYV

Valentina Cristini, Camilla Mileto, Fernando Vegas, Lidia García-Soriano,
Borut Juvanec, Andreja Benko, Palotás János, Palotás Gábor

TARTALOMJEGYZÉK

I. FEJEZET		V. FEJEZET	
A MŰEMLÉKVÉDELEM NEMZETKÖZI TÖRTÉNETE	2	HAGYOMÁNYOS ÉPÍTÉSI TECHNOLÓGIA	124
BEVEZETÉS	3	ELMÉLET ÉS GYAKORLAT	126
MEGJEGYZÉSEK A MŰEMLÉKVÉDELEM ELMÉLETÉHEZ	4	A HÁZ KONCEPCIÓJÁNAK FEJLŐDÉSE A KEZDETEKTŐL	128
MŰEMLÉKVÉDELEM: AZ ÚTTÖRŐK	6	VÁLYOG- ÉS FÖLDÉPÍTÉS	132
MŰEMLÉKVÉDELEM:		ÉGETETT AGYAGTÉGLÁK	136
TÖRTÉNELMI HIVATKOZÁSI PONTOK	7	KÖSZERKEZETEK	137
ALAPDOKUMENTUMOK: KARTÁK, EGYZMÉNYEK,		FASZERKEZETEK	141
NYILATKOZATOK, MEGÁLLAPODÁSOK	10	TETŐFEDÉS	150
		KOVÁCSMUNKÁK	156
II. FEJEZET		ÜVEG	158
A MŰEMLÉKVÉDELEM ESZKÖZEI	22	FESTÉS ÉS VAKOLÁSI TECHNIKA	162
BEVEZETÉS	23	VI. FEJEZET	
A „KÜLÖNBÖZŐ” ORSZÁGOK „KÜLÖNBÖZŐ”		ÖRÖKSÉGVÉDELMI SZÓJEGYZÉK	164
JOGI ESZKÖZÖKET JELENTENEK	24	A-Á	166
UNESCO	25	B	168
ICOMOS	27	C-DZS	171
CENTRALIZÁLT ÖRÖKSÉGVÉDELMI SZABÁLYOZÁS	30	E-É	173
DECENTRALIZÁLT ÖRÖKSÉGVÉDELMI SZABÁLYOZÁS	38	F	176
		G-H	179
III. FEJEZET		I	183
ÖRÖKSÉGVÉDELMI STRATÉGIÁK	48	K	187
ELŐSZÓ	50	M	192
EURÓPAI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG		N-NY	195
STRATÉGIÁJA A 21. SZÁZADRA	52	O-Ö	198
PÉNZÜGYI STRATÉGIÁK	68	P-R	199
MINTASZERVEZETEK JÓ GYAKORLATAI	72	S-SZ	206
		T	210
IV. FEJEZET		U	213
ÖRÖKSÉGVÉDELMI ESETTANULMÁNYOK	82	V	214
BEVEZETÉS	84		
BEAVATKOZÁSOK A VALLÁSI ÉPÍTÉSZETBEN	88		
KATONAI ÉPÍTÉSZETI BEAVATKOZÁSOK	94		
NÉPI ÉPÍTÉSZETI ÉS LAKÓ CÉLÚ ÉPÜLETEK			
BEAVATKOZÁSAI	100		
BEAVATKOZÁSOK AZ IPARI ÉPÍTÉSZETBE	106		
MÚZEUMOKAT ÉS KULTURÁLIS TEREKET			
ÉRINTŐ BEAVATKOZÁSOK	110		
BEAVATKOZÁSOK A TÁJBAN ÉS			
RÉGÉSZETI HELYSZÍNEKBEN	118		

I. FEJEZET A MŰEMLÉKVÉDELEM NEMZETKÖZI TÖRTÉNETE

Írta

Valentina Cristini,
Camilla Mileto,
Fernando Vegas,
Lidia García-Soriano

Universitat Politècnica de València
(Spanyolország)

Az építészettörténet hosszú évszázadai során a műemléki értékek felügyelete vagy azok gondozása iránti igény mindig elsődleges volt a bontással vagy "egyszerű" átépítésekkel szemben. Az is bizonyos, hogy már az ősi (ókori) civilizációk is irányelveket fogalmaztak meg a legfontosabb építészeti alkotásaik karbantartását és megőrzését illetően.

A 18. század végének bátortalan próbálkozásai után a 19. századra előbújtak az építészeti értékek megőrzésének (konzerválásának) és helyreállításának (restaurálásának) első "hivatalos" szószólói, úttörőként lépve színre olyan országokban, mint Franciaország, Anglia vagy Itália. Annak ellenére, hogy eleinte a hangjuk alig ért el valakihez és hiányoztak a gondolatok terjesztésének azon csatornái is, melyek csak később erősödtek fel az újabb lehetőségek révén, ám hatásuk így is kimagasló az elmélet (teória) kialakulásában és fejlődésében. Később kétségkívül a műemlékvédelmi karták lettek azok az ismertebb intézkedések, amelyek nemzetközi szinten tesznek módszertani javaslatokat.

1883-ban Rómában egy mérnökökből és építészekből álló csoport nagyszabású konferencia keretében ült asztalhoz, hogy megbeszéléseket folytassanak és megállapodjanak számos olyan intézkedésről, amelyeket a műemlékvédelmi eljárások során végre lehet hajtani. A szempontok közeledése, az elvi álláspontok és szabályok megvitatása egyenesen vezetett az első műemlékvédelmi karta összerakásához. A kezdeti lépést követően a 20. század eleje óta világszerte folyamatosan dolgoznak ki műemlékvédelmi kartákat. Számos hivatalos dokumentum (karták, ajánlások és nyilatkozatok) jelent meg a különböző városok neve alatt, ahol a műemlékvédelem területén működő szervezetek tagországai a találkozót tartották.

Meg kell jegyezni, hogy a különböző kartáknak soha nem volt jogi hatálya vagy kötelező ereje, sokkal inkább ajánlásoknak tekinthetők, amelyek a szakemberek figyelmét kívánják felhívni egy adott műemlék (műtárgy) megfelelő vagy éppen szakszerűtlen műszaki átalakításának előnyeire vagy veszélyeire. Mostanra a karták jellege és tartalma megváltozott, jelentős fejlődésen menve keresztül a korábban összeállított dokumentumokhoz képest. Különösen igaz ez a 21. századi kartákra, amelyek sokkal összetettebbek és árnyaltabbak, mint a korábbi dokumentumok, melyek hangvétele és irányelvei viszont sokkal általánosabb érvényűek és nagyban determináltak is voltak a 20. század nagy világgéseiinek következményeképpen.

A karták bemutatása többféleképpen történhet: az egyik lehetséges megoldás időrend szerint elemzi a fejlődésüket, követve a történelem változásokat. Egy másik érdekes megoldás egyfajta horizontális és interdiszciplináris megközelítés segítségével igyekszik összefüggéseket keresni az egyes tématerületeket, kérdésköröket valamint a különböző évtizedek megoldandó konfliktusait vizsgálva. Egy harmadik lehetséges megoldás azt elemezheti, hogy karták (és egyéb nyilatkozatok vagy ajánlások) az idők során milyen hatással rendelkeznek, milyen gyakran hivatkoznak rá, valamint hogy az olyan nemzetközileg elismert szervezetek mint az ICOMOS és az UNESCO mennyire teszik őket magukévá.

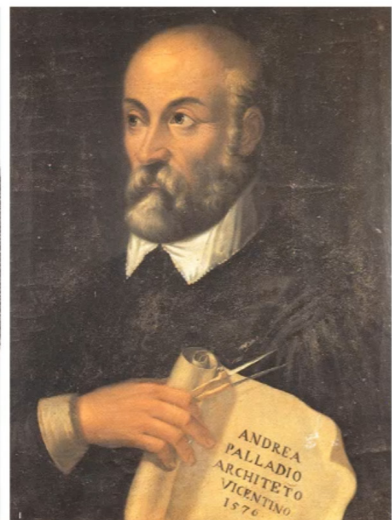
Ahhoz, hogy megértsük a műemlékvédelem jelenlegi helyzetét, az irányelveket és a terület szakértőinek szerepét, valamint a tudományág múltbeli alakulását kell elemezni. Korunk igényeinek, kulturális sokszínűségének megfelelően számos tanulmány készült erről a témáról, ami elengedhetetlen a felelős, szakszerű műemlékvédelemhez. Bár a műalkotások és az épületek megőrzése az ókortól napjainkig jelen van, a történelem során két jól elkülöníthető szakaszt azonosíthatunk.

A kezdeti, tudomány előtti időszakban (a korai, történelmi civilizációktól a 18. századig), a műemlékek, festmények és szobrok megóvása egyértelműen korábbi tapasztalatokon nyugvó, kézműves tevékenység volt, amelyeknek célja főként a sérülések kijavítása, az állagromlás megelőzése, az elveszett elemek rekonstrukciója vagy azok megfelelő módosítása a kor ízlésének, ideológiájának, vagy más szempontnak (gazdasági, politikai...) megfelelően. A mesterek szigorúan őrizték módszereiket, hiszen szakmai szempontból nem volt különbség a művészeti alkotás és a műemlékvédelem közt.

A második szakasz, vagy tudományos korszak (19. és 20. sz.) a kortárs korszakkal kezdődött. Ez egybeesett a műemlékvédelem modern értelmezésével valamint a műemlékek védelmének igényével, célul tűzve ki azok továbbadását a jövő generációinak. A különféle műemlékvédelmi elméletek, amelyek kezdetben a történelmi hitelességen, valamint a műemlékek különböző értékeinek ismeretén alapultak, alkotják jelenleg a tudományág magját. Ezzel párhuzamosan a technológiai újítások és a szakmai tudatosság előtérbe kerülése magával hozta a történelmi építészet ismeretének és fennmaradásának biztosítására legalkalmasabb módszerek kutatását, tanulmányozását is.

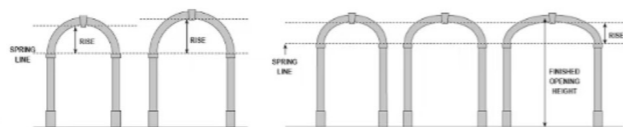
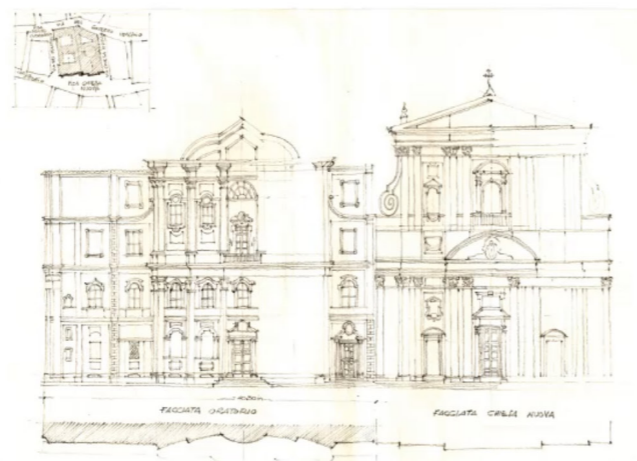
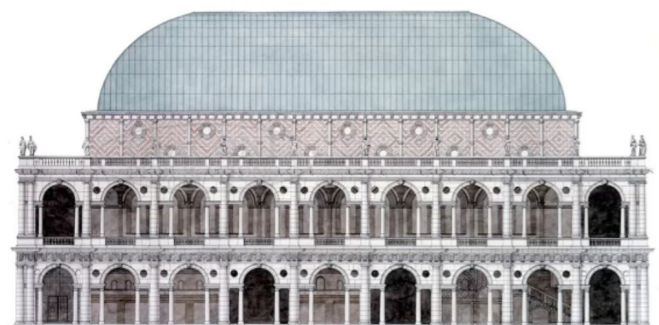
ALBERTI

PALLADIO

BORROMINI

MŰEMLÉKVÉDELEM: AZ ÚTTÖRŐK

Az egyik első kiemelkedő műemlékvédő Leon Battista Alberti itáliai építész volt a 15. században. A firenzei Santa Maria Novella bazilika a domonkos szerzetesek kis 13-14. századi templomának helyén épült. A homlokzata egészen addig nem készült el, amíg egy gazdag firenzei kereskedő, Giovanni Rucellai nem biztosította a munkálatok befejezéséhez szükséges pénzt, megbízva kedvenc építészét a feladattal. Leon Battista Alberti lett felelős e különleges, félbehagyott építmény befejezéséért. A geometriai arányok szigorú tiszteletben tartásával elegáns és harmonikus műremeket alkotott szerpentinitből és carrarai márványból. Ez a stíluselméleti bravúr új értéket rendelt a korábban meglévő elemekhez, teljes mértékben kihasználta a meglévő geometriát és a burkolatok kompozíciója irányította a szerkesztését. Alberti a homlokzatot a klasszikus arányokkal rendelkező oszloprenddel egészítette ki annak érdekében, hogy az egésznek egységet és harmóniát biztosítson. Az épület egységessé tétele érdekében kőből faragott intarziákat használt, , harmóniát teremtve az eredeti gótikus és az új elemek között, egyszersmind tisztelegve a toszkán építészeti hagyományok előtt.

A 16. században egy másik úttörő, Andrea Palladio volt a Velencei Köztársaság hivatalos főépítésze, aki főként Vicenza városában és környékén dolgozott, beleértve a bazilikát is. Az egykori vicenzai Palazzo della Ragione-t egy kétszintes loggiával vette körül új szerkezeti burokként, ami akkoriban az épület teljes körű restaurálásával ért fel. A kétszintes kompozíció kialakítását nagyban segítette a velencei ablakok (más néven Palladio-motívumok) használata, amelyben a központi boltívet két egyenes záródású kisebb nyílás fogja közre. Az egyes íveket tartó homlokzati oszlopok a belső tér felé megduplázódnak, így a boltív keskeny dongaboltozottá alakul, ami lenyűgözően megújult városi környezetet teremtett. A középkori épületek új burkolata teljesen illeszkedett a Piazza dei Signori térhez és a reneszánsz városhoz.. Műemléki szempontból nézve kimagaslónak számít az az építészeti megoldás, ahogyan Palladio az eredeti palota meglévő szabálytalan alaprajzi szerkesztését tiszteletben tartva és ahhoz igazodva alakította ki a homlokzatok nyílásait. Ez a megoldás az ablakok különböző szélességét eredményezhette volna és ennek következtében vagy különböző magasságú boltívek vagy azonos magasságú, de különböző meredekségű szegmensívek alakulhattak volna ki. Ezen fenyegetést elkerülve a homlokzat harmonikusnak és szimmetrikusnak hat azáltal, hogy a Palladio-motívum központi nagy ablakai az egész homlokzaton egységes méretekkel lettek kialakítva, míg ezen nagy boltíves nyílások két oldalán elhelyezkedő egyenes záródású nyílások együttesen kezelik a szélességbeli különbségeket.

A 17. században a tudományág másik előfutára Francesco Borromini volt. Amikor a római Oratorio dei Filippini munkálatain dolgozott, Borromini olyan építészeti és tipológiai nyelvet alkalmazott, amely nagymértékben különbözött az eredeti kolostor egyszerű, nyugodt formavilágától. A közösségi tereket drámai és zenei oratóriumok előadására használták. A szerény és barátságos magánlakások a belső udvarok köré szerveződtek, hogy ideális kisvárosként működjenek. Mindezt az egyik első barokk homlokzattal zárta le, amely figyelembe veszi az eredeti templom felületeit és tömegét, ugyanakkor a homorú és domború formák higgadt ellenpontozásával el is különül tőle. Ez az egyszerű megoldás tiszteletben tartja a korábban létrejött környező épületet, követendő példát állítva a műemlékek és a műemléki jelentőségű homlokzatok szomszédságában történő későbbi fejlesztések elé is.

A 18. században a római Palatinus (1729), a tivoli Villa Adriana (1734-től) valamint a római városok mint Paestum (1746), Pompeii (1748) és Herculaneum (1750) területén zajló gyors, egymást követő ásatások eredményeként megfogalmazódott a helyi antikvitás fogalma, és felerősödött a nemzeti identitás keresése iránti vágy. Fokozatosan meghatározták a régészeti védelemre vonatkozó irányelveket és intézkedéseket is, és épp ezen a ponton érdemes megemlíteni két római építész, Rafael Stern és Giuseppe Valadier különleges szerepét is a 19. század első felében.

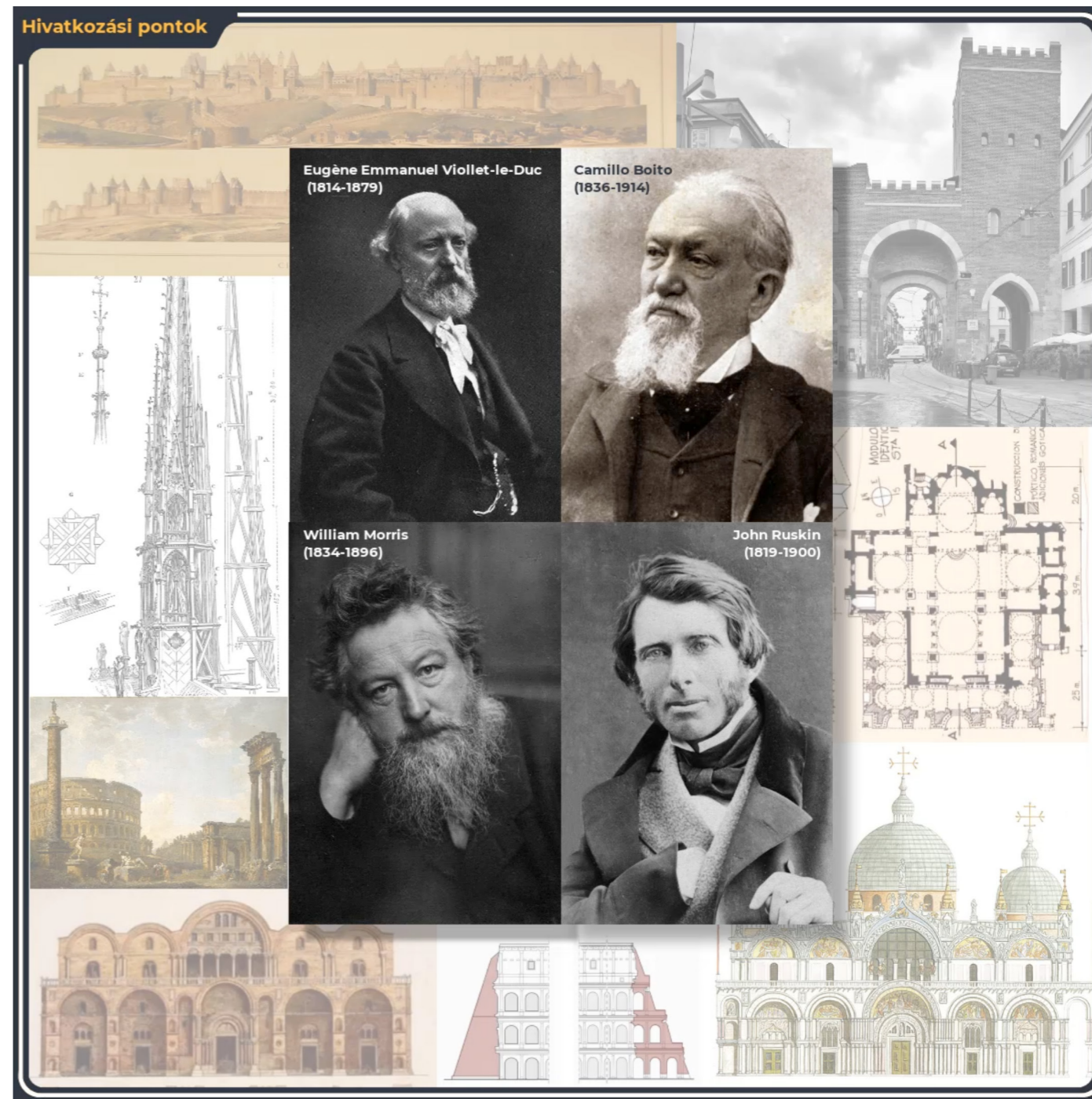
A római Colosseum esetének elemzése két olyan beavatkozásra terjed ki, amelyek egy-egy jelentős szerkezeti problémát oldottak meg és megakadályozták a Colosseum több szárnyának az összeomlását az évekig tartó elhagyatottság, fosztogatások és földrengések után:

Rafael Stern (1807) megoldása az volt, hogy a boltíveket a Lateráni bazilika felőli oldalon letisztult formájú ferde támpillérrel erősítette meg. Ez a beavatkozás a Colosseum (Amphitheatrum Flavium) eredetiségének megőrzésével valósult meg, az eredetitől eltérő formák és anyagok használatával, kontrasztot hozva létre az új és a meglévő részek között, egyúttal megállítva az állagromlást befalazva a rossz állapotban lévő részeket és egyszerűbb textúrákat és részleteket adva az új felületeknek. Ezt követően a Giuseppe Valadier (1826) által végzett második beavatkozás az építmény egy másik gyenge szakaszán oldotta meg a szerkezeti problémát néhány boltív újbóli kialakításával, folytonosságot teremtve az új és a meglévő részek között. Stern és Valadier beavatkozásai új gyakorlati megközelítést alkalmaztak: különbséget tettek a kiegészítések és az eredeti részek között oly módon, hogy közben dialógust is teremtettek közöttük, eközben olyan jól felismerhető egyszerűsítéseket és megkülönböztetéseket hoztak létre, amelyeket a 20. századtól kezdve alapvető fontosságúvá váltak.

MŰEMLÉKVÉDELEM: TÖRTÉNELMI HIVATKOZÁSI PONTOK

A stílus és az esztétikai egység megőrzése

Eugène Emmanuel Viollet-le-Duc (1814-1879) francia építész, műemlékvédelmi szakértő és építészeti teoretikus, akinek neve a purista neoromán-neogótikus mozgalomhoz kötődik, amely a 19. század első évtizedeiben született Európában, és többek között a román és gótikus építészeti újjászületését szorgalmazta. Franciaország első műemlékvédelmi főfelügyelőjének, Ludovic Vitet-nek és utódjának, Prosper Mérimée-nek a barátjaként Viollet-le-Duc már nagyon fiatalon részt vett a francia forradalom okozta károkat és pusztításokat elszenvedett, főként középkori eredetű nemzeti műemlékek megőrzéséről szóló vitában. A nevéhez fűződik annak a műemlékvédelmi elméletnek a kidolgozása, amely a 19. század nagy részében és a 20. század első harmadában uralta a nemzetközi porondot. Elmélete azon az elképzelésen alapul, hogy egy műemlék értékét a forma és a stílus adja, és a műemlékvédelemnek arra kell törekednie, hogy ezeket helyreállítsa. Ez az építészettörténetnek, az épületek iskolák és korszakok szerinti osztályozásának, valamint a Viollet-le-Duc és követői által hirdetett analóg-összehasonlító tanulmánynak köszönhetően vált lehetővé. Az alap gondolat az, hogy a kortárs építészeti képes jobbá és tökéletesebbé tenni egy épületet és a korabeli építész munkáját, mivel több információhoz fér hozzá, valamint alaposabb, és szélesebb körű ismeretekkel rendelkezik a korszakról.

Vitet és Mérimée segítségével 1838-ban Viollet-le-Ducot az Állami Épületek Tanácsának ellenőrévé nevezték ki, és 1840-től kezdve számos műemlékvédelmi megbízást kapott Franciaország-szerte. Ezek közül érdemes kiemelni Carcassonne városát, egy romos római katonai erődöt, amely az évszázadok során számos bővítéssel gazdagodott. A kettős, 3 km hosszú fallal körülvett épületegyüttes magában foglal 52 tornyot, számos épületet, köztük a Narbonnais kaput és az Sainte-Nazaire templomot. A középkori városmagot (La Cité), azaz az Atlanti-óceánt és a Földközi-tengert Toulouse-on keresztül összekötő úthoz csatlakozó stratégiai fontosságú erődöt a gallok, rómaiak, vizigótok és a különböző francia középkori korszakok, elsősorban a 13. század hatásai jellemeznek.

Viollet-le-Duc több mint húsz éven át dolgozott a épületegyüttes teljes körű stílustiszta helyreállításán. Ez aligha meglepő, hiszen úgy vélte, hogy egy befejezetlen építmény újjáépítésekor az építésznek kötelességük előzetes, részletes tanulmányt készíteni, hogy az épület eredeti stílusa a hiányos vagy hiányzó részekben is érvényesüljön. Úgy vélte, hogy az épületnek az eredeti alkotó feltételezett elképzelésének megfelelő, ideális stílusjegységet kell elérnie. Ez a tornyok, várfalak és átépítések különös, kreatív stílusutánpótlását eredményezte, amely a "tökéletes egész" kereső szenvedélyes, romantikus és megújuló diadalmámmal párosult, amelyben a középkori építészet vívmányai összefonódtak a kor építészetének technikai vívmányaival.

Romok, patina és az idő múlása

John Ruskin angol író (1819-1900) volt a rekonstrukció-ellenes mozgalom vezetője. Bár életében időnként félreértették, a Ruskin és tanítványa, William Morris által megfogalmazott néhány főbb gondolatot ma már kulcsfontosságúnak tartanak a kulturális örökség modernkori megőrzésében. A minimális mértékű beavatkozás azt a hozzáállást tükrözi, miszerint az épületek nem a mieink, hanem ősünk és leszármazottaink tulajdonát képezik, ezért erkölcsi kötelességünk megvédeni ezeket és biztosítani a fenntartásukat. Mindez a műemlékekkel szembeni tiszteletteljesebb hozzáállást tükrözi, és olyan romantikus fogalmakhoz kapcsolódik, mint a rom, a festői és a fenséges, amelyek a 19. század csúcspontjára jellemzők.

1877-ben Ruskin és Morris vezetésével lelkes úttörők egy kis csoportja alkalmazta ezeket az elveket, létrehozva az első angliai műemlékvédelmi mozgalmat. Ez a szervezet, az SPAB (Társaság a Régi Épületek Védelméért) a mai napig létezik. A Társaság eredeti, Kiáltványában is megfogalmazott elképzelései azóta is meghatározók a műemlékvédelemben, mind az Egyesült Királyságban, mind külföldön, és ez leginkább a velencei San Marco épületegyüttes védelme esetében figyelhető meg. Ezzel összefüggésben az SPAB nemzetközi bizottsága elutasította Giovanni Battista Meduna (1800-1886) olasz építész stílusjavaslatait, aki árgus szemmel figyelte Velence újjáépítését és helyreállítását (a Teatro La Fenice, a Ca' d'Oro és a Chiesa di San Silvestro esetében szerzett tapasztalatok alapján). Ez az intézkedés, amelynek célja a San Marco "Piazzetta" néven ismert, gótikus stílusú bizánci bazilika oldalának védelme volt a restaurálás révén, valamint a Köztársaság által a háborúban zsákmányolt műkincsek kiállítása együttesen széleskörű nemzetközi figyelmet keltett. Meduna a hozzáépítéseket és kiegészítéseket szerette volna eltüntetni, de végül a közvélemény és a politikai vezetés ezt megakadályozva a műemlékvédelmi irányelveket támogatta.

Képtelenség az egyensúly az álláspontok között?

Camillo Boito olasz építész (1836-1914) volt a "harmadik út" megteremtője a stíluskonzervatív puristák rekonstruáló túlkapásai és a radikális restaurálásellenes mozgalom között, amely pedig inkább eltüntetett volna egy épületet, mintsem hogy bármilyen felújítást végezzen rajta. Camillo Boito tudományos műemlékvédelem elméletének néhány alapgondolata kulcsfontosságú lett a 21. századi műemlékvédelemben. Ezek a következők: a műemlékvédelem elsőbbséget élvez a restaurálással szemben, a minimálisan szükséges beavatkozásként értelmezett restaurálás legitimitása, a műemlékek autentikusságának megőrzése, tiszteletben tartva minden korszakot, valamint a beavatkozás során hozzáadott új anyagok látható megkülönböztetése. Boito javaslatai visszatérnek a tudományhoz, a nyelvészeti elemzés és a szövegkritika alkalmazásához, a szövegek vagy dokumentumok megfelelő helyreállítása és értelmezése érdekében. Boito kiállt amellett, hogy egy régi épületet új elemekkel bővítve lehessen helyreállítani, hogy garantálni lehessen az általános és világos értelmezést, mindössze az új cikkekben a diakritikus jeleket kell alkalmazni, amelyek segítségével egy szó kiemelhető a szövegkörnyezetből, amelyben szerepel (jelek, idézőjelek, dőlt betűk). A restaurálás és a filológia közötti párhuzam két fő elven alapult: a helyreállítás megkülönböztethetőségén (azaz a restaurálás során különbséget kellett tenni az új és a régi részek között) és a helyreállítás láthatóvá tételén (az elvégzett helyreállításnak széles körű nyilvánosságot kellett kapnia, hogy ne keltsen hamis hatást a helyreállított épületen). Boito egyik érdekes munkája a régi városfal részeként épült milánói Porta Ticinesének a helyreállítása volt 1861-ben. Boito eltüntette a középkor után fokozatosan egymásra épült épületeket, kiemelve a két oldalsó boltívet. A két téglatornyot is részleges befejezésekkel látta el oly módon, amelyek felismerhetőek az elemek színének és anyagának, az illesztéseknek, a részleteknek és az egyszerűsített formáknak köszönhetően. A projekt során helyreállította a csúcsíves ablakokat is, és több helyen újrafugázta a téglákat, vakolatlanul hagyva őket.

ALAPDOKUMENTUMOK: KARTÁK, EGYZMÉNYEK, NYILATKOZATOK, MEGÁLLAPODÁSOK

Számos olyan dokumentum született különböző kongresszusokon és nemzetközi szakértői találkozókra, amelyek egy adott kulturális érték megőrzésére, helyreállítására vagy kezelésére vonatkozó kritériumok egységesítésére és szabályozására létrehozott irányelvként működnek.

Ezek közül sokat azoknak a városoknak a neve alatt adták ki, ahol a műemlékvédelem és helyreállítás területén érdekelt szereplők találkoztak. Ezek a találkozók azt a célt szolgálták, hogy konszenzus szülessen a műemlékvédelmi beavatkozásra, vagy az örökség kezelésére vonatkozó ajánlásokról, amelyek módszertani és gyakorlati kérdésekre adnak választ. Ezekben a dokumentumokban egy dolog közös: hangsúlyozzák az örökséghez kapcsolódó értékek legkülönbözőbb megjelenési formáit, legyen az tárgyi vagy szellemi örökség. Az esettől függően ezek a protokollok védik a kulturális, művészeti, történelmi, esztétikai, funkcionális, gazdasági és oktatási értékeket a hitelesség, az antikvitás és a fenntarthatóság szempontjából, amelyek a "kulturális javak" fogalmához kapcsolhatók.

Ezek a dokumentumok nem kötelező érvényűek, hanem olyan lehetséges precedenseket teremtenek, amelyeket később számos ország jogszabályaiba beemelnek. Érdemes megfigyelni, hogyan bővül fokozatosan az örökség fogalma ezekben a dokumentumokban, ahogy a vita egyre részletesebbé válik, az örökség adott területének számos konkrét vonatkozását érintve.

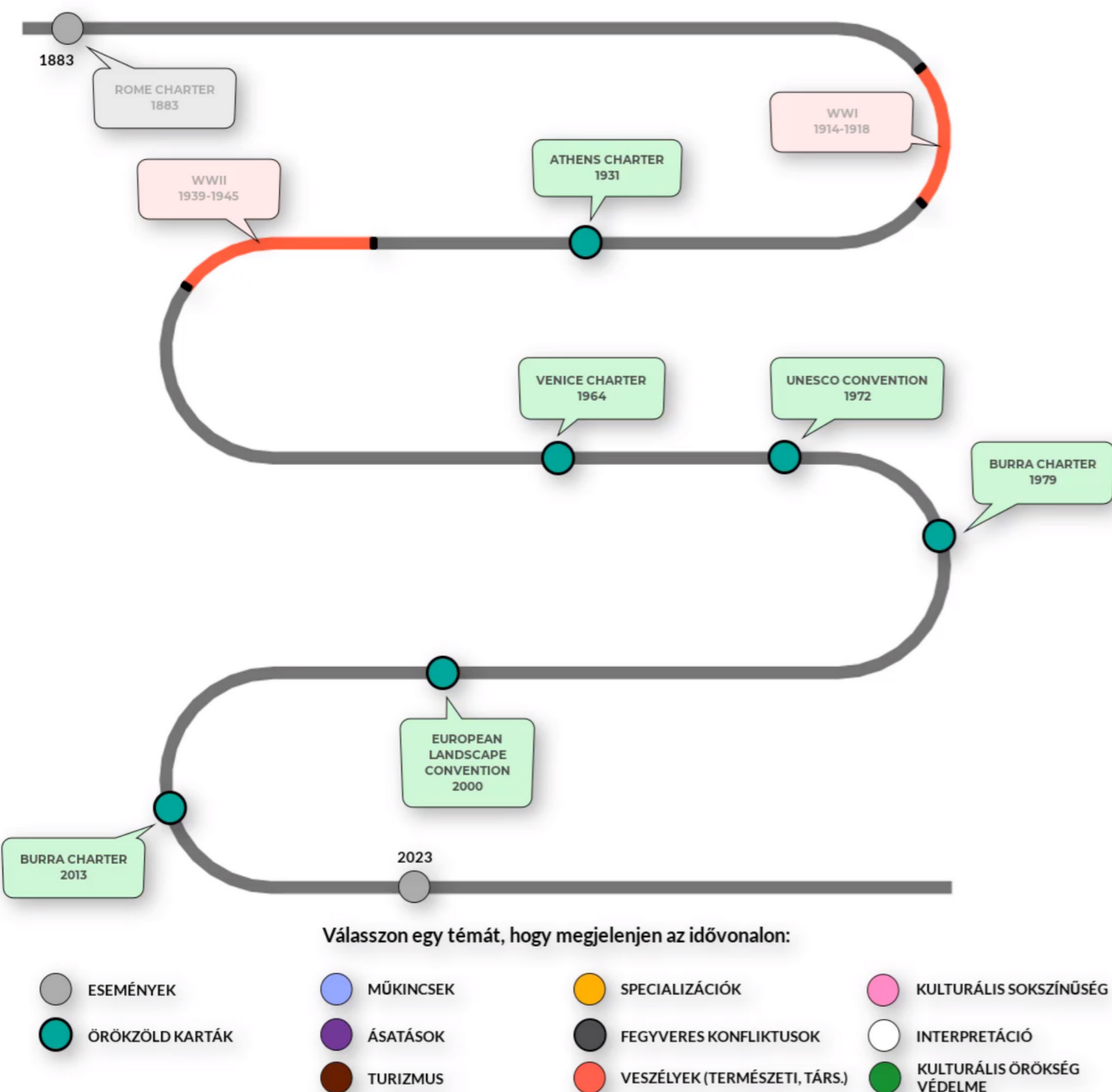
A dokumentumok között számos olyan példa található, amely hatása, nemzetközi jellege és a vizsgált kulcsfontosságú kérdések miatt méltóak a figyelemre. Ezek közül számos dokumentumban kiemelik a javasolt ajánlásokat és iránymutatásokat, vagy meghatározzák a lehetséges korlátokat, szankciókat és elkerülendő negatív intézkedéseket. A 19. század vége óta több mint 70 nemzetközi jelentőségű dokumentum született, amelyeket az alábbiakban foglalunk össze és részletezünk.

DOKUMENTUMJEGYZÉK - Válogatás érdeklődésre számot tartó dokumentumokból:

1883 ROME CHARTER - IV Congress of Italian Engineers and Architects (1883)
1931 ATHENS CHARTER for the Restoration of Historic Monuments
1932 CARTA DEL RESTAURO ROME Restoration of monuments
1954 HAGUE CONVENTION for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict
1956 THE NEW DELHI RECOMMENDATIONS on International Principles Applicable to Archaeological Excavations
1964 VENICE CHARTER for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites
1972 CARTA DEL RESTAURO DE ROMA Conservation of artistic heritage
1972 UNESCO CONVENTION Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage
1975 AMSTERDAM CHARTER for the Conservation of Architectural Heritage
1975 AMSTERDAM DECLARATION for the Conservation of Architectural Heritage
1976 MEXICO CHARTER for the Defence of Cultural Heritage
1976 BRUSSELS CHARTER of Cultural Tourism
1977 NORMS OF QUITO for the Preservation and Utilisation of Monuments and Sites of Archaeological, Historical and Artistic Interest
1979 RECOMMENDATION 880 of the Council of Europe on the Conservation of European Architectural Heritage
1981 THE FLORENCE CHARTER on Historic Gardens
1982 BERLIN CONFERENCE on European cities
1984 CONSERVATION-RESTORATION COPENHAGEN The Conservator-Restorer: a Definition of the Profession
1985 GRANADA CONVENTION for the Protection of Architectural Heritage of Europe
1986 NOTO CHARTER Perspectives for the Conservation and Restoration of the Historic Centre
1986 TOLEDO CHARTER for the Conservation of Historic Towns
1986 RESOLUTION ON THE CONSERVATION OF WORKS OF ART Conservation of Works of art and objects of cultural and historical interest
1987 CONSERVATION CHARTER for the Conservation and Restoration of Cultural and Art Objects
1987 WASHINGTON CHARTER for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas
1990 LAUSANNE CHARTER for the Protection and Management of Archaeological Heritage
1992 VERACRUZ CHARTER Action policy in Historic Centres in Latin America
1992 VALLETTA TREATY Protection of Archaeological Heritage
1994 NARA DOCUMENT Cultural diversity and heritage diversity. Values and authenticity
1995 UNIDROIT CONVENTION on Stolen or Illegally exported cultural objects
1996 ICOMOS UNDERWATER CHARTER Protection and management of the underwater cultural heritage
1996 PRINCIPLES FOR THE RECORDING OF MONUMENTS Principles for the recording of monuments, groups of buildings and sites
1997 DOCUMENT OF PAVIA towards a European profile of the conservator-restorer
1998 RADENCI DECLARATION Protection of Cultural Heritage in Emergencies and Exceptional Situations

1999 SECOND PROTOCOL TO THE HAGUE CONVENTION Protocol for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict
1999 BURRA CHARTER Guide for the conservation of places of cultural significance
1999 CHARTER ON THE BUILT VERNACULAR HERITAGE
1999 CULTURAL TOURISM CHARTER Management of tourism in places of heritage significance
1999 PRINCIPLES FOR TIMBER STRUCTURES Principles for the preservation of historic timber structures
2000 KRAKOW CHARTER Principles for conservation and restoration of built heritage
2000 EUROPEAN LANDSCAPE CONVENTION Protection, management and planning of landscape
2000 PROTECTION OF CULTURAL PROPERTY IN THE EVENT OF ARMED CONFLICT
2001 PARIS CONVENTION ON THE PROTECTION OF THE UNDERWATER CULTURAL HERITAGE Protection of the underwater cultural heritage
2002 CHARTER ON THE STUDY AND CONSERVATION OF RETABLOS
2002 ECCO PROFESSIONAL GUIDELINES The profession of conservation-restoration and its code of ethics
2003 NIZHNY TAGIL CHARTER Industrial Heritage
2003 CONVENTION FOR THE SAFEGUARDING OF THE INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE, PARIS
2003 DECLARATION CONCERNING THE INTENTIONAL DESTRUCTION OF CULTURAL HERITAGE, PARIS
2003 PRINCIPLES FOR THE PRESERVATION AND CONSERVATION/RESTORATION OF WALL PAINTINGS
2003 PRINCIPLES FOR STRUCTURAL RESTORATION Analysis, conservation and structural restoration of architectural heritage
2005 ENAME CHARTER for the Interpretation of Cultural Heritage Sites
2005 XI'AN DECLARATION on the Conservation of the Setting of Heritage Structures, Sites and Areas
2006 ICOM MUSEUMS CODE OF ETHICS Code of ethics for museums
2007 HAVANA MEETING Science and technology for Cultural Heritage
2008 LONDON CHARTER Computer-based Visualisation of Cultural Heritage
2008 CHARTER ON CULTURAL ROUTES
2008 CHARTER ON THE INTERPRETATION AND PRESENTATION OF CULTURAL HERITAGE SITES
2008 NEW DELHI RESOLUTION Terminology for the conservation of tangible cultural heritage
2008 ICOM RESOLUTION, NEW DELHI Terminology for the definition of the conservation of tangible cultural heritage
2009 BIERZO CHARTER Conservation of mining heritage
2010 LIMA DECLARATION for disaster risk management of cultural heritage
2011 MADRID DOCUMENT 20th-century architectural heritage
2011 DUBLIN PRINCIPLES for the Conservation of Industrial Heritage Sites, Structures, Areas and Landscapes
2011 VALLETTA PRINCIPLES Safeguarding and management of historic cities, towns and urban areas
2014 FLORENCE DECLARATION Landscape and human values
2017 DELHI DECLARATION Heritage and Democracy
2018 BUENOS AIRES DECLARATION marking the anniversary of the Universal Declaration of Human Rights

KARTÁK, EGYEZMÉNYEK

A kezdetek: A RÓMAI KARTA - Az Olasz Mérnökök és Építészek IV. kongresszusa (1883)

Ez a dokumentum, a téma összegyűlt szakértői számára valóban meghatározó szöveg, a műemlékek védelmére mint dokumentumra tekint. Camillo Boito, a zseniális műemlékvédelmi építész nagy szerepet játszott ennek a kartának az elkészítésében azzal az általa képviselt állásponttal és axiómával, hogy "a javítás előtt megerősítés kell, a helyreállítás előtt pedig javítás". Ezeket az intézkedéseket csak az épület állapotának felmérését követő előzetes, átfogó, részletes vizsgálatot követően lehet végrehajtani. Olyan esetekben, amikor a körülmények és a felmérések beavatkozást tettek szükségessé, az iránymutatások alkalmazásával a tevékenységek felismerhetővé és láthatóvá váltak, tiszteletben tartva az épület minden építési fázisát.

A megbeszélés: az ATHÉNI KARTA a Műemlékek Helyreállításáról (1931)

Az athéni karta ösztönzi a világ művészeti és régészeti örökségének megőrzését, kiemelve az országok szerepét a civilizáció védelmezőiként. Első alkalommal javasolták, hogy minden ország vállalja a szélesebb körű és hatékonyabb együttműködést, hogy biztosítsák a művészeti alkotások és történelmi műemlékek megőrzését. Ez a karta elemzi az egyes országokban a műemlékvédelemmel kapcsolatos jogszabályokat, és szorgalmazza, hogy a hatóságok kapjanak döntési jogköröket a műemlékvédelem tekintetében, különösen a köz- és a magánjog összekapcsolásával. A karta nemzeti szinten is éreztette hatását, ahol az alapelveket a helyi viszonyoknak megfelelően határozták meg, mint például Olaszországban a műemlékek helyreállításáról szóló 1932-es CARTA DEL RESTAURO ROMA esetében.

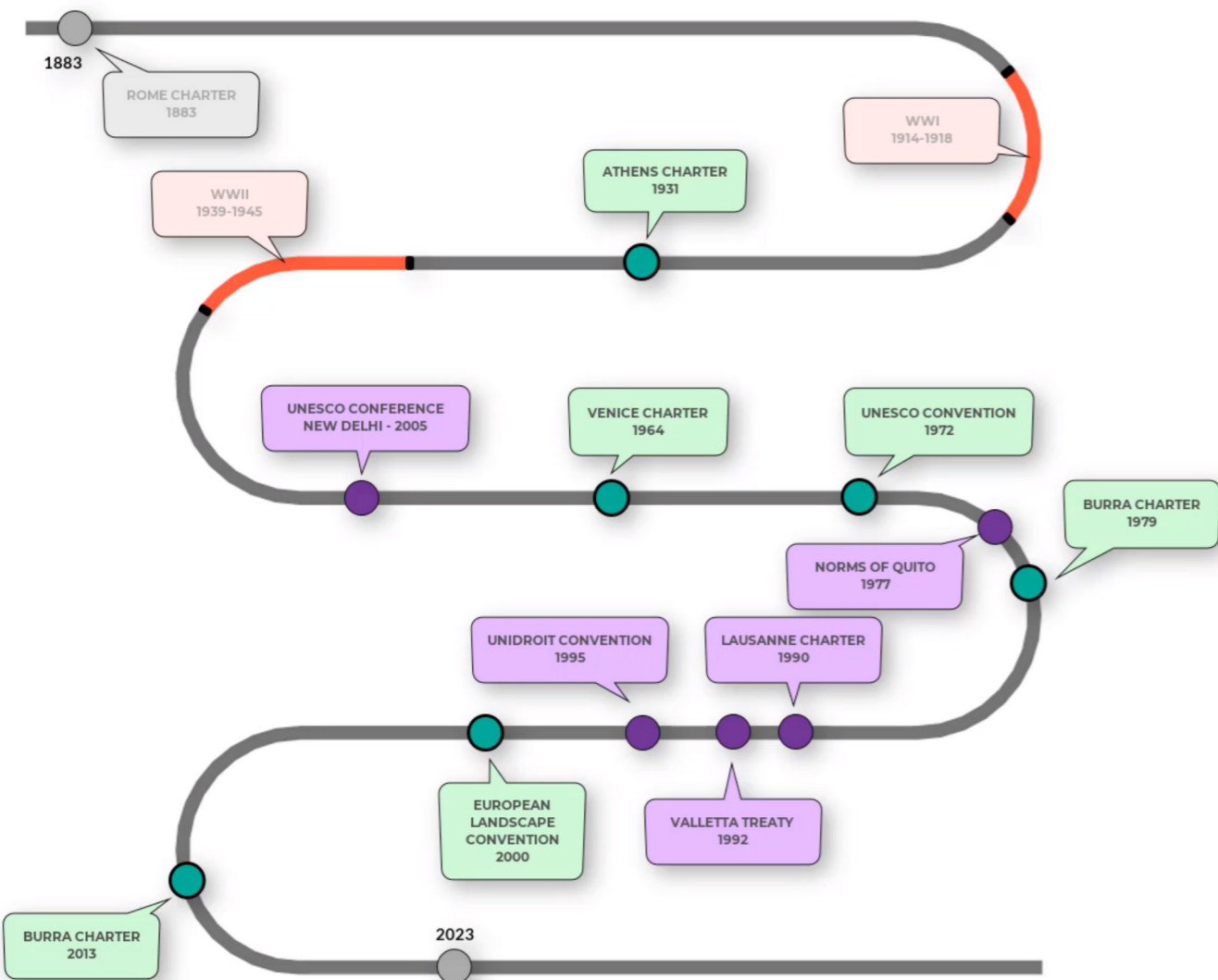
Egy "örökzöld": Nemzetközi karta a műemlékek és műemléki együttesek konzerválására és restaurálására - a VELENCEI KARTA (1964)

A Velencei Kartát (1964) alkotó 16 cikkely valószínűleg a megjelenése óta a legtöbbet idézett és emlegetett nemzetközi dokumentum. Eredetileg az Athéni Karta modernizált változataként született, a műemlékvédők háború utáni aggodalmára és tehetetlenségére való válaszul. Több, a karta megálmodói által folytatott kerekasztal-beszélgetés zajlott le többek között Roberto Pane, Piero Gazzola és Raymond Lemaire részvételével, melyek hangsúlyozták a restaurálás fogalmának kivételes jellegét. Emiatt korszerűbb eszközök segítségét is igénybe vették, tiszteletben tartva a kiegészítéseket és ismételten elutasítva az egységes stílust. Egy másik érdekes eredmény az örökség fogalmának kiterjesztése egy zártabb városi és egy környezeti szintre, amelyek szorosan kapcsolódnak egymáshoz.

Burra Karta a kulturális jelentőségű helyek védelme tárgyában (1979, 1999, 2004, 2013)

A Burra Karta az ausztrál ICOMOS által kiadott dokumentum, amely meghatározza az ausztrál műemlékvédelmi helyszínek megőrzése során követendő alapelveket és eljárásokat. A Kartát először 1979-ben fogadták el a Velencei Karta ausztrál változataként, de egy új, elemző örökségvédelmi értékelési modell bevezetésével, amely a kulturális örökségnek a tárgyi és fizikai formákon túlmutató változatait is elismeri. A Burra Karta volt az első olyan nemzeti örökségvédelmi dokumentum, amely a Velencei Karta helyébe lépett, mint a nemzeti örökségvédelmi gyakorlat alapja. A Kartát 1979 óta négy alkalommal dolgozták át, és nemzetközi szinten is nagy hatással volt az örökségvédelmi gyakorlatra vonatkozó egységes irányelvek megalkotására. A 2004-ben megjelent "A Burra Karta illusztrált változata"

KARTÁK, EGYEZMÉNYEK

Válasszon egy témát, hogy megjelenjen az idővonalon:

ESEMÉNYEK	MŰKINCSEK	SPECIALIZÁCIÓK	KULTURÁLIS SOKSZÍNŰSÉG
ÖRÖKZÖLD KARTÁK	ÁSATÁSOK	FEGYVERES KONFLIKTUSOK	INTERPRETÁCIÓ
TURIZMUS	VESZÉLYEK (TERMÉSZETI, TÁRS.)	KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG VÉDELME	

című kiadvány az 1999-es változat alapelveit részletezi és magyarázza el könnyen érthető formában. A Karta 2013-ban ismét átdolgozásra és frissítésre került.

A művészi örökség megőrzése

A CARTA DEL RESTAURO DE ROMA (1972) az örökség rendkívül összetett fogalmára épül, amely az 1964-es Velencei Karta hagyatéka. Négy melléklet foglalkozik a műkincsek megőrzésével és restaurálásával, az építészeti restaurálás során követendő eljárásokkal, a festmények és szobrok restaurálásának kivitelezésével, végül pedig a történelmi központok megőrzésével. A dokumentum kiemeli továbbá a háború okozta pusztítást, amely a sérült vagy elpusztult műemlékek iránti érthető, de megkérdőjelezhető szentimentalizmus miatt a szükséges óvatosság és elővigyázatosság nélkül történt helyreállításokhoz és rekonstrukciókhoz vezetett.

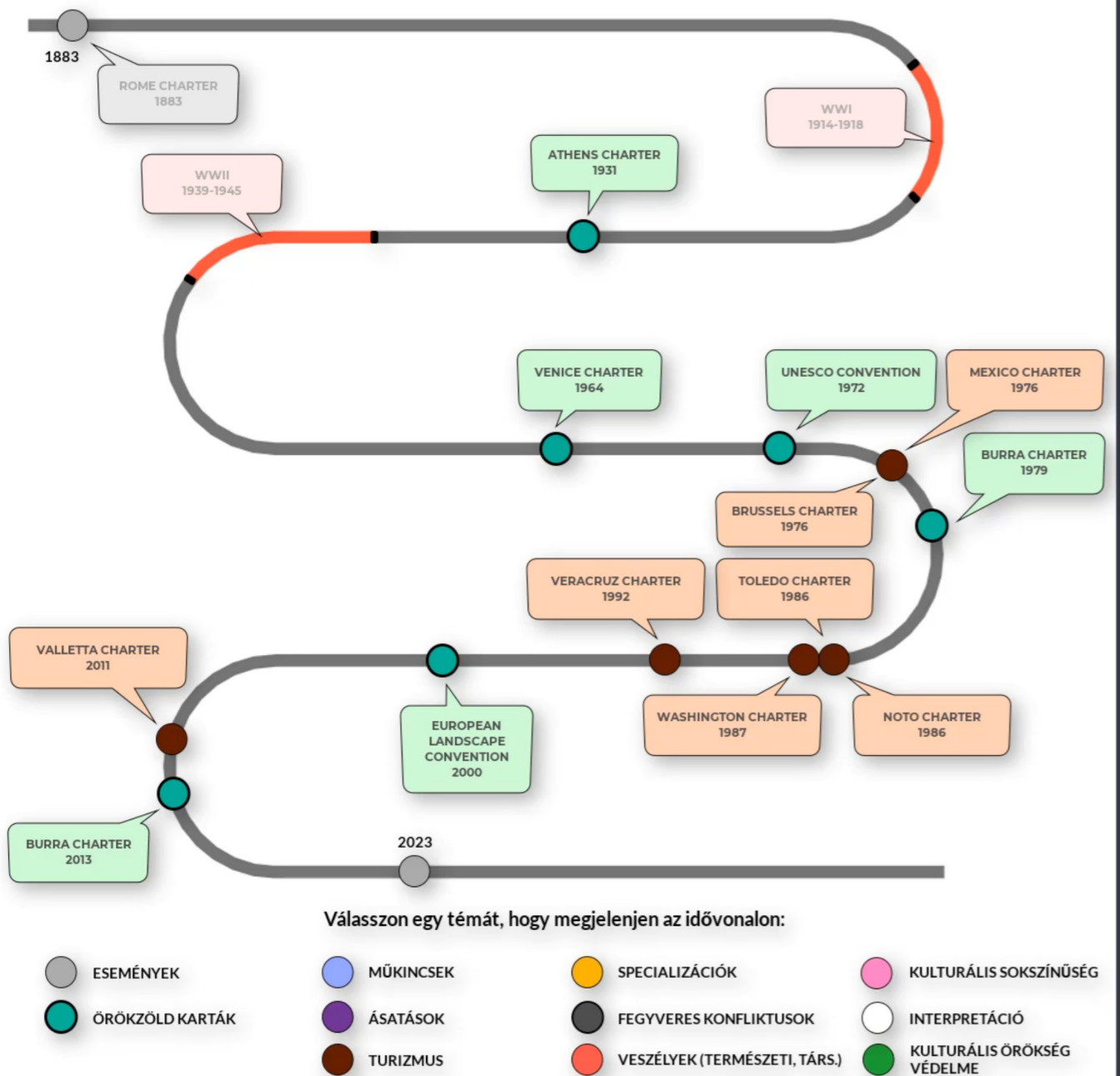
A kulturális javak védelme fegyveres konfliktusok esetén

A két világháború egy előtte és egy utána időszakot jelentett az építészeti műemlékvédelem területén. A második világháborúban a kulturális örökség tömeges pusztulása következtében 133 ország fogadta el a kulturális örökség fegyveres konfliktusok esetén történő védelméről szóló első nemzetközi szerződést. Ez a dokumentum HÁGAI EGYEZMÉNY (1954) néven vált ismertté. Ez az egyezmény egy olyan protokollt tett hivatalossá, amelynek célja a kulturális javak megszállt területekről történő kivitelének megakadályozása, valamint e javak visszaszolgáltatása annak az országnak, ahonnan azokat elrabolták. Az egyezmény egyik legfontosabb eredménye a béke idejére vonatkozó előzetes intézkedések meghatározása, valamint a konfliktusok esetére vonatkozó iránymutatások sorának kidolgozása volt. Az 1980-as években és a 1990-es évek elején kialakult konfliktusok következtében megsemmisült kulturális értékek rávilágítottak a további lépések megtételének szükségességére, ahogyan azt a közelmúltban más dokumentumokban is megfogalmazták. Ezek közül érdemes megemlíteni a kulturális örökség vészhelyzetekben és rendkívüli helyzetekben történő védelméről szóló RADENCI NYILATKOZATOT (1998), a HÁGAI EGYEZMÉNY MÁSODIK KIEGÉSZÍTŐ JEGYZŐKÖNYVÉT (1999), amely összefoglalja és aktualizálja az 1950-es évek irányelveit, valamint a KULTURÁLIS JAVAK FEGYVERES KONFLIKTUSOK ESETÉN TÖRTÉNŐ VÉDELMEK RENDSZERÉT (2000).

A régészeti feltárásokra vonatkozó szabályok

Az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezetének (UNESCO) Általános Konferenciájának 1956-ban, kilencedik alkalommal tartott ülésén, Új-Delhiben az örökség védelmére vonatkozó számos, a régészeti feltárások minden területére vonatkozó intézkedés-sorozatot tartalmazó iránymutatást fogalmaztak meg, különös tekintettel a tiltott tevékenységekre és a régészeti feltárásokból származó tárgyak illegális kivitelére vagy kereskedelmére vonatkozóan. E dokumentum célja az is, hogy korlátozott jogi eszközökkel védje a sérülésnek kitett ásatásokat. Ezeket az iránymutatásokat a későbbiekben a régészet szakterületére vonatkozó részletesebb dokumentumok követték, köztük a QUITO NORMÁK (1977) a régészeti, történelmi és művészeti jelentőségű műemlékek és helyszínek megőrzéséről és használatáról; a LAUSSANNE-i KARTA (1990) és a VALLETTAI MEGÁLLAPODÁS (1992), amelyek célja a régészeti örökség gondozása és védelme; valamint az UNIDROIT-egyezmény (1995), amely kifejezetten az ellopott vagy illegálisan kivitt kulturális tárgyakra irányult.

KARTÁK, EGYEZMÉNYEK

A nemzetközi megközelítés: a kulturális és természeti örökség védelme

Az UNESCO Egyezmény (1972) volt az első ilyen jellegű dokumentum, amely egy többoldalú, kötelező erővel bíró okmány, és amely lehetővé teszi a jogi, adminisztratív, pénzügyi és oktatási intézkedések összehangolását, az örökség iránti közfigyelem felkeltése és nemzetközi szintű védelme érdekében. Ez az egyezmény azt a törekvést tükrözte, hogy bizonyos fokú homogenitást keressenek az országok sajátos adottságai között, különösen Európában. A 20. század második felében az EU azon testületek és intézmények sorába tartozott, amelyek számos mechanizmust és politikát támogattak, amelyek a tagállamokban az eljárások egységessé tételére törekedtek. Ezen törekvések közül néhány kiemelkedett, úgymint a 880 CE AJÁNLÁS (1979) az európai építészeti örökség megőrzéséről; a BERLINI KONFERENCIA (1982) az európai városokról; a GRANADA EGYEZMÉNY (1985) az európai építészeti örökség megőrzéséért; a KOPPENHÁGAI DOKUMENTUM (1985) valamint a PAVIAI DOKUMENTUM (1997). Az utóbbi kettő a műemlékvédelmi restaurátorok európai profiljához kapcsolódik. A 20. század második felében olyan kérdések, mint a különböző fenyegetések, az elnéptelenedés, és mindenekelőtt az európai tájvédelmi övezetek szennyezése vagy elpusztítása a táj megőrzése érdekében tett intézkedések széles skáláját készítették elő, mivel felismerték, hogy a „kultúrtáj” meghatározó szerepet tölt be a különböző társadalmak fejlődésében. E tekintetben a két legfontosabb egyezmény, amely hozzájárult a táji és emberi értékek megőrzéséhez, az EURÓPAI TÁJKONVENCIÓ (2000), majd ennek megújult változata a FIRENZEI NYILATKOZAT (2014).

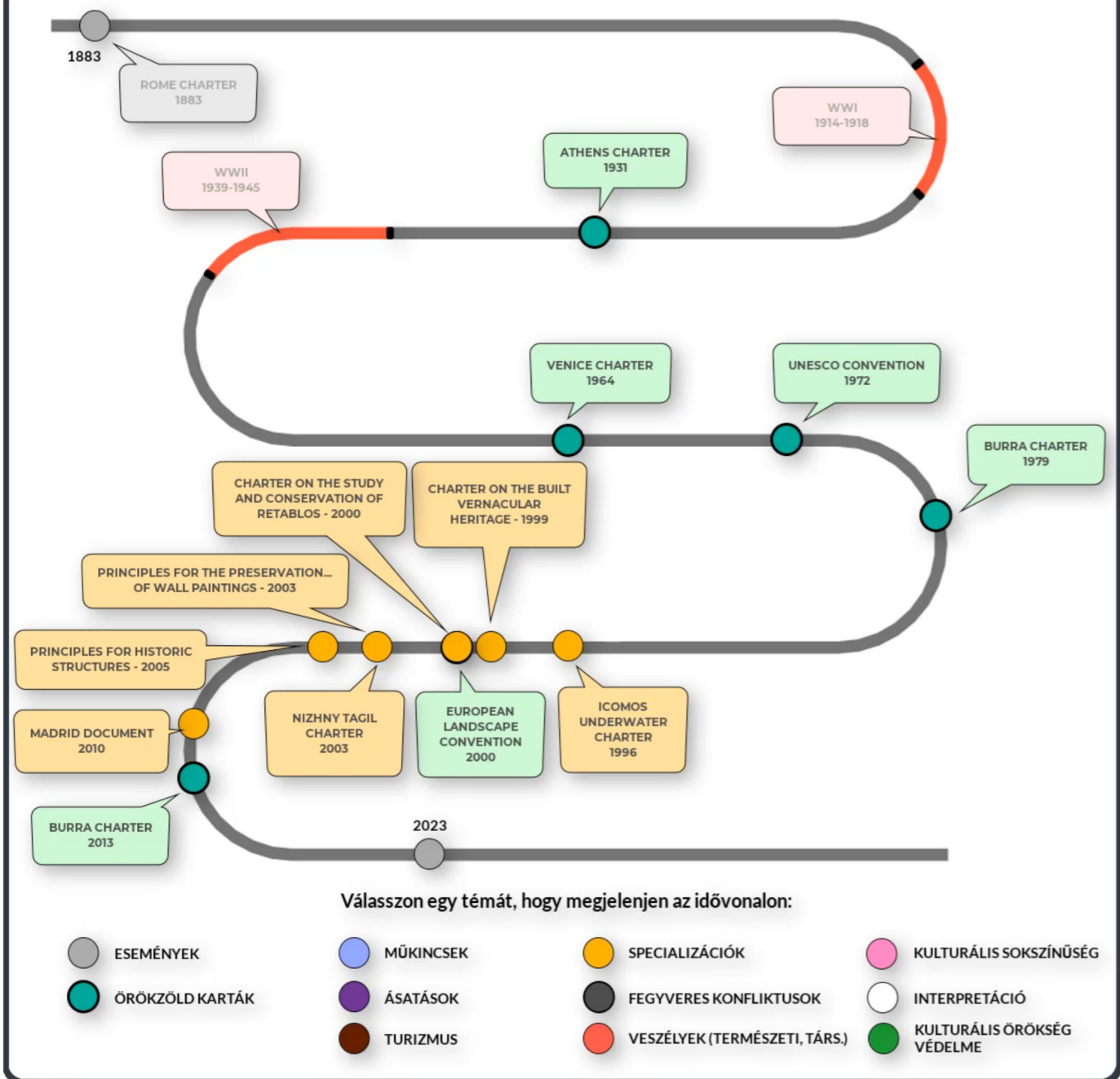
Turizmus és a történelmi központok megőrzése

A 20. század második felében olyan problémák jelentek meg, mint az idegenforgalom kezelése, amelyek a világ olyan fontos, történelmi helyszíneire kapcsolódtak, amelyeken a gazdasági fellendülés következtében a tömegturizmus érezhetően kezdte hatását. Az 1970-es évektől kezdve ezeket a kérdéseket különböző dokumentumok tárgyalták, köztük a BRÜSSZELI és a MEXIKÓI (1976) KARTÁK, amelyek a turizmus kezelésére és a kulturális örökség védelmére helyezték a hangsúlyt. Az 1980-as évektől kezdve különös hangsúlyt fektettek a történelmi központokat érintő, potenciálisan káros intézkedésekre. Mindenekelőtt a NOTO KARTA (1986), amely pontosította a történelmi központok megőrzésének és helyreállításának lehetőségeit; a TOLEDO KARTA (1986) a történelmi városok megővására összpontosított, míg a WASHINGTON KARTA (1987) kiterjesztette a védelmet a tágabb városi övezetekre, így a decentralizált vagy szétszórtabb területekre is, akárcsak a VERACRUZ KARTA (1992), amely a latin-amerikai történelmi központokra vonatkozó cselekvési tervet határozta meg. Ezeknek a dokumentumoknak a célja a városközpontok gyors növekedésének visszafogása, és a növekedés által okozott károk csökkentése volt, ragaszkodva az ellenőrzött várostervezés koncepciójához, amelyet a közelmúltban elfogadott VALLETTA KARTA (2011) is kiemel.

Kulturális és örökségvédelmi sokszínűség: értékek és hitelesség

A 20. század végén kulmináló globalizáció a kulturális sokszínűség védelmét szolgáló dokumentumok kidolgozásához vezetett. Ezek elősegítették a kulturális és társadalmi értékek tiszteletben tartását, az emberi fejlődés érdekében a sokszínűség megőrzését biztosító protokoll kialakítását, valamint a különböző kultúrák és országok autentikus kulturális értékeinek megőrzését. Ezzel összhangban a NARAI DOKUMENTUM (1994) volt az egyik első olyan irat, amely hangsúlyozta a szellemi örökség fontosságát, és olyan kérdésekkel foglalkozott, amelyeket később más dokumentumok

KARTÁK, EGYEZMÉNYEK

is kifejtettek. Ilyenek például a BURRA KARTA (1999), amely a kulturális jelentőségű helyszínek megőrzéséhez nyújtott útmutatót; a PÁRIZSI EGYEZMÉNY A SZELLEMI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG VÉDELMEÉRŐL (2003) vagy a FARO-egyezmény (2005), amely a kulturális örökség társadalmi értékére összpontosított.

Az örökség sajátossága és egyedisége

A 20. század végén és a 21. század elején fokozatosan születtek olyan egyedi dokumentumok, amelyek a "védendő" témát / objektumot egyre pontosabban és részletesebben ismertették, hogy garantálják annak megfelelő kezelését. Az irányelvek és javaslatok kizárólag egy konkrét esetre összpontosítanak, ragaszkodva annak értékeihez, kiemelve annak egyedi és különleges jellegét a lehetséges kulturális javak családján belül. Ilyen például az ICOMOS A VÍZ ALATTI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG VÉDELME ÉS KEZELÉSÉNEK NEMZETKÖZI KARTÁJA (1996); A TÖRTÉNELMI FAÉPÍTMÉNYEK MEGŐRZÉSÉRE VONATKOZÓ ELVEK; A NÉPI ÉPÍTÉSZETI ÖRÖKSÉG KARTÁJA (1999); a RETABLÓK VIZSGÁLATÁRÓL ÉS MEGŐRZÉSÉRŐL SZÓLÓ KARTA (2000) és a NYIZSNIJ TAGIL KARTA az ipari örökség védelméről (2003). Az örökség rendkívül sajátos és meghatározott aspektusaira összpontosító további dokumentumok A FALKÉPEK RESTAURÁLÁSÁNAK IRÁNYELVEI (2003), A TÖRTÉNELMI SZERKEZETEK SZABÁLYAI (2005), valamint a MADRIDI DOKUMENTUM A 20. SZÁZADI ÉPÍTÉSZETI ÖRÖKSÉGRŐL (2010).

Az örökség értelmezése, értékei és technológiája

A karták egyre inkább a részvételre fókuszálnak, és olyan fontos kérdéseket népszerűsítnek, mint az oktatás, a képzés, az információközlés és a tájékoztatás (egyedi programok, csereprogramok...), a közösségi tudatosság elősegítése érdekében, amely képes értékelni egy adott örökségyüttest és hozzájárulni annak megőrzéséhez. A 21. század új szakmák előtt nyitotta meg az utat, amelyek vagy az új technológiákhoz, vagy az örökségvédelemhez kapcsolódnak, és amelyek egy sor iránymutatást, többek között etikai kódexet is megkövetelnek. Ezek közül kiemelkedik a kulturális örökségi helyszínek értelmezésére vonatkozó ENAME KARTA (2005) és a XIAN-i NYILATKOZAT a műemléki épületek, helyszínek és területek kontextusának megőrzéséről (2005). Ugyanebben az időben alakult ki az ICOM MÚZEUMOK ETIKAI KÓDEXE (2006), és ekkor került megrendezésre a kulturális örökséggel kapcsolatos tudományról és technológiáról szóló HAVANNAI TALÁLKOZÓ (2007). Az értelmezési problémákkal kapcsolatban érdemes kiemelni a kulturális örökség számítógépes vizualizációjáról szóló LONDONI KARTÁT (2008), a KULTURÁLIS UTAK KARTÁJÁT (2008), valamint a KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGI HELYSZÍNEK ÉRTELMEZÉSÉNEK ÉS BEMUTATÁSÁNAK KARTÁJÁT (2008).

A kulturális örökséget fenyegető veszélyek és az azokra adható válaszok

A 21. század első évtizede óta jelentős romlás tapasztalható olyan területeken, mint az éghajlatváltozás, a társadalmi sokszínűség és a nagymértékű egyenlőtlenség, amelyek többé-kevésbé közvetlenül érintik a kulturális örökséget. Ezért a megelőzés, a tervezés és a prioritások meghatározásának elősegítése érdekében a természeti, társadalmi és humán kockázatokkal összefüggésben jelenleg megelőző dokumentumok és intézkedések kidolgozása folyik. Ide tartozik a kulturális örökség természeti katasztrófák esetére vonatkozó kockázatakezeléséről szóló LIMAI NYILATKOZAT (2010), a demokrácia és az örökség kapcsolatáról szóló DELHI NYILATKOZAT (2017), valamint a BUENOS AIRES-i NYILATKOZAT (2018) az emberi jogokról az örökségi enklávékban.

II. FEJEZET A MŰEMLÉKVÉDELEM ESZKÖZEI

Írta

Lidia García-Soriano,
Camilla Mileto,
Fernando Vegas,
Valentina Cristini

**Universitat Politècnica de València
(Spanyolország)**

BEVEZETÉS

A megfelelő védelmét és kezelését biztosító jogi eszközök hiányában az örökség védtelen. Az örökség védelmére szolgáló jogi eszközök nagy része — a történelem során előforduló néhány eset kivételével — a 19. században jelent meg először a különböző országokban, egyidőben az örökség különböző aspektusai, így különösen a műemlékek, illetve az egyes népek identitását vagy személyes történetét bemutató műemlékek iránt megnövekedett érdeklődéssel. A második világháborút követően az örökség elismerésére, kezelésére és védelmére nemzetek feletti szervezetet hoztak létre, amelyek világszerte felerősítették az emberiség legikonikusabb és legrepresentatívabb örökségeivel összefüggésben a közös tulajdon érzését. Ilyen ismert tényező az UNESCO és az ICOMOS, de említhetnénk néhány nemzetközileg elismert stratégiát is, mint például az Európa Tanács által létrehozott, a „21. századi Európai Örökség Stratégiájá”-t.

Ez a fejezet a jogi eszközök e bonyolult és heterogén mozaikjának a vizsgálatát, valamint a kiválasztott különböző európai országok — köztük az Egyesült Királyság, Magyarország, Lengyelország, Szlovénia, Görögország, Olaszország, Franciaország, Spanyolország és Németország — hatályos nemzeti jogszabályainak összehasonlító, interdiszciplináris tanulmányozását célozza meg. Az összehasonlítás érdekében érdemes ismertetni azt a közös európai alapot is, amely ezeket az országokat az Európai Unió egésze által elfogadott jogi szabályozás révén összeköti:

- Lisszaboni Szerződés, melynek a 167. cikke kifejezetten a kulturális örökséggel foglalkozik
- A Bizottság 1974. december 20-i ajánlása a tagállamokhoz az építészeti és természeti örökség védelméről (OJ L 21,28.1.1975, p. 22-23)
- A Tanács következtetései (1994. június 17.) a kulturális örökségre vonatkozó közösségi cselekvési terv kidolgozásáról (OJ C 235,23.8.1994, p. 1-1)
- A Tanács 2001. február 12-i állásfoglalása a városi és vidéki környezet építészeti minőségéről (OJ C 73,6.3.2001, p. 6-7)
- A Tanács határozata (2011. december 1.) az „Európai Örökség” címre irányuló európai uniós fellépés keretében az európai zsűri négy tagjának a Tanács általi kinevezésére vonatkozó gyakorlati és eljárási szabályokról (OJ L 330,14.12.2011, p. 23-24)
- Az Európai Parlament és a Tanács 1194/2011/EU határozata (2011. november 16.) az Európai Örökség címre vonatkozó európai uniós fellépés létrehozásáról (OJ L 303,22.11.2011, p. 1-9)
- A Tanács keretében ülésező kulturális ügyekért felelős miniszterek 1986. február 17-i állásfoglalása a transznacionális kulturális útvonalak létrehozásáról (OJ C 44,26.2.1986, p. 2-2)
- A Tanács keretében ülésező kulturális ügyekért felelős miniszterek 1986. november 13-i állásfoglalása a műtárgyak és műalkotások megőrzéséről (OJ C 320,13.12.1986, p. 3-3)

Kiindulópontként szintén felsoroljuk a kiválasztott országok kulturális örökségre és a műemlékvédelemre vonatkozó legfontosabb nemzeti szintű jogszabályait:

Egyesült Királyság – a nemzeti örökségről szóló törvény (1983, módosítva: 2002).
Franciaország - a nemzeti kincsek védelméről szóló, 2000. július 10-i törvény
Spanyolország - az 1985. június 25-i 16/1985. számú törvény a spanyol történelmi örökségről
Magyarország - a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény
Olaszország - a kulturális örökség és tájvédelem kódex (D.Lgs. 2212004 n. 42)
Lengyelország - a 2003. július 23-i törvény a műemlékek védelméről és gondozásáról
Görögország - 3028/2002., „A régiségek és a kulturális örökség védelméről általában”
Németország - a különböző jogi aktusok az egyes régiókban (tartományokban)
Szlovénia - 2008., a kulturális örökség védelméről szóló törvény

A „KÜLÖNBÖZŐ” ORSZÁGOK „KÜLÖNBÖZŐ” JOGI ESZKÖZÖKET JELENTENEK

Az Európa Tanács, amelyet az 1949. május 5-ei Londoni szerződés hozott létre, egy nemzetközi szervezet, amelynek a célja a közös politikai és jogi tér előmozdítása a kontinensen, kölcsönös együttműködésben az európai tagállamokkal. Az Európa Tanács létrehozta az Európai Kulturális Örökség Információs Hálózatát (HEREIN), amely a kulturális örökséggel kapcsolatos politikákért és stratégiákért felelős európai közigazgatási szervezet foglalja magában, egységes együttműködési hálózatot alkotva a kulturális örökség területén. Ennek érdekében az illetékes miniszterek által kinevezett nemzeti koordinátorok részvételével egy hálózat jött létre a kulturális örökséggel kapcsolatos információk megosztása, cseréje és elemzése céljából, olyan témák és tevékenységi területek feltárása érdekében, amelyek az ágazat aktuális kihívásait és problémáit kezelik. Létezik továbbá egy nyilvános adatbázis is a nemzeti koordinátorok hozzájárulásával, amely tartalmazza az Európa Tanács 38 tagállamának európai örökségvédelmi politikáinak jegyzékét, és amely az alábbi linken érhető el: <https://www.coe.int/en/web/herein-system/country-profiles>

Irányítással és védelemmel kapcsolatos hatáskör — centralizált vagy decentralizált

Az Európa Tanács honlapjáról származó, a különböző vizsgált országok hatásköri felépítésére vonatkozó információk áttekintése után a hatásköri struktúrákat nagyjából két egyértelmű alcsoportba soroltuk: míg a nagy földrajzi, kulturális és gazdasági különbségekkel rendelkező országok többnyire föderális és decentralizált politikát javasolnak, más országok inkább a központosított örökségvédelmi rendszereket részesítik előnyben.

Az országok első csoportjába Franciaország, Spanyolország, Görögország, Olaszország és Németország tartozik. Ezen országok esetében, bár néhány örökségkezelési és örökségvédelmi hatáskör nemzeti szinten marad, megfigyelhető egyes hatáskörök különböző (általában regionális, de néhány esetben helyi) szintekre delegálása is, tekintettel a különböző régiók sokszínű és összetett identitására. A decentralizált rendszerek előnye, hogy az örökség több szintjét képesek áthatni, és ezáltal talán a sérülékenyebb közösségek (például a kisebbségek vagy a szegényebb, vidéki régiók) számára is több lehetőséget biztosítanak. Az ilyen típusú jogalkotási rendszerek megerősítik egy adott terület történelmi-

kulturális, gazdasági és társadalmi jelentőségét, és ezáltal potenciálisan előnyösek lehetnek egyes különösen sérülékeny és távoli örökségbe tartozó javak számára. Ezt a rendszert ugyanakkor veszélyeztethetik a regionális és helyi politika különféle negatív hatásai, amelyek az örökségvédelem kudarcához is vezethetnek az olyan területeken, amelyek az idegenforgalom vagy az ingatlanspekuláció által érintettek. A decentralizált rendszer tehát azzal a veszéllyel jár, hogy kialakulnak egyfelől olyan régiók vagy közösségek, amelyek kiváló értékmegőrzési politikával rendelkeznek, másfelől olyanok is, ahol ez korlátozottabban van jelen. Ez további erőfeszítéseket igényel a koordináció és a homogenizálás terén, ami kulcsfontosságú lehet azokban az országokban, ahol sok regionális szerv működik.

Ebből adódik a központosított rendszerek előnye, ahol a védelmi normák egységesebbek, de a különböző régiókon belül kevésbé érvényesülnek. Ebbe a második csoportba, ahol az örökségvédelemmel kapcsolatos hatáskörök központosításra kerülnek (bár általában helyi támogatással), olyan országok tartoznak, mint Anglia, Magyarország, Lengyelország és Szlovénia. Az „erősszabályozással” rendelkező államok rendszerszintűbb, a terület egészére kiterjedően alkalmazható szabályozást tudnak garantálni. Talán éppen ezért ebben a scenárióban azok a szabályozási eszközök a legérdekesebbek, amelyek a két szintű jogi szabályozás bizonyos fokú együttélését ösztönzik: egy „regionális” és egy „közös” állami szabályozását. Ezek a rendszerek a nemzeti jogalkotási hatáskörök „vertikális” elosztását és a több alacsonyabb szerv közötti „horizontális” elosztását eredményezik. Mindez segít megelőzni az államra nehezedő elviselhetetlen nyomást, ugyanakkor csökkenti a döntéshozatal költségeit is az örökségvédelem területén.

A következő oldalakon áttekintjük a nemzetközi szervezetek (UNESCO és ICOMOS) hatályos jogi előírásait, és értékeljük a kutatáshoz kiválasztott európai országok kulturális örökséggel kapcsolatos jogrendszerét, melynek során először a centralizált rendszerekkel, majd a decentralizált megoldásokkal foglalkozunk.

UNESCO

Az építészeti örökség nemzetközi védelmét az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete (UNESCO) határozza meg, amely az Egyesült Nemzetek 1945-ben azzal a céllal létrehozott szakosított szerve, hogy az oktatás, a tudomány és a kultúra révén hozzájáruljon a világ békéjéhez és biztonságához (<http://whc.unesco.org>). Székhelye Párizsban van, és egyetemessége a tagországok számából is kitűnik, amely jelenleg 195 országot jelent. Az UNESCO programjai a 2030-as programban meghatározott és az ENSZ Közgyűlése által 2015-ben jóváhagyott fenntartható fejlődési célok megvalósítása érdekében működnek. Történelme során az UNESCO két szabályozási mechanizmuson keresztül mutatta meg erős elkötelezettségét a kulturális örökség védelme iránt: az egyezmények, amelyek a ratifikációjuk útján tartalmazzak előírásokat valamennyi ország számára, és az ajánlások, amelyeknek nincs ugyan kötelező erejük, azonban a kultúra és a kulturális javak védelmére vonatkozó javaslatként szolgálnak.

Az UNESCO küldetései közé tartozik az emberiség számára különösen értékes kulturális és természeti örökségek világszintű azonosításának, védelmének és megőrzésének ösztönzése. Ez inspirálta azt a nemzetközi egyezményre irányuló kezdeményezést, amely az UNESCO által 1972-ben elfogadott, a Világ kulturális és természeti örökségének védelméről szóló egyezményben (Világörökségi egyezmény) csúcspontot ért el. Az egyezmény az örökséget fenyegető azon növekvő veszélyekre reagálva született, amelyek potenciálisan az örökség teljes eltűnéséhez vezethetnek.

Felismeri ugyanakkor azt is, hogy a szükséges erőforrásokra tekintettel az országos szintű védelem nem lehet teljes körű. Ez az egyezmény az örökséget a kultúra és a természet szemszögéből is vizsgálja, figyelembe véve az ember és a természet közötti kölcsönhatást, valamint a közöttük lévő egyensúly megőrzésének szükségességét. Eddig 193 ország ratifikálta az egyezményt, ami szinte egyetemleges elfogadottságról tanúskodik. A ratifikáló országok tehát elismerik, hogy a területükön található és a világörökségi listára felvett helyszínek egy olyan egyetemes örökség részét képezik, amelyet az egész nemzetközi közösség közösen véd és óv anélkül, hogy a nemzeti szuverenitás vagy tulajdonjog sérülne. Az UNESCO jelenleg 167 ország örökségét őrzi a világörökségi lista révén. A világörökséggé nyilvánítás az UNESCO által a kivételes egyetemes értékkel bíró helyszíneknek adományozott elismerés. Ez a megkülönböztetés arra szolgál, hogy ezeket az értékeket egyetemesnek ismerjék el annak érdekében, hogy élvezhetőségük, védelmük és gondozásuk világszerte elismert legyen, a helyszíntől függetlenül.

A világörökségi listára való felvételhez egy helyszínek kiemelkedő egyetemes értéket kell képviselnie, és meg kell felelnie az UNESCO által meghatározott kiválasztási kritériumok legalább egyikének. A Világörökségi egyezmény végrehajtására vonatkozó operatív iránymutatások, amelyek az egyezmény szövegével együtt a világörökség fő munkaeszközeként szolgálnak, 10 kiválasztási kritériumot tartalmaznak. 2004-ig a világörökségi helyszíneket hat kulturális és négy természeti kritérium alapján választották ki, de a Világörökségi egyezmény végrehajtásához szükséges felülvizsgált működési iránymutatások elfogadásával már csak egy tíz kritériumból álló kritériumrendszer létezik. A Bizottság rendszeresen felülvizsgálja a kritériumokat annak biztosítása érdekében, hogy azok tükrözzék a világörökség fogalmának fejlődését:

- i. Az ember alkotó géniuszának kimagasló megnyilvánulása
- ii. Az emberiség kultúrájának fontos állomása – valamely történeti korszak, vagy a világ valamely kulturális régiója tekintetében – az építészet, a technika, a művészetek, vagy a város- és látképtervezés-fejlődés szempontjából kimagasló megnyilvánulása.
- iii. Valamely kulturális hagyomány, illetve eltűnt vagy máig létező civilizáció egyedülálló, vagy legalábbis kimagasló tanúsága
- iv. Valamely épülettípus, építészeti vagy technikai megoldás, vagy tájtypus olyan kimagasló példája, amely az emberiség történelmének jelentős állomásait reprezentálja
- v. Valamely tradicionális településtípus vagy földhasználati forma olyan kimagasló példája, amely egy bizonyos kultúrára (vagy bizonyos kultúrákra) jellemző, különösen, ha az a környezet visszafordíthatatlan megváltozása következtében veszélyeztetetté válik
- vi. Közvetlenül vagy közvetett módon kapcsolatos olyan eseményekkel vagy élő hagyományokkal, elképzelésekkel, illetve hiedelmekkel, művészeti és irodalmi alkotásokkal, amelyek egyetemes értéket képviselnek.
- vii. Egyedülálló természeti jelenségek és képződmények előfordulási helye, illetve páratlan természeti szépséggel és kimagasló esztétikai értékkel bíró terület
- viii. Kimagasló példája bolygónk története meghatározó szakaszainak, ideértve az élet kialakulásának és fejlődésének emlékeit, a föld felszínét alakító jelentős geológiai folyamatok nyomait és a meghatározó geomorfológiai és fizográfiai formációkat
- ix. Kimagasló példája a szárazföldi, édesvízi, parti, illetve tengeri ökoszisztémák, valamint növény- és állattársulások kialakulását és fejlődését meghatározó ökológiai és biológiai folyamatoknak

x. A biológiai diverzitás természetes előfordulási helyén és környezetében történő, megőrzése szempontjából döntő fontosságú élőhely, ideértve a veszélyeztetett, illetve a tudomány vagy a biológiai örökség megőrzése szempontjából kimagasló és egyetemes értékű fajok élőhelyeit.

Néhány építészeti példa az UNESCO világörökségi helyszínei közül a vizsgált országokban: Jožef Plečnik munkái Ljubljanában – Emberközpontú várostervezés (Szlovénia) (iv. kritérium); az Alhambra, Generalife és Albayzín, Granada (Spanyolország) (i., iii., iv. kritérium); az Akropolisz, Athén (Görögország) (i., ii., iii., iv., vi. kritérium); Bath városa, Anglia (UK) (i., ii., iv. kritérium); Kölni dóm (Németország) (i., ii., iv. kritérium); Avignon történelmi központja: Pápai palota, Episcopal Ensemble és Avignon híd (Franciaország) (i., ii., iv. kritérium); Pompeji régészeti területei, Herculaneum és Torre Annunziata (Olaszország) (iii., iv., v. kritérium); Hollókő Ófalu és táji környezete (Magyarország) (v. kritérium); és Varsó történelmi központja (Lengyelország) (ii., vi. kritérium); Škocjan-barlangok (Szlovénia) (vii., viii. kritérium); Ibiza, biodiverzitás és kultúra (Spanyolország) (ii., iii., iv., ix., x. kritérium); St Kilda (UK) (iii., iv., vii., ix., x. kritérium).

ICOMOS

1965-ben az UNESCO tagországai Varsóban összegyűltek, hogy a Velencei Chartában (1964) lefektetett elvek alapján aláírják a Nemzetközi kartát a műemlékek és műemléki együttesek konzerválására és restaurálására, amely létrehozta az „International Council on Monuments and Sites”-ot (Műemlékek és Műemlékhelyszínek Nemzetközi Tanácsa, <https://www.icomos.org/en>) a műemlékek védelmére és megőrzésére. Az ICOMOS az UNESCO-hoz kapcsolódó nemzetközi nem kormányzati szervezet, amely a kulturális örökség megőrzésére, védelmére és hasznosítására alkalmazott elmélet, módszertan és technológia előmozdításával foglalkozik. A nemzetközi titkárságának a székhelye Párizsban, Franciaországban található.

Az ICOMOS nemzetközi szervezetét 110 nemzeti bizottság (110 National Committees, NCs) alkotja, amelyek helyi szinten képviselik a szervezet érdekeit. Ezek a nemzeti bizottságok lehetővé teszik az egyes országok szakemberei számára, hogy részt vegyenek az ICOMOS tevékenységében, beleértve az UNESCO által az ICOMOS-hoz delegált küldöttségeket is. Fórumként is szolgálnak továbbá az örökségvédelemmel kapcsolatos elméleti és gyakorlati kérdések megvitatására és véleménycseréjére, a jogalkotástól az egyes konzerválási vagy restaurálási projektek pontos megvalósításáig.

Az ICOMOS Tanácsadó Bizottságának éves ülései lehetővé teszik a nemzeti bizottságok számára, hogy közvetlenül befolyásolják az ICOMOS programjának prioritásait azzal a lehetőséggel, hogy önként vállalhatnak felelősséget a program bármely, a saját országuk számára kiemelt jelentőséggel bíró részéért. Végül a nemzeti bizottságok helyben hajtják végre az elnökség által javasolt programokat az ICOMOS nemzeti bizottságaira vonatkozó Dubrovnik Valletta elvek szerint (Dubrovnik Valletta principles for the National Committees of ICOMOS).

Amint azt a honlapján közzétette, az ICOMOS egy sor olyan sajátos értéket képvisel, mint például:

„- Kulturális és társadalmi sokszínűség, kollegialitás: a világ minden tájáról származó, különböző és egymást kiegészítő szakmai háttérrel rendelkező kutatók, tudósok, örökségvédők, közgazdászok, mérnökök, kézművesek, szakemberek, akadémikusok, magántanácsadók, választott tisztviselők, állami képviselők stb. a kollegialitás szellemében és a kulturális

és vallási különbségek tiszteletben tartása mellett egyesítik gondolataikat és szakértelmüket.

- Pártatlanság: Az ICOMOS nem kormányzati szervezetként egyike a Világörökségi Egyezmény három tanácsadó testületének. A Világörökség Bizottság az értékeléseinek elkészítéséhez a szakértelem és tapasztalat alapján kiválasztott szakértők hálózatára támaszkodik, akik szakmai tanácsaikat függetlenül és az etikai irányelvek szerint adják.

- Országok közötti cserék, észak-déli párbeszéd, szolidaritás: Az ICOMOS, mint minden, az UNESCO küldetéséhez kapcsolódó szervezet, arra törekszik, hogy összekösse a népeket és kultúrákat. E célból 2003-ban létrehozták a Victoria Falls Alapot (Victoria Falls Fund), hogy megkönnyítsék a fejlődő országokból származó tagok mobilitását. Ezen túlmenően a nagyobb természeti katasztrófák idején az ICOMOS szakértői és szakemberei segítséget nyújtanak az örökség megőrzését, konzerválását és restaurálását célzó sürgősségi intézkedések kidolgozásában (Haiti, Kína, Irán stb.). A szervezet alapító tagja a Blue Shield-nek (Kék Pajzs) is.

- Transzmisszió és a fiatalok bevonása: Az ICOMOS küldetése az örökséggel kapcsolatos tudatosság növelése. Részt vesz képzési tevékenységekben, és bevonja a fiatal kutatókat és szakembereket a témába és tevékenységeibe. A Raymond Lemaire Nemzetközi Alap (Raymond Lemaire International Fund) ösztöndíjakat ítél oda fiatal reménységek számára, hogy befejezzék a tanulmányaikat, vagy bővítsék a szakmai tapasztalataikat.

- Az információhoz való szabad hozzáférés: Az ICOMOS támogatja a tudományos publikációkhoz való ingyenes és korlátlan nyílt hozzáférést az „ICOMOS Open Archive: EPrints on Cultural Heritage” projekt révén.”

Az alábbi lista tartalmazza a csatlakozás időpontját és a jelenlegi kutatásban részt vevő országok ICOMOS nemzeti bizottságainak honlapjaira mutató linkeket:

Egyesült Királyság (1965. - <https://icomos-uk.org>)

Franciaország (1965. - <http://france.icomos.org>)

Németország (1965. - <https://www.icomos.de>)

Magyarország (1965. - <https://www.icomos.hu>)

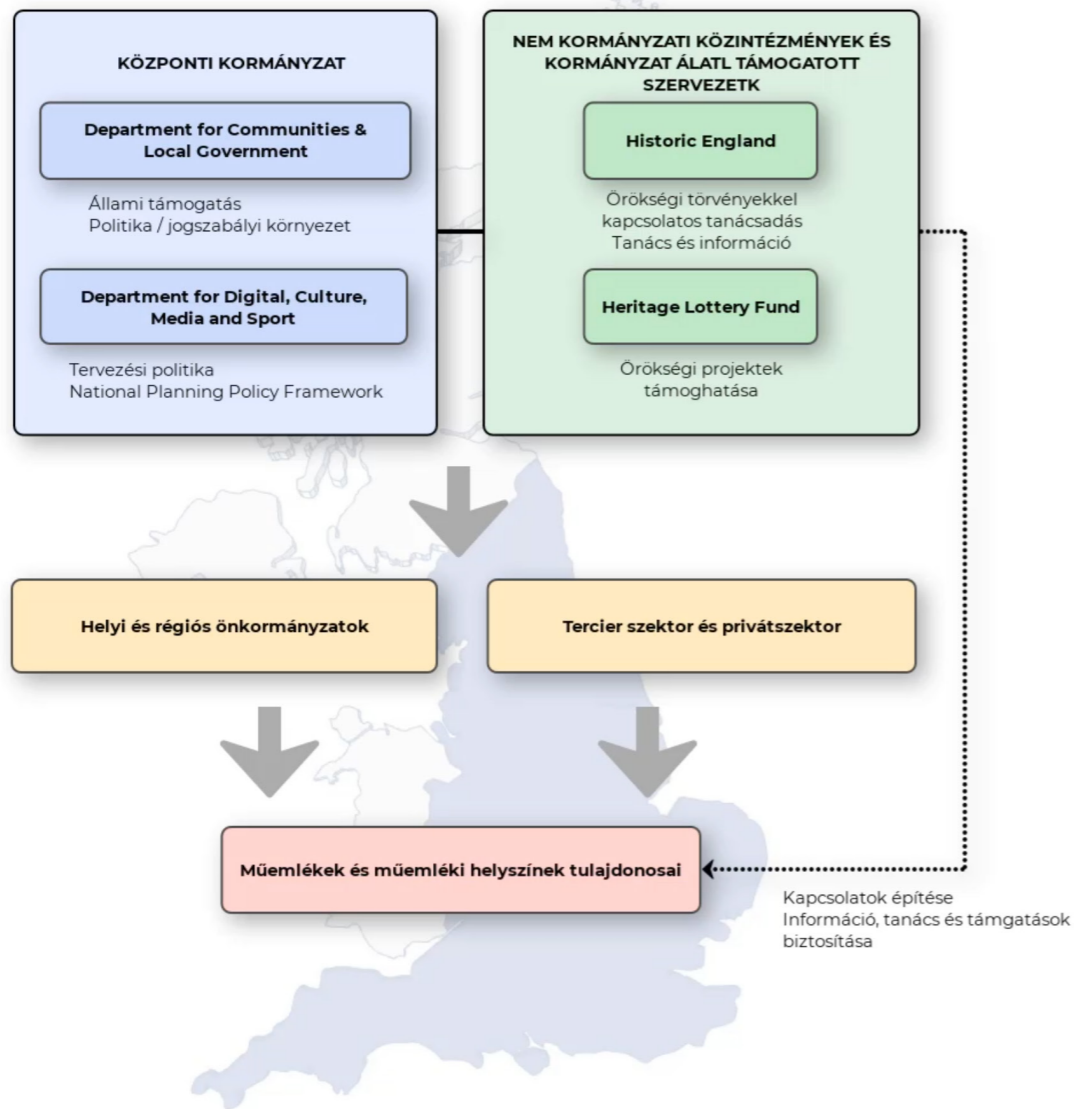
Spanyolország (1980. - <https://icomos.es>)

Lengyelország (1981. - <http://www.icomos-poland.org/en/>)

Görögország (1989. - <https://www.icomoshellenic.gr>) és

Szlovénia (1993. - <http://en.icomos.si>).

CENTRALIZÁLT SZABÁLYOZÁSOK - ANGLIA

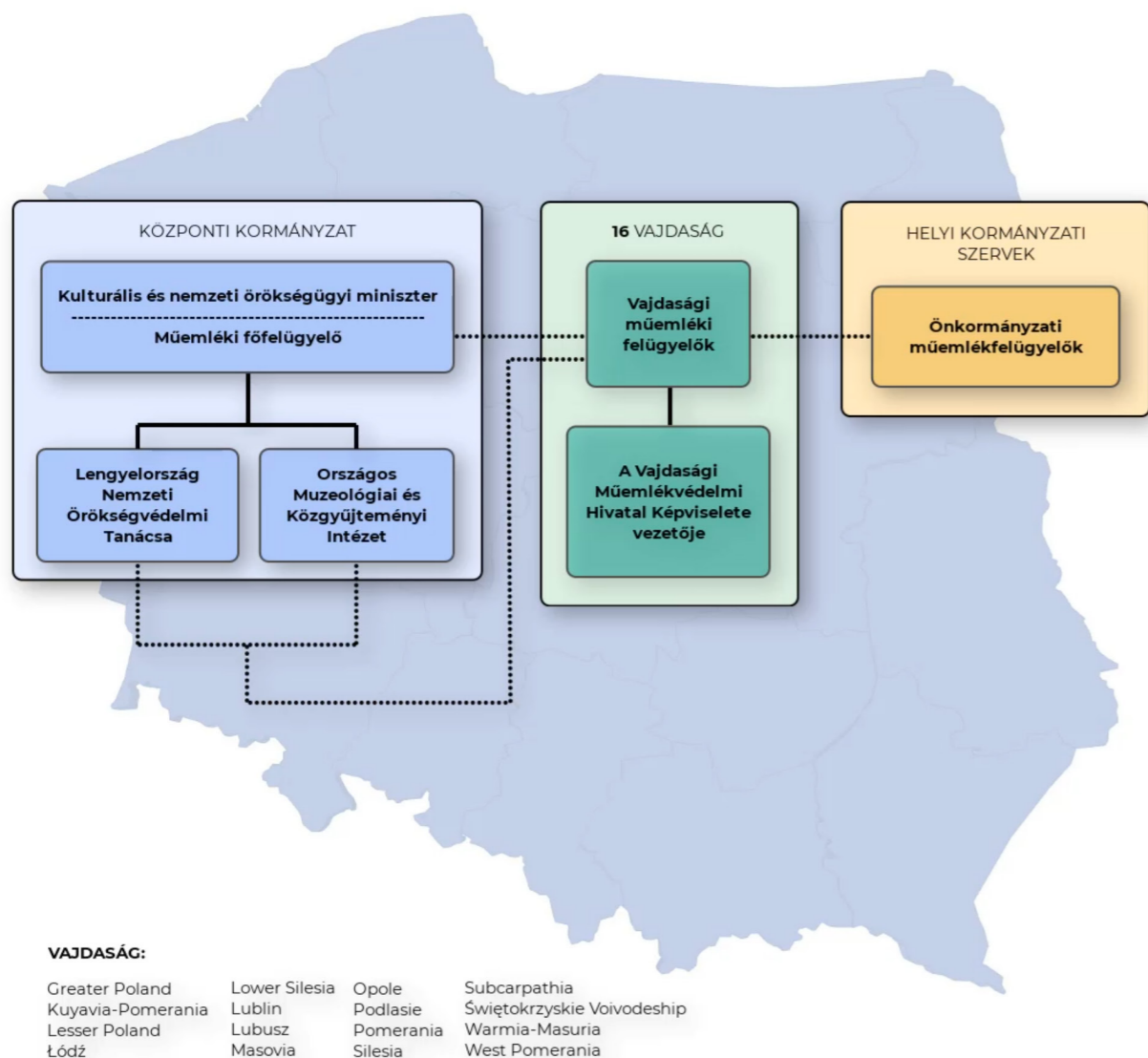
CENTRALIZÁLT ÖRÖKSÉGVÉDELMI SZABÁLYOZÁS

ANGLIA (EGYESÜLT KIRÁLYSÁG)

Az Egyesült Királyságban a kulturális, média- és sportminiszter felelős az épületek katalogizálásáért és a régi műemlékek védelmének megtervezéséért. Ennek érdekében jogilag kötelező érvényű védett örökségi kategóriákat hoztak létre: jegyzékbe vett épületek, műemlékek, konzervációs területek és védett romterületek. Minden kategória szerepel Anglia nemzeti örökségi listáján. Ezen a nemzeti szintű központosított struktúrán belül több részleg is rendelkezik hatáskörrel az örökségvédelem területén. A Digitális, Kulturális, Média- és Sportminisztérium (DCMS) nemzeti kormányzati forrásokat biztosít az örökség megőrzésére, és felelős a kijelölt örökségek nemzeti szintű jegyzékének kezeléséért. Egy másik, az örökségvédelem területén dolgozó minisztérium a „Department for Communities and Local Government” (DCLG), amely a lakhatással, tervezéssel, közösségekkel és helyi önkormányzatokkal kapcsolatos politikákért és jogszabályokért felelős, valamint a területrendezéssel kapcsolatos jogszabályokat és politikákat dolgozza ki. Ezen túlmenően 2012-ben a „Department for Communities & Local Government” (Közösségi és Helyi Önkormányzati Minisztérium) közzétette az ún. „National Planning Policy Framework” (NPPF, Nemzeti tervezési politikai keretrendszer) című dokumentumot, amely meghatározza a kormány tervezési politikáját, és külön fejezetet szentel az épített történelmi környezetnek. Az NPPF egyik fő célkitűzése a fenntartható gazdasági, társadalmi és környezeti fejlődés előmozdítása a tervezési rendszeren belül. Angliában az örökséget érintő irányítási döntéseket a tervezési rendszeren belül hozzák meg.

Központi szinten a kormány számos szervezetet hozott létre, például a „Historic England”-et és a „Heritage Lottery Fund”-ot. A „Historic England” (korábban: „English Heritage”) a DCMS által támogatott, nem minisztériumi köztestület, amely jogi tanácsadást biztosít a kormány számára a történelmi helyszínekkel kapcsolatban. A „Historic England” feladatait a nemzeti örökségről szóló törvény (1983., módosítva 2002-ben) határozza meg, és feladata, hogy a DCMS számára meghatározza az Anglia nemzeti örökségi listáján feltüntetendő és fenntartandó helyszíneket. Angliában az örökséget érintő irányítási döntéseket a tervezési rendszer keretében hozzák meg. Ez a szervezet együttműködik más kulcsfontosságú kormányzati szervekkel, és tanácsot ad az örökséggel kapcsolatos kérdésekben, valamint abban, hogy ezeket hogyan befolyásolhatja a politika és a jogalkotás. A kormány által támogatott egyéb szervezetek és az örökségvédelemmel kapcsolatos egyéb területeken működő tanácsadók a következők: „Natural England”, amely a tájjal kapcsolatos ügyekért felelős, és a „Visit England”, amely a turizmusért felelős. Skóciában a történelmi és természeti örökség kezelését és védelmét 2015 óta a „Historic Environment Scotland” (HES), Walesben a „Historic Wales”, Észak-Írországon pedig a „Northern Ireland Environment Agency” látja el. A „Heritage Lottery Fund”, amely szintén nem minisztériumi közintézmény, felelős a nemzeti lottóból származó, az örökségre szánt bevételek elosztásáért az Egyesült Királyság egész területén, amely az Egyesült Királyságban az örökség finanszírozásának fő forrása. Számos helyi hatóság elkészítette a saját jegyzékét a nem kijelölt örökségi helyszínekről és épületekről. Közigazgatási területükön az építési kérelmek és a legtöbb építési engedély elbírálásáért is ők felelnek. A helyi tervezési hatóságok a felelősek a tervezési rendszerben kijelölt örökségek többségének kezelésével kapcsolatos döntéshozatalért is. Ez tehát egy, a központi kormányzat különböző részlegeit magában foglaló központosított kompetenciarendszer, amelyet a kormány által létrehozott szervezetek támogatnak, és amelyek a kompetenciák terén helyi szinten is nyújtanak némi támogatást.

KÖZPONTI SZABÁLYOZÁSOK - LENGYELORSZÁG

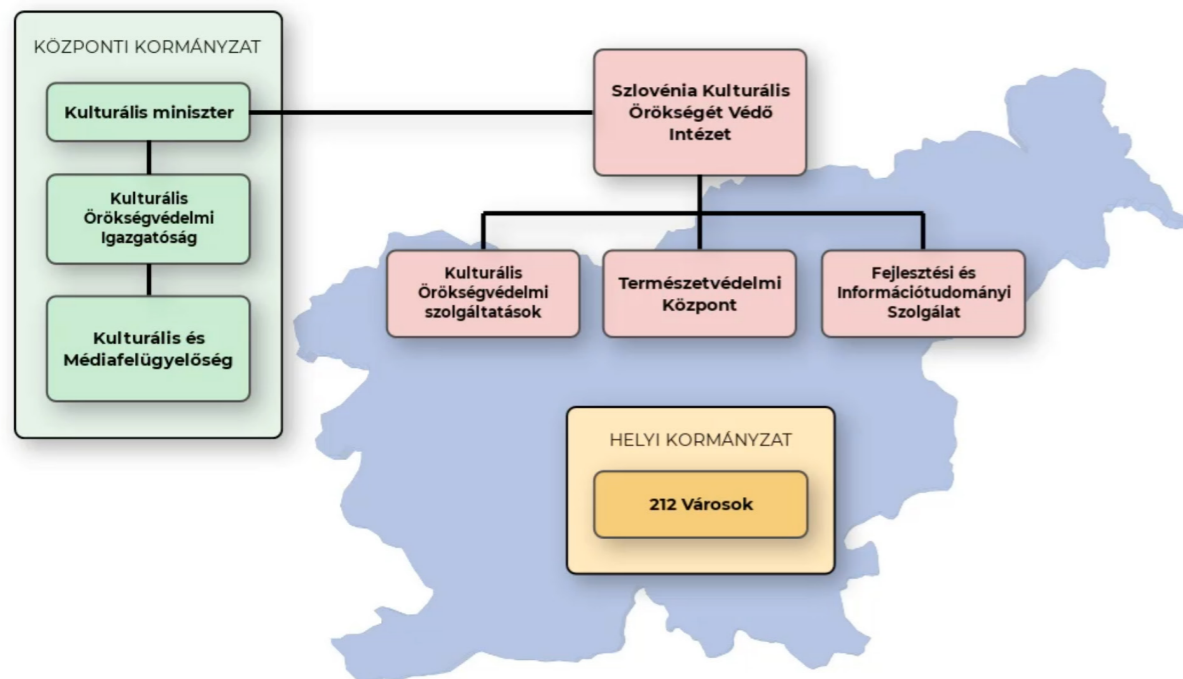
LENGYELORSZÁG

A lengyelországi örökségvédelmi politikát a „Nemzeti program a műemlékek védelmére és gondozására” című dokumentum rögzíti, amelyet a Minisztertanács fogadott el, és amelyet a Műemlékek Főfelügyelőjének (a Kulturális és Nemzeti Örökség Minisztérium államtitkára vagy államtitkár-helyettese) felügyelete és irányítása alatt, a végrehajtásért felelős intézményekkel szoros együttműködésben hajtják végre. A nemzeti kormányzat feladata az örökség megőrzéséhez, kezeléséhez és fenntartásához szükséges jogi, szervezeti és pénzügyi információk biztosítása, a műemlékek megőrzési és használati állapotának figyelemmel kísérése, valamint a területrendezéssel járó védelmi feladatok ellátása. Mindezen tevékenységeket a helyi műemléki felügyelők végzik a Műemlékek Főfelügyelőjének alárendelten, a központi szintű intézmények ellenőrzése és tanácsadói támogatása mellett.

A Műemlékek Főfelügyelője felelős a műemlékvédelmi nemzeti program kidolgozásáért és végrehajtásáért, a műemlékvédelmi törvény betartásának felügyeletéért, valamint a vajdasági műemléki felügyelők tevékenységének felügyeletéért. A vajdasági műemlékfelügyelőket a vajda nevezi ki a Műemlékek Főfelügyelőjének jóváhagyásával. E felügyelők feladata az örökség védelmére és gondozására vonatkozó nemzeti program végrehajtása; a műemlékvédelem pénzügyi támogatásának tervezése; nyilvántartás és leltár vezetése; a nyilvántartott műemlékekben és régészeti helyszíneken végzett helyreállítási, konzerválási, kutatási és építészeti munkák ellenőrzése; a műemlékvédelmi törvény betartásának ellenőrzése; védelmi tervek készítése; valamint a közigazgatási szervekkel való ismeretterjesztés és együttműködés elősegítése. A helyi felügyelők e rendszere tehát a főfelügyelő alatt működik. A Műemlékek Főfelügyelőjének központi szerve a Lengyel Nemzeti Örökségvédelmi Hivatal, amelynek feladata az örökséggel kapcsolatos információk összegyűjtése és terjesztése; a védelemre és megőrzésre vonatkozó szabványok megállapítása és végrehajtása; a nemzeti nyilvántartás felügyelete; új kutatási és tudományos dokumentációs technikák kidolgozása és a helyi felügyelők támogatása; valamint az UNESCO világörökségi listáján szereplő lengyel helyszínekről és objektumokról szóló időszakos jelentések felügyelete és az „Emlékmű a történelem számára” elnöki cím kérelmezésére irányuló eljárás koordinálása.

Ezenkívül a Kulturális és Nemzeti Örökség Minisztériumához tartozó Nemzeti Muzeológiai és Közgyűjteményi Intézet felelős a múzeumokra vonatkozó nemzeti politika kidolgozásáért és végrehajtásáért, egyben támogatást is nyújtva a számukra.

CENTRALIZÁLT SZABÁLYOZÁSOK - SZLOVÉNIA

SZLOVÉNIA

Szlovéniában a kulturális örökség védelme külön kategóriaként szerepel a szlovén alkotmányban. A kulturális örökség védelméről szóló törvény (2008) szerint az örökség teljes körű megőrzése a területi tervezésen keresztül valósul meg, tiszteletben tartva az örökség fontosságát és beépítve azt a hatóságok által felügyelt fenntartható fejlődésbe.

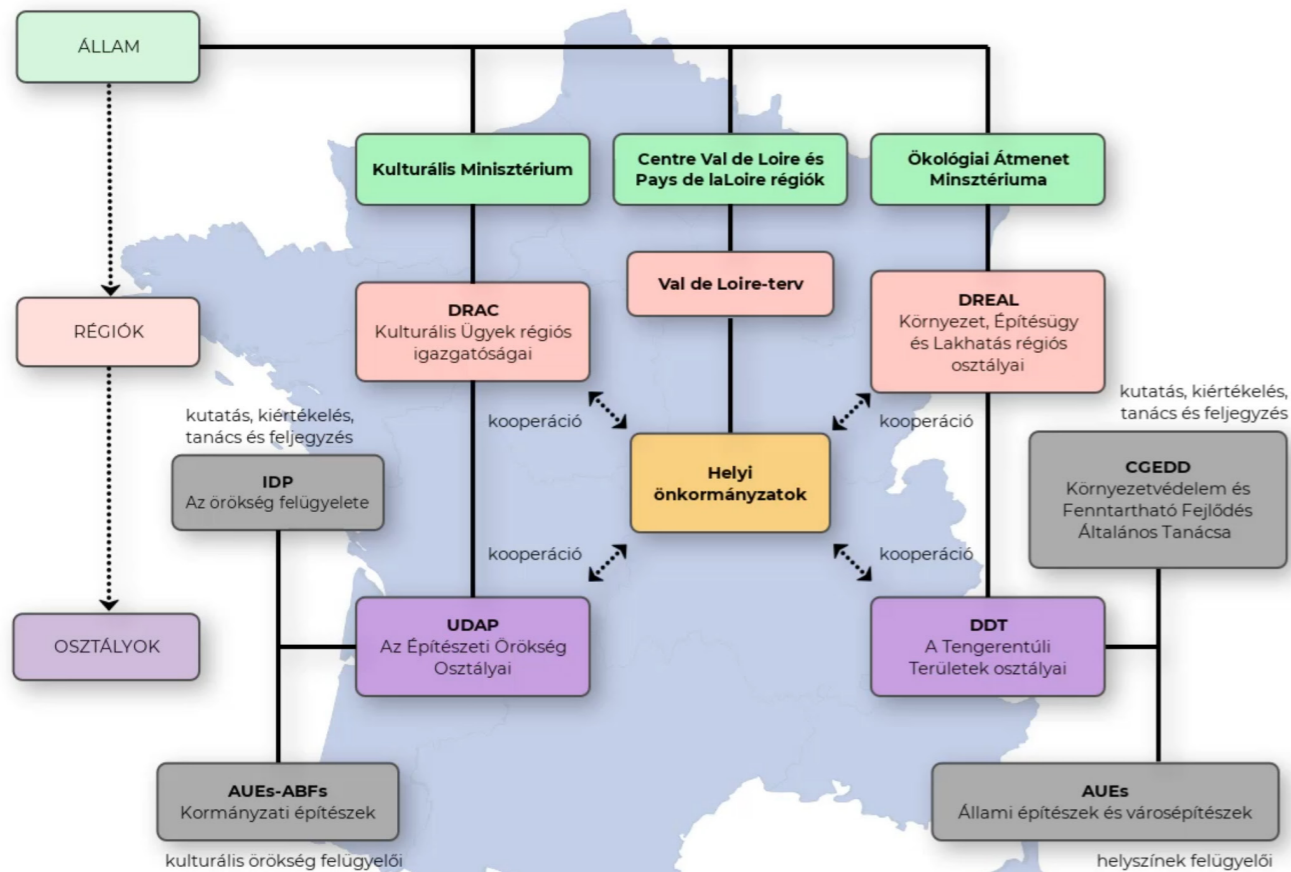
Nemzeti szinten a kormány feladata az örökség megőrzésére és a helyreállítási alapokra vonatkozó törvények elfogadása. Más minisztériumokkal és önkormányzatokkal együttműködve a Kulturális Minisztérium felelős a kulturális politika végrehajtásáért, az örökség védelmének biztosításáért. Ez a minisztérium a Kulturális Örökség Igazgatóságból és annak két szervéből, a Szlovén Köztársaság Levéltárából és a Kulturális és Médiafelügyeletről áll.

A Kulturális Örökség Igazgatóság három ágazatból áll: a múzeumok, levéltárak és könyvtárak ágazata; a tárgyi kulturális örökség ágazata; az örökséggel kapcsolatos információs és dokumentációs központ. Ez az igazgatóság felelős az ingatlan, az ingó és a szellemi örökség védelmére vonatkozó nemzeti szintű szabályozás kidolgozásáért és a politika végrehajtásáért. Szakemberei felelősek az örökségi adatbázisok karbantartásáért; a nemzeti projektek nyomon követéséért; a műemlékeket és nemzeti területeket érintő, közösen finanszírozott beavatkozások irányításáért és felügyeletéért; az örökség védelmének koordinálásáért és előmozdításáért a területrendezés révén; a nemzetközi együttműködés biztosításáért, a tudatosságot folyamatos növelése mellett. Ezen igazgatóságon belül a Kulturális és Médiafelügyelet felügyeli az örökséggel, levéltárakkal és könyvtárakkal kapcsolatos jogszabályok és egyedi szabályozások alkalmazását.

A Szlovén Kulturális Örökségvédelmi Intézet szintén rendelkezik hatáskörrel az örökségvédelem területén. Ez a kormány által létrehozott, interdiszciplináris szakemberekből álló nemzeti közintézmény az ingatlan, ingó és szellemi örökség megőrzésével kapcsolatos igazgatási feladatokat látja el. Felügyeli az örökség azonosítását, értékelését és dokumentálását; az örökségi nyilvántartásokra és a műemlékek kijelölésére vonatkozó javaslatok kidolgozását; a megőrzési tervek és helyreállítási projektek kidolgozását és nyomon követését; a régészeti kutatást; az oktatási és promóciós tevékenységeket. Az intézet a Kulturális Örökségvédelmi Szolgálatból (7 kirendeltséggel), a Restaurálási Központból, a Megelőző Régészeti Központból és a Kutatóintézetből álló Konzerváló Központból, valamint a Fejlesztési és Információs Tudományos Szolgálatból áll.

Mivel az ország nincs régiókra felosztva, csak nemzeti vagy helyi hatáskörök vannak. Helyi szinten az önkormányzatok alapvető önkormányzati egységekként működnek, amelyek feladatai közé tartozik a településrendezési törvények elfogadása, a helyi jelentőségű műemlékek kijelölése és a helyreállítási projektek finanszírozása.

DECENTRALIZÁLT SZABÁLYOZÁSOK - FRANCIAORSZÁG

Francia régiók: 13 európai és 5 tengerentúli régió

Észak-Franciaország: Normandy, Hauts de France, Ile de France

Dél-Franciaország: Provence-Alpes-Côte d'Azur, Occitanie, Corsica Island

Közép-Franciaország: Centre-Val de Loire

Kelet-Franciaország: Grand Est, Auvergne-Rhône Alpes, Bourgogne-Franche Comté

Nyugat-Franciaország: Bretagne, Pays de la Loire, Nouvelle Aquitaine

Tengerentúli területek: Mayotte, Martinique, Guyanne, Guadeloupe, Réunion Island

DECENTRALIZÁLT ÖRÖKSÉGVÉDELMI SZABÁLYOZÁS

FRANCIAORSZÁG

Franciaország három területi szintre oszlik: önkormányzatokra, megyékre és régiókra. Ennek eredményeképpen az államnak vannak „központi” és „decentralizált” szervei, amelyek a régiókban és a megyékben találhatóak.

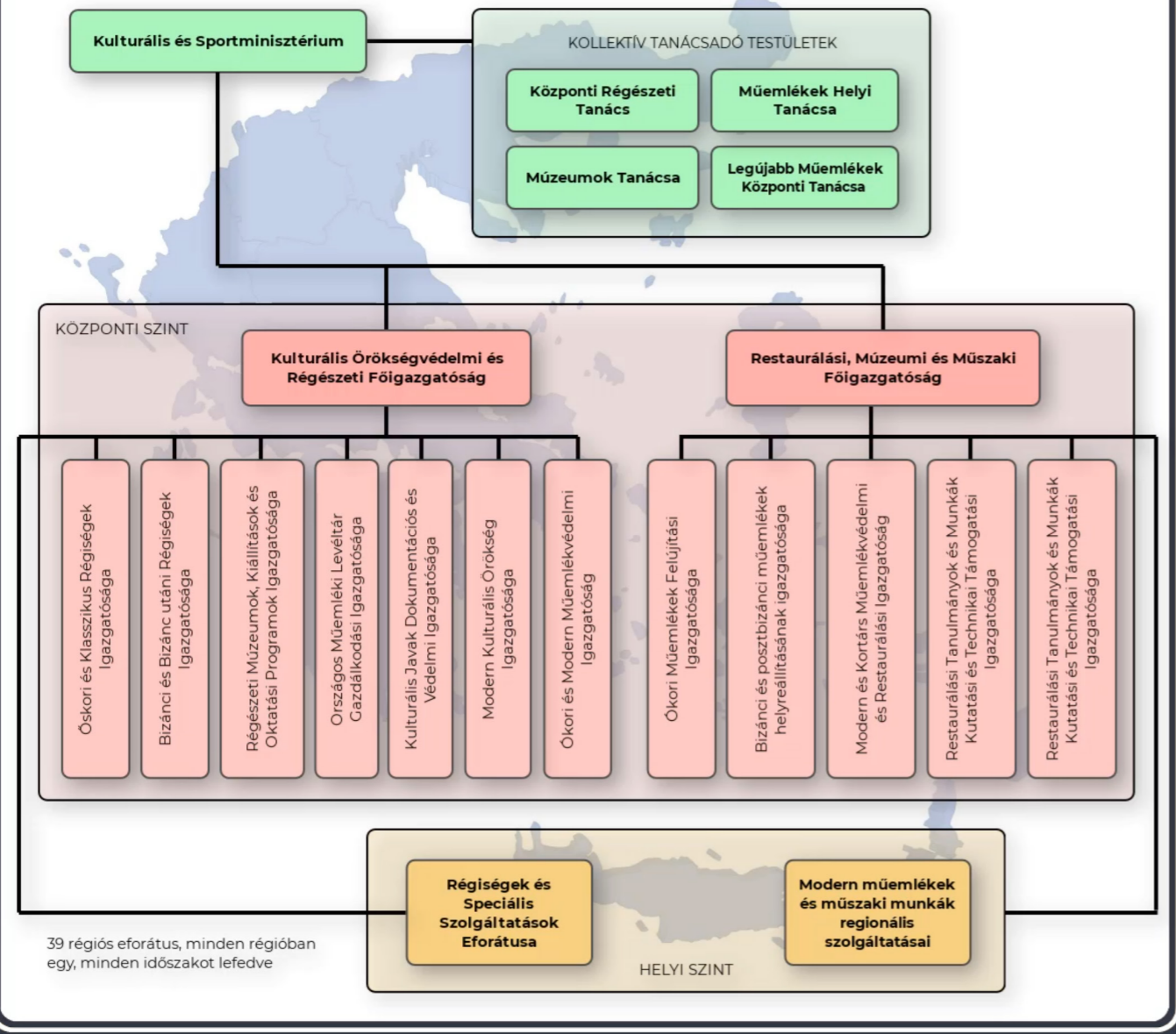
Az állam felelős a nemzeti örökségpolitikáért, és két minisztérium, a Kultúrális és Kommunikációs Minisztérium és az Ökológiai Átmenetért Felelős Minisztérium garantálja a terület kulturális és természeti örökségének közös kezelését. Folyamatos kapcsolatot tartanak fenn a civil társadalommal is, különösen az egyesületekkel, annak érdekében, hogy az örökséggel kapcsolatos valamennyi kérdésben garantálják a megfelelő kormányzást.

A Kultúrális Minisztérium kifejezetten az örökség védelmére, megőrzésére és helyreállítására irányuló politikák végrehajtásáért felelős. A Kultúrális Minisztériumon belül az Örökségvédelmi Főigazgatóság egységesítő szerepet játszik, és végrehajtja ezt a politikát a különböző típusú örökségek kezelésére. Felelős az örökséggel kapcsolatos állami politikák tervezéséért, szervezéséért, irányításáért, optimalizálásáért és értékeléséért. A Kultúrális Minisztérium munkáját többnyire a Kultúrális Ügyek Regionális Igazgatóságain (DRAC) és az Építészeti és Örökségvédelmi Területi Szolgálatokon (STAP) keresztül szervezik.

A Kultúrális Ügyek Regionális Igazgatóságai (DRAC) az ország egész területén működő, a minisztérium által központilag meghatározott politikák regionális szintű végrehajtásáért felelős hálózatot alkotó szolgálatok. Ezek a regionális igazgatóságok szorosan együttműködnek a helyi hatóságokkal, és mind a helyi, mind a regionális szervek fokozatosan további hatásköröket kaptak az örökségvédelmi politikák irányításában. Kezdetben 1983-ban, majd 2004-ben új hatásköröket ruháztak át a helyi és regionális hatóságokra, nevezetesen a kulturális örökség általános leltározását és a védett épületek tulajdonjogának átruházási lehetőségét, amely révén azok műemlékké válnak.

A decentralizált hatásköröknek ez a struktúrája fokozatosan átkerült a központi struktúrából a különböző régiókba, megyékbe és önkormányzatokba.

DECENTRALIZÁLT SZABÁLYOZÁSOK - GÖRÖGORSZÁG

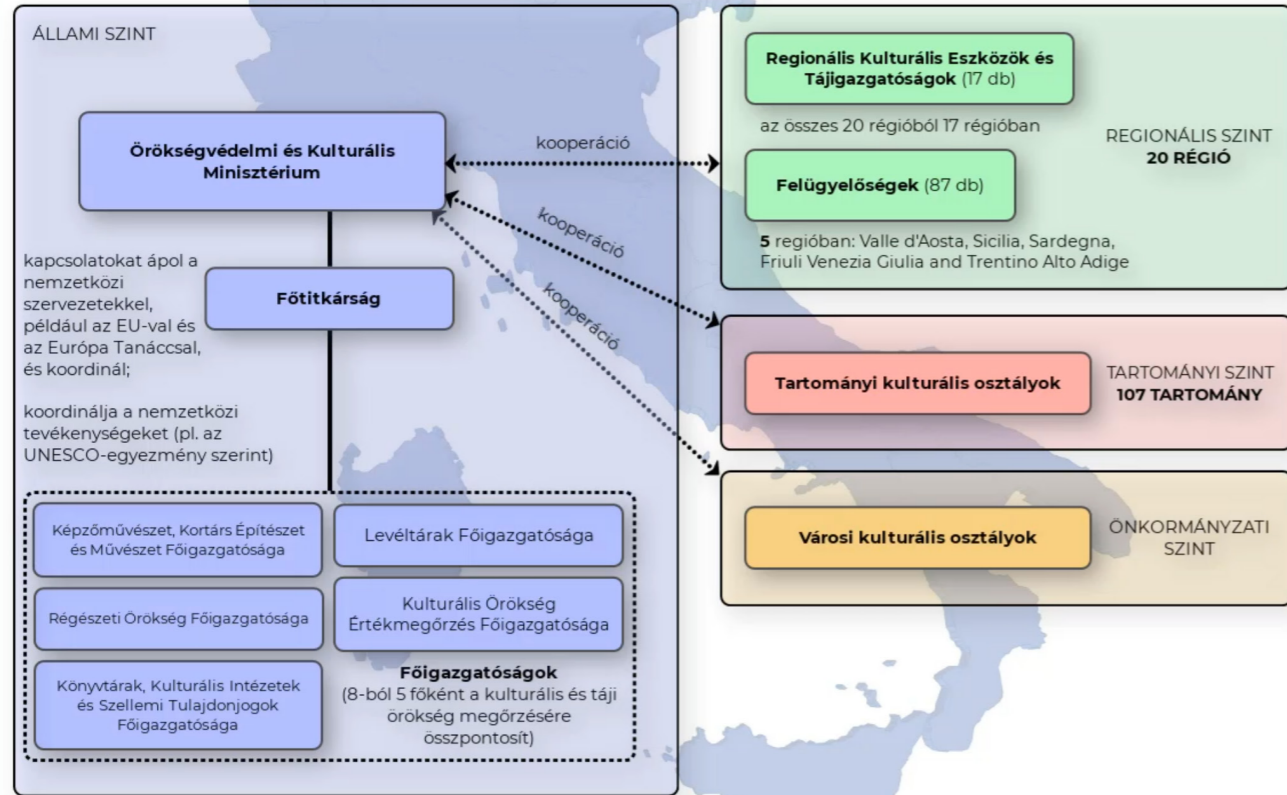
GÖRÖGORSZÁG

Görögországban „a természeti és kulturális környezet védelme az állam kötelessége és minden ember joga” (Görögország Alkotmánya, Hivatalos Közlöny, 85/A/18-4-2001, 24. cikk). A kulturális örökség védelmét szabályozó legfontosabb jogszabály a 3028/2002. számú, „A régiségek és általában a kulturális örökség védelméről” szóló törvény, amely a tárgyi és szellemi örökség védelmének átfogó és részletes rendszerét alakítja ki.

A kulturális örökség védelmének legfőbb nemzeti szerve a Kulturális és Sportminisztérium. A minisztérium műemlékek kezelésével és védelmével foglalkozó szervezeti egységei központi szervezeti egységekre és regionális szervezeti egységekre oszlanak.

A központi szervezeti egységek felügyelik és ellenőrzik a regionális szervezeti egységeket, és biztosítják a tevékenységek összehangolását a kulturális örökséget érintő kérdések közös megközelítésével. A kulturális örökség védelméhez közvetlenül kapcsolódó központi szervek a következők: a Kulturális Örökségvédelmi és Kulturális Örökségvédelmi Főigazgatóság, amely a kulturális örökség védelméért és integrált kezeléséért felelős, valamint a Restaurálási, Múzeumi és Műszaki Főigazgatóság, amely együttműködik a Kulturális Örökségvédelmi és Régészeti Főigazgatóságon belüli illetékes szolgálatokkal az építészeti emlékek és műemlékegyüttesek védelmét, stabilizálását, helyreállítását és felértékelését célzó munkálatok tanulmányozása és végrehajtása terén. Ezen kívül a Kulturális és Sportminisztériumnak három tanácsadó jellegű kollektív szerve van, amelyek kulcsszerepet játszanak a kulturális örökség védelmére vonatkozó politikák kidolgozásában és a nemzeti műemlékeket, helyszíneket és múzeumokat érintő nagyobb beavatkozások jóváhagyásában: a Központi Régészeti Tanács, a Legújabbkori Műemlékek Központi Tanácsa és a Múzeumok Tanácsa. A kevésbé fontos ügyek az egyes régiók helyi műemléki tanácsainak hatáskörébe tartoznak. A regionális szervek közé tartoznak továbbá az 1830. előtti kulturális örökség védelméért felelős régiségügyi hivatalok, valamint a modern műemlékek és műszaki munkák hivatalai, amelyek a modern építészeti örökségért felelősek.

DECENTRALIZÁLT SZABÁLYOZÁSOK - OLASZORSZÁG

Olasz régiók - (a) autonóm régiók:

Abruzzo	Campania	Lombardia	Marche
Valle d'Aosta (a)	Emilia-Romagna	Molise	Trentino-Alto Adige (a)
Puglia	Friuli-Venezia Giulia (a)	Piemonte	Tuscany
Basilicata	Lazio	Sardegna (a)	Umbria
Calabria	Liguria	Sicilia (a)	Veneto

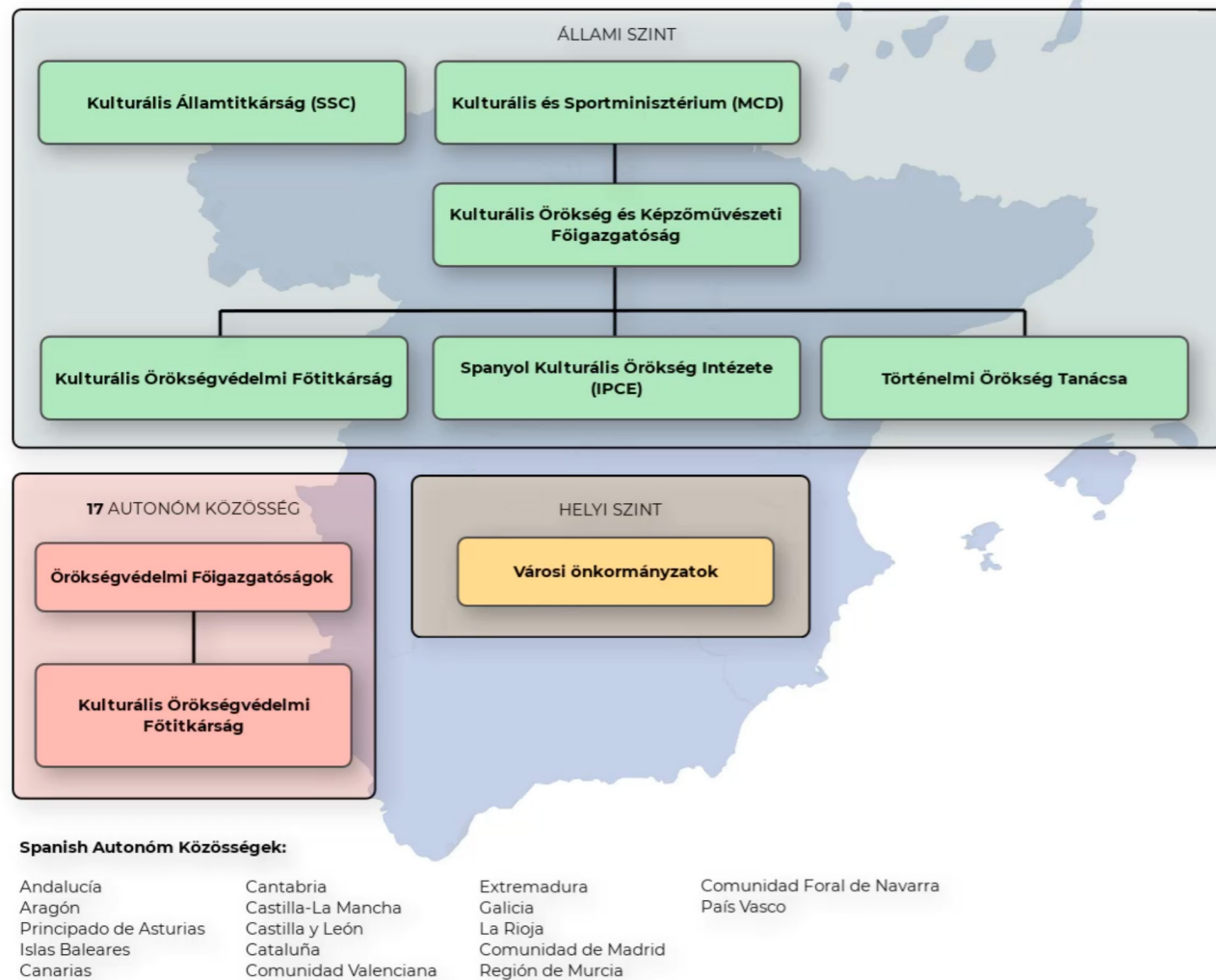
OLASZORSZÁG

Olaszországban az örökséggel kapcsolatos általános felelősség az Örökségvédelmi és Kulturális Minisztériumot terheli. Az Olasz Alkotmány 9. cikke szerint: „A köztársaság előmozdítja a kultúra, valamint a tudományos és műszaki kutatás fejlődését. Védi a tájat és a nemzet történelmi és művészeti örökségét”. A kultúra területén négy kormányzati szint (állam, régiók, tartományok és önkormányzatok) osztozik a felelősségen. Az örökség védelme vagy őrzése jelenleg az állam kulturális feladatai közé tartozik, néhány kivételtől eltekintve, amelyeket a kulturális örökség és a tájkép védelméről szóló törvénykönyv (D.Lgs. 2212004 n. 42) 5. cikke, az olasz kulturális örökség védelméről szóló nemzeti törvény sorol fel. A régiók, önkormányzatok, nagyvárosi területek és tartományok együttműködnek a minisztériummal védelmi feladataik ellátásában.

Az 1990-es évek végén elfogadott „decentralizációs törvények” értelmében a régiók az örökség felértékelését illetően „az államéval megegyező jogalkotási hatáskörrel” rendelkeznek (a „valorizzazione” a kulturális örökség megismerésének előmozdítására és az örökség használatához és nyilvános élvezéséhez szükséges lehető legjobb feltételek biztosítására irányuló tevékenységekre utal). A 20 olasz régió közül 5 (Valle d'Aosta, Szicília, Szardínia, Friuli Venezia Giulia és Trentino Alto Adige) szélesebb körű hatáskörrel rendelkezik a kultúra területén, és a törvényi szabályozásuknak megfelelően decentralizált felügyelőségeiken keresztül kizárólagos és közvetlen jogalkotási és igazgatási felelősséggel rendelkeznek saját örökségi értékeikért, beleértve a múzeumokat és helyszíneket is. Ezért ezekben a régiókban állami szinten nincsenek kulturális javakkal és tájjal foglalkozó regionális igazgatóságok. A 107 olasz tartomány az ún. kulturális osztályokon („Assessorati Provinciali alla Cultura”) keresztül a saját kulturális intézményeiért, elsősorban könyvtárakért és múzeumokért felelős, és koordinálhatja a városi közkönyvtárakat. Az olasz önkormányzatok a kulturális osztályokon („Assessorati Comunali alla Cultura”) keresztül közvetlenül irányítják az önkormányzati kulturális intézményeket, beleértve a múzeumokat és helyszíneket, levéltárakat, könyvtárakat, színházakat és többfunkciós kulturális központokat. Az olasz önkormányzatok a minisztérium felügyelete mellett a történelmi értékek helyreállításába és karbantartásába történő beruházásokkal is részt vesznek. A kulturális örökség azonosításának és védelmének összetett és tagolt miniszteri rendszere egy főtitkárság (élén főtitkárral) köré épül. Rómában 8 főigazgatóság működik, és ezek közül 5 főleg a kulturális és táji örökség védelmével és megőrzésével foglalkozik (Képzőművészet, Kortárs Építészet és Művészet Főigazgatósága; Régiségek (Régészeti Örökség) Főigazgatósága; Könyvtárak, Kulturális Intézetek és Szellemi Tulajdonjogok Főigazgatósága; Levéltárak Főigazgatósága; Kulturális Örökség Értékmegőrzés Főigazgatósága), 8 központi intézet technikai támogatásával, amelyek viszonylag autonóm, magas szintű tudományos szervek. A minisztériumi struktúra ezért 17 regionális kulturális javakért és tájakért felelős regionális igazgatóságból (a 20 régióból 17-ben) és 87 főigazgatóságból áll, így a hatáskörök regionális szinten strukturáltak.

Központi szinten a minisztérium főtitkársága felel a nemzetközi szervezetekkel — például az Európai Unióval és az Európa Tanáccsal — való kapcsolattartásért, részt vesz az irányítóbizottságokban, a kutatócsoportokban és a kultúra területén végzett koordinációs tevékenységekben. Koordinálja továbbá a nemzetközi tevékenységeket, beleértve a világ kulturális és természeti örökségének védelméről szóló UNESCO egyezményhez, a kulturális sokszínűség védelméhez és előmozdításához, valamint a szellemi kulturális örökség védelméhez kapcsolódó tevékenységeket.

DECENTRALIZÁLT SZABÁLYOZÁSOK - SPANYOLORSZÁG

SPANYOLORSZÁG

Spanyolországban a nemzeti jogszabályok a spanyol történelmi örökségről szóló törvény (16/1985. sz., június 25-i törvény) révén teremtették meg az örökségre vonatkozó keretet. E törvény általános szempontokat határoz meg az ország egész területére vonatkozóan. A hatáskörök 1985-ben történt átruházása az autonóm közösségekre azonban regionális jogszabályok kialakulásához és a jelenlegi helyzethez vezetett, amelyben minden autonóm közösség saját külön jogszabályokkal rendelkezik az örökség védelmének szabályozására. A nemzeti jogszabályok három szintet határoznak meg az örökség védelmére: a történelmi örökség státuszú ingatlanok; az ingó vagyontárgyak általános leltára; és a kulturális érdekű (ingó és ingatlan) vagyontárgyak általános nyilvántartása. Ezen a szinten a 17 autonóm közösség saját törvényeiben további védelmi szinteket állapított meg, például a szellemi örökséggel kapcsolatos különleges kategóriák bevezetésével.

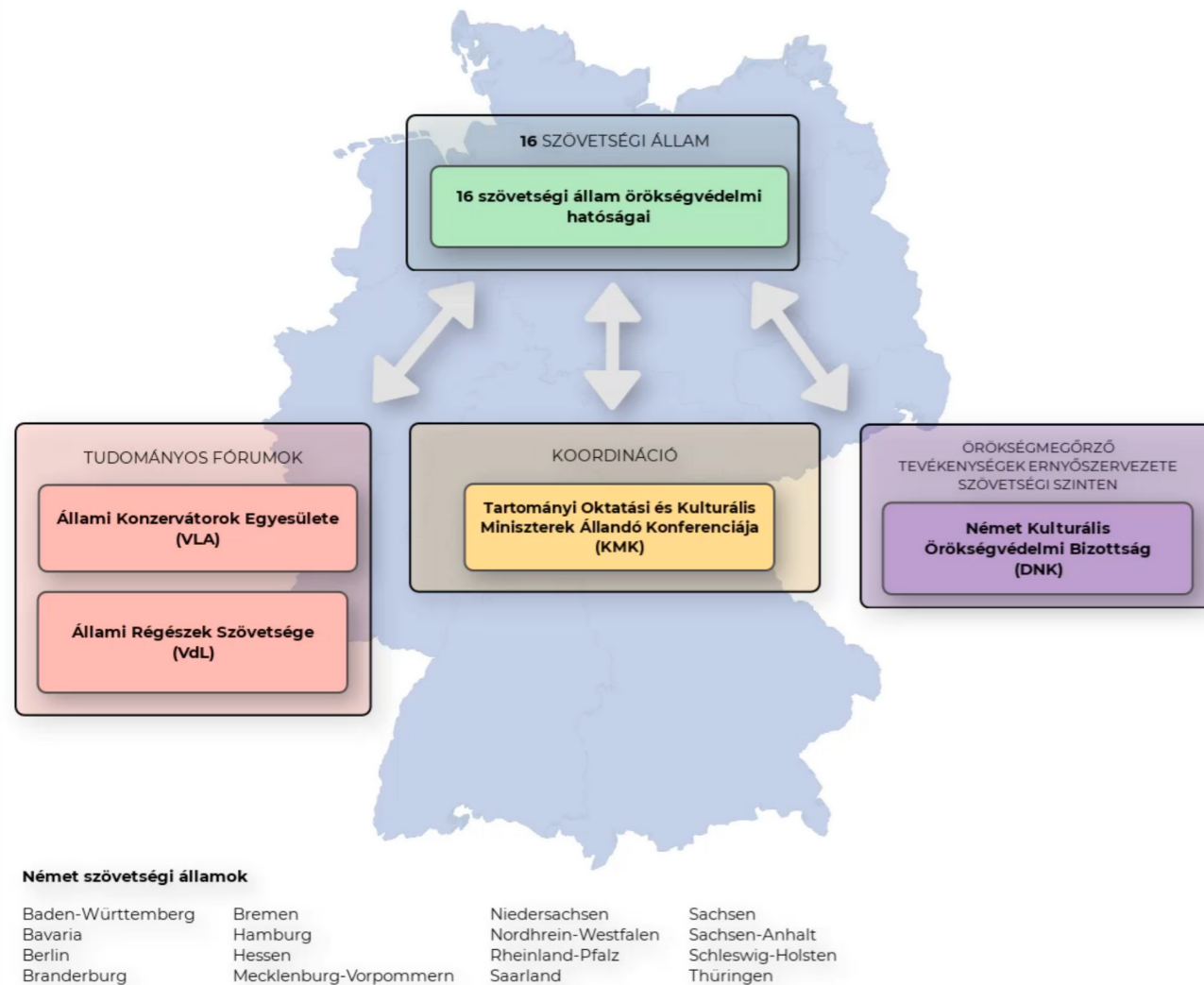
A Kulturális Minisztérium Kulturális Örökség és Képzőművészet Főigazgatóságán és az autonóm közösségek megfelelő örökségvédelmi főigazgatóságain belül több egységet hoztak létre az alkalmazandó jogszabályok javításához szükséges intézkedések irányítására. Ezek a történelmi és kulturális örökség védelmével foglalkozó főtitkárságok (SG).

Ezen kívül a Spanyol Kulturális Örökség Intézet (IPCE) a Kulturális és Sportminisztérium Kulturális Örökség és Képzőművészet Főigazgatóságához tartozó főigazgatóság, amelynek fő feladata a kulturális örökséget alkotó értékek kutatása, megőrzése és helyreállítása, valamint a dokumentáció, a képzés és a terjesztés. Ez egy összetett feladat, amelyet az IPCE multidiszciplináris szemszögből közelít meg (többek között építészek, régészek, művészettörténészek, néprajzosok, restaurátorok, fizikusok, geológusok, vegyészek, biológusok, dokumentációs szakértők, informatikusok, könyvtárosok, levéltárosok és konzerválási szakértők).

A Spanyolország által ratifikált nemzetközi megállapodásoknak való megfeleléssel kapcsolatos feladatokat szintén állami szinten központosítják. A nemzeti szintű kötelezettségvállalások teljesítése érdekében az elmúlt tíz évben Spanyolország-szerte különböző bizottságokat és munkacsoportokat hoztak létre, hogy kidolgozzák a nemzetközi szintű megállapodásoknak vagy egyéb kötelezettségvállalásoknak vagy megállapodásoknak való megfeleléshez szükséges cselekvési terveket. A Kultúráért Felelős Államtitkárság (SSC) kidolgozta a Kultúra Stratégiai Tervét, amelynek feladata a korábban említett valamennyi területre vonatkozó munkatervek kidolgozása.

A Spanyolországban folytatott különböző örökségvédelmi tevékenységek összehangolására létrehozták a Történelmi Örökség Tanácsát, amely évente többször ülésezik a nemzeti és az autonóm kormányok részvételével.

DECENTRALIZÁLT SZABÁLYOZÁSOK - NÉMETORSZÁG

NÉMETORSZÁG

Németország egy másik egyértelmű példája a decentralizált hatásköri struktúrának az örökségvédelem területén.

A szövetség és a 16 tartomány (szövetségi állam) közötti hatáskörmegosztás értelmében az örökségvédelem a tartományok hatáskörébe tartozik. Ezért a kulturális örökség struktúrája és szervezeti formái, valamint az örökség megőrzéséért felelős hatóságok tartományonként eltérőek. E tekintetben a tartományok — mint legfőbb hatóságok — felelősek mind az örökség védelmére és megőrzésére vonatkozó jogszabályok elfogadásáért (a kerületekkel, önkormányzatokkal és bizonyos esetekben a közigazgatási régiókkal együtt), mind pedig azok végrehajtásáért.

A tartományokon belül az örökségvédelemért felelős legfelsőbb hatóság egy speciális minisztérium (vagy szenátusi osztály), amely a neki alárendelt felügyeletét látja el. A tartományok örökségvédelmi törvényei minden esetben előírják, hogy a műemlékvédelemmel kapcsolatos valamennyi kérdésben a központi szakhatóságnak kell eljárnia. E legfelsőbb hatóság keretében a műemlékvédelmi regionális hivatalok („Landesdenkmalamt”) végzik a munkát, amelyek feladata az alárendelt hatóságok — önkormányzatok, járások, vidéki régiókon kívüli falvak —, valamint a műemléktulajdonosok számára történő tanácsadás, jelentések készítése az örökség védelmével és megőrzésével kapcsolatos valamennyi kérdésben. Egyes tartományokban ezek a hivatalok felelősek a műemléki nyilvántartások létrehozásáért is. Az örökségvédelemmel kapcsolatos hatáskörök tekintetében általában az alsóbb szintek (kerületek, önkormányzatok) azok, amelyek a védelmi és megőrzési intézkedéseket végrehajtják. Egyes esetekben a kisebb tartományok, mint például Sarre vagy a városállamok, mint Berlin, Hamburg és Bréma, a hivatalok mellett dolgoznak.

A különböző tartományokba szervezett decentralizált hatásköri struktúra egy sor közös keretet adó központi szervet foglal magában: a Tartományi Oktatási és Kulturális Miniszterek Állandó Konferenciáját (KMK), két központi szövetséget, az Állami Konzervátorok Szövetségét és az Állami Régészek Szövetségét, valamint a Német Kulturális Örökségvédelmi Bizottságot (DNK).

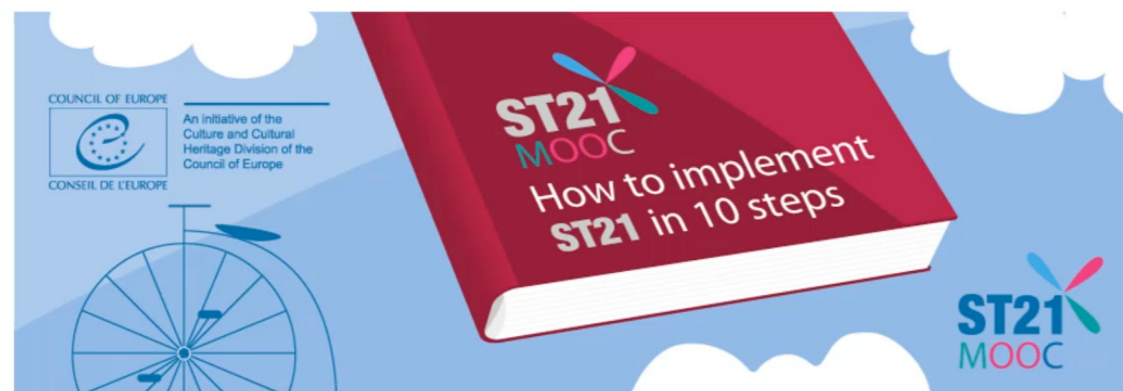
A Tartományi Oktatási és Kulturális Miniszterek Állandó Konferenciája (KMK) a koordinációért felelős szerv, amely a tartományok közös érdekeinek fontos képviselője a szövetségi kormány, az Európai Unió és az UNESCO felé, valamint a tartományok képviseletét látja el az oktatás, a tudomány és a kultúra területén. A Műemlékvédelmi Tartományi Hivatal hozta létre továbbá az Állami Műemlékvédők Szövetségét (1949.) és a Németországi Szövetségi Köztársaság Állami Régészeinek Szövetségét (1951.). Ez utóbbi fő célja az volt, hogy biztosítsa a folyamatos ismeret- és tapasztalatcserét, valamint javítsa a műemlékvédelem és a tudomány területén dolgozó szakemberek közötti nemzeti szintű együttműködést. Végül a Német Kulturális Örökségvédelmi Bizottság (DNK) a német építészeti és régészeti örökség védelmével és megőrzésével foglalkozó interdiszciplináris fórum, amely az örökség védelmével és megőrzésével kapcsolatos magán- és közszereplőkre összpontosít.

III. FEJEZET ÖRÖKSÉGVÉDELMI STRATÉGIÁK

Írta

Palotás János
Palotás Gábor János

ÉK Egyesület
(Magyarország)

E | EDINBURGH
WORLD
HERITAGE

ELŐSZÓ

Jelen fejezet célja az, hogy összefoglalja a modern örökségmenedzsment bevált megoldásait, az örökségvédelmi szervezetek számára javasolt stratégiákat azzal kapcsolatban, hogy hogyan lehetséges megfelelően ellátni a műemlékek védelmét valamint megszervezni úgy a közösségi hozzáférést a kulturális örökséghez, mint ezen közösségek bevonását a műemlékvédelmi munka folyamataiba.

A fejezet ismerteti az Európa Tanács által 2017-ben elfogadott „Európai Kulturális Örökség Stratégiát a 21. századra” című dokumentumot, amely irányítóként szolgál éppúgy az európai politikai döntéshozók, mint örökségvédelmi szakemberek számára, amikor a kulturális örökség jövőjéről gondolkodnak. Három további külön alfejezetben a Stratégia által azonosított háromféle kihívástípust vizsgáljuk meg, és összefoglaljuk mindazokat az ajánlásokat, amelyeket a Tanács javasolt válaszként ezekre megfogalmaz. Az ajánlások szövegével párhuzamosan a szöveg a kihívások közös metszékeit is vizsgálja és egyben összefoglalja a Stratégia végletekig kidolgozott és összetett rendszerét.

Egy külön rész foglalkozik az örökségvédelmi szervezetek főbb finanszírozási modelljeivel, és rövid betekintést nyújt az európai országok és az örökségvédelem szereplői által széles körben alkalmazott stratégiai megoldásokba az örökségvédelmi alapoktól kezdve az adókedvezmények illetve adományok kezelésének rendszeréig.

Végezetül három további rész mutatja be három kiemelkedő európai kulturális örökségvédelmi szervezet legjobb gyakorlatait és mindennapi működését:

- Az Edinburgh World Heritage Trust (Skócia, Egyesült Királyság) sok más fontos projekt mellett immár több évtizede kezeli a műemlékvédelmi támogatásokat az edinburghi világörökség területének megőrzéséhez szükséges fontos helyreállítási és karbantartási munkákra, miközben folyamatosan ellenőrzi és tartja naprakészen a világörökségi helyszínnel kapcsolatos megvalósítási terveit.
- A francia kutatószervezet, a CRATERre úttörő volt a földfaltechnikák és földszerkezetek széles körű elismerésében, miközben világszerte számos földfalú műemlék építmény védelméhez és megőrzéséhez járult hozzá, továbbá lehetséges fejlesztési terveket állított össze mindezen helyszínek számára. Laboratóriumi kutatómunkája a fenntartható földszerkezetek hatékony és széleskörű felhasználását próbálja elérni, hiszen ezt tekinti a környezetbarát jövő legkorszerűbb technológiájának.
- A Rempart 1966 óta szervez önkéntes épülethelyreállító örökségvédelmi táborokat Franciaországban és szerte a világon – a lakóházaktól kezdve a templomokig és kastélyokig. A táborok lehetővé teszik, hogy nagyszámú önkéntes saját munkájával járuljon hozzá fontos műemlékek megújításához, helyreállításához, miközben az örökségmenedzserek, a szakemberek és a kézműves mesterek következő generációit képezik ezeken a közösséget aktívan a munkába bevonó alkalmakon.

EUROPEAN CULTURAL HERITAGE STRATEGY FOR THE 21ST CENTURY

EURÓPAI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG STRATÉGIÁJA A 21. SZÁZADRA

Az Európa Tanács 2017. február 22-én fogadta el az „Európai Kulturális Örökség Stratégia a 21. századra” című dokumentumot, amely azóta a legfontosabb iránymutatások gyűjteménye a tagállamok számára kulturális és kulturális örökséggel kapcsolatos politikájukkal kapcsolatban. Közös cselekvések kikényszerítésével és javaslattevésével az európai országok számára.

A Stratégia közvetlen folytatása a Tanács által korábban tett lépéseknek és nyilatkozatok sorozatának, amelyek célja az európai kulturális örökség magasabb szintű és szélesebb körű megszervezése volt annál, mint amit az egyes tagok önálló hatásköre és lehetőségei biztosítanak. Közös fellépésre különösen azért van szükség, mert az elszigetelt tagállamok nem elég erősek ahhoz, hogy egyedül nézzenek szembe a kihívásokkal. A problémák közös értékelése és az e kérdések kezelésére választott intézkedések egyaránt fontos szinergiákat építhetnek ki, miközben integrált megközelítéssel próbálnak harmonikus és következetes intézkedéseket hozni.

Ezen cselekvéssornak fontos eseménye volt az 1975-ben megrendezett Európai Örökség Éve, amely később az Építészeti Örökség Európai Kartájával (Amszterdami Karta) zárult. Emellett az Európa Tanács felelős a következő egyezmények végrehajtásáért és nyomon követéséért is:

- Az Európai Kulturális Egyezmény (1954);
- Az Európa építészeti örökségének védelméről szóló egyezmény (1985);
- A régészeti örökség védelméről szóló európai egyezmény (1992);
- Az Európai Tájegyezmény (2000);
- Az Európa Tanács Keretegyezménye a kulturális örökség társadalmi értékéről (2005).

A Stratégia elméleti és politikai-filozófiai háttérét már a 2015-ös Namur-nyilatkozat is egyértelműen kinyilvánította. Ez olyan alapvető értékeket és elveket foglal magában, mint a demokratikus értékek, a jó kormányzás elve, a befogadás a civil társadalomba, az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok tiszteletben tartása, minden személy egyenlő méltósága, nyitottság és párbeszéd, valamint a sokszínűség iránti érzékenység. A Namur-nyilatkozat felvázolja a tervezett dokumentum koncepcióját és fő szerkezetét is, számba veszi a fő kihívásokat, mint például a klímaváltozást és a társadalmi változásokat, valamint meghatározza a stratégia főbb témáihoz kapcsolódó főbb irányelveket a társadalmiaktól a gazdaságiakig.

A Stratégia a következő típusú kihívásokat veszi figyelembe, keresve a megfelelő válaszokat a következő típusú fenyegetésekre:

- az éghajlatváltozás és az ember okozta vagy természeti katasztrófák növekvő száma;
- társadalmi kihívások, mint például a demográfiai változások, a generációk közötti megosztottság és az izolacionizmus problémái;
- politikai kihívások, mint például a szabadság és a demokrácia értékeinek megsértése;

- a gazdasági kihívások és a gazdasági válság veszélye;
- a tömegturizmus globális szintű elterjedése.

A dokumentum úgy véli, hogy a kulturális örökség kulcsfontosságú szerepet játszik az európai társadalmak újragondolásában. A kultúrák közötti párbeszéd, a különböző identitások és a sokszínűség tisztelete, valamint az értékközösséghez tartozás érzése jó alapot ad ehhez a kezdeményezéshez. A kulturális örökség a társadalmi és gazdasági fejlődés kulcsfontosságú tényezője, valamint felbecsülhetetlen értékű erőforrás az oktatás, a foglalkoztatás, a turizmus és a fejlődés fenntartható formáinak területén.

A Stratégia rendszere három kiemelt komponens köré szerveződik, amelyek szemléletesen három körként ábrázolhatók, amelyek négy területen kapcsolódnak egymáshoz. A három összetevő a következő: a Társadalmi, a Területi és Gazdasági illetve a Tudásbeli és Oktatási. A Társadalmi komponens fő célja a részvételen alapuló (jó) kormányzás elősegítése, amely a civil társadalom bevonásával, a sokszínűség tiszteletben tartásával és előmozdításával, valamint az műemléki közösségek megerősítésével valósul meg. A Területi és Gazdasági komponens hívószavai a fenntartható fejlődés, a foglalkoztatás, a turizmus és a helyi erőforrások kiaknázása. Végül a Tudásbeli & Oktatási komponens kulcsszavai az egész életen át tartó tanulás, a kutatás, a tudásközpontok létrehozása, valamint az oktatási és képzési programok fejlesztése.

TÁRSADALMI KOMPONENSBELI KIHÍVÁSOK (S)

A stratégia részeként azonosított társadalmi (S) kihívások a következők:

A jó kormányzással kapcsolatos politikai, társadalmi-kulturális kihívások:

- S1. Békés élet*
- S5. Jó kormányzás kialakítása*
- S6. Személyes részvétel előmozdítása*

Az életminőséggel és a jóléttel kapcsolatos kihívások:

- S2. Az életminőség javítása*
- S3. Hozzájárulás az emberek jólétéhez és egészségéhez*

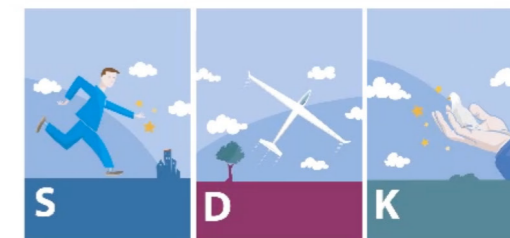
A társadalmak saját örökségükhöz való viszonyának javítása:

- S4. A kollektív emlékezet megőrzése*
- S7. Az egyezmények végrehajtásának optimalizálása*
- S8. Az örökség befogadó megközelítésének előmozdítása*

European Cultural Heritage Strategy For The 21st Century

S - SOCIAL COMPONENT CHALLENGES:

- S1** Living in peace
- S2** Improving quality of life
- S3** Contributing to people's well-being and good health
- S4** Preserving the collective memory
- S5** Establishing good governance
- S6** Promoting participatory management
- S7** Optimising implementation of the conventions
- S8** Promoting an inclusive approach to heritage

D - TERRITORIAL & ECONOMIC DEVELOPMENT COMPONENT CHALLENGES:

- D1** Building a more inclusive and cohesive society
- D2** Developing Europe's prosperity by drawing on its heritage resources
- D3** Ensuring that Europeans enjoy a high quality of life, in harmony with their cultural and natural environment
- D4** Implementing the principle of integrated conservation
- D5** Ensuring that heritage is taken into account in sustainable spatial development strategies and programmes
- D6** Developing the ability of public services to address sustainable spatial development issues by means of better use of heritage
- D7** Preserving and developing the ability of public services to address heritage issues
- D8** Increasing the use and reuse of heritage

K - KNOWLEDGE & EDUCATION COMPONENT CHALLENGES:

- K1** Helping to foster a shared knowledge society
- K2** Identifying, preserving, transmitting and sharing heritage knowledge and skills
- K3** Raising awareness of the values conveyed by heritage
- K4** Ensuring heritage stakeholders have access to lifelong training
- K5** Guaranteeing a high technical level for all heritage trades and crafts
- K6** Supporting, strengthening and promoting intergovernmental co-operation
- K7** Encouraging heritage research
- K8** Enlisting the commitment of young people to heritage

S - SOCIAL COMPONENT RECOMMENDATIONS:

- S1** Encourage the involvement of citizens and local authorities in capitalising on their everyday heritage
- S2** Make heritage more accessible
- S3** Use heritage to assert and transmit the fundamental values of Europe and European society
- S4** Promote heritage as a meeting place and vehicle for intercultural dialogue, peace and tolerance
- S5** Assess citizens' participation practices and procedures
- S6** Create a suitable framework to enable local authorities and communities to take action to promote and manage their heritage
- S7** Develop and promote participatory heritage identification programmes
- S8** Encourage heritage rehabilitation initiatives by local communities and authorities
- S9** Support intergenerational and intercultural projects to promote heritage
- S10** Facilitate and encourage (public and private) partnerships in cultural heritage promotion and conservation projects

Challenges +
Recommendations (S)

VENN Diagram

S1 ajánlás: A polgárok és a helyi hatóságoknak a mindennapi örökségükbe való befektetésének ösztönzése

Az S1 ajánlás jobb szinergiákra törekszik a kulturális örökség helyben elérhető szellemi és tárgyi formáinak elismerésében és megbecsülésében a részvételi demokrácia előmozdítása révén. Ideális modelljében a polgárok aktívan részt vesznek a helyi hatóságok és egyesületek által szervezett kulturális eseményekben és akciókban. A javasolt akciók közé tartoznak a lakosság és a szakemberek által szervezett felfedező látogatások, a hagyományos mesterségbeli tudás és technikák bemutatása, a néphagyományokról szóló rendezvények szervezése, füzetek, könyvek, a helyi hagyományokról, népnyelvi és egyéb helyi emlékekről szóló tudományos munkák kiadása, online audiovizuális és rádiós anyagok közvetítése és megosztása a helyi lakosság aktív részvételével.

Az R-S1 a következő társadalmi kihívásokra ad választ: S2, S4, S6, S8, valamint a következő területi és gazdasági, valamint a következő tudásbeli és oktatási kihívásokkal van közös metszéke: D1, D3 és K1, K3.

S2 ajánlás: Az örökség hozzáférhetőbbé tétele

Az S2 ajánlás az örökséghez való jobb hozzáférést keresi, akár a helyszínen, akár távolról elérhető formában. Az akciók típusai is nagyon sokfélék lehetnek: az örökség tárgyai bemutathatók előadó segítségével vagy akár a digitális technika lehetőségein keresztül. A műemléki terület látogatói vagy a digitális eszközöket használók ezekből a találkozásból jobban megérthetik a témát és személyesebb kapcsolatot alakíthatnak ki az örökség közlő eléréseivel. A javasolt cselekvési irányok minden olyan fejlesztést tartalmaznak, amelyek elősegítik a lehetséges célközönség széles körű kiterjesztését, egyben átélhetőbb élményt nyújtanak ezeknek a csoportoknak. Ilyen lépések lehetnek a terület biztonsággal kapcsolatos fejlesztései és a fizikailag vagy érzékszervi fogyatékkal élők könnyebb hozzáférést szolgáló fejlesztések, a terület jelzéseinek javítása. További beavatkozások reagálhatnak a látogatók sokszínűségére, nyelvhasználati variációkat biztosítva a leírásokhoz, beleértve a prezentációk többnyelvű változatait vagy ugyanazon anyagok játékos variációt, különösen a távoli virtuális eszközök, audiovizuális anyagok vagy egyéb nem szokványos megoldások bevonása révén a tématerületek felfedezésébe. Végül pedig jó és követhető stratégia lehet a figyelemfelkeltő kampányok lebonyolítása és speciális módszerek kidolgozása a témát ritkán látogató csoportok (például fiatalok) elérésére.

Az R-S2 a következő társadalmi kihívásokra ad választ: S1, S2, S5, S7, valamint a következő területi és gazdasági, valamint a következő tudás- és oktatási kihívásokkal van közös metszéke: D1, D3 és K1, K3.

S3 ajánlás: A kulturális örökségi helyszínek segítségül hívása Európa és az európai társadalom alapvető értékeinek megerősítésére és továbbadására

Az S3-as ajánlás az európai alapvető értékek, például a demokrácia, a humanizmus és a sokszínűség előmozdítását javasolja, különösen az olyan európai programokban való részvétel révén, mint az Európa Kulturális Fővárosai programsorozat, az Európai Örökség Napjai vagy az Európai Örökség Cím (European Heritage Label). A cselekvések fő irányai között megtalálhatók azok a célkitűzések, amelyek hangsúlyozzák a tudás és készségek interkulturális cseréjének létfontosságú voltát, valamint mindazokat a hatásokat, amelyeken keresztül a különböző (akár Európán

belülről vagy kívülről érkező) kultúrák egymásra hatottak az évszázadok során. Ez a helyi szinten és sokkal nagyobb léptékben is azonosítható sokszínűség többnyelvű audiovizuális vagy írott tartalmakkal egyaránt népszerűsíthető, különböző közönségeket célozva meg, rávilágítva arra a tényre, hogy örökségünk és kulturális sokszínűségünk Európa jövője szempontjából is mennyire fontos érték.

Az R-S3 a következő társadalmi kihívásokra ad választ: S1, S2, S3, S4, S5, S6, S7, S8, és a következő területi és gazdasági, valamint a következő tudás- és oktatási kihívásokkal van közös metszéke: D1 és K1, K3, K6.

S4 ajánlás: A kulturális örökségi helyszínek népszerűsítése a kultúrák közötti párbeszéd, a béke és a tolerancia találkozóhelyeként és eszközeként

Az S4-es ajánlás a műemlékeket és az kulturális örökség közttereit az interkulturális viták helyszínéül és találkozási pontjának javasolja, ugyanúgy, ahogy a görög agóra vagy a római fórum adott teret a kommunikációnak, a vitáknak és a közös döntéseknek. A javasolt cselekvési irányok rávilágítanak a történelmi közterek történetére és értékére, amelyeket még városépítészeti szempontból is kiemelni szükséges, hogy kényelmes találkozási helyszínekké váljanak a közösségek számára, ahol felfedezhetik az interkulturalitást és ezeken az erős alapokon kulturális vitákat folytathatnak. Egy kifejezetten javasolt intézkedés az Európa Tanács Interkulturális Városok (ICC) programjában való részvétel.

Az S4-es ajánlás a következő társadalmi kihívásokra ad választ: S1, S2, S3, S4, S5, S6, S7, S8, és a következő tudás- és oktatási kihívásokkal van közös metszéke: K1, K2, K3.

S5 ajánlás: Az polgári (civil, lokálpatrióta) részvétel gyakorlatának és megoldásainak ösztönzése

Az S5 ajánlás mindazon akadályok felszámolását javasolja, amelyek visszatartanák a polgárokat az örökséghez fűződő témákhoz kapcsolódó akciókban és döntésekben való részvételtől, ezáltal egy demokratikusabb és közösségibb örökségmenedzselési modellt érve el.

Az R-S5 ajánlás a következő társadalmi kihívásokra ad választ: S1, S3, S5, S6, S7, valamint a következő területi és gazdasági, valamint a következő tudás- és oktatási kihívásokkal van közös metszéke: D1, D7 és K1, K7.

S6 ajánlás: Keretrendszer, ami lehetővé teszi a helyi hatóságok és közösségek számára, hogy fellépjenek örökségük és annak menedzselése érdekében

Az S6 ajánlás víziója egy olyan aktív civil attitűdről szól, amely meg tudja őrizni és továbbörökíteni a következő generációk számára a helyi kulturális örökség egyedi jellegzetességeit. Annak érdekében, hogy a polgárok és a helyi hatóságok gyakorolhassák ezt a jogot, a meglévő törvényeket tovább kell fejleszteni, elősegítendő a különböző hatóságok és a különböző szinteken lévő érdekelttek közötti partnerséget. Az R-S5-höz hasonlóan ösztökélni szükséges az állampolgári részvételt a kulturális örökségvédelmi tevékenységekben, az elméleti vitáktól kezdve a tényleges örökségmenedzselési feladatokig. A személyes részvételen keresztül befolyó anyagi támogatások gyűjtésének elősegítése és a nyilvánosság bevonásának ösztönzése a tervezési és fejlesztési dokumentumok kidolgozásába szintén fontos lépések ezen ajánlás

részeként.

Az R-S6 a következő társadalmi kihívásokra ad választ: S1, S2, S4, S5, S6, S7, valamint a következő területi és gazdasági, valamint a következő tudás- és oktatási kihívásokkal van közös metszéke: D1, D7 és K1, K6.

S7 ajánlás: A részvételen alapuló, örökségi értékeket azonosító programok kidolgozása és propagálása

Az S7 ajánlás a helyi polgárok bevonását javasolja a kulturális örökség értékgyűjtő programjaiba annak érdekében, így járulva hozzá a kulturális örökségért érzett kollektív felelősség növekedéséhez, egyben a minőségi lakókörnyezet kialakításához. A javasolt cselekvési célok a következők: együttműködési platformok létrehozása az értéktárak összeállításához, a polgárok bevonásával megvalósított örökségazonosító programok kidolgozása különböző kerületek, városrészek és különböző korcsoportok vagy tematikus csoportok számára illetve az értéktári tételek kontextusba helyezését elősegítő projektek támogatása. További javasolt intézkedések lehetnek a sokrétű mesterségbeli tudás és készségek gyűjtése, a résztvevők visszajelzéseinek helyt adó képzések szervezése valamint a veszélyeztetett kulturális értékek leltárba helyezésnek prioritása.

Az R-S7 a következő társadalmi kihívásokra ad választ: S2, S4, S5, S6, S7, S8, és a következő területi és gazdasági, valamint a következő tudás- és oktatási kihívásokkal van közös metszéke: D3 és K1, K2, K3.

S8 ajánlás: A helyi közösségek és hatóságok örökségrehabilitációs kezdeményezéseinek ösztönzése

Az S8-as ajánlás a helyi közösségek és hatóságok folyamatos támogatását javasolja szellemi és tárgyi kulturális örökségük feltárásában és megőrzésében a következő cselekvési irányokkal: tájékoztató és propagáló anyagok terjesztése a témában, bemutató előadások szervezése az elfeledett örökség feltárására és rehabilitációjára, a szájhagyományok, a személyes emlékek és történelmi emlékezet továbbadásának támogatása közösségi események formájában, valamint a polgárok képzése, hogy lakóhelyük vagy városrészük nagykövetei legyenek, szorosan kötődve a helyi hagyományokhoz és a helyi lakosság közös örökségéhez.

Az R-S8 a következő társadalmi kihívásokra ad választ: S2, S3, S4, S5, S6, S8, és a következő területi és gazdasági, valamint a következő tudás- és oktatási kihívásokkal van közös metszéke: D1, D4 és K1, K2, K3, K8.

S9 ajánlás: A kulturális örökség promócióját célzó intergenerációs és interkulturális projektek támogatása

Az S9 ajánlás cselekvési irányai között szerepel a fiatalok és az idősök közötti tanulási lehetőségek bővítése helyszíni felmérések, hagyományos építőműhelyek vagy a kulturális örökség értéktárának részeként. Javaslatként fogalmazódik meg az is, hogy különböző emberek részvételével olyan közösségek alakuljanak ki, ahol a régi technikák és a digitális technológiák új megoldásai egyaránt oktathatók, valamint támogatott a különböző kulturális hátterű, származású, korú és foglalkozású résztvevők bevonása a műemléki helyszínek és egyéb kulturális örökségi objektumok helyreállítási munkáiba.

Az R-S9 a következő társadalmi kihívásokra ad választ: S1, S3, S4, S5, S6, S8, és a következő területi és gazdasági, valamint a következő tudás- és oktatási kihívásokkal van közös metszéke: D1, D3 és K2, K4.

S10 ajánlás: A (köz- és magán-) partnerségek elősegítése és ösztönzése a kulturális örökség népszerűsítésével és megőrzésével kapcsolatos projekteken

Az S10 ajánlás a részvételen alapuló kormányzás megvalósítását javasolja civil valamint állami szervezetek között létrejövő partnerségi projekteken keresztül. Kívánatos az ilyen együttműködésekhez a megfelelő érdekelt felek megfelelő kiválasztása és bevonása. További javasolt intézkedések között szerepel a lehetséges civil partnerek között figyelemfelhívó akciók szervezése, a kulturális örökség pártfogásának és szponzorálásának ösztönzése, valamint a képzési műhelyek és az önkéntes munka támogatása.

Az R-S10 a következő társadalmi kihívásokra ad választ: S1, S2, S4, S5, S6, S7, S8, és a következő területi és gazdasági kihívásokkal van közös metszéke: D1, D5, D7.

TERÜLETI ÉS GAZDASÁGI KIHÍVÁSOK (D)

A Stratégia részeként azonosított területi és gazdasági (D) kihívások a következők:

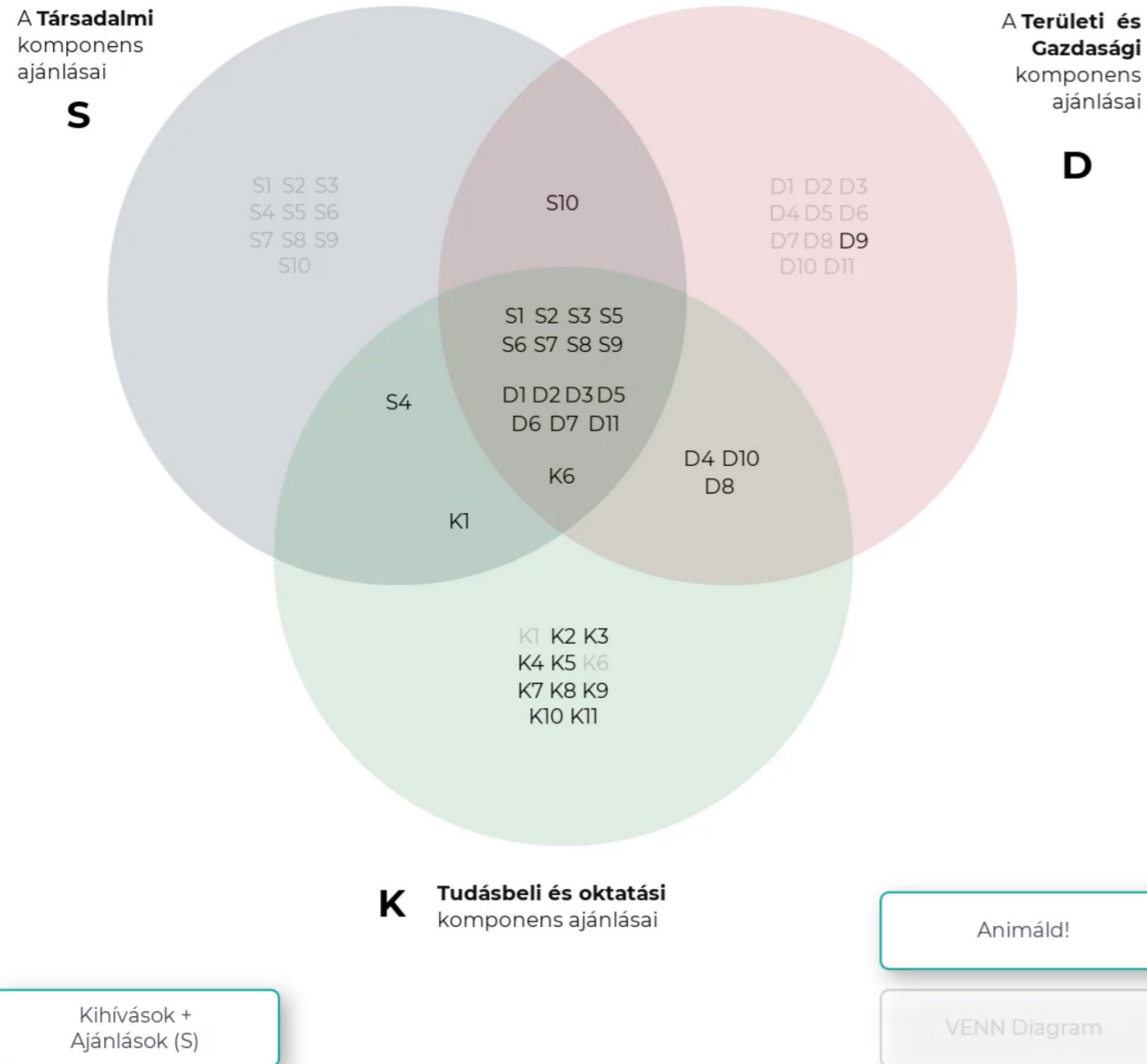
A társadalom jólétét és prosperitását célzó kihívások:

- D1. Egy befogadóbb és összetartóbb társadalom felépítése*
- D2. Európa jólétének fejlesztése örökségi erőforrásainak felhasználásával*
- D3. Annak biztosítása, hogy az európaiak magas színvonalú életet élhessenek, összhangban kulturális és természeti környezetükkel*

Az örökség fenntartható, ökológikus és produktív hasznosítását célzó kihívások:

- D4. Az integrált természetvédelem elvének megvalósítása*
- D5. Annak biztosítása, hogy az örökséget figyelembe vegyék a fenntartható területfejlesztési stratégiákban és programokban*
- D6. A közszolgáltatások azon képességének fejlesztése, hogy az örökség jobb kihasználása révén kezeljék a fenntartható területfejlesztési kérdéseket*
- D7. A közszolgáltatások örökségvédelmi képességének megőrzése és fejlesztése*
- D8. A kulturális örökség használatának és újrahasznosításának ösztönzése*

Európai Kulturális Örökség Stratégiája a 21. századra

D1 ajánlás: A kulturális örökség mint erőforrás népszerűsítése és a pénzügyi befektetések elősegítése

A D1 ajánlás a kulturális örökséget pótolhatatlan és hosszú távú értéként ábrázolja, amelybe társadalmi, kulturális, környezeti és gazdasági hatásai miatt valóban érdemes befektetni. Az örökség támogatása a gazdaság fejlődésének közvetlen vagy közvetett támogatását jelenti. A javasolt cselekvési irányok a következők: az örökség megőrzésének és az örökségvédelmi oktatásnak az ösztönzése, az örökséggel megfelelő módon foglalkozó projektek támogatása, bemutatva az örökség pozitív hatásait és a befektetés megtérülését, végül a kulturális örökségbe történő beruházások közvetlen támogatása.

Az R-D1 a következő területi és gazdasági kihívásokra ad választ: D2, D3, D4, D5, D6, D7, és a következő társadalmi kihívásokkal van közös metszéke: S2.

D2. ajánlás: A kulturális örökségi ágazat támogatása és népszerűsítése a munkahelyteremtés és az üzleti lehetőségek megteremtésének eszközeként

A D2 ajánlás azt tanácsolja, hogy az örökségbe való befektetés nagymértékben hozzájárul a kívánt foglalkoztatási számokhoz, mivel az EU-ban és a különböző ágazatokban 300 ezer közvetlen és 7 millió közvetett munkahelyet tudunk az örökséggel összefüggésbe hozni. Ezek az emberek különböző területeken és különböző szinteken dolgoznak a megőrzéstől, a restaurálástól kezdve az adminisztráción és menedzsmenten át a turizmusig és az oktatásig. A javasolt intézkedések a következők: az örökséggel kapcsolatos szakmák újraintegrálása a szakoktatásba, az örökségvédelmi szektor és a munkaügyi központok közötti kapcsolatok támogatása, ágazatközi politikák bevezetése annak érdekében, hogy az örökség hatást gyakoroljon saját ágazataira, valamint befektetés a kutatásba és a know-how támogatása a kulturális örökség munkával és szolgáltatásokkal való ellátása érdekében.

Az R-D2 a következő területi és gazdasági kihívásokra ad választ: D1, D2, D3, D5, D6, D7, és a következő társadalmi, valamint a következő tudás- és oktatási kihívásokkal van közös metszéke: S8 és K2, K5.

D3 ajánlás: Az örökségvédelemmel kapcsolatos készségek és szakembereik népszerűsítése

Az örökségvédelemmel foglalkozó szakembereknek ismerniük kell a hagyományos és a modern technológiákat is ahhoz, hogy sikeresek lehessenek szakterületükön. Tudásuk és készségeik rendkívül vonzóak lehetnek azok számára, akik nagy felelősséggel, társadalmi és kulturális hatásokkal egy életen át tartó foglalkozást szeretnének választani maguknak. A D3 ajánlás javasolja ezen örökségvédelmi ismeretek népszerűsítését szervezett kampányokkal, műhelyek, bányák, laboratóriumok és archívumok, hogy az emberek tényleges munkájuk során találkozhatnak az örökségvédelmi szakemberekkel és a hagyományos építőipar mestereivel.

Az R-D3 a következő területi és gazdasági kihívásokra ad választ: D1, D3, D5, D6, és a következő társadalmi, valamint a következő tudás- és oktatási kihívásokkal van közös metszéke: S4 és K1, K2, K4, K5, K8.

D4 ajánlás: Rehabilitációs, építési, tervezési és infrastrukturális projektekhez örökségvédelmi hatástanulmányok készítése

Más szektorok, például területrendezési vagy területfejlesztési projektek részeként az örökségre erőforrásnak kell tekinteni, nem pedig korlátnak. Az örökség ilyen módon történő kezelése kizárólag az elérhető legjobb minőséget eredményezheti. A D4 ajánlás javasolt intézkedései a következők: az örökségre gyakorolt hatástanulmányok szélesebb körű bevezetése, a meglévő örökségi eszközök felújítási és rehabilitációs projektjeinek támogatása, az eredeti építmények megtartásának és felújításának ösztönzése az új építkezések helyett.

Az R-D4 a következő területi és gazdasági kihívásokra ad választ: D2, D3, D4, D5, D6, és a következő tudás- és oktatási kihívásokkal van közös metszéke: K5.

D5 ajánlás: Az örökség újrahasznosításának, valamint a hagyományos ismeretek és gyakorlatok felhasználásának ösztönzése

A régi épületek újrahasznosítása összetettebb feladat, mint a teljesen új építmények kialakítása, általában drágább is, de mindenképpen fenntarthatóbb és környezetbarátabb a beruházások energiamérlegét tekintve. A megfelelő újrahasznosítási programok mind a vidéki, mind a városi területek demográfiai folyamatait pozitívan befolyásolhatják. A javasolt cselekvési irányok a következők: az integrált megőrzés előmozdítása mint prioritás az örökségvédelmi politikában, ösztönzők bevezetése a műemlékek fenntartására, a jogalkotás megerősítése az örökségi javak lerombolásának elkerülése érdekében valamint az örökségi javak újrafelhasználásának és alternatív hasznosításának ösztönzése.

Az R-D5 a következő területi és gazdasági kihívásokra ad választ: D1, D2, D3, D4, D5, D6, D7, és a következő társadalmi, valamint a következő tudás- és oktatási kihívásokkal van közös metszéke: S8 és K3.

D6 ajánlás: Gondoskodás arról, hogy az örökségi, műemléki szempontokat figyelembe vegyék a fejlesztési, területrendezési, környezetvédelmi és energiapolitikában

Az R-D3 ajánlásaihoz hasonlóan az R-D6 is azt tanácsolja, hogy az örökséget más szektorok, például területrendezési, környezetvédelmi, energia- és agrárpolitikai beruházások szerves részeként érdemes figyelembe venni. A javasolt cselekvési irányok a következők: az örökség szisztematikus integrálása a településtervezésben és a környezetgazdálkodásban, az örökség integrált megközelítésének és a régi épületek energiahatékonysági mutatóit javító kísérleti megoldások támogatása.

Az R-D6 a következő területi és gazdasági kihívásokra ad választ: D1, D2, D3, D4, D5, D6, D7, és a következő társadalmi, valamint a következő tudás- és oktatási kihívásokkal van közös metszéke: S7 és K4, K6.

D7. ajánlás: Az örökségi javakra való fokozott figyelem a fenntartható turizmusfejlesztési politikában

Az örökség a modern kori turizmus egyik legfontosabb tényezője, amelynek háromféle kielégítő intézkedése van: a látogatók elvárásai, az örökség megőrzése és a helyi lakosok életminősége. A D7 ajánlása a 'slow' (lassú) mozgalmat népszerűsíti, amely a turisztikai útvonalak diverzifikációját kínálja, enyhítve a legfelkapottabb területekre nehezedő nyomást, egyben népszerűsítve a kulturális örökség jelentőségű városok kevésbé ismert látnivalóit. Ezen túlmenően igyekszik erősíteni a helyi identitást, miközben autentikusabb kulturális élményt nyújt a turisták számára a lakóhelyükhöz ezer szállal kötődő helyiek hangsúlyozottabb bevonása révén.. Cselekvési irányok lehetnek: nemzeti szintű megállapodások a kulturális örökség és turisztika viszonylatában, az örökségre és a helyi mesterségbeli készségekre építő turisztikai tevékenységek kialakítása, konzultációk szervezése a helyi lakossággal a turizmus fenntartható és ésszerű módjairól, a turisztikai szektorban dolgozók tudatosságának növelése. a kulturális örökség potenciálja és sérülékenysége, a turisták számára készült anyagok kidolgozása a különféle célterületeken, végül a turizmus megfelelő szabályozásának mérlegelése, amennyiben ez szükséges.

Az R-D7 a következő területi és gazdasági kihívásokra ad választ: D1, D2, D3, D4, D5, D6, és a következő társadalmi, valamint a következő tudás- és oktatási kihívásokkal van közös metszéke: S4, S6, S8 és K3, K7, K8.

D8 ajánlás: Az örökségi javak védelme, helyreállítása és fejlesztése, az új technológiák nagyobb mértékű felhasználásával

A D8-as ajánlás az új technológiák ésszerű alkalmazását javasolja, lépést tartva a multidiszciplináris és interdiszciplináris kutatások eredményeként megjelenő újabb és újabb fejlesztésekkel. A cselekvési irányok a következők lehetnek: örökségvédelmi szakemberek tájékoztatása a technológia legújabb vívmányairól, a helyreállítás előtti munkaanyagok elvégzése új technológiák, például kiterjesztett valóság, digitalizálás, 3D szkennerek, drónok stb. felhasználásával, non-invazív feltárási technikák alkalmazása elérhetetlen helyeken és sérülékeny területeken, az örökség új reprezentációinak fejlesztése 3D modellezés és 3D nyomtatás segítségével.

Az R-D8 a következő területi és gazdasági kihívásokra ad választ: D2, D4, D6, D8, és a következő tudás- és oktatási kihívásokkal van közös metszéke: K5, K6, K7.

D9 ajánlás: Innovatív technikák használata a kulturális örökség nyilvánosság előtti bemutatására, annak integritásának megőrzése mellett

Az R-D8-hoz hasonlóan a D9 ajánlás is új technológiák alkalmazását javasolja, de kiemeli, hogy ez a az örökség nagyközönség előtti bemutatásában is legalább ilyen fontos. A javasolt intézkedések magukban foglalják tárgyak vagy műtárgyak virtuális vagy tényleges rekonstrukcióját sérülékeny vagy érzékeny területeken illetve a helyi érdekelt felek bevonását ezen innovatív létesítmények létrehozásába.

Az R-D9 a következő területi és gazdasági kihívásokra ad választ: D3, D4, D5.

D10 ajánlás: A kulturális örökség használata a régió sajátos karakterének vonzóbbá és ismertebbé tételének eszközeként

A tárgyi és szellemi örökség képes meghatározni a régió saját arculatát, sajátos karaktert adva a tájnak és az épített környezetnek, alakítva a róluk való gondolkodást is. Az R-D10 ajánlásai között szerepel az örökségi értékek teljes sokféleségükben történő azonosítása, és ezekre területi stratégia és gazdálkodási karakter építése a hagyományos mesterségek megtartásával vagy újjáélesztésével, a helyi erőforrások és kínálat előnyben részesítésével, valamint az etikus márkaépítés alkalmazásával.

Az R-D10 a következő területi és gazdasági kihívásokra ad választ: D1, D2, D3, D4, D5, D6, és a következő tudás- és oktatási kihívásokkal van közös metszéke: K2, K3, K6.

D11 ajánlás: Új gazdálkodási modellek kidolgozása annak biztosítására, hogy az örökség profitáljon az általa generált gazdasági előnyökből

A D11. ajánlás azt javasolja, hogy a kulturális örökség és annak minden tartozéka közvetlenül részesüljön a gazdasági haszonból, amelyet maga is elősegít és generál, nagymértékben hozzájárulva a turizmus és más ágazatok bevételeihez. A javasolt cselekvési irányok a helyi gazdaság érdekelt feleinek tudatosítására irányulnak, hogy az örökségbe fektessenek be valamint örökségvédelmi alapokat és bevételi forrásokat hozzanak létre a kulturális örökség számára.

Az R-D11 a következő területi és gazdasági kihívásokra ad választ: D1, D2, D3, D4, D6, és a következő társadalmi, valamint a következő tudás- és oktatási kihívásokkal van közös metszéke: S6, S8 és K7.

TUDÁSBELI ÉS OKTATÁSI KIHÍVÁSOK (K)

A stratégia részeként azonosított tudásbeli és oktatási (K) kihívások a következők:

Kihívások a társadalomra összpontosítva:

- K1. A hozzáférhető tudásalapú társadalom elősegítése*
- K2. Az örökségre vonatkozó ismeretek és készségek azonosítása, megőrzése, átadása és megosztása*
- K3. Az örökség által közvetített értékek tudatosítása*
- K8. A fiatalok örökség iránti elkötelezettségének javítása*

Kihívások az örökségmenedzserekre és a szakemberekre összpontosítva:

- K4. Biztosítani kell az örökségben érdekelt felek hozzáférését az egész életen át tartó képzéshez*
- K5. Magas műszaki színvonal garantálása minden műemléki kézművesmesterség és szakma számára*
- K6. A kormányközi együttműködés támogatása, erősítése és előmozdítása*

K7. Az örökségkutatás ösztönzése

K1 ajánlás: Az örökség tiszteletére történő nevelés hatékonyabb beépítése az iskolai tantervekbe

Elengedhetetlen, hogy a fiataloknak megtanítsuk, hogy mi az örökségük és annak fontosságára neveljük őket, hogy múltunk fontos elemeit meg kell őrizniük a jövő számára. A K1 ajánlás egy sor olyan intézkedést javasol, amelyek hasznosabbá és eredményesebbé tehetik ezt a kezdeményezést az örökségvédelmi intézményekkel és azok egyes osztályaival való együttműködés révén. A javasolt cselekvési irányok közé tartozik a több tudományágat átfogó oktatási projektek adaptálása az iskolai tantervekbe, a tanárok képzése, az oktatási szektor, történeti társaságok, örökségért felelős egyesületek és intézmények (múzeumok, könyvtárak, levéltárak) közötti párbeszéd kialakítása, amely az örökségvédelmi szakemberek iskolai előadásaihoz vezet. Továbbá iskolán kívüli foglalkozások a diákok számára (látogatások, interjúk stb.), speciális programok a múzeumokban és az archívumok könnyebb illetve felhasználóbarátabb elérése.

Az R-K1 a következő tudás- és oktatási kihívásokra ad választ: K1, K2, K3, és a következő társadalmi kihívásokkal van közös metszete: S4.

K2 ajánlás: Intézkedések, amelyek az örökségvédelemben való részvételre ösztönzik a fiatalokat

Az R-K1 kezdeményezéseivel összhangban elengedhetetlen az örökség menedzselésének és megőrzésének tanítása a következő generáció számára. A K2 ajánlás javasolt intézkedései az örökségi bérletek illetve kedvezményes jegyek használata - különösen fiatalok számára -, fiataloknak szervezett speciális rendezvények és gyakorlatok valamint további ösztönzők alkalmazása a fiatalokkal konzultálva, szükségleteiket és elvárásait feltárva.

Az R-K2 a következő tudás- és oktatási kihívásokra ad választ: K2, K3, K8.

K3 ajánlás: A kreativitás ösztönzése annak érdekében, hogy az örökség megragadja közönsége figyelmét

A K3-as ajánlás a közönség örökségi helyszínekkal, tárgyakkal és immateriális elemekkel szembeni változó elvárásaira próbál választ adni. Folyamatos igény van az előadásmód megújítására új technológia bevonásával, hogy lépést tudjunk tartani az idők változásaival és a széles közönség figyelmét meg tudjuk ragadni. Az ajánlás részeként javasolt gyakorlatok a következők: a régi és a modern technológia hasonlóságának és összefüggéseinek kiemelése műemlékek és műtárgyak esetében, interaktív eszközök és játékok fejlesztése az örökségi javakról történő oktatáshoz, valamint multidiszciplináris rendezvények szervezése olyan látványosságokkal, mint az élő szórakoztatás, utcaművészet vagy vizuális művészet.

Az R-K3 a következő tudás- és oktatási kihívásokra ad választ: K1, K2, K3, K4.

K4 ajánlás: Az optimális képzés biztosítása a nem hivatásos szereplők és az örökséghez kötődő más szektorok szakemberei számára

A K4-es ajánlás mindazokra az emberekre összpontosít, akik érintettek a kulturális örökség tág értelemben vett

ágazatában, de nem szakemberként: tulajdonosok, gyakornokok, önkéntesek stb. vagy más olyan ágazatokban dolgoznak, amelyek egyértelműen kapcsolódnak az örökséghez, például a mezőgazdasághoz, turizmushoz stb. Fontos, hogy ezeknek a szereplők is tanácsadáshoz illetve képzéshez jussanak, amelyet örökségvédelmi szakemberek szerveznek, lehetőleg a célcsoportok ösztönzésével. Az R-K4 további ajánlott tevékenységei a tulajdonosoknak szóló figyelemfelkeltő foglalkozások, mentoráló és értékgyűjtő rendezvények valamint a hagyományos szakmák képzésének szervezése.

Az R-K4 a következő tudás- és oktatási kihívásokra ad választ: K1, K2, K3, K4, K5.

K5 ajánlás: Az örökségvédelmi szakemberek képzési rendszereinek diverzifikálása

A K5-ös ajánlás összegyűjti mindazokat a cselekvési irányokat, amelyek az európai oktatási rendszerben az örökséggel kapcsolatos képzéssel foglalkoznak, beleértve a hagyományos építő mesterségek és kézművesség képzéseit. Ezek az intézkedések jobb együttműködést irányoznak elő az egyetemek, iskolák és képzési központok, valamint a képzési rendszerek és a szakmai hálózatok között. Javaslatot tesznek továbbá a képzés fejlesztésére, fenntarthatóságára, támogatva a különböző szakmai ösztöndíjakat, a szakértők részvételével zajló házon belüli képzéseket, valamint az Erasmus+ program szélesebb körű felhasználását a jó gyakorlatok cseréjére és a nemzetközi mobilitások megvalósítására.

Az R-K5 a következő tudás- és oktatási kihívásokra ad választ: K1, K2, K3, K4, K5.

K6 ajánlás: Tudásbankok fejlesztése a helyi és hagyományos anyagokról, technikákról és know-how-ról

Az R-K5 kiegészítéseként a K6 ajánlás olyan tudásbankok és adatbázisok fejlesztésére összpontosít, amelyek védőhálónak tekinthetők arra az esetre, ha egyes hagyományos technikák teljesen eltűnnének a kézművesek és más szakemberek új generációjának hiánya miatt. Ezek a tanulási készletek lehetővé tennék, hogy az ismeretek ne vesszenek el, sőt a hagyományos anyagok elfeledett használata is újratanulható legyen. A javasolt cselekvési irányok közé tartozik a hagyományos készségek és know-how létrehozása, új technológiák felhasználása az értékmegőrzési folyamatban, valamint az „anyagkönyvtárak” folyamatos bővítése.

Az R-K6 a következő tudás- és oktatási kihívásokra ad választ: K2, K3, K4 és a következő társadalmi, valamint területi és gazdasági kihívásokkal van közös metszéke: S4 és D2, D7.

K7 ajánlás: Annak biztosítása, hogy az örökségekkel kapcsolatos mesterségek, szakmák ismeretanyaga és az ezzel kapcsolatos készségek továbbhagyományozódnak

A K7-es ajánlás fő célja, hogy összegyűjtse a kézművesség mestereinek illetve a hagyományos építő mesterségeket űző szakemberek tudását annak érdekében, hogy ezt a tudást átadhassák a mesterek új generációinak. A javasolt intézkedések között szerepel műhelyfoglalkozások, kiállítások és bemutatók szervezése, kézműves mesterségek bemutatása az iskolákban, a kézművesség és CAD-készségek oktatása, hogy biztosítsák a tudás és készségek átadását az idős mesterektől a fiatal generáció felé. Különös hangsúlyt kap az ajánlás részeként az Európai Örökségi Készségek

Alapítványa (FEMP).

Az R-K7 a következő tudás- és oktatási kihívásokra ad választ: K1, K2, K3, K4, K8, és a következő társadalmi kihívásokkal van közös metszéke: S4.

K8 ajánlás: A védett műemlékeken dolgozó szakemberek kompetenciájának garantálása

A K8-as ajánlás fő témája olyan tevékenységeket foglal magában, amelyek garantálni tudják a műemlékek helyreállításán, felújításán vagy rendszeres karbantartásán dolgozók megfelelő minőségi színvonalát és a szükséges kompetenciáikat. Ezen garanciákat javasolt európai szinten összehangolni egy harmonizált tanúsítási rendszerrel. A célok elérésének másik módja a képzéssel, foglalkoztatással és kultúrával foglalkozó illetékes osztályok közötti egyeztetés biztosítása. Továbbá fontos tényező lehet a magánszektor vállalatainak támogatása olyan intézkedésekkel, amelyek magukban foglalják a védett műemlékekkel kapcsolatos felelősséget.

Az R-K8 a következő tudás- és oktatási kihívásokra ad választ: K1, K2, K3, K4, K5.

K9 ajánlás: Olyan tanulmányi és kutatási programok kidolgozása, amelyek tükrözik az örökségvédelmi szektor igényeit, továbbá az eredmények megosztása

Az örökséggel kapcsolatos ismeretek és készségek jövő nemzedékek számára történő fenntartható továbbadásának általános célja érdekében a K9. ajánlás az egyetemi szinten végzett kutatómunka alapján végzett tudományos és műszaki tanulmányok kidolgozását és széles körű terjesztését javasolja. A kívánatos cselekvési irányok közé tartozik a nemzetközi és interdiszciplináris megközelítés ösztönzése, az anyagok széleskörű terjesztése, valamint a tanulmányok és a kutatómunka megfelelő értékelése. Szükség van továbbá a médiamegjelenések keresésére, ideértve a nagyközönségnek tartott előadásokat illetve találkozókat szakemberek, kutatók és a felhasználók részvételével.

Az R-K9 a következő tudás- és oktatási kihívásokra ad választ: K2, K3, K4, K5.

K10 ajánlás: Hálózatok fejlesztésének ösztönzése és támogatása

A K10 ajánlás fő célja az örökséggel kapcsolatos hálózatok fejlesztése. Ezek a hálózatok lehetővé teszik tagjaik számára, hogy a különböző szintű örökségvédelmi feladatok kihívásaival, igényeivel és követelményeivel összefüggésben különböző témákról szóló vitákban vegyenek részt. A javasolt cselekvési irányok a már meglévő hálózatok felfedezését, illetve újak kialakítását mozdítják elő. A legfontosabb cél a már kialakult hálózatok közötti párbeszéd és új kapcsolatok kialakítása a magasabb szinergiák elérése és a minél több fontos kérdésben való közös fellépés érdekében.

Az R-K10 a következő tudás- és oktatási kihívásokra ad választ: K1, K2, K3, K4, K5.

Why the Historic Tax Credit?

Adaptive reuse repurposes dormant community assets, leveraging cultural heritage and attracting private capital

75% of the economic benefits of HTC projects generate local benefits: materials and wages

Historic building rehabilitations are more labor intensive than new construction: higher skilled workers + higher wages

Restoring underutilized buildings sets the stage for additional community investment and catalyzes more revitalization projects

K11 ajánlás: Az örökség mint a tudás, inspiráció és kreativitás forrásaként való felfedezése

A K11 ajánlás azt javasolja, hogy az örökségre elsősorban művészetként tekintsük, amely kombinálható és szembeállítható a kortárs művészet és építészet formáival, mivel mindkettő a kreativitást, az inspirációt és a tudást képviseli. Ezenfelül az örökségi javak és műemlékek számítanak a fő forrásnak a műemléki helyszínek teljes jelentésének megismeréséhez így az értékgyűjtő műhelyek sok mindent megtaníthatnak a kortárs művészeknek és kézműveseknek a helyszín értékeiről és jellemzőiről, biztosítva a helyi vagy regionális gondolkodásmód művészi továbbvitelét.

Az R-K11 a következő tudás- és oktatási kihívásokra ad választ: K1, K2, K3, K4, K5.

PÉNZÜGYI STRATÉGIÁK

A pénzügyek kulcsfontosságúak bármely örökségmenedzselési modell vagy terv megvalósításában, és bármely szinten kivitelezett tevékenység esetén ez az elsődleges kiindulópont. Természetesen a megfelelő finanszírozás önmagában még nem elég a jó eredményhez, hanem értékes szakmai tudással, átgondolt gazdálkodással és olyan kidolgozott programokkal kell párosulnia, amelyek vitathatatlan szinergiákat és értékeket teremtenek a kulturális örökség területén, a műemlékvédelmi területek és javak körültekintő megőrzését vagy ezek érdemi fejlesztését eredményezve felújítások, helyreállítások vagy az adaptív újrahasználát formájában.

Általánosságban elmondható, hogy az örökséggel kapcsolatos kérdésekben a fő pénzügyi felelősség a nemzeti kormányzás különböző szintjein oszlik el: országos szinten, a régiók vagy tartományok szintjén és végül a helyi hatóságoknál, ahogyan azt az egyes országok nemzeti jogrendszere meghatározza és részletezi. Ez a felelősség azonban megoszlik a műemléki jelentőségű ingatlanok magántulajdonosaival és a civil társadalom minden fontos szereplőjével, jótékonyági alapítványok vagy más típusú civil szervezetek formájában, amelyek az államot az örökségmenedzselési témákban segítik akár helyben, akár nemzeti szintű hatókörrel rendelkezve. Az állami tulajdon aránya a magán- és civil szektorhoz képest nagymértékben befolyásolja a kormányzás rendelkezésére álló lehetőségeket és eszközöket a folyamatok jelentős befolyásolására. A következőkben felsoroljuk az állami hatóságok által használt legfontosabb finanszírozási és pénzügyi támogatási konstrukciókat:

Finanszírozás az állami intézményi keretek között

Az állam intézményei, beleértve az összes múzeumot, a különböző minisztériumok régészeti és örökségmenedzselési osztályait stb. az éves költségvetésből meghatározott résszel rendelkeznek a műemléki területeken szükséges tevékenységek elvégzésére a karbantartástól és helyreállítástól a kulturális rendezvények megszervezéséig és tájékoztató tartalmak kiadásáig. A kormányzatnak lehetősége van arra is, hogy bizonyos projekteket saját szervezeti keretei között jobban prioritázzon, és szükség esetén több forrást különítsen el meghatározott feladatokra.

Örökségvédelmi alapok

A rendelkezésre álló finanszírozás egy része örökségvédelmi támogatáson keresztül osztható el. Ilyen esetekben

a finanszírozást más intézmények veszik igénybe, de teljes mértékben a támogatás elosztója által meghatározott szemlélettel és finanszírozási szabályokkal összhangban. Számos európai országban léteznek ilyen támogatások, amelyek támogatást nyújtanak műemlékek megőrzésére és helyreállítására, valamint kulturális és örökségvédelmi projektek finanszírozására. Európai szinten számos pályázati típus is belefér ebbe a kategóriába, mint például a Kreatív Európa (Creative Europe), a Norvég Alap, az Erasmus+, a Horizont Europe stb., még akkor is ha ezek nem kifejezetten örökségvédelmi támogatásoknak számítanak.

Örökségadó

Az 1. és 2. pontban leírt állami finanszírozási lehetőségek mindig csak a rendelkezésre álló és felosztható állami pénzügyi eszközök erejéig tartanak, ezért a kormányok szükség esetén további eszközöket vehetnek be az ágazat támogatására. Ennek egyik módja egy különadó bevezetése, amely közvetlenül támogathatja a területet vagy egy erre a célra kijelölt intézményt. Egy ilyen prioritizálási módszerrel jelentősen kiemelhető az örökséghez kapcsolódó témák fontossága és jobban hangsúlyozható a közös társadalmi felelősség is. Ugyanezt a logikát követve az örökségvédelmi adót általában a luxuscikkekre vagy a turizmushoz hasonló tevékenységekre vetik ki, mivel ezeket vagy nem tekintik különösen értékesnek a szélesebb társadalom számára, vagy pedig folyamatosan negatív hatással vannak a műemlékek állapotára, ahogyan ez különösen elmondható a tömegturizmus esetén. Jó példa erre a fajta idegenforgalmi adóra az olaszországi „Imposta di soggiorno”, amelyet hivatalosan is a kulturális örökség megőrzésének és megőrzésének támogatására használnak fel.

Adókedvezmények

Az adókedvezmények további hasznos eszközt jelentenek, amellyel az államok segíthetnek jobb helyzetet elérni a műemlékek állapotában. Az adókedvezmények hatékony megoldásnak számítanak azért, hogy ösztönzik a magánszektor - annak egyéni, intézményi vagy vállalati formáját -, hogy fektessenek be védett ingatlanok megfelelő és autentikus karbantartásába illetve helyreállításába. Bátorításként a befektetők kedvezményes adófizetéssel élhetnek a következő típusok egyike vagy másika esetén: áfa, jövedelemadó, vagyonaadó, örökösödési illeték vagy ajándékozási illeték. Az efféle szabályozás mögött az az elgondolás áll, hogy a kulturális örökség kiemelt társadalmi és így gazdasági jelentőséggel is bír, ezért az ilyen tárgyak felügyeletéért és gondozásáért felelős személyek szélesebb körű társadalmi támogatást is érdemelnek.

A különböző országok azonban más-más kihívásokkal néznek szembe eltérő történelmük és kulturális tapasztalataik miatt. Míg Nyugat-Európában a műemléki jelentőségű épületek több mint 65%-a magáncégek vagy magánszemélyek tulajdonában van, addig a volt szovjet blokk országokban a műemlékek többsége továbbra is állami tulajdon. Utóbbi esetben az adózás útján történő támogatási modell jóval kisebb hatást fejt ki, ezért az ilyen eszközök alkalmazása nem lehet olyan hatékony, mint nyugaton, ahol a magántulajdon és magánszektor örökségvédelemhez való hozzájárulása már sokkal korábbi és így sokkal gazdagabb hagyományokkal is rendelkezik.

Habár az adókedvezmények vagy -jótételek különösen vonzóak lehetnek a tulajdonosok számára, hogy ingatlanok megfelelő karbantartásába maguk fektessenek be, az adócsökkentés igénybevétele érdekében még gyakran

el kell kötelezniük magukat amellyel is, hogy évente meghatározott számú napra történelmi jelentőségű épületeiket megnyissák a nagyközönség számára (pl. 80 napra évente).

Az alkalmazott adókedvezmények legelterjedtebb formái a következők:

- **Adómentességek:** a örökségi javak (pl. műemlékek) teljes mértékben mentesülhetnek az öröklési, vagyoni vagy ajándékozási illeték hatálya alól, így bizonyos tárgyak esetében az adott feltételek mellett nem kell adót fizetni. Például Lengyelországban „a műemlék épületek örökösödési adója 0% is lehet, ha a tulajdonos a műemléki törvénynek megfelelően és a körzeti műemlékvédelmi hivatal jóváhagyásával szerződést köt a fenntartással kapcsolatos teendők elvégzésére. Minden más esetben az adó mértéke 50%. A kulturális javak ajándékozása után alacsonyabb, 15%-os adót kell fizetni. Vagyonadó nincs. A nem üzleti célra használt műemlék épületek helyi ingatlanadója 0% lehet.”
- **Adókedvezmények (levonások):** ennél a formánál meghatározott feltételek fennállása esetén az adóköteles jövedelem mértéke levonással csökkenthető. „Hollandiában például a bejegyzett műemléki jelentőségű épülettel rendelkező magánszemélyek bizonyos fenntartási és helyreállítási költségek 80%-át levonhatják adóköteles jövedelmükből”.
- **Adójóváírás:** ez a forma nem csak az adóköteles jövedelem, hanem az adó (általában a jövedelemadó) csökkentését teszi lehetővé, ezért az adólevonásokhoz képest hatékonyabb módszernek tekinthető. „Spanyolországban a műemléképületek vásárlásának, javításának, helyreállításának és megnyitásának költségeit az adó 25%-áig beszámíthatják a jövedelemadóba, 4 éves továbbviteli lehetőséggel, azzal a feltétellel, hogy havi négy napig ingyenesen megnyitják az épületet a látogatók számára.”
- **Csökkentett adószázalék:** bizonyos feltételek teljesülése esetén alacsonyabb mértékű adó alkalmazható. Általában az általános forgalmi adóval (áfa) kapcsolatban népszerű ilyen ösztönzők alkalmazása. Például. Spanyolországban a műemlék épületeken végzett munkákat alacsonyabb, 7%-os áfakulcs alapján számolják el (a normál 16% helyett).

Adományok és közösségi finanszírozás

Az örökségmenedzsment szereplői - akár a magán-, akár a közszférából érkeznek - nem mellőzhetik a különböző forrásokból származó adománygyűjtést, kezdve a magánszemélyektől a nagyvállalatokig. Az ilyen jótékonyági adományok az örökségvédelmi munkákra fordított teljes költségvetés nagy részét tehetik ki és még a multinacionális világcégek számára is hasznos lehet egy efféle jótékonyági szponzorációban való részvétel.

A közösségi finanszírozás egy egyszerű formája érhető el a tagsági státusz révén, amely lehetővé teszi, hogy a tagok jobban bekapcsolódjanak az adott szervezet napi tevékenységeibe, rendezvényeibe, úgyszintén mint rendszeres látogatói ezeknek a rendezvényeknek. Az örökségvédelmi intézmények szempontjából tekintve a kérdéskörre, a tagdíjak hasznos és rendszeres bevételt jelenthetnek számukra, segítve a működési költségek fedezését. Ezenkívül a nagyobb részvétel és bevonódás révén a megszerzett bizalom lehetővé teszi a tagok számára, hogy alkalmanként nagyobb összegeket is adományozzanak meghatározott célokra.

Abban az esetben, ha egy adott projekthez plusz finanszírozásra van szükség, egy gyakran használt megoldás a közösségi

WHS - Calton Hill

finanszírozási kampány használata. Korántsem új találmány a lakosságtól pénzügyi forrásokat gyűjteni az összegyűlt forrás pontos felhasználási céljának megadásával, de a modern technológia ma már rengeteg új módot kínál arra, hogy hatékonyan gyűjtsön pénzt bizonyos célokra, kezdve olyan egyszerű feladatoktól, mint egy új könyv kiadása egészen olyan nagyléptékű és összetett kihívokig, mint egy műemléki épület teljeskörű helyreállítása. Ami azonban nem változott a régi idők óta, az az a rengeteg erőfeszítés, idő és munkaerő, amelyet egy ilyen kampányba fektetni szükséges ahhoz, hogy a lehető legtöbb támogatót lehessen eredményesen elérni. Az olyan weboldalak, mint a GoFundMe, Kickstarter, Classy és még sokan mások, jelentősen megkönnyítik a hatékony és sikeres közösségi finanszírozási kampányok online formában történő lebonyolítását – különösen, ha a megfelelő szakemberek is részt vesznek a marketing feladatok ellátásában. Az eredmény viszont végeredményben ugyanaz, mint régen: a támogatók tégláról téglára tudnak támogatni egy-egy helyreállítási vagy egyéb projektet. Természetesen, aki megengedheti magának, az jelentősebb anyagiakkal is támogathatja a projektet, de minden egyes téglát számít és szükséges a sikerhez, minden hozzájárulás egyformán fontos, ez az alapelv.

Az országok többségében adókedvezmények is igénybe vehetők a szponzorok számára: „az adományozók (magánszemélyek, vállalkozók, cégek stb.), akik adományozással gazdaságilag támogatják a kulturális örökségi javak megőrzését és helyreállítását célzó tevékenységeket, azok adókedvezményben részesülhetnek a személyi / társasági adójukat illetően.” Például Olaszországban az Art Bonus rendszer 65%-os adójóváírást nyújt azon magánszemélyeknek, nonprofit szervezeteknek és cégeknek, amelyek jótékony célú adományokat adnak közkulturális javak (műemlékek, történelmi épületek, műalkotások, stb.) vagy közművelődési intézmények (múzeumok, könyvtárak, levéltárak, régészeti területek, parkok) stb támogatására.

MINTASZERVEZETEK JÓ GYAKORLATAI

EDINBURGH WORLD HERITAGE TRUST

Az Edinburgh World Heritage Trust egy nonprofit jótékonyági szervezet a skóciai Edinburgh-ban. Fő szerepe a város világörökségi helyszínének megőrzése, fejlesztése és népszerűsítése, amelyet 1995-ben „Edinburgh Ó- és Új városaként” (Edinburgh Old & New Town) jelölték meg. Az alapítvány szervezete a Historic Scotland és Edinburgh városának adományából jött létre. Az intézménynek két elődje is van: 1971 óta működött az Edinburgh New Town Conservation Committee, amely karbantartási támogatást nyújtott a háztulajdonosoknak a György korabeli New Townban, míg az óvárosban az Edinburgh Old Town Committee for Conservation and Renovation (később az Edinburgh Old Town Renewal Trust) 1985 óta funkcionált. A két szervezet végül 1999-ben egyesült, és megalakult az új alapítvány.

A későbbi Világörökség részét képező Ó- és Újvárosban (Old and New Town) más volt a helyzet a múlt század 60-as és 70-es éveiben. A New Townban sok műemlék épület olyan rossz állapotban volt, hogy le kellett volna bontani őket, ha nem érkezik gyors beavatkozás a megmentésükre. A nagyléptékű helyreállítási projekt ötletének fő támogatója egy modernista építész, Sir Robert Matthew volt. Ezen erőfeszítések eredményeként nagyszámú önkéntes, építész, földmérő fogott a megoldások kidolgozásához akciótervek összeállításával és a szükséges munkálatok pontos mértékének kiszámításával, majd 1971-től az Edinburgh New Town Conservation Committee megkezdte a támogatások folyósítását

az épülettulajdonosok számára. Az Óvárosban a hasonló problémák és helyzet mellett a fő kihívás a terület fokozatos elnéptelenedésének kezelése volt, mind társadalmi, mind gazdasági szempontból.

A két bizottság indulása óta több mint 1500 projektet finanszíroztak előbb az elődök támogatási rendszerén keresztül, majd később már EWH-ként folytatva a munkát. Ezek a projektek különböző léptékűek voltak, de mindegyik hozzájárult az utcakép és a világörökségi helyszín élhetőségének javításához, de sok közülük fontos szimbolikus értékkel is bírt, mint például a Tizenkét műemlék (Twelve Monuments) projektekben szereplők, amelyek fontos szobrokat és emlékműveket restauráltak, mint például a National Monument (Sir Walter Scott emlékmű) és a Burns emlékmű a Calton Hillen, a Melville-emlékmű a Charlotte téren vagy II. Károly király lovas szobra a Parlament téren. Az EWH további fontos projektjei közé tartozik néhány elhanyagolt utca újjáélesztése a Tizenkét Sikátor (Twelve Closes) projekt részeként, a Jacob's Ladder helyreállítása, amely egy kis lépcső a Canongate felé, néhány temető és különböző bérházak helyreállítási projektjei (a Canongate-ban, a Gilmour's Close-ban), az Acheson-ház, azaz az alapítvány jelenlegi székhelyének a helyreállítása, a Szent Mária-székesegyház kertjének újjáélesztése és egy hasonló kezdeményezés a Greyfriars Kirkyard (Ferences templomkert) projektben.

Műemlékvédelmi Finanszírozási Program

A Műemlékvédelmi Finanszírozási Program a kulcsa annak, hogy Edinburgh Világörökségi Területe a maga eredeti formájában megmaradjon, nem engedve, hogy az épületek állapota teljesen leromoljon és a történelmi város megőrizze az integritását. A támogatást a Historic Environment Scotland azért hozta létre, hogy segítse a környékbeli lakástulajdonosokat és cégeket ingatlanaik megfelelő gondozásában és a szükséges karbantartási munkák időben történő elvégzésében. A támogatásból a következő típusú állagmegóvási munkák finanszírozhatók:

- festék eltávolítása, javítása és a kőburkolat újrafugázása;
- tető javítása, beleértve az ólomfedést, a palafedést, a kémények asztalos- és kőműves munkáit;
- mészfugák, meszelés, durva mészburkolat;
- hiányzó építészeti részletek helyreállítása;
- ablakok javítása, beleértve az eredeti minta (elrendezés) helyreállítását;
- lépcsők és korlátok javítása.

Különös hangsúlyt fektetnek a hagyományos stílusú üzletek homlokzatának visszaállítására is, amelyek Edinburgh város fontos jellemzője a viktoriánus idők óta. A támogatási program célja ezeknek az elhanyagolt építészeti részleteknek az újjáélesztése, egységes, mégis változatos jelleget adva az utcáknak. A köztérek esetében elsősorban szobrok, emlékművek, temetők, régi városfalak, műemléki zöldfelületek és műemléki világítási konstrukciók kapnak támogatást.

A magán és céges háztulajdonosok a támogatható munkák 70%-os összegére pályázhatnak, míg az intézmények vagy jótékonyági szervezetek ingatlantulajdonosai esetében a támogatható munkák 20-40%-át finanszírozzák az intézmények helyett. A támogatás lehet visszatérítendő, vissza nem térítendő vagy a kettő kombinációja. A vissza nem térítendő támogatást csak abban az esetben kell visszafizetni, ha az ingatlant a projekt befejezését követő 2 éven belül értékesítik vagy valaki másnak eladományozzák, az igényelhető összeg pedig maximum 50,000 font. Ha visszatérítendő

támogatásról van szó, akkor azt kamatmentes formában kell visszafizetni, amikor a magántulajdonos eladja vagy valaki más számára átruházza az ingatlant. Ha kereskedelmi ingatlanról van szó, akkor csak 10 év elteltével kell visszafizetni (és természetesen bármikor, ha az ingatlant korábban eladják vagy átruházzák).

Az Alapítvány nem csak a támogatásokat folyósítja, hanem a folyamatok kezdetétől a végéig jelen van, tanácsokkal, szakmai segítséggel és útmutató anyagokkal látja el a tulajdonosokat minden típusú beavatkozás esetén. Mind a pályázat, mind az elvégzett állagmegóvási munkákról készült zárójelentés megfelelő értékelést igényel, amelyet az EWH munkatársai és a bevont épületfelmérők illetve állagmegóvási építésszek készítenek el.

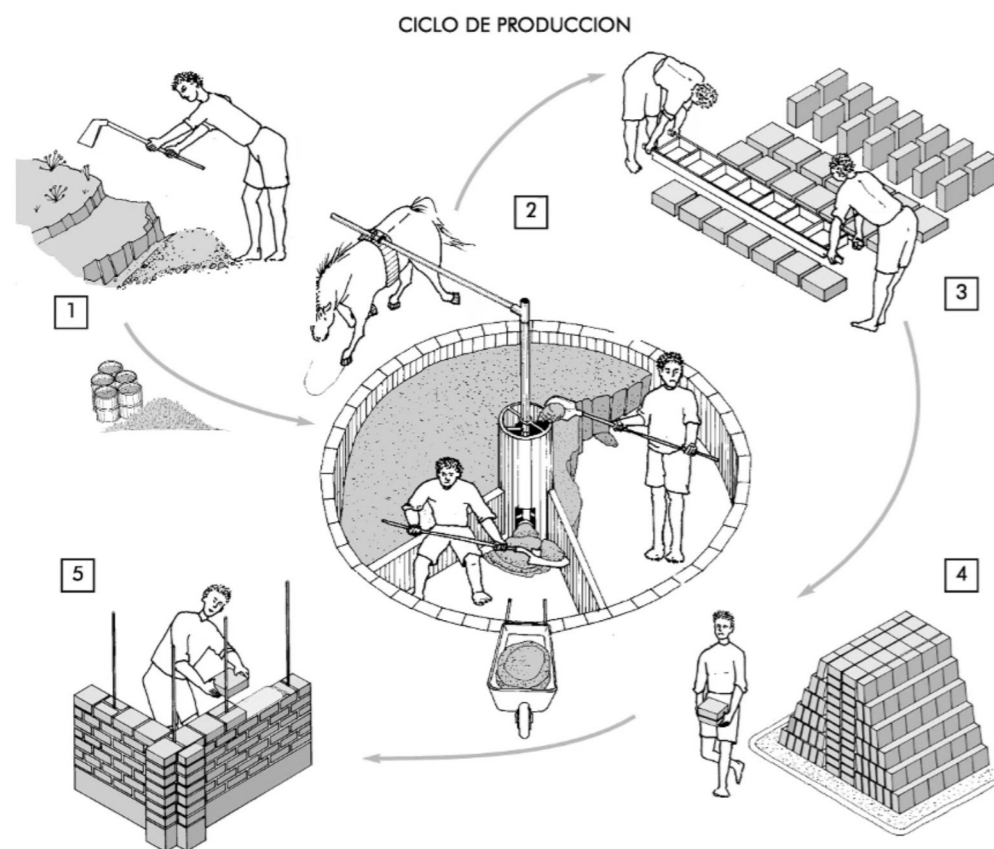
Klíma- és környezetvédelmi támogatás

Arra válaszol, hogy az éghajlatváltozást globálisan életünk egyik legnagyobb fenyegetéseként azonosítjuk, amely radikálisan alakíthatja jövőnket, az EWH egy speciális támogatási formát indított el az ilyen jellegű kihívások mielőbbi leküzdésére. Első lépésként 2020-ban összeállítottak egy Klíma- és környezetvédelmi Stratégiát és egy Kiáltványt, amelyeknek fő célja a legjobb gyakorlatok összegyűjtése és egy közreadható lista meghatározása volt. A stratégia két fontos fókuszpontja a zéró kibocsátás felé tett lépések az évről évre kevesebb szén-dioxid-kibocsátás tervezett elérésével, valamint a változások lehetséges hatásaival szembeni ellenállóképesség növelése. Link a 10 pontos kiáltványhoz:

A támogatás az általános Megőrzési Finanszírozási Programhoz hasonlóan a Világörökségi Terület (World Heritage Site) és a hozzá tartozó területek fejlesztéseit illetve karbantartási munkáit támogatja. A fejlesztések fő területe a nyílászárók energiahatékonysági javítása, melyeket történelmi megjelenésű, ugyanakkor jobb hőteljesítményű változatokra kell cserélni. További fontos téma a csapadékvízvezetők fejlesztése, amely nagyobb mennyiségű csapadékvizet is képes kezelni, így megóvva a belteret és a homlokzatokat a víz által okozott károktól. A támogatások vissza nem térítendő, és legfeljebb 25 000 font lehet az összegük, amelyből 100%-os finanszírozás jár a projekt tervezési szakaszára és 70%-os támogatás az elvégzett kivitelezési munkákra.

További tevékenységek

A történelmi épületek megőrzését célzó támogatások és a klíma alap koordinálása mellett az EWH számos más fontos tevékenységért és akcióért is felelős Edinburgh-ban. További kulcsfontosságú feladatai közé tartozik egy cselekvési terv kidolgozása és fenntartása a világörökségi helyszín karakterének népszerűsítésére és javítására, tanácsadás a skót minisztereknek és a helyi hatóságoknak fejlesztési kérdésekben, a helyszín felügyelete a skót miniszterek nevében, valamint a helyszín promóciója oktatási tevékenységen, konferenciákon és kiállításokon keresztül. Ezen túlmenően az EWH számos különböző projektet bonyolít helyi és nemzetközi szinten, amelyek elősegítik a hagyományos építőipari mesterségek népszerűsítését, érdeklőként megjelenve azok életben tartásában, valamint különféle örökségi túszerkeket szervez a tagok és a látogatók számára, hogy a főbb látóponthoz mellett alternatív útvonalakon keresztül is megismerkedhessenek a várossal. Végezetül pedig az EWH jótékonyági szervezetként természetesen adományokat is gyűjt az intézmény működéséhez, valamint a támogatási és egyéb programok megvalósításához.

CRATERRE

A CRATERRE egy nemzetközi kutatóközpont, amelyet 1979-ben alapítottak a franciaországi Grenoble-ban, a National Superior School of Architecture (ENSAG) keretein belül. A „CRATERRE” név a név hosszabb formájára utal: „Nemzetközi Földépítési Központ (International Center for Earthen Construction)”. Ahogy a neve is sugallja, a Craterre a földépítéssel fenntartható, környezetbarát építési technológiájának és gyakorlatának (döngölt föld, gubacs, dörzsölő, vályog stb.) terjesztésén dolgozik, valamint ezzel párhuzamosan a kulturális örökség megőrzésének népszerűsítésével foglalkozik. A CRATERRE 1998 óta vezeti az UNESCO „Földépítéssel, építési kultúrák és fenntartható fejlődés” alosztályát. A mintegy 30 kutatóból, szakemberből és oktatóból álló interdiszciplináris csapat olyan progresszív megközelítésre törekszik, amely mindig megpróbálja elemezni a teljes kontextust, szinergiákat keresve a mérnöki megoldások és a fenntartható fejlődés között, figyelembe véve a kulturális, az ökológiai valamint a társadalmi szempontokat. Az elmúlt több mint 40 év során a CRATERRE sokat tett és ért annak érdekében, hogy földet, mint építőanyagot a modern otthonok építésének és karbantartásának céljára minél szélesebb körű elismerés övezzé, alátámasztva ezt annak előnyös paramétereinek és valós értékeinek alapos elemzésével és dokumentálásával. A szakterület úttörőiként nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a helyes használatot építészgenerációk sora ismerje meg egészen napjainkig. Ezzel a megközelítéssel valamint számos nemzetközi partnerrel megosztott közös kezdeményezés eredményeként ma már a földszerkezetek a szegénység, az egészségtelenség és az elavultság helyett a modernitáshoz, a haladáshoz és a kényelemhez köthetők, miközben megfizethető, könnyen hozzáférhető építési alapanyagok lettek, melyek az építési hagyományokat is tiszteletben tartják.

Kutatás és az örökség fejlesztése

A központ Kutatólaboratóriumát 1986-ban habilitálták, és 2010-től egy másik kutatóközponttal és laboratóriummal, „Konstruktív Kultúrák” néven tart fenn együttműködést. A két egység közös laboratóriumát 2015-ben hivatalosan is elismerte a HCERES (High Council for the Evaluation of Research and Higher Education) AE&CC Research Unit “Architecture, Environment and Constructive Culture” (Építéssel, Környezet és Konstruktív Kultúrák) néven. Az AE&CC az Université Grenoble Alpes, University of Innovation részeként működik. Az AE&CC kutatási céljait három tengely írja le: ÖRÖKSÉG, ANYAGOK és LAKHELY.

Az ÖRÖKSÉG tengelyt a központ a kulturális és történelmi sokszínűségével együtt veszi figyelembe, ami azt jelenti, hogy a jelenség időben és földrajzilag is nagy területet ölel fel: a neolitikumtól a jelenkorig, érdekes kutatási területeket találva nemcsak Franciaországban és Európában, hanem Afrikában, Ázsiában és Amerikában is. A laboratórium szerint a tér és idő határtalanságához hasonlóan az örökséget mind anyagi formái, mind immateriális jellemzői képviselik. Minden örökséggel kapcsolatos projektnek kétféle célja van. Az első fázisban egy objektum vagy városi környezet építészeti értékeinek azonosítása, elemzése és értékelése a cél. A következő típusú projektek tartoznak ebbe a kategóriába:

- Világörökségi Földépítészeti Program (WHEAP) az UNESCO Világörökségi Központtal közösen megvalósítva;
- az Auvergne Rhône-Alpes régióban megvalósított örökségvédelmi és fejlesztési program;
- segítségnyújtás a földépítészeti helyszínek világörökségi listájára való felvételéhez.

Második fázisként az egyes objektumok lehetséges fejlesztésének megtervezése a cél. Példa projektípusok ehhez a fázishoz:

- „Tanulás a népi építészettől” (a VERSUS projekt folytatása): kísérletek és javasolt módszerek fejlesztése;
- A károk elemzése a katasztrófa utáni helyzetek keretrendszerében;
- “A világörökség hatékony értékelési eszköz?” - az UNESCO-val és az ICOMOS-szal együttműködésben megvalósított projekt.

Az ANYAGOK-ról – azaz második tengelyről – beszélve, az AE&CC egy teljes gyártási láncot ért ez alatt, az alapanyagoktól a láncon belül vagy a lánc végeredményeként a különböző végtermékekig. A kutatás mindig a nyersanyagforrás helyétől kezdi a lánc vizsgálatát, majd a folyamatok nyomonkövetése következik, azaz hogy hogyan válnak összetett anyagokká, szerkezetekké, majd épületekké, végül pedig emberi településekké. A vizsgálat a területi fejlődés piramisát igyekszik elemezni, keresve a férfi és nő szereplők szerepét a folyamatokban, illetve a különböző ciklusokból származó előnyöket. Az „Anyagok” tengely céljai a következők:

- Az erőforrások, a know-how és a termelési láncok azonosítása a vizsgált területen;
- Az egyes építési technikák jellemzése és szabványosítása;
- Új erőforrások felhasználási lehetőségeinek feltárása az építőiparban.

Végül a LAKHELY tengely részeként megvizsgálják azokat a mesterséges élettereket, amelyek az építőanyagokból az építési technika segítségével alakultak ki: hogyan hatnak egymásra a természeti környezettel, a növényzettel és az egész környezettel, és hogy milyen hatásai vannak a kettőnek egymásra. A tengely céljai a következők:

- Megoldások keresése a megfizethető földlakásokhoz való nagyobb hozzáférés érdekében a leggazdaságosabb megoldások kidolgozásával, valamint az építési technológia utólagos beépítéséhez, hogy szükség esetén katasztrófa utáni helyzetekben is felhasználhatók legyenek;
- Annak vizsgálata, hogy a különböző területek, helyszínek megfelelőek-e emberi települések létrehozására, és hogyan hasznosíthatók;
- Új eszközök, gyakorlatok és modellek alkalmazásában rejlő lehetőségek elemzése lakhelyprogramok projektmenedzsmentjében.

Oktatás

A központ különféle képzési programokat kínál az építész és építőipari szakemberek számára. Ezek a programok workshopokat, szemináriumokat és gyakorlati képzéseket foglalnak magukban, amelyek a fenntartható építési gyakorlatokról és a hagyományos építési technológiákról tanítanak a résztvevőknek. A cél az, hogy az építészeket és építőket ellássák a kulturális örökséget tiszteletben tartó, fenntartható szerkezetek létrehozásához szükséges ismeretekkel és készségekkel. A CRAterre 1984 óta kínál posztgraduális képzést a földépítészetéről. A DSA Earthen Architecture egy kétéves program, amely elvégzéséért a francia Kulturális és Kommunikációs Minisztérium által kiadott oklevél jár.

További tevékenységek

A CRAterre rengeteg cikket és könyvet publikált az évek során. A CRAterre fő publikációs anyagának még mindig a „Traité de Construction en terre” – „Földépítés: Átfogó útmutató” (Hugo Houben és Hubert Guillaud) számít, amelyet először 1989-ben adtak ki, és számos nyelvre lefordítottak, legelőször angolra, spanyolra és oroszra, és világszerte referenciakönyvvé vált. Azóta többször is megjelent, a legutóbbi kiadás 2020-ban, az eredeti anyag áttekintésével és frissítésével, még többet megosztva az idő közben megszerzett tapasztalatokról és az elvégzett tevékenységekről.

Munkásságának és eredményeinek terjesztésével is jelentős eredményeket ért el az intézmény különféle médiaanyagok kiadásával, könyvek és cikkek megjelentetésével, valamint a Grains of Isère, a földépítészet nemzetközi fesztiváljának évenkénti valamint számos más kiállítás és szeminárium megszervezésével. A CRAterre-ENSAG egyedülálló dokumentációs központtal is rendelkezik, amely több mint 18.000 nyomtatott dokumentumot, illusztrációt és médiatartalmat tárol a világ minden tájáról származó földszerkezetekről és földépítészetéről.

REMPART

A Rempart union egy francia örökségvédelmi hálózat, amely több mint 180 helyi egyesülettel együttműködve foglalkozik az örökségi helyszínek megőrzésével, helyreállításával és népszerűsítésével. A Rempart név a „R habilitation et entretien des monuments et du patrimoine artistique” rövidítése, ami „m eml ek ek és a művészeti  r ks eg javainak rehabilitációját és karbantartását jelenti”, m g maga a várak és erődítések sz k szlet b l származó „Rempart” sz  védőfalat vagy töltést (sáncot) jelent. A szervezetet 1966-ban hozta létre a Touring Club de France, amely eredetileg a turizmus fejlesztésével foglalkozó, régi ker kp aros egyesület volt. Két évvel később a Rempart szövetséggé alakult, és egészen a közelmúltig megőrizte ezt a formát, melyben számos tagsz vetség tevékenykedett, a francia régiók közül 14-ben (mind a 13 európai régió + Martinique). A szakszervezetet a kezdetektől fogva támogatta a Kulturális Minisztérium, majd a későbbiekben fontos együttműködések kezdődtek az Európa-  s Külügyminisztériummal, valamint az Ifjúsági Minisztériummal a nemzetközi hálózat bővülésének és a fiatal önkéntesek bevonásának elősegítése érdekében. 1982 óta köztestületként működik.

 nk ntes  r ks eg-helyreállítási táborok - munka és képzés

A Rempart f  profilja m eml ek-restauráló táborok és képzések évenkénti megszervezése nagyszámú önkéntes részvételével és bevonásával. Az önkéntesek nem csak Franciaországból, hanem a világ minden tájáról érkeznek, és hasonlóképp a restauráló táborokat nemcsak Franciaországban szervezik, hanem más európai országokban, s t esetenként más kontinenseken is. Az  ves résztvevők száma a különböző helyszíneken összességében meghaladja a 3500 f t. A hálózat már több mint 800 műemléki helyszínen dolgozott olyan módon, hogy a helyi tagszervezetek voltak felelősek az összes helyi munka megszervez s ert és az önkéntesek bevon s ert. A munka- és oktatási program összeállításában, valamint a helyreállítási vagy karbantartási munkák megvalósításában a tagszövetségek együttműködőnek az önkormányzatokkal és a már említett minisztériumokkal. A m eml ek ek helyreállítása mellett a Rempart mindig törekszik a történelmi helyszínek hosszú távú újrahasznosítására a helyi k zss gek számára hasznos formában. A helyreállítási és  t p t si projektekbe bevont épülettípusok skálája széles, köztük kastélyok, kápolnák, különféle ipari épületek, mint például mészégető kemencék vagy mos h zak és természetesen lakóházak is megtalálhatók.

A Rempart az  vek során jól felismerhető c g rr  vált, nemcsak a restaurálási munkái miatt, hanem a történelmi területek hasznos fejlesztése, az önkéntes résztvevők közötti interkulturális cserekapcsolatok és a projektek által teremtett társadalmi kapcsolatok miatt is. A táborok megvalósítása nem csupán professzionális építészeti munkát igényel, hanem jól kidolgozott képzési politikát és magas színvonalú lebonyl t st, amelyet a különböző helyszíneken végzett tevékenységek megfelelő és folyamatos értékelésével, elemzésével értek el. A helyreállítási projektek anyagköltségét elsősorban a minisztériumok és az önkormányzatok finans rozz k, különböző adományok igénybevétele mellett. A munkaerőt elsősorban az önkéntesek biztosítják, akik ingyen felajánlják munkájukat és cserébe szakmai képzésben részesülnek különböző  p t ipari szakmákban, mint például k m ves, asztalos, kovácsmesterség, kőfaragás vagy  lom vegk sz t s. Különböző speciális témákban is elérhetőek képzések, amelyek nem a k zm vess ghez kapcsolódnak, hanem inkább más fontos témákhoz kapcsolódnak, mint a régészet, a menedzselési, projektirányítási feladatok vagy

az építési hely megszervezésének pedagógiája. Az önkéntesek azonban nem csak a képzéseken profitálhatnak abból, ha a helyszínen tevékenyek. Megtanulják az elkötelezettséget, a kollektívában való dolgozást, a felelősségvállalást és a társadalmi kötelek építését interkulturális környezetben, miközben kialakítják személyes viszonyukat egy adott műemlékhez és általában a kulturális örökség védelméhez. A hatékony részvétel tehát minden bizonnyal az örökségvédelmi elképzelések megfelelő népszerűsítését is jelenti a tapasztalatokon és jó emlékeken keresztül, és ez reményt ad a szakértők és lelkes támogatók újabb és újabb generációinak, hogy helyi és globális szinten is törődjenek a műemlékekkel és az örökségvédelmi helyszínekkel.

További tevékenységek

A franciaországi és világszerte zajló restauráló- és képzőtáborok szervezése mellett a Rempart aktívan részt vesz különleges örökségvédelmi rendezvények, előadások és kiállítások szervezésében is, honlapjuk pedig remek adatbázisként szolgál örökségi helyszíneikhez, valamint nemzeti és nemzetközi hálózataikhoz. Egyértelmű útmutatások állnak rendelkezésre arra vonatkozóan is, hogyan lehet a Rempart hálózat tagjává (barátjává) vagy tagszervezetévé válni, hogyan lehet részt venni az épülethelyreállító táborokban és milyen szakmákat és mesterségeket lehet elsajátítani a műemléki helyszíneken tartott gyakorlatokon.

Hivatkozások

<https://rm.coe.int/european-heritage-strategy-for-the-21st-century-strategy-21-full-text/16808ae270>

<https://ewh.org.uk/wp-content/uploads/2022/12/EDINBU1.pdf>

https://ewh.org.uk/wp-content/uploads/2022/12/CEG-Guidance_V1.0_Dec-22.pdf

<https://www.grenoble.archi.fr/>

<http://www.craterre.org/>

<https://www.rempart.com/>

IV. FEJEZET ÖRÖKSÉGVÉDELMI PROJEKTEK ESETTANULMÁNYAI

Írta

Camilla Mileto,
Fernando Vegas
Valentina Cristini,
Lidia-García-Soriano

**Universitat Politècnica de València
(Spanyolország)**

VI Edition - International Prize for Architectural Restoration
Fassa Bortolo Domus Restoration and Preservation
 Built projects division - 2017 Competition notice

Special recognition - "Fassa Bortolo Domus Restoration and Preservation"
Fassa Bortolo Special Prize
 Use of solutions from the Fassa Bortolo Integrated System or main related Systems

DEADLINES UPDATE - www.premiorestauro.it
 registration and submission of contents
15th December 2017

ÁLTALÁNOS ADATOK	MEGŐRZÉSI ALAPELVEK	BEAVATKOZÁSOK
KATEGÓRIA:	HITELESSÉG	☐ KARBANTARTÁS
ANYAGHASZNÁLAT:	VISSZAALKÍTHATÓSÁG	☐ JAVÍTÁS
TULAJDONOS:	MINIMÁLIS BEAVATKOZÁS	☐ MEGŐRZÉS
PÉNZÜGYI FORRÁSOK:	KOMPATIBILITÁS	☐ ANYAGMEGŐRZÉS
LÁTOGATHATÓSÁG:	TARTÓSSÁG	☐ SZERKEZETI MEGERŐSÍTÉS
KORÁBBI HASZNÁLAT:	OLVASHATÓSÁG	☐ VÉDELEM
JELENLÉGI HASZNÁLAT:	HOZZÁFÉRHETŐSÉG	☐ REHABILITÁCIÓ
	KÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTEL	☐ REKONSTRUKCIÓ
	FENNTARTHATÓSÁG	☐ INTERPRETÁCIÓ
		☐ MÚZEUMMÁ ALAKÍTÁS
ANYAGOK ÉS TECHNOLÓGIÁK	ÉPÍTÉSI FOLYAMATOK	DISSZEMINÁCIÓ
HAGYOMÁNYOS KÉZI	☐ HELYI MESTEREK	☐ ÉPÜLETBEJÁRÁS
HAGYOMÁNYOS IPARI	☐ HELYI KÖZÖSSÉG	☐ AUDIOVIZUÁLIS, DIGITÁLIS ANYAGOK
ÚJ IPARI	☐ KIVITELEZŐ CÉG	☐ OKTATÁSI TEVÉKENYSÉGEK
VEGIGEN (HAGYOMÁNYOS ÉS IPARI)	☐ ÖNKÉNTESEK	☐ PUBLIKÁCIÓ

Az építészeti örökség megőrzésének minden aspektusát lefedő jó gyakorlatokból válogatást készíteni nem könnyű feladat. Ez az összeállítás fel kell hogy öleljen mindent a monumentálistól az összes egyéb kategóriáig, azaz a népi, katonai vagy ipari építészeti terjedő projekteket éppúgy, mint a városépítészeti, lakó funkciójú, régészeti vagy tájépítészeti dimenzióra összpontosító beavatkozásokat. Ezért hívtuk segítségül két neves, nagy múltra visszatekintő építészeti díjat, amelyek nagy múltra tekintenek vissza az állagmegőrzés területén megvalósított értékes beavatkozások elismerésében, rangsorolva a nagyközönség számára is látogatható épületek helyreállítási munkálatait és azok eredményét. Az „Europa Nostra” (<https://www.europanostra.org/organisation/>) és a „Domus, restoration and conservation” (<https://www.premiorestauro.it/en/>) díjak egyszerre fedik le a teljes európai színteret és közben rendkívül nagy hatásuk van a restaurálás területének véleményformálására is. Emellett két olyan helyreállítási projekt is szerepel a válogatásunkban, amelyek nagy érdeklődésre számot tartó vitát generáltak a közelmúltban, címlaphíreké válva két nagy európai fővárosban is: a párizsi Notre Dame-székesegyház kérdéses, modern megközelítésű újjáépítési projektje és a németországi Berliner Stadtschloss újjáépítési projektje. Ahogy korábban elhangzott, lehetetlen megállapítani, hogy Európában mekkora számú műemlékvédelmi és/vagy -rehabilitációs és -karbantartási tevékenységet hajtanak végre évente, végtelen lehetőségeket és erőforrásokat fedve le. Ezért ez a rész az érdeklődésre számot tartó projektek közül egy válogatást közöl, mint konkrét kérdésekre adott válaszokra szolgáló példákat, amelyek potenciálisan rávilágítanak egyes projektekben az érintett szakemberek és érdekelt felek különböző kontextusokban hozott döntéseire és ezek fontosságára. Ezek összetett projektek, amelyek módszertani megközelítésükben rendkívül közérthetőek a műemlékvédelemmel kapcsolatos kérdések, konfliktusok és kihívások tekintetében. A következő beavatkozási kategóriákat elemeztük:

- vallási építészet
- katonai építészet
- népi és lakóépületek
- ipari építészet
- múzeumok és kulturális terek
- beavatkozások a tájban és a régészeti lelőhelyeken

Ebben a szövegben emellett, hogy az európai építészeti restaurálás területén két fontos díjjal elismert esetek jó gyakorlatai jelennek meg, a zsűri véleménye is szerepel, amely indokolja a díj odaítélését, kiemelve azokat a szempontokat, amelyekben a jó gyakorlat címet különösképp indokolják. Végül az eset rövid elemzése történik ugyanazon séma szerint, amely lehetővé teszi az esetek egymással való összehasonlítását. Az elemzés paraméterei nemzetközi és nemzeti chartákból és dokumentumokból származnak (lásd 1. és 2. fejezet), és utalnak a beavatkozás elveire, a cselekvésekre és ezek végrehajtásának módjára: felhasznált anyagok és technikák, valamint a megvalósítás módja. Ezenkívül számos általános paraméter szerepel az épület építészeti jellegére és funkciójára, az anyagokra és építési technikákra, a helyreállítási munkák finanszírozására stb. vonatkozóan. Az összes paraméter egy táblázatban található, amely más esetek elemzésére is bármikor felhasználható.

ISMERKEDÉS AZ EUROPA NOSTRA ÉS DOMUS DÍJAKKAL

Az Europa Nostra közel hat évtizeddel ezelőtti, 1963. november 29-i párizsi megalakulása óta elkötelezett a kulturális örökség ünneplése, megőrzése és védelme mellett. A több mint 40 országban működő Europa Nostra Európa legszélesebb körű és mindenre kiterjedő örökségi hálózata, továbbá szorosan kapcsolódik a különböző nemzetközi szervezetekhez, köztük az Európai Unióhoz, az Európa Tanácshoz és az UNESCO-hoz.

Alapszabálya szerint az Europa Nostra páneurópai hálózat több mint 50 országban működik. Több mint 250 tagszervezet (örökségvédelmi egyesületek és alapítványok, mintegy 5 millió taggal), 150 társult szervezet (kormányzati szervek, önkormányzatok és vállalkozások) és 1500 egyéni tag nyújt közvetlen támogatást az Europa Nostra által végzett munkához. Az Europa Nostra egyik fő célja az örökség és annak értékeinek bemutatása a közvélemény tudatosságának növelése érdekében, az örökség védelmére és megőrzésére összpontosítva, mely vezérfonalul szolgál számos európai kollektíva számára. Egy másik speciális célja a magas minőségi színvonal előmozdítása az örökségvédelem, az építészet, a város- és tájtervezés területén valamint a városi és vidéki - épített vagy természetes - környezet kiegyensúlyozott és fenntartható fejlődésének elősegítése. Az Europa Nostra emellett nagy jelentőséget tulajdonít a kulturális örökségnek az európai identitás alapjaként betöltött szerepének, kiemelve annak hozzájárulását az európai polgári önérték erősítéséhez. Ennek fényében a European Heritage Awards / Europa Nostra Awards a kulturális örökség megőrzésében elért kiválóságokat ünnepli, beleértve az épületek helyreállítását és új felhasználási módokhoz való igazítását, a vidéki és városi tájak rehabilitációját, a régészeti lelőhelyek vizsgálatát és a művészeti gyűjtemények gondozását. Ugyanilyen figyelemre méltóak a kutatások, az egyének és szervezetek kulturális örökséggel kapcsolatos odaadó szolgálata, valamint a kulturális örökséggel kapcsolatos oktatási projektek. A díjrendszernek célja a magas színvonalú és minőségű műemlékmegőrzési ismeretek ösztönzése is, valamint a határokon átnyúló csereprogramok előmozdítása az örökség területén. A „Példa ereje (Power of Example)” révén 2002 óta a díjak további erőfeszítéseket és projektek igyekeztek generálni és így hozzájárulni az európai örökség megőrzéséhez.

Ugyanezeket az értékeket vallja magáénak a Domus Awards is, ahogy a versenyszabályzatban is szerepel. 2010-ben alapították a Nemzetközi Építészeti Restaurálási Díjat, más néven Fassa Bortolo Domus Restoration and Preservation. A Fassa Bortolo márka tulajdonosa, a Fassa S.p.A. és a fennállásának huszadik évfordulóját ünneplő Ferrara Egyetem Építészeti Tanszéke jutalmazza és ráirányítja a nagyközönség figyelmét azokra az építészeti helyreállítási munkákra, amelyek a legjobban tükrözik a megőrzési elvek helyes értelmezését, aszerint ahogyan azt a tudományos közösség is vallja, egyben a mai kifejezési formákhoz is igazodva. Az éves díj két részre oszlik, amelyek minden második évben váltják egymást:

- Épített projektek szekció: Arany- és ezüstéremmel jutalmazzák a magán- és közszféra tervezőit, valamint a munkákat végző restaurátorokat;
- Alapképzési, Gradualis, Mester-, PhD- és Doktori Iskolai Szakdolgozatok szekció: Arany- és ezüstérmet kapnak a zsűri által - különböző szempontrendszer alapján - díjazottnak kiválasztott projektek szerzői.

2020-ban a „Domus Restaurálás és Konzerválás - Digitális BIM Technológiák” Különdíj is bekerült a díjak közé. Ez a rész a digitális innovációkat, különösen a BIM-et hasznosító szakdolgozatokkal foglalkozik az elemzési és projektfolyamatok során, különös figyelmet fordítva ezen eszközök információs potenciáljára. Ezt a díjat egy időben adják át a „Domus restaurálás és megőrzés” – Szakdolgozatként kidolgozott projektek kategóriával.

ÁLTALÁNOS ADATOK	MEGŐRZÉSI ALAPELVEK	BEAVATKOZÁSOK
KATEGÓRIA: TEPLOS	☒ HITELESSÉG	☒ KARBANTARTÁS
ANYAGHASZNÁLAT: KŐ FALAZAT	☐ VISSZAALKÍTHATÓSÁG	☒ JAVÍTÁS
MŰEMLEKVÉDELMI BESOROLÁS:	☒ MINIMÁLIS BEAVATKOZÁS	☒ MEGŐRZÉS
TULAJDONOS: EGYHÁZI	☒ KOMPATIBILITÁS	☒ ANYAGMEGŐRZÉS
PÉNZÜGYI FORRÁSOK:	☒ TARTÓSSÁG	☐ SZERKEZETI MEGERŐSÍTÉS
LÁTOGATHATÓSÁG: IGEN	☐ OLVAŠHATÓSÁG	☐ VÉDELEM
KORÁBBI HASZNÁLAT: VALLÁSI	☐ HOZZÁFÉRHEŐSÉG	☐ REHABILITÁCIÓ
JELEMLEGI HASZNÁLAT: VALLÁSI	☒ KÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTEL	☐ REKNOSTRUKCIÓ
	☒ FENNTARTHATÓSÁG	☐ INTERPRETÁCIÓ
		☐ MŰZEUMMÁ ALAKÍTÁS
ANYAGOK ÉS TECHNOLÓGIÁK	ÉPÍTÉSI FOLYAMATOK	DISSZEMINÁCIÓ
☒ HAGYOMÁNYOS KÉZI	☒ HELYI MESTEREK	☒ ÉPŰLETBEJÁRÁS
☐ HAGYOMÁNYOS IPARI	☐ HELYI KÖZÖSSÉG	☐ AUDIOVIZUÁLIS, DIGITÁLIS ANYAGOK
☐ ÚJ IPARI	☐ KIVITELEZŐ CÉG	☐ OKTATÁSI TEVÉKENYSÉGEK
☐ VEGIGEN (HAGYOMÁNYOS ÉS IPARI)	☐ ÖNKÉNTESER	☐ PUBLIKÁCIÓ

BEAVATKOZÁSOK A VALLÁSI ÉPÍTÉSZETBEN

A Hagia Kyriaki, Naxos (Görögország) megőrző munkái a J.F. Costopoulos Alapítvány által, a görög Elliniki Etairia szervezeten segítségével keresztül, az A.G. Levants Alapítvány, valamint Athanasios és Marina Martinos adományai révén (Europa Nostra-díj, 2018)

A 2018-as évadban a zsűri kifejezetten méltatta ennek az épületegyüttesnek a konzerválásában tanúsított érzékenységet, amelyet a benne fellelhető falfestményekhez hasonlóan a legnagyobb tisztelettel kezeltek. A Hagia Kyriakit, ezt a különleges műemleket az európai gondolkodás egy fontos időszakának képviselőjeként tartják számon. A nemzetközi interdiszciplináris kooperációra tett erőfeszítések kiváló eredményeket hoztak magán- és állami szervek harmonikus együttműködésében. Tekintettel az emlékművet körülvevő elzárt és rendkívül egyedi természeti tájra, a szerzők sokat foglalkoztak ennek megőrzésével is. Ennek eredményeként az Európában gyakran figyelmen kívül hagyott örökség típus igen nagy figyelmet és elismerést kapott. A szakértők szerint ez a projekt elsőrangú és követendő példa, különösen Naxoson, ahol több tucat romos bizánci templom lelhető fel, amelyek szintén sürgős állagmegóvási beavatkozást igényelnének. A Hagia Kyriaki bizánci templomban talált egyedi falfestmények a 8. vagy 9. századból származnak, az képrombolás két időszakának egyikéből (i. e. 726-787; i. e. 813-843). A templomot félreeső vidéki elhelyezkedéséből fakadóan évekig elhanyagolták, de ez a projekt az Európán belüli nemzetközi együttműködés figyelemre méltó példájává vált.

Az eset rövid elemzése:

Ez egy falusias jellegű, kis vallási épület, de eredeti állapota és a belső freskók szempontjából is nagy értékű. A teljes egészében magánadományokból finanszírozott helyreállítást az épületben már meglévő hagyományos anyagok és technikák felhasználásával, helyi mesterek végezték. Az elvégzett tevékenységek az anyagok kívül-belül tisztítására, tömörítésére, a tető azonos anyaggal történő javítására, valamint a falazat fugázására korlátozódtak. A restaurálás során alkalmazott elvek a minimális beavatkozás (csak az épület és freskóinak anyagi állagmegóváshoz szükséges intézkedések történtek), a hitelesség tiszteletben tartása (a meglévő épület egyes részei és anyaghasználatának megtartása és konzerválása), az anyagi összeférhetőség (a felhasznált anyagok a már az épületben lévők voltak, így nem volt összeférhetetlenség), a szerkezeti összeférhetőség (a meglévő szerkezetbe nem kerültek idegen elemek) és a tartósság (a hagyományos anyagok használata miatt) elvét követték. A beavatkozás tiszteletben tartja az épület vidéki és szerény jellegét is.

ÁLTALÁNOS ADATOK	MEGŐRZÉSI ALAPELVEK	BEAVATKOZÁSOK
KATEGÓRIA: TEPLOM	HITELESSÉG	☐ KARBANTARTÁS
ANYAGHASZNÁLAT: KŐ FALAZAT	VISSZAALKÍTHATÓSÁG	☐ JAVÍTÁS
MŰEMLÉKVÉDELMI BESOROLÁS:	MINIMÁLIS BEAVATKOZÁS	☐ MEGŐRZÉS
TULAJDONOS: EGYHÁZI	KOMPATIBILITÁS	☒ ANYAGMEGŐRZÉS
PÉNZÜGYI FORRÁSOK:	TARTÓSSÁG	☒ SZERKEZETI MEGERŐSÍTÉS
LÁTOGATHATÓSÁG: IGEN	OLVASHATÓSÁG	☒ VÉDELEM
KORÁBBI HASZNÁLAT: VALLÁSI	HOZZÁFÉRHETŐSÉG	☐ REHABILITÁCIÓ
JELENLÉGI HASZNÁLAT: VALLÁSI	KÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTEL	☒ REKONSTRUKCIÓ
	FENNTARTHATÓSÁG	☐ INTERPRETÁCIÓ
		☐ MŰZEUMMÁ ALAKÍTÁS
ANYAGOK ÉS TECHNOLÓGIÁK	ÉPÍTÉSI FOLYAMATOK	DISSZEMINÁCIÓ
HAGYOMÁNYOS KÉZI	☒ HELYI MESTEREK	☒ ÉPÜLETBEJÁRÁS
HAGYOMÁNYOS IPARI	☐ HELYI KÖZÖSSÉG	☐ AUDIOVIZUÁLIS, DIGITÁLIS ANYAGOK
ÚJ IPARI	☐ KIVITELEZŐ CÉG	☐ OKTATÁSI TEVÉKENYSÉGEK
VEGIGEN (HAGYOMÁNYOS ÉS IPARI)	☐ ÖNKÉNTESEK	☐ PUBLIKÁCIÓ

A Szent Giragos örmény templom állagmegóvási projektje Diyarbakirban (Törökország) a St. Giragos Church Foundation által (Europa Nostra Grand Prix, 2015)

Szent Giragos örmény templom Diyarbakir városában található, az örmény száműzöttek fő istentiszteleti helye itt és kiváló példája a száműzöttséggel való megbékélésre tett erőfeszítéseknek. A történeti dokumentumokat vizsgáló hosszú kutatási folyamat végül az elpusztult elemek, nevezetesen a tető, a harangtorony és a belső berendezés újjáépítésében csúcsondott ki. Az örmény közösség sokat költött az épület helyreállítására, amely amellet, hogy máshonnan érkező örményeket is vonzott, nagyban hozzájárult a béke és a társadalmi integráció javításához. Míg a Törökország dél-keleti részén, túlnyomóan kurdok által lakott területen található Szent Giragos örmény templomról azt feltételezik, hogy a 17. századból származik, egyes szakértők szerint az 1880-as években teljesen újjáépítették. A 20. század végére, mikorra a helyi örmény lakosság erőteljesen megfogyatkozott, az épület rendkívül leromlott állapotba került, a tető beomlása miatt pedig az épület teljesen elhagyatottá vált. A legutóbbi időkben a St. Giragos Church Foundation, civil csoportok és az épületért aggódó magánszemélyek dolgoztak a helyreállításán, amely azonban ennél is kiterjedtebb, további építési munkákat igényelt. Az akcióban részt vevő felek nagyon szerették volna a kezdetektől fogva megvédeni és helyreállítani ezt az értékes műemléket, hogy újra vallási és kulturális központként működhessen. Ezt követően a helyi hatóságok nagylelkű további segítsége lehetővé tette a parókia, a kápolna és a helyszínen található egyéb épületek javítási munkálatait is. A projekt a helyben megvalósuló együttműködések sikertörténetének számít.

Az eset rövid elemzése:

Erős identitással rendelkező vallási épület, amely jelentős állagromlást szenvedett az azt használó vallási közösség elvándorlása miatt. A helyreállítás az épületben már meglévő hagyományos anyagok és technikák felhasználásával történt, helyi mesterek által. A beavatkozás része volt az épület egyes részeinek rekonstrukciója az épületben már alkalmazott anyagokkal és technikákkal, valamint a tető teljes rekonstrukciója. A restaurálás során alkalmazták az olvashatóság kritériumait, mivel a hagyományos anyagok felhasználása ellenére az újonnan épített részek jól megkülönböztethetők. A kompatibilitás és a tartósság elvét, amely szintén a hagyományos anyagok használatához kötődik, szintén tiszteletben tartják.

ÁLTALÁNOS ADATOK	MEGŐRZÉSI ALAPELVEK	BEAVATKOZÁSOK
KATEGÓRIA:	HITELESSÉG	☐ KARBANTARTÁS
ANYAGHASZNÁLAT:	VISSZAALKÍTHATÓSÁG	☐ JAVÍTÁS
TULAJDONOS:	MINIMÁLIS BEAVATKOZÁS	☐ MEGŐRZÉS
PÉNZÜGYI FORRÁSOK:	KOMPATIBILITÁS	☐ ANYAGMEGŐRZÉS
LÁTOGATHATÓSÁG:	TARTÓSSÁG	☐ SZERKEZETI MEGERŐSÍTÉS
KORÁBBI HASZNÁLAT:	OLVASHATÓSÁG	☐ VÉDELEM
JELENLEGI HASZNÁLAT:	HOZZÁFÉRHETŐSÉG	☐ REHABILITÁCIÓ
	KÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTEL	☐ REKNOSTRUKCIÓ
	FENNTARTHATÓSÁG	☐ INTERPRETÁCIÓ
		☐ MÚZEUMMÁ ALAKÍTÁS
ANYAGOK ÉS TECHNOLÓGIÁK	ÉPÍTÉSI FOLYAMATOK	DISSZEMINÁCIÓ
HAGYOMÁNYOS KÉZI	☐ HELYI MESTEREK	☐ ÉPÜLETBEJÁRÁS
HAGYOMÁNYOS IPARI	☐ HELYI KÖZÖSSÉG	☐ AUDIOVIZUÁLIS, DIGITÁLIS ANYAGOK
ÚJ IPARI	☐ KIVITELEZŐ CÉG	☐ OKTATÁSI TEVÉKENYSÉGEK
VEGIGEN (HAGYOMÁNYOS ÉS IPARI)	☐ ÖNKÉNTESEK	☐ PUBLIKÁCIÓ

VITA: a párizsi Notre Dame-székesegyház konzerválása és helyreállítása (Franciaország)

2019. április 19-én délután lángba borult az egyik legikonikusabb gótikus műemlék. A párizsi Notre Dame székesegyház tárgyi és szellemi értékeit csaknem teljesen elpusztító tűzvész után közvetlenül nem volt egyértelmű elképzelés a beavatkozási projekt pontos jellegét illetően. Különböző nemzetközi építészirodák javasolták lehetőségek sorát, de a hagyományörzés vagy egy vadonatúj projekt előmozdítása között szakadtak, amely eltávolodott a hagyományoktól, és inkább a 21. század feltételezett szükségleteihez igazodott. A székesegyház újjáépítése világszerte széleskörű vitákhoz vezetett, értelmiségiek és jelentős kulturális személyiségek fogalmazták meg egyéni elvárásait és óhajaikat, és erős ellenállásba ütköztek mind a konzervatívabb, mind a nemzetközi irodák által megálmodott úttörőbb jellegű javaslatokkal szemben is.

A tűzben a tetőszerkezet nagy része megsemmisült, ahogyan a lángok által felemészve teljesen leomlott. Ennek részeként megsemmisült a 19. században Eugène Viollet-le-Duc által épített látványos huszártorony is, elpusztultak nemcsak a gótikus és középkori elemek, hanem a modernebb részek is a hajó közepén, például az új presbitérium és vele a modern kori liturgikus adaptációk számára emelt új oltár. A neogótikus stílusban épült Pietà főoltár azonban megmenekült.

Mind a mai napig az erőfeszítések a munkálatok felgyorsítására irányulnak, hogy újjáépítsék a Párizs szívében található ikonikus jelentőségű katedrális, amely a világ egyik legismertebb katolikus épülete és egyben jelentős francia nemzeti szimbólum is. Ezt a feladatot kezdetben a tetőről leolvadt ólom okozta szennyeződés miatt késett, tovább hátráltatva a nyolc évszázados történelmet csaknem teljesen elpusztító katasztrofális tűzvész elleni küzdelmet, valamint szintén lassította a helyreállító munkálatok beindulását a COVID-19 világjárvány is. Jelenleg Bas Smets belga építész és tájtervező, a párizsi székhelyű Grau építészeti és városépítő cég, Neufville-Gayet műemlékvédelmi szakértő és Franck Boutté mérnök kapott megbízást a Notre Dame környezetének átformálására, sűrűbb növényzet kialakítására valamint a sétány alatti korábbi parkoló átalakítására látogatótérre.

FELADAT: AZ ESET ELEMZÉSE

Írjon egy 150-250 szavas szöveget, és töltsse ki az alábbi táblázatot!

ÁLTALÁNOS ADATOK	MEGŐRZÉSI ALAPELVEK	BEAVATKOZÁSOK
KATEGÓRIA: VÁR	HITELESSÉG	☒ KARBANTARTÁS
ANYAGHASZNÁLAT: TÉGLA	VISSZAALKÍTHATÓSÁG	☐ JAVÍTÁS
MŰEMLEKVÉDELMI BESOROLÁS:	MINIMÁLIS BEAVATKOZÁS	☐ MEGŐRZÉS
TULAJDONOS: KÖZTULAJDON	KOMPATIBILITÁS	☒ ANYAGMEGŐRZÉS
PÉNZÜGYI FORRÁSOK: KÖZPÉNZ	TARTÓSSÁG	☒ SZERKEZETI MEGERŐSÍTÉS
LÁTOGATHATÓSÁG: LÁTOGATHATÓ	OLVASHATÓSÁG	☒ VÉDELEM
KORÁBBI HASZNÁLAT: ERŐD	HOZZÁFÉRHETŐSÉG	☒ REHABILITÁCIÓ
JELENLÉGI HASZNÁLAT: ÉPÜLETBEJÁRÁS	KÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTEL	☐ REKONSTRUKCIÓ
	FENNTARTHATÓSÁG	☐ INTERPRETÁCIÓ
		☒ MŰZEUMMÁ ALAKÍTÁS
ANYAGOK ÉS TECHNOLÓGIÁK	ÉPÍTÉSI FOLYAMATOK	DISSZEMINÁCIÓ
HAGYOMÁNYOS KÉZI	☐ HELYI MESTEREK	☐ ÉPÜLETBEJÁRÁS
HAGYOMÁNYOS IPARI	☒ HELYI KÖZÖSSÉG	☐ AUDIOVIZUÁLIS, DIGITÁLIS ANYAGOK
ÚJ IPARI	☐ KIVITELEZŐ CÉG	☒ OKTATÁSI TEVÉKENYSÉGEK
VEGIGEN (HAGYOMÁNYOS ÉS IPARI)	☒ ÖNKÉNTESEK	☐ PUBLIKÁCIÓ

KATONAI ÉPÍTÉSZETI BEAVATKOZÁSOK

Az erődrendszer felújítása és regenerációja: Cittadella városfalai (Olaszország), Patrizia Valle, építész által, (Domus-díj 2013, Equal Gold Medal)

Cittadellát, a Veneto régióban fekvő, városfallal körülvett várost eredetileg 1220-ban alapította Padova városa. A projekt szerzője kiemelte, hogy az elmúlt években Cittadella - Castelfrancóval ellentétben - lett a fő laboratóriuma a építészeti felújításnak, a konzerválásnak és a történelmi városközpontok újjáélesztésének. A Studio Valle 1994-ben kezdte meg a falak felújítási munkáit, négy ütemben elkészített beavatkozási tervvel, amely ütemek egybe estek az erődrendszer különböző területeivel. A projekt kezdetén elvégzett első feladat a műemlék falakon megfigyelhető előrehaladott állapotromlás vizsgálata volt. Ez az állapotromlás többnyire kiterjedt statikai instabilitásban, a falak felső részének - különösen a mellvéd és a védőfalak szintjén megvalósuló - nagyszintű leomlásában, valamint a falazat fokozatos leromlásában nyilvánult meg. A helyreállítási célú diagnosztikai vizsgálatok és kutatások előzetes szakaszát követően kritikai megközelítést alkalmaztak a projektben, melynek célja a műemlék állapotának megőrzése, lassú degradációjának megállítása, valamint a diagnosztizált kórképek felszámolása. A statikai konszolidációból, valamint a habarcs, vakolat és téglalapos átvizsgálásából álló helyreállítás során rendkívüli gondot fordítottak arra, hogy kompatibilis anyagokat és építési eljárásokat alkalmazzanak, hogy az új részek amennyire csak lehetséges, hasonlóak legyenek az eredeti, nagy történelmi múlttal rendelkező részekhez.

Az eset rövid elemzése:

Ez egy nagy városi és tájképi értékkel bíró, valamint történelmi és építészeti jelentőségű fallal körülvett övezet. A beavatkozás célja a fal anyagi és szerkezeti szintű megszilárdítása, a meglévő falakkal azonos anyag, azaz téglafalazat felhasználásával. A meglévő, antik jellegével megőrzött, a komplexum autentikusságának megőrzését garantáló falazat megtisztítása illetve megszilárdítása után a nagy tátongó lyukak betömésével folytatódott munka. A falazat hézagainak visszaépítésénél, valamint egyes részletek korlátozott szintű rekonstrukciójánál valamint a pártáznál használt téglalapos ipari téglalapos volt, amelyet azzal az egyértelmű céllal választottak, hogy a beavatkozásokat a meglévő részekből megkülönböztethetővé tegye. A beavatkozás igyekszik előnyben részesíteni az épületegyüttes látogatók általi megközelítését is, sétányok és egyéb olyan elemek beépítésével, amelyek lehetővé teszik a fal mentén való közvetlen haladást.

ÁLTALÁNOS ADATOK	MEGŐRZÉSI ALAPELVEK	BEAVATKOZÁSOK
KATEGÓRIA: VÁR	HITELESSÉG	☒ KARBANTARTÁS
ANYAGHASZNÁLAT: KŐ	VISSZAALKÍTHATÓSÁG	☐ JAVÍTÁS
MŰEMLÉKVÉDELMI BESOROLÁS:	MINIMÁLIS BEAVATKOZÁS	☐ MEGŐRZÉS
TULAJDONOS: KÖZTULAJDON	KOMPATIBILITÁS	☒ ANYAGMEGŐRZÉS
PÉNZÜGYI FORRÁSOK: KÖZPÉNZ	TARTÓSSÁG	☒ SZERKEZETI MEGERŐSÍTÉS
LÁTOGATHATÓSÁG: IGEN	OLVASHATÓSÁG	☒ VÉDELEM
KORÁBBI HASZNÁLAT: ERŐD	HOZZÁFÉRHETŐSÉG	☒ REHABILITÁCIÓ
JELENLEGI HASZNÁLAT: ÉPÜLETBEJÁRÁS	KÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTEL	☐ REKNOSZTRUKCIÓ
	FENNTARTHATÓSÁG	☐ INTERPRETÁCIÓ
		☐ MŰZEUMMÁ ALAKÍTÁS
ANYAGOK ÉS TECHNOLÓGIÁK	ÉPÍTÉSI FOLYAMATOK	DISSZEMINÁCIÓ
HAGYOMÁNYOS KÉZI	☐ HELYI MESTEREK	☒ ÉPÜLETBEJÁRÁS
HAGYOMÁNYOS IPARI	☒ HELYI KÖZÖSSÉG	☐ AUDIOVIZUÁLIS, DIGITÁLIS ANYAGOK
ÚJ IPARI	☐ KIVITELEZŐ CÉG	☒ OKTATÁSI TEVÉKENYSÉGEK
VEGIGEN (HAGYOMÁNYOS ÉS IPARI)	☒ ÖNKÉNTESEK	☐ PUBLIKÁCIÓ

A Doria kastély, Dolceacqua (Olaszország) helyreállítása az LD+SR architetti által (Domus-díj 2015, Equal Silver medal)

Az 1990-es évek elején végrehajtott széleskörű helyreállítási akciókat követően a 2012 és 2015 közötti időszakban a kastély fő külső falainak (az északi „vela”, Savoyai bástya) egyes részeinek helyreállítására és megszilárdítására, a komplexum körüli főbb szabad terek kialakítására valamint a műemléket körülvevő tájakra kilátóul szolgáló objektumokhoz vezető látogatói útvonalak kialakítására irányult a munka. A kastély legfőbb értéke a környezetéhez fűződő egyedi kapcsolata. A látvány olyan csalogató volt, hogy Claude Monet többször is ellátogatott Dolceacqua-ba, hogy végül megörökítse a hidat és a kastélyt egy 1884-ből származó híres festményen, amely jelenleg a párizsi Marmottan Monet Múzeumban látható. A kastély az alatta lévő falura néz, és kiváló kilátópont a Nervia-völgy folyójának ellenőrzésére. A 2015-ben elkészült munkák kiemelten fontos elemei voltak a falazat nagymértékű leromlásának helyreállítása és a falak szerkezeti megszilárdítása. A szükséges szerkezeti megerősítés illetve statikai fejlesztés szükségszerűen építészeti projektté is vált, amelynek részeként az aktuális helyzettől függően különböző fém objektumok alakulnak ösvényekké, átjárókká vagy éppen rekonstruált falszakaszokká azokon a helyeken, ahol az téglák már hiányoztak vagy korábban leomlottak. Ezeket a fém elemeket mindig újként érzékeljük és visszafordíthatónak látszanak. Mindig azonosíthatók, de mégis harmonikusak az egészszel.

Az eset rövid elemzése:

Ez egy kastély, amely fontos szerepet tölt be a városban és azzal erős kapcsolattal is rendelkezik. Az elvégzett beavatkozások alapvetően a szerkezeti megerősítést és a komplexum jobb megközelíthetőségét célozzák. Mindkét szempontot fémszerkezetekkel és fa táblákkal oldották meg, lévén ezek a meglévőktől teljesen eltérő anyagok. A beavatkozás egyértelműen megkülönböztethető a meglévőktől. Ezzel szemben a falazaton takarítási, tömörítési munkákat végeztek, esetenként fugázással, hézagkitöltéssel, apró kiegészítéssel a meglévőkhöz hasonló anyagokkal.

ÁLTALÁNOS ADATOK	MEGŐRZÉSI ALAPELVEK	BEAVATKOZÁSOK
KATEGÓRIA: VÁR	HITELESSÉG	☒ KARBANTARTÁS
ANYAGHASZNÁLAT: KŐ FALAZAT	VISSZAALKÍTHATÓSÁG	☐ JAVÍTÁS
MŰEMLEKVÉDELMI BESOROLÁS:	MINIMÁLIS BEAVATKOZÁS	☒ MEGŐRZÉS
TULAJDONOS: MAGÁN	KOMPATIBILITÁS	☐ ANYAGMEGŐRZÉS
PÉNZÜGYI FORRÁSOK: MAGÁN	TARTÓSSÁG	☐ SZERKEZETI MEGERŐSÍTÉS
LÁTOGATHATÓSÁG: IGEN	OLVASHATÓSÁG	☐ VÉDELEM
KORÁBBI HASZNÁLAT: VÁR / KASTÉLY	HOZZÁFÉRHETŐSÉG	☒ REHABILITÁCIÓ
JELENLÉGI HASZNÁLAT: LAKÁS / NYITOTT	KÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTEL	☐ REKNOSTRUKCIÓ
	FENNTARTHATÓSÁG	☒ INTERPRETÁCIÓ
		☐ MŰZEUMMÁ ALAKÍTÁS
ANYAGOK ÉS TECHNOLÓGIÁK	ÉPÍTÉSI FOLYAMATOK	DISSZEMINÁCIÓ
HAGYOMÁNYOS KÉZI	☐ HELYI MESTEREK	☒ ÉPÜLETBEJÁRÁS
HAGYOMÁNYOS IPARI	☐ HELYI KÖZÖSSÉG	☐ AUDIOVIZUÁLIS, DIGITÁLIS ANYAGOK
ÚJ IPARI	☐ KIVITELEZŐ CÉG	☐ OKTATÁSI TEVÉKENYSÉGEK
VEGIGEN (HAGYOMÁNYOS ÉS IPARI)	☐ ÖNKÉNTESEK	☐ PUBLIKÁCIÓ

A Montreuil-Bonnin kastély (Franciaország) magán kezdeményezésből valamint a Poitiers-i Kulturális Ügyek Regionális Igazgatósága, a Vieilles Maisons Françaises Egyesület és a La Demeure Historique által megvalósított konzerválási projekt (Europa Nostra-díj, 2019)

A 2019-es Europa Nostra Awards zsűrije a projekt által mutatott példát pozitív magán kezdeményezésként értékelte a romos vár helyreállítását, amely tiszteletben tartja a komplexum eredeti jellegét. Európa-szerte számos hasonló rom található, így a gondos beavatkozásnak ez a fontos példája további ilyen irányú intézkedésekre bátorít, annak tudatában, hogy egy rom felügyelete és megőrzése folyamatos felelősség. A projekt leírása szerint a komplexum egy 13. századi kastélyból és toronyból áll, a telek kapujával és részben romos külső falaival egyetemben, valamint része egy 13. századi romos udvarház és egy 15-17. századi lakóház is. Ez a monumentális épületegyüttes tanúja volt a régió vallási, gazdasági és építészeti történetének. Az 1830 és 1850 között romjaiból megmentett és részben felújított várkastély 1862 óta ugyanazon család tulajdonában van. A mindig is otthonnak használt ingatlant rendszeresen karbantartották és látogatható is volt. A tulajdonosok idővel megkezdtek a helyszín gondos helyreállítását és újjáélesztését. A kastélykomplexum nagyközönség előtti megnyitása érdekében konzolidációs munkákat végeztek a falakon, kiemelten kezelve a látogatók biztonságát. A közelmúltban egy 60 m²-es pajtát újítottak fel és alakították át a lakosság befogadására.

A bejárat állomás eredetileg 2019–2020-ra tervezett helyreállítását a börtön megmentésének és részleges helyreállításának munkálatai követik, amely egyike a Stéphane Bern Örökség Missziója által kiválasztott számos számos projektnek. A speciális ösvény kialakítása azt jelentette, hogy a vizesárkok egész évben megközelíthetők. Ezenkívül az Association des Amis du Château de Montreuil Bonnin felelős az erőd belsejének rendszeres megnyitásáért és évente több alkalommal kulturális rendezvények megszervezéséért. Az iskolásokat is szeretettel várják a kastélyban továbbá minden évben tartanak koncerteket és rendezvényeket az Európai Örökség Napjain.

Az eset rövid elemzése:

Magántulajdonban lévő kastély történelmi és építészeti értékekkel. A beavatkozás magántőkével valósult meg, és a komplexum konzerválásából és megerősítéséből áll, azzal a céllal, hogy a kastélyt belakhassák, és ezzel egyidejűleg meg lehessen nyitni a nagyközönség előtt. Ennek érdekében munkálatokat végeztek a külső és belső terek átalakításának, egyes szerkezetek konzolidálásának és számos karbantartási munka elvégzésének céljával. A beavatkozás biztosítja a komplexum hitelességét, bár nem mond le annak aktualizálásáról sem a használat, sem az akadálymentesítés érdekében.

© Archivo municipal de Horta de Sant Joan

ÁLTALÁNOS ADATOK	MEGŐRZÉSI ALAPELVEK	BEAVATKOZÁSOK
KATEGÓRIA: FARM	HITELESSÉG	☒ KARBANTARTÁS
ANYAGHASZNÁLAT: KŐ FALAZAT, FA TETŐSZERKEZET	VISSZAALKÍTHATÓSÁG	☐ JAVÍTÁS
TULAJDONOS: KÖZTULAJDON	MINIMÁLIS BEAVATKOZÁS	☒ MEGŐRZÉS
PÉNZÜGYI FORRÁSOK: KÖZPÉNZ	KOMPATIBILITÁS	☒ ANYAGMEGŐRZÉS
LÁTOGATHATÓSÁG: IGEN	TARTÓSSÁG	☒ SZERKEZETI MEGERŐSÍTÉS
KORÁBBI HASZNÁLAT: FARM	OLVASHATÓSÁG	☐ VÉDELEM
JELENLÉGI HASZNÁLAT: ÉPÜLETBEJÁRÁS	HOZZÁFÉRHETŐSÉG	☐ REHABILITÁCIÓ
	KÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTEL	☐ REKONSTRUKCIÓ
	FENNTARTHATÓSÁG	☒ INTERPRETÁCIÓ
		☒ MÚZEUMMÁ ALAKÍTÁS
ANYAGOK ÉS TECHNOLÓGIÁK	ÉPÍTÉSI FOLYAMATOK	DISSZEMINÁCIÓ
HAGYOMÁNYOS KÉZI	☒ HELYI MESTEREK	☒ ÉPÜLETBEJÁRÁS
HAGYOMÁNYOS IPARI	☐ HELYI KÖZÖSSÉG	☐ AUDIOVIZUÁLIS, DIGITÁLIS ANYAGOK
ÚJ IPARI	☐ KIVITELEZŐ CÉG	☐ OKTATÁSI TEVÉKENYSÉGEK
VEGIGEN (HAGYOMÁNYOS ÉS IPARI)	☐ ÖNKÉNTESEK	☒ PUBLIKÁCIÓ

NÉPI ÉPÍTÉSZETI ÉS LAKÓ CÉLÚ ÉPÜLETEK BEAVATKOZÁSAI

Mas de Burot (Spanyolország) konzerválása Horta de Sant Joan önkormányzata által (Europa Nostra-díj, 2021)

A zsűri véleménye szerint ez a projekt jó példa a szerény típusú műemlékek érzékeny megőrzésére, magában hordozva a vidéki építészet és az ehhez kapcsolódó készségek helyreállításának igényét is. A felújítás során a lakosok saját természetéhez fűződő viszonya fejeződött ki, amely teljes mértékben beépült a park és természeti táj fejlesztésébe és kezelésébe is. Az elkészített kézikönyv a jó gyakorlatok mintapéldájának tekinthető, amely felhasználható hasonló projektekről szóló információk megosztására is. Az Els Ports Természeti Parkban található, hagyományos ökoépítési technikákon alapuló vidéki épület, a Mas de Burot helyreállítása a bírálókat szerint hangsúlyozza a hagyományos építészet ezen a területen szokásos értékeit. A Mas de Burot mint 19. századi parasztház önértékén túl a 20. századi Spanyolország társadalomtörténetének is tanúja, és az építészeti, történelmi és etnológiai ismeretek fontos forrása is. A ház több éven át elhagyatott állapotban volt és számos szerkezeti problémával kellett szembenéznie, beleértve a tető beomlását, a beázást, valamint a tipikus gipszes-vesszős válaszfalai állagának leromlását. A felső emelet és a lépcsők teljes elvesztése után a ház sorsa a hagyományos tevékenységek, a vidéki élet és a kapcsolódó hegyvidéki építészet fokozatos eltűnésének szimbólumának is tekinthető. A ház eredeti állapotának visszaállítására kiterjedt munkát kellett végezni, az instabil elemeket le kellett bontani vagy megszilárdítani, a fennmaradt elemeket helyreállítani, a válaszfalakat és egyéb belső elemeket rekonstruálni. Az építési folyamat kizárólag a helyi környezetből származó természetes anyagokra támaszkodott. A házban még mindig nincs villany, vezetékes víz vagy egyéb közművek. A kivitelező cég a helyreállítási munkák során alkalmazott hagyományos technikákat gyakorlati bemutatókon tárta a nagyközönség elé. Az ezeken a bemutatókon gyűjtött tapasztalatoknak várhatóan nagy hasznát veszik a jövőben hasonló projekteken dolgozó szakemberek.

Az eset rövid elemzése:

Ez egy szerény, népi stílusú épület, amely hagyományos helyi technikákkal épült. Az elvégzett beavatkozás elsősorban a tető javítását, a falazat konzerválását és szerkezeti megszilárdítását valamint a hagyományos burkolatok helyreállítását jelentette. Mindezt ugyanazok a hagyományos anyagok felhasználásával hajtották végre, amelyekből az épületet építették. Az épület muzeálissá tételét és nyilvános látogatását célzó akció minimális beavatkozással igyekezett megőrizni az épület hitelességét, ami az anyagi, szerkezeti és jellegbeli kompatibilitást valamint a beavatkozás tartósságát és fenntarthatóságát is elősegítette. A projekt ezentúl a hagyományos anyagok és technikák visszahozatalára törekedett a régió hagyományos építészetének értékét növelő akció részeként. A beavatkozás után megjelent kis kézikönyv lehetővé teszi a beavatkozás során megszerzett tapasztalatok más hasonló épületek helyreállításába való átültetését valamint a hagyományos anyagokhoz és technikákhoz kötődő tudás megőrzését.

ÁLTALÁNOS ADATOK	MEGŐRZÉSI ALAPELVEK	BEAVATKOZÁSOK
KATEGÓRIA: FALU	HITELESSÉG	☐ KARBANTARTÁS
ANYAGHASZNÁLAT: KŐ FALAZAT, WOODEN ROOF	VISSZAALKÍTHATÓSÁG	☐ JAVÍTÁS
TULAJDONOS: MAGÁN	MINIMÁLIS BEAVATKOZÁS	☐ MEGŐRZÉS
PÉNZÜGYI FORRÁSOK: MAGÁN	KOMPATIBILITÁS	☒ ANYAGMEGŐRZÉS
LÁTOGATHATÓSÁG: IGEN	TARTÓSSÁG	☒ SZERKEZETI MEGERŐSÍTÉS
KORÁBBI HASZNÁLAT: LAKÁSOK	OLVASHATÓSÁG	☐ VÉDELEM
JELENLÉGI HASZNÁLAT: HOTEL ÉS TURIZMUS	HOZZÁFÉRHETŐSÉG	☒ REHABILITÁCIÓ
	KÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTEL	☐ REKONSTRUKCIÓ
	FENNTARTHATÓSÁG	☒ INTERPRETÁCIÓ
		MÚZEUMMÁ ALAKÍTÁS
ANYAGOK ÉS TECHNOLÓGIÁK	ÉPÍTÉSI FOLYAMATOK	DISSZEMINÁCIÓ
HAGYOMÁNYOS KÉZI	☐ HELYI MESTEREK	☒ ÉPÜLETBEJÁRÁS
HAGYOMÁNYOS IPARI	☐ HELYI KÖZÖSSÉG	☐ AUDIOVIZUÁLIS, DIGITÁLIS ANYAGOK
ÚJ IPARI	☐ KIVITELEZŐ CÉG	☐ OKTATÁSI TEVÉKENYSÉGEK
VEGIGEN (HAGYOMÁNYOS ÉS IPARI)	☒ ÖNKÉNTESEK	☐ PUBLIKÁCIÓ

Santo Stefano di Sessanio megőrzését szolgáló beavatkozások, L'Aquila (Olaszország) (Europa Nostra-díj, 2006)

A zsűri 2006-ban a leleményes emberi és ökológiai megközelítést dicsérte egy elhagyatott középkori erődfalu megőrzése és életre keltése kapcsán, precedenst teremtve a vidéki (falusi) építészeti örökség újjáélesztésére Európa-szerte.

A kezdeményezés fő célja egy elhagyatott, kiürült lakosságú középkori erődfalu építészeti örökségének megmentése és helyreállítása volt azzal a céllal, hogy egy nagy szállodakomplexummá alakítsák át. A tervekben a szálláshelyen és vendéglátáson kívül szerepelt hagyományos kézműves műhelyek, borospince, helyi gasztronómiai termékeket árusító üzletek, fogadó, turisztikai és kapcsolódó szolgáltatások, konferenciaközpont és tárgyalók, wellness részleg és egy kirándulásokat szervező központ is. A követett megközelítés az örökség szerves részeként őrizte meg a kor patináját és a szegénység múltbéli bizonyítékait, mint például a füsttől elfeketedett vakolatot stb.

Az eset rövid elemzése:

Ez egy olyan beavatkozás, amelyet több különböző épületen hajtottak végre egy egykori erődített várban. A magán forrásból megvalósuló beavatkozás egy komplett épületcsoportot alakított át szálláshelyek és turisztikai szolgáltatások komplexumává. Az erőteljes rehabilitációs és akadálymentesítési komponenssel megvalósuló beavatkozásnak sikerült ötvöznie a korszerűsítés követelményeit a vidéki építészet karakterének tiszteletben tartásával. A terek felújításához, a létesítmények és szolgáltatások korszerűsítéséhez kapcsolódó munkálatokon kívül konzerválás, javítás, szerkezeti konszolidáció illetve egyes részek rekonstrukciója is megvalósult. A program jó példa a helyi kultúra gasztronómián, kirándulásokon és turisztikai tevékenységeken keresztül történő fejlesztésére. A kulturális turizmust támogató ügy egyben minden szintjén a fenntarthatóságot követi.

ÁLTALÁNOS ADATOK	MEGŐRZÉSI ALAPELVEK	BEAVATKOZÁSOK
KATEGÓRIA: FÖLDALATTI PINCÉK	HITELESSÉG	☐ KARBANTARTÁS
ANYAGHASZNÁLAT: VÁJAT ÉS KŐ FALAZAT	VISSZAALAKÍTHATÓSÁG	☐ JAVÍTÁS
TULAJDONOS: MAGÁN	MINIMÁLIS BEAVATKOZÁS	☒ MEGŐRZÉS
PÉNZÜGYI FORRÁSOK: MAGÁN	KOMPATIBILITÁS	☒ ANYAGMEGŐRZÉS
LÁTOGATHATÓSÁG: IGEN	TARTÓSSÁG	☒ SZERKEZETI MEGERŐSÍTÉS
KORÁBBI HASZNÁLAT: BORÁSZATOK	OLVASHATÓSÁG	☐ VÉDELEM
JELENLÉGI HASZNÁLAT: BORÁSZATOK / ÉPÜLETBEJÁRÁS	HOZZÁFÉRHETŐSÉG	☐ REHABILITÁCIÓ
	KÖZSÉGI RÉSZVÉTEL	☒ REKONSTRUKCIÓ
	FENNTARTHATÓSÁG	☒ INTERPRETÁCIÓ
		MÚZEUMMÁ ALAKÍTÁS
		☐
ANYAGOK ÉS TECHNOLÓGIÁK	ÉPÍTÉSI FOLYAMATOK	DISSZEMINÁCIÓ
HAGYOMÁNYOS KÉZI	☒ HELYI MESTEREK	☒ ÉPÜLETBEJÁRÁS
HAGYOMÁNYOS IPARI	☐ HELYI KÖZÖSSÉG	☒ AUDIOVIZUÁLIS, DIGITÁLIS ANYAGOK
ÚJ IPARI	☐ KIVITELEZŐ CÉG	☐ OKTATÁSI TEVÉKENYSÉGEK
VEGIGEN (HAGYOMÁNYOS ÉS IPARI)	☐ ÖNKÉNTESEK	☒ PUBLIKÁCIÓ

Földalatti barlangok és borászatok megőrzése El Cotarróban, Burgosban (Spanyolország) Moradillo de Roa önkormányzata által (Europa Nostra-díj, 2020)

A 2020-as Europa Nostra-díjjal El Cotarrónak azt a kezdeményezését ismerték el, amelynek részeként több mint 157 földalatti pincészetet és 7 barlangpincészetet választott ki megőrzés céljából Moradillo de Roa kisvárosában, Burgos tartományban (Castilla-León). A területen sok borászatnak kőbe vájt földalatti pincéje van, amelyek a San Pedro-templom dombján találhatóak. A borászatokat említő legkorábbi feljegyzések 1550-ből származnak. A borászat hagyományának továbbélése ellenére sok a barlangnak leromlott az állapota és a víz behatolása több helyen komoly problémákat okozott. A pincészetek vízgazdálkodási problémáinak megoldására felmérés készült a terület geológiai adottságairól és különböző beépítéseiről. Ez azonosította, hogy hogyan vezetődik le az esővíz a domboldalon. A dolgozók ezután megoldhatták a víz felhalmozódásával kapcsolatos problémákat, amelyek korábban szivárgásokat és földcsuszamlásokat okoztak. A helyi pincetulajdonosok létrehoztak egy karbantartási és állagmegőrzési bizottságot, hogy összehangolják a terület újjáélesztésére irányuló erőfeszítéseket. Az örökség eredeti jellegének megőrzése érdekében mindvégig eredeti anyagokat és technikákat alkalmaztak. A borbarlangok helyreállítása során megtett erőfeszítések mellett a helyreállítási projekt legfontosabb szempontja a környék közösségének újjáélesztése volt ebben a vidéki milióban, amelynek tagjai ennek eredményeképpen most még erősebb szálakkal kötődnek örökségükhöz. Aktív kampány zajlott a figyelemfelkeltés érdekében, amely jól láthatóan szerepelt a közösségi médiában és gondosan kidolgozott audiovizuális anyagokat vett igénybe. Az egyik pincészet 3D-s virtuális túrája is elkészült. A látogatóknak lehetőségük nyílik megismerkedni a hagyományos borkészítési módokkal, idegenvezetéssel a pincészetekben és a földalatti barlangokban. A zsűri ezt a projektet az Európa-szerte jelenlévő vidéki (falusi) élet hanyatlására adott csodálatos és példaértékű válasznak tartotta. A kultúrtáj megőrzését, beleértve a tárgyi és szellemi örökséget, a földalatti barlangok megmentése garantálta, éppen ahogy a meglévő hagyományos borkészítési technikák is új életre tudták kelteni a hagyományos építő mesterségeket. A teljes egészében a helyi közösség és önkéntesek által megvalósított és finanszírozott projekt révén a tulajdonosok megőrizték örökségüket, amely azóta is rendületlenül vonzza a helyieket és a turistákat egyaránt.

Az eset rövid elemzése:

A projekt részeként sok-sok egymás mellett tevékenykedő borászatról van szó, amelyek szoros kapcsolatban állnak a faluval mind fizikailag, mind kulturális identitás szempontjából. A beavatkozást a pincéket birtokló helyi közösség végezte a konzerválási, javítási és szerkezeti konszolidációs folyamat során, amely a komplexum teljes helyreállításához vezetett. A munka hagyományos anyagok és technikák felhasználásával valósult meg a helyi közösség és a folyamatban részt vevő önkéntesek munkájának köszönhetően. A munka során tiszteletben tartották a kultúrtáj hitelességét mind anyagi, mind immateriális értelemben és igyekeztek biztosítani a komplexum tartósságát és állandóságát - köszönhetően azoknak az intézkedéseknek, amelyek megóvták a barlangokat a beázástól és a növekvő állapotromlástól. A tevékenység, amelyben a helyi közösség széles körben részt vett, a fenntarthatóság példája volt mind környezeti, társadalmi-kulturális és társadalmi-gazdasági szempontból is.

ÁLTALÁNOS ADATOK	MEGŐRZÉSI ALAPELVEK	BEAVATKOZÁSOK
KATEGÓRIA: IPARI	☒ HITELESSÉG	☒ KARBANTARTÁS
ANYAGHASZNÁLAT: TÉGLA FALAZAT	☐ VISSZAALKÍTHATÓSÁG	☐ JAVÍTÁS
MŰEMLEKVÉDELMI BESOROLÁS	☐ MINIMÁLIS BEAVATKOZÁS	☒ MEGŐRZÉS
TULAJDONOS: KÖZ-, MAGÁN	☒ KOMPATIBILITÁS	☒ ANYAGMEGŐRZÉS
PÉNZÜGYI FORRÁSOK: KÖZ-, MAGÁN	☒ TARTÓSSÁG	☒ SZERKEZETI MEGERŐSÍTÉS
LÁTOGATHATÓSÁG: IGEN	☐ OLVAHATÓSÁG	☐ VÉDELEM
KORÁBBI HASZNÁLAT: LEPÁRLÓ	☒ HOZZÁFÉRHETŐSÉG	☒ REHABILITÁCIÓ
JELENLÉGI HASZNÁLAT: LEPÁRLÓ, VENDÉGLÁTÁS, MŰZEUM	☒ KÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTEL	☒ REKNOSTRUKCIÓ
	☒ FENNTARTHATÓSÁG	☒ INTERPRETÁCIÓ
		☒ MŰZEUMMÁ ALAKÍTÁS
ANYAGOK ÉS TECHNOLÓGIÁK	ÉPÍTÉSI FOLYAMATOK	DISSZEMINÁCIÓ
☒ HAGYOMÁNYOS KÉZI	☒ HELYI MESTEREK	☒ ÉPÜLETBEJÁRÁS
☐ HAGYOMÁNYOS IPARI	☐ HELYI KÖZÖSSÉG	☐ AUDIOVIZUÁLIS, DIGITÁLIS ANYAGOK
☐ ÚJ IPARI	☐ KIVITELEZŐ CÉG	☐ OKTATÁSI TEVÉKENYSÉGEK
☐ VEGIGEN (HAGYOMÁNYOS ÉS IPARI)	☐ ÖNKÉNTESEK	☐ PUBLIKÁCIÓ

IPARI ÉPÍTÉSZETI BEAVATKOZÁSOK

Atlungstad Lepárló Üzem, Ottestad (Norvégia) rehabilitációja az Atlungstad Distillery SA, a Kulturális Örökség Norvég Igazgatósága, a Hedmark megyei önkormányzat és az Innlandet megyei önkormányzat valamint az Atlungstad Lepárló Üzem Barátai civil szervezet által (Europa Nostra-díj, 2022)

A díjak 2022-es kiadásában a zsűri az ipari épületek helyreállításának fontosságára hívta fel a figyelmet az adott projekt kiválasztásával. Az Atlungstad Lepárló Üzem rehabilitációja során a régi gyártósort újrashasznosították, visszaadva az épület ipari hangulatát, miközben új kulturális és társadalmi célokat is megvalósítottak. Ez a helyreállítási projekt különösen figyelemre méltó a képességek átadása, a régi gyártási módszerek felelevenítése és egyéb eszmei szempontok miatt. Az 1855-ben a Mjøsa-tó partján épült Atlungstad Lepárló Üzem Norvégia legrégebbi szeszfőzéssel foglalkozó épületegyüttese, amely még mindig működik és amely egyike azon néhány történelmi szeszfőzde, amelyek burgonyaalapú szeszes italokat gyártanak Európában. A 2008-as bezárása előtt a szeszfőzde a kereskedelmi szeszes italoknak, például a puncsoknak és az akvavitnek, Norvégia nemzeti szeszes italának egyik vezető gyártója volt. 2011 és 2019 között a közintézmények, a kereskedelmi magánszektor, az önkéntesek és a civil szervezetek szövetsége lehelt új életet a lepárló üzembe, kulturális örökségi helyszínné változtatva azt, amely találkozóhelyet, vendéglátó-ipari létesítményeket és egy kis múzeumot kínál, így valósítva meg az aktív és gazdaságilag profitáló ipari örökség modelljét. Az terület az állami, a magán- és a kulturális szektor részvényeseinek közös tulajdonában volt. Annak érdekében, hogy a szeszfőzde tovább működhessen, az 1960-as évek lepárló berendezéseit alapos karbantartásnak vetették alá, hogy újra üzembe helyezhessék. A régi pincéket, ahol az akvavitot tölgyfahordókban érlelték, restaurálták és felújították. Hagyományos technikákkal rekonstruálták az Atlungstad Lepárló Üzem régi rakpartját is, ahol a hajók be- és kirakodták a rakományt. A helyi restaurátor ácsok részt vettek egy új rakpart építésében, hagyományosan módon, egy műemléki fűrésztelepen fűrészelt faanyagból. Ezt a rakpartot, amelyet az eredeti helyén újjáépítettek, gyakran szabadtéri tevékenységekhez használják, és itt található a nagy történelmi múlttal rendelkező, 1856-ból származó Skibladner lapátos gőzhajó megállóhelye, amely továbbra is napi hajózást biztosít a Mjøsa-tavon.

Az eset rövid elemzése:

Ez egy régi lepárló üzem, amelynek állapota a működés megszűnésével fokozatosan leromlott. A helyreállítás több fronton valósult meg, kezdve az épület hagyományos anyagokkal és technikákkal történő helyreállításától és részleges rekonstrukciójától, a géppark és a szeszfőzdei tevékenységek helyreállításán át a múzeummá alakításig, a közlekedők akadálymentesítését szolgáló rehabilitációig és a kulturális rendezvények helyszínéül való felhasználásig. A beavatkozással sikerült ötvözni a terek új hasznosítású helyreállítását és rehabilitációját a komplexum tárgyi és immateriális értékeinek megőrzésével, egyben megőrizve a műemléképület hitelességét és minden tekintetben elősegítve a fenntarthatóságot.

ÁLTALÁNOS ADATOK	MEGŐRZÉSI ALAPELVEK	BEAVATKOZÁSOK
KATEGÓRIA: IPARI MŰEMLÉK	HITELESSÉG	☒ KARBANTARTÁS
ANYAGHASZNÁLAT: FÖLDVÁJAT	VISSZAALKÍTHATÓSÁG	☐ JAVÍTÁS
MŰEMLÉKVÉDELMI BESOROLÁS	MINIMÁLIS BEAVATKOZÁS	☒ MEGŐRZÉS
TULAJDONOS: KÖZ-	KOMPATIBILITÁS	☐ ANYAGMEGŐRZÉS
PÉNZÜGYI FORRÁSOK: KÖZ-	TARTÓSSÁG	☐ SZERKEZETI MEGERŐSÍTÉS
LÁTOGATHATÓSÁG: IGEN	OLVASHATÓSÁG	☐ VÉDELEM
KORÁBBI HASZNÁLAT: Bányászat	HOZZÁFÉRHETŐSÉG	☒ REHABILITÁCIÓ
JELENLÉGI HASZNÁLAT: ÉPÜLETBEJÁRÁS	KÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTEL	☐ REKONSTRUKCIÓ
	FENNTARTHATÓSÁG	☒ INTERPRETÁCIÓ
		☐ MŰZEUMMÁ ALAKÍTÁS
ANYAGOK ÉS TECHNOLÓGIÁK	ÉPÍTÉSI FOLYAMATOK	DISSZEMINÁCIÓ
HAGYOMÁNYOS KÉZI	☒ HELYI MESTEREK	☒ ÉPÜLETBEJÁRÁS
HAGYOMÁNYOS IPARI	☐ HELYI KÖZÖSSÉG	☐ AUDIOVIZUÁLIS, DIGITÁLIS ANYAGOK
ÚJ IPARI	☐ KIVITELEZŐ CÉG	☐ OKTATÁSI TEVÉKENYSÉGEK
VEGIGEN (HAGYOMÁNYOS ÉS IPARI)	☐ ÖNKÉNTESK	☐ PUBLIKÁCIÓ

A Lujza Királyné Tárna bányászati komplexum (Lengyelország) újjáélesztése a Zabrzei Szénbányászati Múzeum, Zabrze önkormányzata, Szilézia tartomány, a Nemzeti Környezetvédelmi Alap által és a Zabrzei Szénbányászati Múzeum kiegészítő finanszírozásával (Europa Nostra-díj, 2019)

Ahogy a zsűri a 2019-es Europa Nostra-díj odaítélése során helyesen rámutatott, a szénbányászati helyek, mint amilyen a Lujza Királyné Tárna bányászati komplexum is, erőteljes hanyatlást szenvednek el. Széles körben úgy vélik, hogy a történelmi szénbányák örökségének megőrzése, amely jelentős történelmi jelentőséggel bír Lengyelország és Európa számára, létfontosságú a jövő generációi számára. Ennek eredményeként a múzeumi élmény része a nagyméretű bányászati gépek bemutatása. A helyszín látogathatóságának biztosítása érdekében a szénbányászokat felkérték, hogy a szükséges helyreállítási munkákban biztosítsanak jól hasznosítható szakértelmet. A Lujza Királyné bánya, az első porosz állami szénbányaként 1791-ben nyílt meg Felső-Sziléziában. A bánya tevékenysége hozzájárult ahhoz, hogy Zabrze városa kistelepülésből nagyvárossá változzon. A sziléziai és európai ipari fejlődés történetében nagy jelentőségű, hatalmas infrastruktúrát helyreállították és új funkciókhoz igazították. A közel 15 évig tartó projekt egyszerre jelentette a földi infrastruktúra újjáélesztését - mintegy 30 darab 19. századi épülettel -, és több mint 5 kilométernyi összekötő földalatti folyosó konzerválását. A helyreállítási folyamatot követően a bányák már nem bocsátják ki a történelmi bányászati gyakorlatból származó káros gázokat és az infrastruktúra immár biztonságos a turisták és a kulturális tevékenységek számára. Ezen túlmenően a meglévő és új épületeket három látogatóközpont elhelyezésére alakították át, amelyeket értelmező kiállítások és a helyszín történetét illusztráló műtárgyak elhelyezésére használnak.

Az eset rövid elemzése:

A nagy komplexumban végzett beavatkozás a bánya látogatói számára történő akadálymentesítés biztosítására irányult. Az épületek helyreállítása és rehabilitációja, valamint az alagutak konzolidációja és adaptálása a meglévőkkel kompatibilis hagyományos technikákkal történt, a komplexum biztonságának, a látogatói megközelíthetőségnek, az épületegyüttes és az ott folyó bányászati tevékenység megerősítése valamint a komplexum hitelességének mindenkorai megőrzése mellett. Ennek érdekében néhány teret muzeálissá alakítottak, és mind a kézzelfogható, mind az eszmei értékeket részletesen bemutatják.

ÁLTALÁNOS ADATOK	MEGŐRZÉSI ALAPELVEK	BEAVATKOZÁSOK
KATEGÓRIA: IPARI MŰEMLÉK	HITELESSÉG	☐ KARBANTARTÁS
ANYAGHASZNÁLAT: KŐ FALAZAT, FASZERKEZET	VISSZAALAKÍTHATÓSÁG	☐ JAVÍTÁS
TULAJDONOS: KÖZ- PÉNZÜGYI FORRÁSOK: KÖZ- LÁTOGATHATÓSÁG: IGEN	MINIMÁLIS BEAVATKOZÁS	☐ MEGŐRZÉS
KORÁBBI HASZNÁLAT: VÍZIMALOM	KOMPATIBILITÁS	☒ ANYAGMEGŐRZÉS
JELENLÉGI HASZNÁLAT: MÚZEUM	TARTÓSSÁG	☒ SZERKEZETI MEGERŐSÍTÉS
	OLVASHATÓSÁG	☐ VÉDELEM
	HOZZÁFÉRHETŐSÉG	☐ REHABILITÁCIÓ
	KÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTEL	☒ REKNOSZTRUKCIÓ
	FENNTARTHATÓSÁG	☒ INTERPRETÁCIÓ
		☐ MÚZEUMMÁ ALAKÍTÁS
ANYAGOK ÉS TECHNOLÓGIÁK	ÉPÍTÉSI FOLYAMATOK	DISSZEMINÁCIÓ
HAGYOMÁNYOS KÉZI	☒ HELYI MESTEREK	☒ ÉPÜLETBEJÁRÁS
HAGYOMÁNYOS IPARI	☐ HELYI KÖZÖSSÉG	☐ AUDIOVIZUÁLIS, DIGITÁLIS ANYAGOK
ÚJ IPARI	☐ KIVITELEZŐ CÉG	☐ OKTATÁSI TEVÉKENYSÉGEK
VEGIGEN (HAGYOMÁNYOS ÉS IPARI)	☐ ÖNKÉNTESEK	☒ PUBLIKÁCIÓ

Hagyományos vízimalom helyreállítása Agios Germanosban, Prespes régióban (Görögország) a Prespa Nemzeti Park által (Europa Nostra Gran Prix, 2016)

A díj 2016-os odaítélésekor a zsűri külön elismeréssel nyilatkozott ennek a korai, az európai iparosodásra rendkívül jellemző ipari malomnak a felújítása előtt. A malom és a vízellátó rendszer elképesztő komplexitását nagy szakértelemmel állították helyre. A tapasztalt magas szintű oktatási és társadalmi elkötelezettség is hozzájárult a falu és a régió fenntartható gazdasági és környezeti fejlődéséhez. Ezen túlmenően, ez a projekt ösztönzőleg hat a nemzetközi együttműködésre egy kulcsfontosságú helyen, elősegítve a megbékélés és a békés együttélés kultúráját a szomszédok között. Bár a Prespes régióban 20 vízimalom található, az egyetlen, amelyet teljesen helyreállítottak, az Agios Germanos faluban található. A projekt a Görögország, Albánia és Észak-Macedónia közötti Határon Átnyúló Parkban azt a célt tűzte ki, hogy e három ország között egy olyan helyszínt hozzon létre, ahol a kulturális értékek egymással megoszthatók. A Prespa Nemzeti Park hegyvidéki régiójában található malom eredetileg 1930-ban épült. Teljesen működőképes, és három különböző mechanizmussal rendelkezik: az egyik a liszt őrlésére, a másik a textíliák tisztítására, a harmadik pedig a textíliák készítésére. A helyreállítási folyamat a kritikus állapotú épület helyrehozatalából, a megsemmisült gépészeti rendszerek rekonstrukciójából, a vízellátó rendszer újjáépítéséből és a környező új épületek telepítéséből állt, hogy a látogatók könnyen megközelíthessék a malmot. A projekt ambiciózus célja a régió ipari örökségének emelket állító „élő emlékmű” létrehozása volt, miközben visszatér a lisztőrléshez, fokozza és támogatja a falu hagyományos kereskedelmét, valamint a környezetében a bio gabona termesztését. A projekt nagyot profitált az önkéntesek és az egész közösség támogatásából és elkötelezettségéből, kiváltképp hogy a falu a kezdetektől fogva üdvözölte a kezdeményezést és időt fordított a vízimalom helyreállítására és működtetésére.

Az eset rövid elemzése:

Vidéki jellegű malom, amely a helyi kulturális és ipari hagyományokhoz fűződő kapcsolata miatt kiemelt jelentőséggel bír a térség számára. Az épületet az eredeti anyagokkal és építési technikákkal restaurálták, javították és építették részben újjá, hogy így biztosítsák a malmok kompatibilitását és tartósságát. A géppark, valamint a vízellátó rendszer, mint a komplexum szerves részei, pontosan úgy lettek rekonstruálva, ahogyan eredetileg is működtek. A helyi közösség széles körű részvételével megvalósuló projekt lehetővé tette, hogy a malmot aktív múzeumként használják, ahol a látogatók közvetlenül megismerhetik a gyártási folyamatokat.

ÁLTALÁNOS ADATOK	MEGŐRZÉSI ALAPELVEK	BEAVATKOZÁSOK
KATEGÓRIA: MÚZEUM	HITELESSÉG	☒ KARBANTARTÁS
ANYAGHASZNÁLAT: FRESKÓK, STUKKÓK	VISSZAALAKÍTHATÓSÁG	☐ JAVÍTÁS
TULAJDONOS: KÖZ- PÉNZÜGYI FORRÁSOK: KÖZ- LÁTOGATHATÓSÁG: IGEN	MINIMÁLIS BEAVATKOZÁS	☐ MEGŐRZÉS
KORÁBBI HASZNÁLAT: MÚZEUM	KOMPATIBILITÁS	☐ ANYAGMEGŐRZÉS
JELENLÉGI HASZNÁLAT: MÚZEUM	TARTÓSSÁG	☐ SZERKEZETI MEGERŐSÍTÉS
	OLVASHATÓSÁG	☐ VÉDELEM
	HOZZÁFÉRHETŐSÉG	☐ REHABILITÁCIÓ
	KÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTEL	☐ REKNOSTRUKCIÓ
	FENNTARTHATÓSÁG	☐ INTERPRETÁCIÓ
		☐ MÚZEUMMÁ ALAKÍTÁS
ANYAGOK ÉS TECHNOLÓGIÁK	ÉPÍTÉSI FOLYAMATOK	DISSZEMINÁCIÓ
HAGYOMÁNYOS KÉZI	☒ HELYI MESTEREK	☐ ÉPÜLETBEJÁRÁS
HAGYOMÁNYOS IPARI	☐ HELYI KÖZÖSSÉG	☐ AUDIOVIZUÁLIS, DIGITÁLIS ANYAGOK
ÚJ IPARI	☐ KIVITELEZŐ CÉG	☒ OKTATÁSI TEVÉKENYSÉGEK
VEGIGEN (HAGYOMÁNYOS ÉS IPARI)	☐ ÖNKÉNTESEK	☐ PUBLIKÁCIÓ

MÚZEUMOKAT ÉS KULTURÁLIS TEREKET ÉRINTŐ BEAVATKOZÁSOK

A Szépművészeti Múzeum (Magyarország) restaurálása a Szépművészeti Múzeum, Mányi István építésziroda és a Magyar Építő Zrt. építőipari cég által (Europa Nostra-díj, 2020)

A helyreállítási projekt segítette a 20. század eleji múzeum pompáját visszanyerni és erre a fajta beavatkozásra kiváló példát szolgáltat. Az kiérlelt filozófiai alapot követő, alaposan átgondolt, hosszútávú tervezés szép végeredménye a budapesti Szépművészeti Múzeum jelen állapota, egy jelentős európai intézmény restaurálása. A modern beavatkozásokat ügyesen integrálták és a múzeum további igényeihez igazították.

A Szépművészeti Múzeum épülete Budapesten, a Hősök terén, a magyar történelem egyik kiemelkedő jelentőségű helyén található. Az 1900 és 1906 között épült múzeumot Schickedanz Albert és Herzog Fülöp építészek tervezték. A Szépművészeti Múzeum Európa egyik legjelentősebb múzeuma kiterjedt gyűjteményével, köztük számos remekművel. Az épület az eklektikus építészet ritka példája, és nem csak egy múzeum, hanem a főbb stílusokat felvonultató építészettörténeti parádé is. A 19. századi európai múzeumokhoz hasonló típusú épületben egy jókora árkádos udvar, egy reneszánsz terem két oldalán jön és dór kamrákkal, egy román stílusú terem, egy barokk terem és a Michelangelo-terem található, amelyek mindegyike színes csempével és falfestményekkel élénken díszített formában különféle építészeti stílusokat idéz fel. Didaktikai szándékkal kerültek ezek a stílusok és díszítések elhelyezésre, hiszen Magyarországon ezek a stílusok vagy nem voltak kellően reprezentálva vagy pedig a történelem során elvesztek. Az épület ezért kiválóan reprezentálja a 19. század és a 20. század eleji múzeumi irányzatokat, amikor is a középkori és reneszánsz remekművek másolataiból gyakran gyűjtöttek össze gyűjteményeket. A 20. század közepére számos alkalmatlan beavatkozást hajtottak végre a múzeum elrendezésében, ami az örökségi és az építészeti szemlélet illetve trendek megváltozásának közvetlen következménye és ami számos hosszú távú állagmegóvási problémához vezetett.

Az eset rövid elemzése:

A múzeum termeiben végzett munka a belső terek takarítását, a falak megszilárdítását és a 20. század eleji dekoráció konzerválását tűzte ki célul. A gondos restaurálás lehetővé tette a korábbi beavatkozások sorozata által megváltoztatott belső terek dekorációinak hű és eredeti stílusú visszaállítását a kiállítás részeként valamint lehetővé tette a múzeum látogatói számára, hogy az európai építészet történetének megismerése keretében olyan építészeti és dekorációs örökséghez férhessenek hozzá, amely helyben nem található meg.

ÁLTALÁNOS ADATOK	MEGŐRZÉSI ALAPELVEK	BEAVATKOZÁSOK
KATEGÓRIA: MÚZEUM	HITELESSÉG	☒ KARBANTARTÁS
ANYAGHASZNÁLAT: KERÁMIA	VISSZAALKÍTHATÓSÁG	☐ JAVÍTÁS
MŰEMLEKVÉDELMI BESOROLÁS	MINIMÁLIS BEAVATKOZÁS	☐ MEGŐRZÉS
TULAJDONOS: MAGÁN	KOMPATIBILITÁS	☐ ANYAGMEGŐRZÉS
PÉNZÜGYI FORRÁSOK: MAGÁN, KÖZ-	TARTÓSSÁG	☐ SZERKEZETI MEGERŐSÍTÉS
LÁTOGATHATÓSÁG: IGEN	OLVASHATÓSÁG	☐ VÉDELEM
KORÁBBI HASZNÁLAT: LAKÁS	HOZZÁFÉRHETŐSÉG	☒ REHABILITÁCIÓ
JELENLEGI HASZNÁLAT: MAGÁN LAKÁS	KÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTEL	☐ REKONSTRUKCIÓ
MÚZEUM	FENNTARTHATÓSÁG	☐ INTERPRETÁCIÓ
		☒ MÚZEUMMÁ ALAKÍTÁS
ANYAGOK ÉS TECHNOLÓGIÁK	ÉPÍTÉSI FOLYAMATOK	DISSZEMINÁCIÓ
HAGYOMÁNYOS KÉZI	☐ HELYI MESTEREK	☒ ÉPÜLETBEJÁRÁS
HAGYOMÁNYOS IPARI	☐ HELYI KÖZÖSSÉG	☒ AUDIOVIZUÁLIS, DIGITÁLIS ANYAGOK
ÚJ IPARI	☐ KIVITELEZŐ CÉG	☒ OKTATÁSI TEVÉKENYSÉGEK
VEGIGEN (HAGYOMÁNYOS ÉS IPARI)	☒ ÖNKÉNTESEK	☐ PUBLIKÁCIÓ

A Casa Batlló műemlékvédelmi munkái, Barcelona (Spanyolország) (Europa Nostra-díj 2004)

A 2004-es zsűri a díj odaítélésekor méltatta az erőfeszítéseket Antoni Gaudí remekművének méltó újjáélesztésére és a további különleges újításokra, amelyek lehetővé tették a látássérültek számára is, hogy élvezhessék az épület látogatását. A Casa Batlló Alapítvány által biztosított történeti áttekintés szerint Antoni Gaudí teljes alkotói szabadságot kapott Josep Batllótól, és egy olyan projekttel bízta meg, amely az eredeti épület lebontásával számolt volna. Gaudí kezdeményezésének köszönhetően azonban a ház lebontása lekerült a napirendről és helyette 1904 és 1906 között teljeskörűen átépítették. Az építész teljesen megváltoztatta a homlokzatot, újra elosztotta a belső falakat, kibővítette a belső udvart és a belsőt igazi műalkotássá alakította át. Az épület művészi értékén kívül rendkívül funkcionális is, inkább a modern időhöz, mint a múlthoz illő. Valójában egyes elemek olyanok, mintha a 20. század végének építészeti trendjeit hirdetnék. Antoni Gaudí egyik legemblematikusabb magánházának helyreállítása és karbantartása óta Barcelona városának egyik fő attrakciója lett. A házat jelenleg rendezvényekre és kulturális látogatásokra használják. A helyreállítási munkák magukban foglalták az alapok megszilárdítását, a szerkezeti megerősítéseket, a lenyűgöző homlokzat és a világítókút kerámia és üveg 'trencadis'-ának kiterjedt helyreállítását, a famunkák kezelését és a csempézett fősínti udvar rehabilitációját. Különleges újításokat vezettek be, hogy a látássérültek is élvezhessék ezt a nagyon jól tapintható épületet.

Az eset rövid elemzése:

A részben még ma is lakott lakóházat azzal a céllal állították helyre, hogy a nyilvánosság elé tárják Antoni Gaudí építészeti remekművét. Ennek érdekében az épület jelentős elemeit megtisztították, restaurálták és részben rekonstruálták, hogy visszanyerték eredeti állapotukat: ilyen a kerámia és 'trencadis' burkolat, valamint a nagyközönség által látogatható belső terek. Mindezekhez az erőfeszítésekhez társult a komplexum fontos muzealizációs és interpretációs munkája, valamint különböző terjesztési akciók audiovizuális illetve 3D-s rekonstrukciós formában, kulturális és oktatási tevékenységeket szervezve valamint a közönség minden rétege számára útmutatókat és brosúrákat kiadva. A katalán építész munkáját messzemenőig tiszteletben tartó restaurálás során hagyományos és új anyagokat használtak fel a szerkezetek megszilárdítására, valamint minden látogatható terület nyilvános elérhetőségének garantálására.

VITA: a Berliner Stadtschloss megőrzése, Berlin (Németország)

A Berliner Stadtschloss valószínűleg Poroszország legfontosabb adminisztratív épülete volt. A 18. századtól a Német Birodalom bukásáig, az első világháború végéig a Hohenzollern család fő lakóhelye is volt. 1538-ban megkezdődtek a bontási munkálatok az eredetileg középkori kastélyon, amelyet az általános alaprajzért felelős Andreas Schlüter építész által tervezett palota váltott fel. I. Ferdinánd porosz koronázása után, 1701-ben királyi rezidenciává vált. 1845-ben a palota elnyerte legmodernebb elemeit egy nagy kupolával a kapuzat fölött. A második világháborúban nagyon komolyan megrongálódott, néhány része teljesen megsemmisült. Ezt követően Walter Ulbricht, a Német Demokratikus Köztársaság (NDK) fő vezetője úgy döntött, hogy 1950-ben teljesen lerombolja, mivel porosz hatalom jelképének számított, amelyet el kell törölni. 1976-ban, a hidegháború tetőpontján Erich Honecker felavatta a Köztársasági Palotát, a modern épületet, amelyet a királyi palota helyén építettek. Ez a bronz tükrös ablakú épület az NDK parlamentjének székhelye lett. Az 1990-es német újraegyesítés és a berlini fal leomlása után elindult a Humboldt Forum projekt, melynek célja az épület újjáépítése a Köztársasági Palota lebontásával. Az épület bontása, majd az eredeti újjáépítése 2006-ban kezdődött azzal a céllal, hogy egy jelentős kulturális központnak adjon otthont. A projekt révén ténylegesen megvalósult a „Humboldt-fórum”, tisztelegve Alexander von Humboldt munkássága előtt. Az eredeti homlokzatok pontos mását képező épületben egy luxusszálloda, a berlini múzeumok ideiglenes kiállítótermei és egy metróállomás lett volna. 2013-ban elindult újjáépítési program, amely meglehetősen ellentmondásos módon a berlini királyi palota eredeti stílusának követését tűzte ki célul és hogy újraalkossa az eredeti városképet és annak barokk látképét. A három külső homlokzat Franco Stella olasz építész terveit követte, a Spree-re néző negyedik homlokzat azonban kortárs formákat foglal magában, további vitát váltva ki a választott program és a történelmi emlékezet kapcsolatáról egy viharos múltú emlékművi jelentőségű épület részeként.

FELADAT: AZ ESET ELEMZÉSE

Írjon egy 150-250 szavas szöveget, és töltsse ki a táblázatot!

ÁLTALÁNOS ADATOK	MEGŐRZÉSI ALAPELVEK	BEAVATKOZÁSOK
KATEGÓRIA:	HITELESSÉG	☐ KARBANTARTÁS
ANYAGHASZNÁLAT:	VISSZAALKÍTHATÓSÁG	☐ JAVÍTÁS
TULAJDONOS:	MINIMÁLIS BEAVATKOZÁS	☐ MEGŐRZÉS
PÉNZÜGYI FORRÁSOK:	KOMPATIBILITÁS	☐ ANYAGMEGŐRZÉS
LÁTOGATHATÓSÁG:	TARTÓSSÁG	☐ SZERKEZETI MEGERŐSÍTÉS
KORÁBBI HASZNÁLAT:	OLVASHATÓSÁG	☐ VÉDELEM
JELENLÉGI HASZNÁLAT:	HOZZÁFÉRHETŐSÉG	☐ REHABILITÁCIÓ
	KÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTEL	☐ REKONSTRUKCIÓ
	FENNTARTHATÓSÁG	☐ INTERPRETÁCIÓ
		MÚZEUMMÁ ALAKÍTÁS
ANYAGOK ÉS TECHNOLÓGIÁK	ÉPÍTÉSI FOLYAMATOK	DISSZEMINÁCIÓ
HAGYOMÁNYOS KÉZI	☐ HELYI MESTEREK	☐ ÉPÜLETBEJÁRÁS
HAGYOMÁNYOS IPARI	☐ HELYI KÖZÖSSÉG	☐ AUDIOVIZUÁLIS, DIGITÁLIS ANYAGOK
ÚJ IPARI	☐ KIVITELEZŐ CÉG	☐ OKTATÁSI TEVÉKENYSÉGEK
VEGIGEN (HAGYOMÁNYOS ÉS IPARI)	☐ ÖNKÉNTESEK	☐ PUBLIKÁCIÓ

ÁLTALÁNOS ADATOK	MEGŐRZÉSI ALAPELVEK	BEAVATKOZÁSOK
KATEGÓRIA: KULTÚRTÁJ	☒ HITELESSÉG	☒ KARBANTARTÁS
ANYAGHASZNÁLAT: FALAZAT, FASZERKEZET	☐ VISSZAALKÍTHATÓSÁG	☐ JAVÍTÁS
TULAJDONOS: KÖZ- PÉNZÜGYI FORRÁSOK: KÖZ- LÁTOGATHATÓSÁG: IGEN	☒ MINIMÁLIS BEAVATKOZÁS	☒ MEGŐRZÉS
KORÁBBI HASZNÁLAT: SÓS MOCSÁR JELENLEGI HASZNÁLAT: SÓS MOCSÁR	☒ KOMPATIBILITÁS	☐ ANYAGMEGŐRZÉS
	☒ TARTÓSSÁG	☒ SZERKEZETI MEGERŐSÍTÉS
	☐ OLVAHATÓSÁG	☐ VÉDELEM
	☒ HOZZÁFÉRHETŐSÉG	☐ REHABILITÁCIÓ
	☒ KÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTEL	☒ REKONSTRUKCIÓ
	☒ FENNTARTHATÓSÁG	☒ INTERPRETÁCIÓ
		☐ MÚZEUMMÁ ALAKÍTÁS
ANYAGOK ÉS TECHNOLÓGIÁK	ÉPÍTÉSI FOLYAMATOK	DISSZEMINÁCIÓ
☒ HAGYOMÁNYOS KÉZI	☒ HELYI MESTEREK	☒ ÉPÜLETBEJÁRÁS
☐ HAGYOMÁNYOS IPARI	☐ HELYI KÖZÖSSÉG	☐ AUDIOVIZUÁLIS, DIGITÁLIS ANYAGOK
☐ ÚJ IPARI	☐ KIVITELEZŐ CÉG	☒ OKTATÁSI TEVÉKENYSÉGEK
☐ VEGIGEN (HAGYOMÁNYOS ÉS IPARI)	☐ ÖNKÉNTESEK	☐ PUBLIKÁCIÓ

INTERVENTIONS IN LANDSCAPE AND ARCHITECTURAL SITES

Sečovlje Sós Mocsarak Tájvédelmi Parkja, Piran (Szlovénia) a Sós Mocsarak Tájvédelmi Park által (Europa Nostra Medal, 2003)

A zsűri 2003-ban egy kultúrtáj példaértékű és érzékeny újjáélesztéséért ítélte oda ezt a díjat. Ez magában foglalta a hagyományos sógyártási technológia létesítményeihez való visszatérést, az építészeti helyreállítást és az oktatási tevékenységeket, mindezt a természeti környezettel szoros összhangban. Ez a tájvédelmi terület a környező partvonal legnagyobb vizes élőhelye. Lerában, a rezervátum északi részén 700 éves módszerrel, fa szerszámokkal gyűjtik össze a sót, és vigyáznak a petolára, amely bioszűrőként funkcionál a sós mocsarak alján. Ez biztosítja, hogy a só elkülönüljön a tengeri iszaptól, fehér és tiszta maradjon. A só és a jó minőségű 'fleur de sel', amely a tavak finom felső rétege, világszerte híres és kedvelt. Ez az egyik utolsó mediterrán helyszín, ahol a sókészítés hagyományos technikákat követ, csak a nap, a szél és a munka segítségével. A Sós Mocsarak Tájvédelmi Park hosszútávú jövőképe mindenekelőtt a helyreállítási munkákra irányul, amelyek a meglévő néprajzi örökség megőrzését segítik elő hagyományos sókészítési tevékenységek formájában. Egy hagyományos sóház helyreállítása a hagyományos sóházak megőrzött kultúrtáján belül más épületek, hidak, kikötők és csatornák helyreállítását is magában foglalja.

Az eset rövid elemzése:

Ennek a kultúrtájnak a helyreállítása a komplexumban már meglévő hagyományos anyagok és technikák felhasználásával sótermelő épületek és létesítmények helyreállításából és rekonstrukciójából állt. Az épületegyüttesek helyreállítása lehetővé tette a termelő tevékenység újraindítását, valamint a komplexum megnyitását a látogatók előtt, hogy az ember és természet szimbiózisát bemutató kultúrtájat megcsodálhassák. A beavatkozás a szerkezetek javítását, megszilárdítását és részbeni rekonstrukcióját jelentette, az anyagokat és a jellegzetességeket illetően olyan kompatibilis beavatkozásokkal, amelyek garantálják a komplexum tartósságát és fenntarthatóságát. További fejlesztések történtek az értékek tolmácsolása, a nyilvános látogatások és oktatási tevékenységek szervezése révén.

Celje (Szlovénia) régészeti maradványainak bemutatása Celje önkormányzata által a Kulturális Minisztérium kiegészítő támogatásával (Europa Nostra-díj, 2019)

A közművezetékek karbantartási munkái és Celje város közterületének felújítása 2013-ban és 2014-ben előzetes régészeti feltárásokhoz vezetett, amelyek egy középkori pince és egy késő római épület egy-egy részét tárták fel. A Kulturális Örökségvédelmi Intézet (IPCHS) celjei regionális egysége tanulmányt dolgozott ki e maradványok régészeti feltárásának kiterjesztésére, javaslatot tett ezek helyszíni kiállítására. A Celjei Regionális Múzeum által irányított ásatások eredményeként az épületben két ókori mozaikot fedeztek fel: az egyik fekete-fehér, a másik pedig teljesen fekete. Egy korabeli freskókkal díszített reprezentatív épületet is felfedeztek a hozzátartozó falakkal és központi fűtéses rendszerével együtt. Az összes régészeti maradvány konzerválását és helyreállítását az IPCHS Természetvédelmi Központja végezte a Celjei Regionális Múzeummal együttműködve. Egy jól megtervezett pavilon épült, amely bemutatja ezeket a maradványokat a nagyközönségnek, a Celjei Regionális Múzeum által készített kiállítás kíséretében. A zsűri szerint ez jó példa a régészeti maradványok 'in situ' megőrzésére és a közösséggel való megosztására egy városi környezet részeként, ami Európa-szerte gyakori kihívás. A pavilon kialakítása – egy okos, nem feltűnő szerkezet – harmonikusan illeszkedik a meglévő utcafrontba, megőrizve annak folytonosságát.

Az eset rövid elemzése:

A városi régészeti feltárást érintő beavatkozás egyrészt a régészeti maradványoknak a meglévőkkel kompatibilis, hagyományos anyagokkal való megszilárdítását célozta, másrészt egy széleskörű akciót, amely magában foglalja a maradványok védelmét, a muzealizációt és a romok értelmezéséhez nyújtott segítséget. A maradványok védelmét egy új épület felépítésével valósították meg, amely a városi szövetbe illeszkedik, de megkülönböztethető a szomszédos épületektől és arra hívja a látogatót, hogy közelítse meg a régészeti maradványokat. A muzealizáció több hagyományos és digitális eszközzel valósult meg, amelyek segítségével a látogatók maguk értelmezhetik a régészeti maradványokat.

ÁLTALÁNOS ADATOK	MEGŐRZÉSI ALAPELVEK	BEAVATKOZÁSOK
KATEGÓRIA: RÉGÉSZET	HITELESSÉG	☒ KARBANTARTÁS
ANYAGHASZNÁLAT: MOZAIKOK ÉS FALAZAT	VISSZAALKÍTHATÓSÁG	☐ JAVÍTÁS
TULAJDONOS: KÖZ-	MINIMÁLIS BEAVATKOZÁS	☐ MEGŐRZÉS
PÉNZÜGYI FORRÁSOK: KÖZ-	KOMPATIBILITÁS	☒ ANYAGMEGŐRZÉS
LÁTOGATHATÓSÁG: IGEN	TARTÓSSÁG	☒ SZERKEZETI MEGERŐSÍTÉS
KORÁBBI HASZNÁLAT: -	OLVASHATÓSÁG	☒ VÉDELEM
JELENLEGI HASZNÁLAT: MÚZEUM	HOZZÁFÉRHETŐSÉG	☒ REHABILITÁCIÓ
	KÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTEL	☐ REKNOSZTRUKCIÓ
	FENNTARTHATÓSÁG	☐ INTERPRETÁCIÓ
		☒ MÚZEUMMÁ ALAKÍTÁS
ANYAGOK ÉS TECHNOLÓGIÁK	ÉPÍTÉSI FOLYAMATOK	DISSZEMINÁCIÓ
HAGYOMÁNYOS KÉZI	☐ HELYI MESTEREK	☒ ÉPÜLETBEJÁRÁS
HAGYOMÁNYOS IPARI	☐ HELYI KÖZÖSSÉG	☒ AUDIOVIZUÁLIS, DIGITÁLIS ANYAGOK
ÚJ IPARI	☐ KIVITELEZŐ CÉG	☒ OKTATÁSI TEVÉKENYSÉGEK
VEGIGEN (HAGYOMÁNYOS ÉS IPARI)	☒ ÖNKÉNTESEK	☐ PUBLIKÁCIÓ

premio internazionale
Domus
restauro e conservazione
Fassa Bortolo

ÁLTALÁNOS ADATOK	MEGŐRZÉSI ALAPELVEK	BEAVATKOZÁSOK
KATEGÓRIA: RÉGÉSZET	HITELESSÉG	☒ KARBANTARTÁS
ANYAGHASZNÁLAT: TÉGLA FALAZAT, MÉSZKŐ	VISSZAALKÍTHATÓSÁG	☐ JAVÍTÁS
TULAJDONOS: KÖZ-	MINIMÁLIS BEAVATKOZÁS	☐ MEGŐRZÉS
PÉNZÜGYI FORRÁSOK: KÖZ-	KOMPATIBILITÁS	☒ ANYAGMEGŐRZÉS
LÁTOGATHATÓSÁG: IGEN	TARTÓSSÁG	☒ SZERKEZETI MEGERŐSÍTÉS
KORÁBBI HASZNÁLAT: RÉGÉSZETI HELYSZÍN	OLVASHATÓSÁG	☒ VÉDELEM
JELENLEGI HASZNÁLAT: RÉGÉSZETI HELYSZÍN	HOZZÁFÉRHETŐSÉG	☒ REHABILITÁCIÓ
	KÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTEL	☐ REKNOSTRUKCIÓ
	FENNTARTHATÓSÁG	☐ INTERPRETÁCIÓ
		☒ MÚZEUMMÁ ALAKÍTÁS
ANYAGOK ÉS TECHNOLÓGIÁK	ÉPÍTÉSI FOLYAMATOK	DISSZEMINÁCIÓ
HAGYOMÁNYOS KÉZI	☐ HELYI MESTEREK	☒ ÉPÜLETBEJÁRÁS
HAGYOMÁNYOS IPARI	☒ HELYI KÖZÖSSÉG	☐ AUDIOVIZUÁLIS, DIGITÁLIS ANYAGOK
ÚJ IPARI	☐ KIVITELEZŐ CÉG	☒ OKTATÁSI TEVÉKENYSÉGEK
VEGIGEN (HAGYOMÁNYOS ÉS IPARI)	☐ ÖNKÉNTESEK	☐ PUBLIKÁCIÓ

A Vénusz és Róma templom, valamint a Curiae Veteres helyreállítása és fejlesztése a Colosseum régészeti park területén, Daniela Borgese (R.O.M.A Consorzio in ATI con Officina Restauro) által (Domus Aranyérem, 2021)

Ezt a projektet a Colosseum régészeti park területén található Vénusz és Róma templom, valamint a Curiae Veteres helyreállítási és fejlesztési munkáiért ítelték oda. A legfontosabb kiemelni, hogy a projekt egy erősen rétegzett, antik építészettel foglalkozott, amelyet ugyan már korábbi beavatkozások „újrakonfiguráltak”, de az műemlék pontos elemzésén alapul, mind az építési technikák, mind az épületeket alkotó anyagok vizsgálata tekintetében, különös figyelmet fordítva a korábbi dokumentációkra, amelyek közül némelyek a 19. századig nyúlnak vissza illetve az 1930-as években végzett jelentősebb helyreállításokat összegző tanulmányra.

Ez utóbbi esetben fontos megemlíteni a gondos konzerválási munkát, amely a kifinomult kritikai újraértelmezéssel együtt az 1932 és 1935 között emelt oszlopok fugahézagainak helyreállításához használt habarcsok és a Róma terem (cella) padlófűgáinak érdekes színkiegyenlítését eredményezte. A 'Venus cella' 'opus signinum' padlója finoman biztosít általános képet az eredeti tervről, a dokumentumokból nyert információk felhasználásával. A kritikai értékelésekkel alátámasztott választási lehetőségek általában visszafogottak, és olyan javaslatokat kínálnak, amelyek nem fedik el a műemlék egyik vizsgált és megőrzött rétegét sem.

Az eset rövid elemzése:

A fontos régészeti lelőhelyen végzett beavatkozás a meglévő építmények megszilárdításából és a meglévő falazat réseinek visszaépítéséből állt az építményben meglévő anyagokhoz hasonló anyagokkal. Ezzel egyidejűleg a tér és a járdák helyrehozatala is megtörtént, biztosítva, hogy a közönség és a látogatók is megközelíthessék a műemlékeket.

Hivatkozások

<https://www.europanostra.org/organisation/>
<https://www.premiorestauro.it/en/>
<https://www.archdaily.com/934655/restoration-of-castello-dei-doria-a-dolceacqua-ld-plus-sr-architetti>
<https://www.vallearchitettura.it/projects/city-walls/2/The-walled-City-of-Cittadella-Pd/>
<https://www.europeanheritageawards.eu/winners/castle-montreuil-bonnin-france/>
<https://www.chateaumontreuilbonnin.fr>
<https://www.europeanheritageawards.eu/winners/mas-de-burot/>
<https://www.masdeburot.cat/>
<https://www.europeanheritageawards.eu/winners/atlungstad-distillery/>
<https://www.atlungstadbrenneri.no>
<https://www.europeanheritageawards.eu/winners/museum-fine-arts/>
<https://www.manyistudio.hu/>
<https://www.europeanheritageawards.eu/winners/queen-louise-adit-complex-poland/>
<https://www.sztolnialuiza.pl/index.php/pl/>
<https://www.europeanheritageawards.eu/winners/byzantine-church-hagia-kyriaki/>
<https://www.hagia-kyriaki.org/>
<https://www.europeanheritageawards.eu/winners/traditional-watermil-agios-germanos-prespes/>
<https://www.europeanheritageawards.eu/winners/armenian-church-st-giragos/>
<https://www.ngenespanol.com/el-mundo/un-especialista-para-cada-material-asi-ha-sido-el-proceso-de-reconstruccion-de-notre-dame-de-paris/>
<https://www.europeanheritageawards.eu/winners/santo-stefano-di-sessanio-laquila/>
<http://www.gransassolagapark.it/pdf/Carta.Stefano.pdf>
<https://www.europeanheritageawards.eu/winners/subterranean-caves-wineries-el-cotarro/>
<https://bodegasdemoradillo.com/>
<https://www.europeanheritageawards.eu/winners/casa-batllo-barcelona/>
<https://www.casabatllo.es/en/antoni-gaudi/casa-batllo/history/>
<https://www.visitberlin.de/es/foro-humboldt>
<https://www.europeanheritageawards.eu/winners/landscape-park-secovlje-salt-pans-piran/>
<https://www.portoroz.si/en/experience/natural-sights-and-attractions/4457-object-secovlje-salina-nature-park>
<https://www.europeanheritageawards.eu/winners/pavilion-presentation-archaeological-remains-celje-slovenia/>
<https://www.zvkds.si/en>
https://www.a61s.it/en/news/news/international-award-for-architectural-restoration-the-temple-of-venus-and-rome-wins-the-golden-medal/sym_591

V. FEJEZET HAGYOMÁNYOS ÉPÍTÉSTECHNOLÓGIA

Írta

prof. Borut Juvanec

**Institute of Vernacular Architecture
(Szlovénia)**

Vegyes szerkezetek

Többféle anyagkombináció is előfordulhat, mint például a földdel borított faszerkezetek; más anyagokkal kitöltött vázszerkezetek; faszerkezetek kőoszlopok között.

Általánosságban elmondható, hogy a legelterjedtebb többféle anyagból álló vegyes szerkezetek a kő- vagy téglafalak, ahol az elemek között habarcs van, a teljes kompozíciót gyakran vakolat borítja, és a szerkezet pedig rejtett.

A fejlődést nem szabad mindig jó dolognak elképzelni: az azbeszt a leglenyűgözőbb példa – tökéletes anyag volt a betonnal való együttes használatra, de később súlyosan egészségtelennek bizonyult a ember számára.

A hagyományos építészet gyakorlata több, a Re-think Heritage! projektben részt vevő európai ország példáján is jól bemutatható.

Az építészet a lehetőségek terméke: a könnyebben elérhető anyagok élveznek elsőbbséget. A kő mindenhol használatos, helyenként a teljes szerkezet felépítéséhez, máshol csak a legkitettebb részletekhez – az alapozáshoz és a tartószerkezetekhez. A bőséges faanyag gazdag szerkezet típusokat ösztönöz, mint például a cölöptemplomok Skandináviában vagy Kelet-Európában. Ehhez hasonló példákat jelent a sok agyag a pannon alföldön, a gipsz Spanyolországban vagy a fehér vakolattal borított kő a Földközi-tenger környékén.

Az építészeti típusokat a természet, az idő és az emberek egyszerre hozzák létre. A leggazdaságosabb építészet a fahiányos országokban érhető tetten: az Angliában használt 'cruck' konstrukció (Oliver 1997) nem található a fában gazdag országokban – ezzel szemben Szlovéniában a kozolec (szénatároló) egy masszív építmény, amely túl sok fát használ (Juvanec 2007). A népi építészet jellemzője nemcsak a hasonlóságok, hanem a különbségek jelenléte is.

Minden építészet fontos, és nincsenek többé vagy kevésbé fontos tárgyak vagy anyagok. Minden építészet a helyi anyagok, jellemzők és építők következménye, mindez a maga idejében és helyén.

A HÁZ KONCEPCIÓJÁNAK FEJLŐDÉSE A KEZDETEKTŐL

ALAPELVEK

Az első emberi menedék kétségtelenül egy barlang volt. Kezdetben természetes barlang volt, ahol öt oldalról volt természetes védelem, passzív biztonságot jelentve. A hatodik oldal, a front a családfőre maradt, és ez a védelem aktív volt, egyszerű fegyverekkel és kézzel biztosított. A barlang természetes menedék, a konyhót azonban magának az ősembernek kellett építenie (Oliver 2006). Az ész elsőbbsége a fizikai erő felett később, a tűzzel jelent meg. A tűz nem az ősember találmánya volt. A természet villámokkal küldte, de használatához változásokra volt szükség az ember gondolkodásában. A félelem megszűnt, és a „kézzel készített” tűz bekerült a mindennapi életbe. A félelem megmaradt az állatoknál, miközben az ember a tüzet használta főzéshez, sütéshez, világításhoz és védekezéshez (Egenter 1992).

Elméletben a tűz a társadalmi fejlődést is mutatja. Körökben hat a középpont körül, a távolsággal csökkenő hatásokkal – a meleget, a fényt és védelmet illetően. A részletekben több probléma is rejlik: középen túl meleg van, égési sérüléseket okozhat, a melegítés csak előlről működik, hátul hideg, árnyékos. A nagyobb tűz nagyobb hatást, de nagyobb veszélyt is jelent, és ez indokolja a tűzhely körültekintő megépítését – a praktikus használat mellett. Az építészetben a különböző elemek közötti kapcsolat független az építési projekt méretétől vagy összetettségétől: az egyszerű szerkezeteknél épp olyan lényeges, mint az összetetteknél (Lehner 2016).

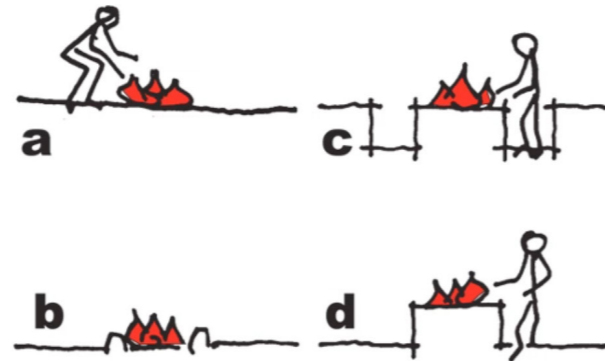
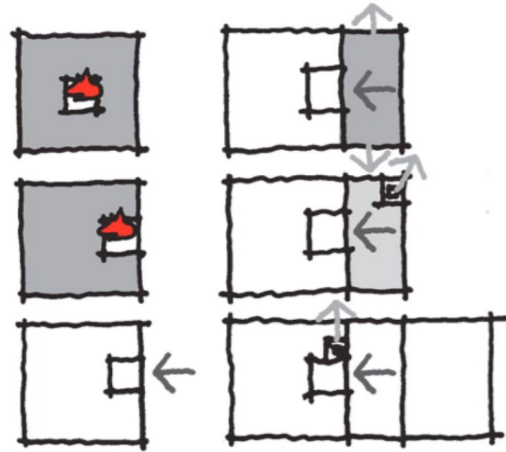
A kezdeti ház elve a tűzzel kezdődik, annak minden műszaki jellemzőjével - középponttal és sugárzással -, ami a legegyszerűbb geometriai formához vezet: egy körhöz. A kör alatt olyan pontok geometriai helyét értjük, amelyek a középponttól azonos távolságra vannak. Ez egyben a központi vezetéssel rendelkező társadalom illetve az összes tag egyenlőségének elve (Egenter 1992). A klasszikus görög társadalom sémája az egycellás konyhó vázszerkezetét követi, középen a tűzzel és kör alakú alaprajzzal. Ez a platóni államszervezet elve. Elmélet szerint egy háznak három része van: az alap, mint a föld és a test közötti összekötő, a falakból álló test, amely a használók tevékenységét szervezi, és a tető, amely véd az időjárás viszontagságaitól.

KIVITELEZÉS

A kezdeti konyhó az ősember szellemi és fizikai lehetőségeinek eredménye, amelyek összetett kompozíciót eredményeznek, ötvözik szükségleteit, lehetőségeit, természeti körülményeit és mindezen elemek beépítésére való képességét. A tűz fizikai megjelenésével megmutatja a társadalom mentális sémáját és a technikai megvalósítást a konyhó alakjának kialakulásában. Ez felfogható alaprajzi alakzatként és keresztmetszeti sémaként is.

HOUSE CONCEPT

5.1.4 Development of a house: single-cell house with hearth in the middle of the room, the hearth is withdrawn to the wall, the stove can be managed from outside, the 'new' room, a 'black kitchen', is full of smoke, the black kitchen gets a chimney at a distant place, a clear kitchen needs a chimney near the stove, without any connection to the room.

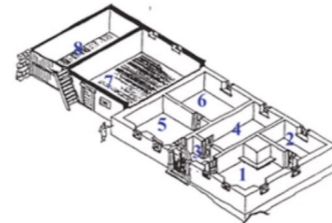

5.1.5 A hearth on the floor is awkward, its height has to be adapted to man.

5.1.6 A dwelling house made in stone is on ground level, as well as the stalls, fodder is above, on the first floor: Zgornja Češnjica, Slovenia.

Bašelj, Slovenia

5.1.6 - version 2 - A house on steep terrain has stables on the ground floor, the dwelling is on the first floor – but accessible from the terrain behind, fodder can be found behind and in the roof spaces.

A kőnek egyértelműen hosszabb az élettartama, mint a faszervezeteknek, és lehetetlen az építészettörténetről időrendi fejlődésében írni (Lehner 2016).

A konyhó építése a tartalmának védelmeként kezdődik – az első vonalban a tűz, az emberek és állatok ellen. Az elsődleges konyhót vázszerkezetként építik, amikor rendelkezésre áll fa, és kő támkövekkel, ahol kő érhető el (Juvanec 2013).

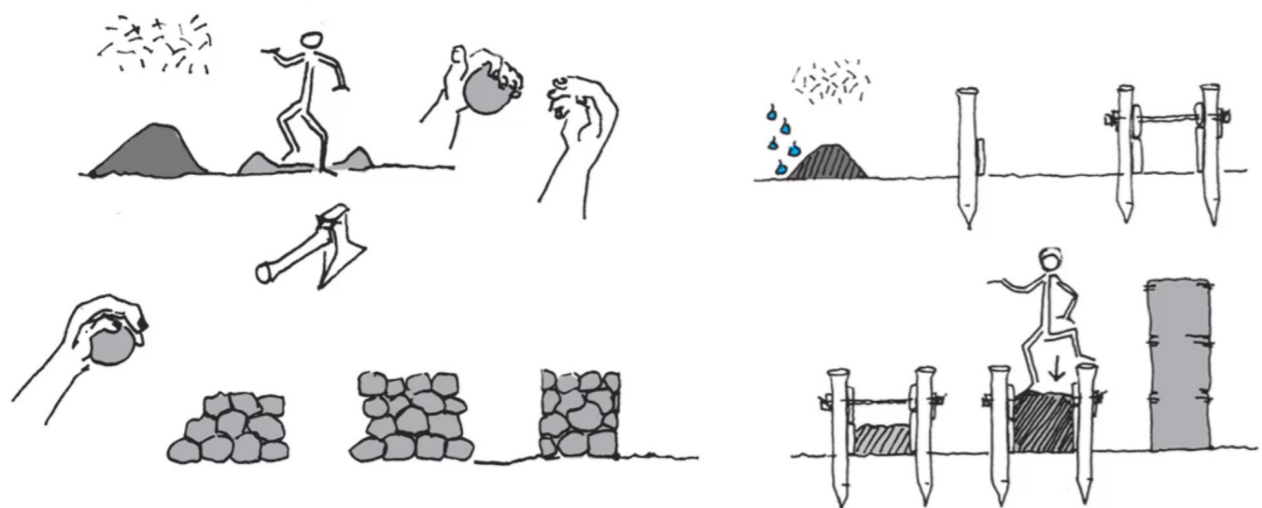
A földbe ásott barlanglakások tetejéről nincs információ. A kör alakú fából készült szerkezetek, vázszerkezetű palánk ismeretes Írországban „crannog” néven (Skóciában „crannag”). Ezeknek a mesterséges szigeteknek a kör alakú alaprajzát fagerendák fedik, szalmával fedettek, és a Kr. e. 4. évezredből származnak.

Kisebb kör alakú építmények, például sírok található Jemen Szaúd-Arábiával közös határán; a régészek a Kr.e. 5. évezredre datálták őket (Steimer 2001). A Nuraghe, mint kör alakú toronyépítészet Szardínián, háromemeletes formában, a Kr.e. 2. évezredben jelenik meg. A 16. század közepétől jól ismertek a pásztorkodás építményeként használt kőmenedékek, az észak-amerikai indiánok által használt „tipi” pedig két évszázaddal fiatalabb. Ez egy hordozható kúp alakú sátor, amely bőrből vagy vászonból készült, rúdvázra rögzítve. A hosszabb elemek – hosszirányban megépített hosszabb kövek vagy rönkök – használata a kört négyzetté, végül téglalappá változtatta.

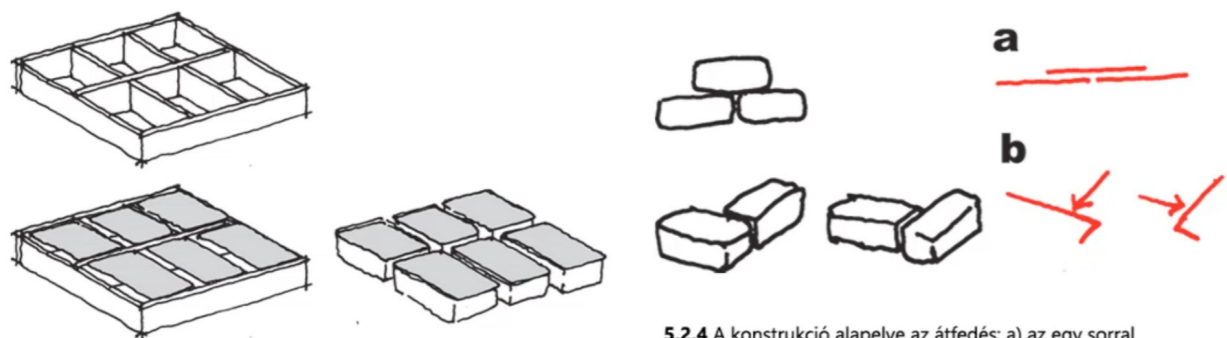
A tűzhely-háznak egy tűzhelye van a szoba közepén, nyílt tűz. A következő lépés a tűzhely felemelése volt a padlóról egy kényelmesebb magasságba, de a tűz továbbra is nyílt volt, kellemetlen és az életre veszélyes. A következő lépés volt a helyzet megváltoztatása a szoba közepéről oldalfalra. A kemence építése egy falak közé zárt szabályozott tűzhely készítését jelentette, amit a nyílás felől kezelnek. Végül a kemence nyílását az előszobába helyezték át, így tiszta és higiénikus lakóteret alakítottak ki.

Így jelent meg a hagyományos ház ezzel a szobával, benne a tűzhellyel, a konyhával mint előszobával és a főbejáratnak a hátsóval bejáratral való összeköttetéseként, a többi helyiség pedig hálószobaként került kialakításra. Más emeleteken további helyiségek, például tárolók, magtárak, pincék és később istállók is helyet kaptak.

5.2.1 Gyúrt agyagból, szalmával megerősítve és fejszével (ásóval) levágva készül a rakott fal – közvetlenül az építés után el kell végezni a vágást, három nap elteltével már túl

5.2.2 Döngölt agyagfal: anyaga agyag, adalékanyag és víz, szalmával megerősítve (Franciaországban követ is használnak); a döngölendő anyag fa oszlopok és deszkák közé kerül, amelyeket lécek kötnek össze; az agyagkeveréket ide töltik be majd lábbal döngölik; a végső falon építési szalagok láthatók, a lyukak pedig a rendszeres karbantartást szolgálják.

5.2.3 A vályogtéglákhoz faformára van szükség: ezt agyaggal töltik meg és a kész téglát a napon szárítják. A téglák kötőanyaga is agyag, építéskor áztatni kell őket és vigyázni kell, nehogy eltörjenek építés közben.

5.2.4 A konstrukció alapelve az átfedés: a) az egy sorral lejjebb lévő fugát el kell takarni b) a saroknál a két csatlakozó irányban felváltva fut ki a sarokvégig az egyik illetve a másik sor.

Az agyag természetes anyag. Használható tömör építőanyagként vagy téglaként. Az első rendszer levegőn szárított, a téglák levegőn száríthatók vagy égethetők. A földtégla, mint levegőn szárított téglá, rideg anyag, az égetett téglá sokkal tartósabb (Vegas Mileto 2007).

A vályog, amely agyag, adalékanyag és víz keveréke, a levegőn megkeményedik, bár még mindig törékeny. A vágott szalmaszálakat főleg agyag, esetenként kő megerősítésére használják, például Franciaországban (Juvanec 2010).

A nyers agyag felhasználásának két rendszere van: „kézzel gyúrt” vályogként és „lábbal döngölt” agyagként. Az ilyen konstrukciók bármilyen méretet használhatnak, hagyományos szabályok nélkül, a méretek a felhasználást követik: emberre és állatra egyaránt. A földtégla a kézzel készített és levegőn szárított szárított téglák használatát jelenti.

Az égetett téglá ugyanaz, de a kiszáradt téglákat magas hőmérsékleten kell égetni, tehát tűzre, energiára van szükségük.

A rakott falazás (fecskefal) gyúrt agyagból való építkezést jelent. A munkafolyamatot kézzel végzik. A kézi megmunkálás legprimitívebb módja a dagasztás, forma nélkül. Ennek a munkának van egy sajátos problémája: mivel az egész falat nem lehet egybegyúrni, ezért munkafázisokra kell osztani (Juvanec 2010). Ez a szerkezet szakaszokban történő elkészítését jelenti.

A rakott falas szerkezeteket meg kell erősíteni. Sok helyütt túlevelű ágakat használtak, Szlovéniában borókát, szalmát is. A rakottfal-konstrukciók az évek múlásával egyre keményebbé válnak. Szlovéniában néhány száz éves, kifogástalan állapotú fecskefalas kunyhók is találhatóak.

A döngölt technológia abból áll, hogy a keret (két párhuzamos deszka) között lévő kiválogatott földet (agyagot) nehéz munkaeszközzel leverik. Itt fontos az anyag összenyomása, azaz hogy az összes levegőt kinyomják, ami ha benmaradna, csökkentené a szerkezet teherbíró képességét (Juvanec 2010). Az agyagfal nem különösebben kemény, és nem örökéletű. Mindkét probléma rendszeres karbantartással megoldható. A kis repedéseket agyag és víz keverékével lehet bevonni.

A meghatározó alapanyagot, az agyagot, az adalékanyagot és a vizet kézzel vagy gyakrabban lábbal kell használható keverékké keverni. A faformát megtöltjük ezzel az anyaggal, és lábbal vagy sulykolóval

összenyomjuk. Az egy nap alatt készült falsávok akár 50 cm magasak is lehetnek. A fal szárítása után a formát felfelé mozgatják a következő sávhoz. A kész falon még láthatóak az egyes sávok.

A vízszintes pallók eltávolítása után visszamaradt lyukak istállóban szellőző lyukakká válnak, lakóházakban a fallal azonos anyaggal töltik ki.

A döngölt föld megerősíthető: Franciaországban köveket, a Kárpát-medencében szalmát használnak. A szalmaszálakat körülbelül hét centiméter hosszúságúra vágják – az ennél hosszabb szálak csökkentenék szilárdságukat az agyagkeverékben lévő nedvesség miatt. Ez elszakítaná a szálakat, és a keverék tömörítené válna. A döngölt szerkezetnél nagy jelentősége van a száz százalékos tömörítésnek.

Míg az építkezés férfimunka, addig a karbantartás a háziasszonyé, azaz évente legalább egyszer női munkának számít. Ez gyakorta összefüggött a vallási ünnepekkel: minden húsvéton, a tavasz ünnepén frissen kellett festeni a házat. A falakat a mészvakolattal történő festés előtt javítani kell, ez a javítás minden lehetséges repedést elzár.

A jemeni házak vagy tornyok akár tizenegy emelet magasra is épülnek ezzel a rendszerrel (Oliver 2003, Vellinga 2007). Van egyfajta önkartartó rendszerük, amelynek részeként a lejtős falat átítatja a lefolyó víz (ami az épület tetején összegyűlt esővizet jelenti) és ez az esetleges repedéseket egyidejűleg betapasztja (Juvanec 2010). A kézi festés többé-kevésbé csak szépészeti kiigazítás.

A vályogtégla egy napon vagy levegőn szárított agyagtégla, ami sárból, vízből és adalék- illetve erősítőanyagból (szalmából) áll; ezt az agyagkeveréket préselik faformába.

A vályog angol elnevezése az „adobe” név, ami a „dobie” szó alakváltozata (Spears 1986).

A kisebb elemekből álló konstrukcióban új probléma adódik, hiszen a szabályos mérethez a méretarányok rendszerének ismerete szükséges. Ennek lehetővé kell tennie a vízszintes kompozíciót alaprajzban és keresztmetszetben, biztosítva a kompozíció ritmusát és a hossz-szélesség állandó arányát, hiszen a téglá hossza adja a fal vastagságát (Juvanec 2010).

A vályog öntőforma téglalap alakú táblákból összeállított keretszerkezetből áll. A rács tereit agyaggal töltik ki, adalékanyaggal és vízzel keverik, és – a döngölt technológiához hasonlóan – szalmával erősítik meg. Ezt a keveréket a keretekbe töltik, összenyomják és kézzel vagy fadeszkákkal kiegyenlítik. Ezután a formát kihúzzák, majd néhány nappal később a vályogtéglaikat átfordítják és az oldalsó helyzetükben is szárítják a napon.

A vályogfal az elemek egymás feletti átfedésével készül a téglakötés szabályai szerint.

A vályog építési rendszer Észak-Afrikából érkezett Európába, és minden meleg éghajlatú mediterrán országban elterjedt.

A vesszőfonás egész ágakból vagy kettéosztott ágakból fonott építési rendszer. A vesszőfal minden oldal felől takar, de ferde szögből nem, és nem eléggé zárt a széllal, a hideggel és a meleggel szemben. Ez a rendszer alkalmas termények szárítására és áruk tárolására, rendkívül ritkák viszont az élő állatok számára készül vesszőfalak.

A paticsfal egy szokatlan építési rendszer: a vesszőfalat mindkét oldalról agyaggal tapasztjuk be. Itt akad egy kis bizonytalanság a megnevezésben: a patics egy agyaggal borított vesszőfal vagy egy földfal, amit vesszők erősítenek?

A paticsfal keretet igényel, a rendszer felfogható ugyanis úgyis, mint a favázis panelek kitöltéseként, különösen az oromzat felső részén. A Kárpát-medencében az istállók falait gyakran ezzel a technikával készítik.

A kisebb elemeket tartalmazó kompozícióknál fontos az arányrendszer, mert például a rönk hossza a fától függ, a faház pedig a fa tulajdonságaihoz igazodik. Ugyanez a helyzet a vert fal zsaluzatánál, amelyek meghatározzák az egyszerre döngölhető fal hosszát – ennek függvényében a döngölt falak különböző méretekben építhetők.

Csak a téglák olyan elemek, amelyek építik és össze is kötik a falkompozíciót. A téglá határozza meg a fal rácsát és gyakorlati méreteit, és rendkívül fontos a szélesség, magasság és hosszúság aránya. Az arányelmélet fontos észben tartani, de a gyakorlatban az elsődleges követelmény az átfedés.

A vályog és az égetett téglák esetében is szükség van a moduláris méretekre - az arányelmélet eredményeként. A leginkább kompatibilis moduláris méretosztás számkettőző formulát használ:

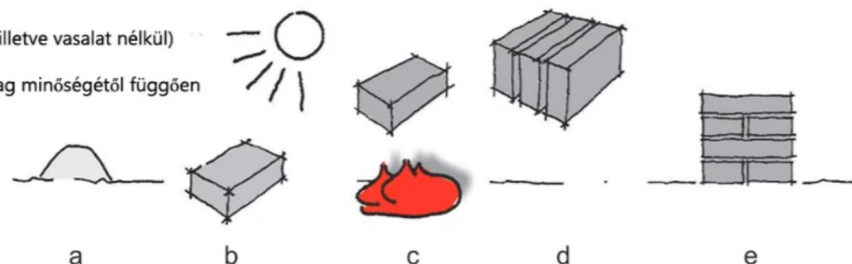
1, 2, 4

mint magasság, szélesség és hosszúság. A 4-es modul definíciója szerint a 2-es modul értékének kétszerese, az 1 pedig a 2 fele. A falat alkotó elemek moduláris hálójá az 'egy'-gyel kezdődik és ez szorozódik. Ez lehetővé teszi, hogy a falak szélessége 2 vagy 4 legyen, hosszanti vagy keresztirányban fektetve az elemeket.

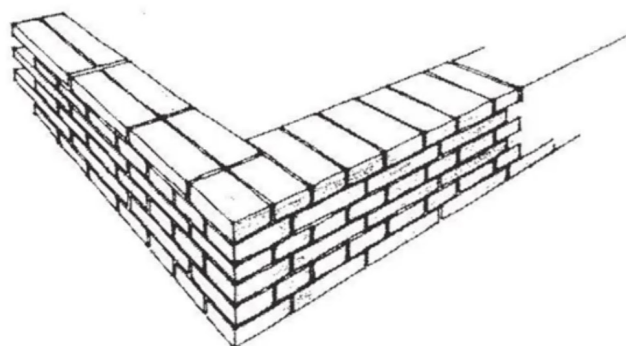
Az arányelméletet a méretektől függetlenül alkalmazzuk. A fal a gyakorlatban két vagy négy modul szélességében is összeállítható: tartófalaként 4, válaszfalnak pedig 2 modulból. A külső falaknak szélesnek kell lenniük a jobb hőszigetelés miatt is.

5.3.1 Égetett tégl gyártása:

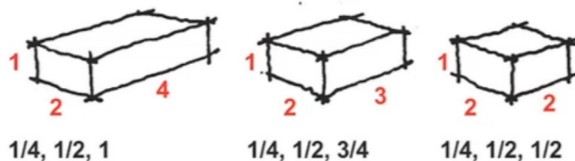
- agyag, homok és víz keveréke (adalékanyag illetve vasalat nélkül)
- keverés, formázás, napon szárítás
- magas hőmérsékleten történő égetés az agyag minőségétől függően
- az égetett téglákat használatra előkészítik
- falazás (Juvanec 2010)

5.3.2 A fal vastagsága, amely egy téglahossznak felel meg, a felcserélhetőség elvét mutatja - irányok, helyzetek, szerepek, de az elsődleges elv - az átfedés szabálya - változatlan marad.

5.3.3 A téglalapvető moduláris méretei 1, 2 és 4. Csak a leghosszabb oldal osztható félre és háromnegyedre.

1/4, 1/2, 1

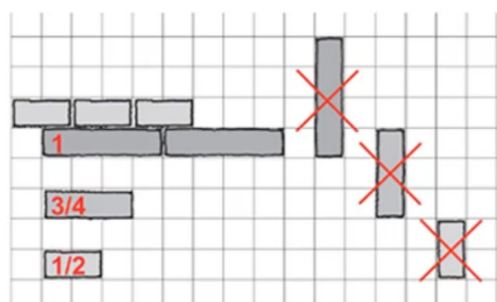
1/4, 1/2, 3/4

1/4, 1/2, 1/2

5.3.5 A modul arányrendszere a raszter használatával különféle játékokat tesz lehetővé: a teliét az üressel, a külsőt a belsővel, a futó helyzetűt a keresztirányúval vagy a színesít a szintelennel. A téglalap hálós rakása lehetővé teszi a szellőzést, de gondoskodik a nyílás zárásáról.

5.3.4 A méretháló és a falkeresztmetszetek feles, harmados és negyedes átfedést engedélyeznek Függőleges pozíciók (éltégla)

ÉGETETT AGYAGTÉGLÁK

Az agyagból megvalósítható technikák közül kétségtelenül a leghatékonyabb a magas hőmérsékleten történő égetés. Az agyag az égetés során technológiailag megváltozik és már nem tudja visszanyerni az elsődleges formáját, ami a nyers (égetetlen) agyaggal még lehetséges. A rakott fal, a vert fal és a vályog porrá morzsolható, majd pedig víz hozzáadásával újraépíthető.

Az égetett téglák többféle rendszerben használhatók, de egy alapelvről mindig gondoskodni kell: a hosszának legalább egynegyedével átfedést kell létrehozni. A teljes téglalap alkalmazása mellett lehetséges a fél, háromnegyed elem használata is. Az összes téglát felváltva kell elhelyezni, azaz ami az egyik oldalon hosszanti, a másik oldalon keresztirányú, ez ugyanúgy igaz az egyes rétegekben egymás felett. Mindegyik téglalap lerakható akár hosszirányban (futó helyzetben) akár keresztben (kötő helyzetben), azaz a lehetséges fektetési mód kettős.

Az agyagtéglának nem szükséges egyszerű, merőleges geometriai formákkal rendelkeznie, a jobb minőségű agyagkeverék más, vastagabb formákat is lehetővé tesz. Nem csak falakra, hanem tetőre, speciális ablakokra, dekorációra stb. is alkalmazható ez a fajta építőanyag.

A téglák pontos méreteket és viszonylag éles éleket biztosítanak, ami szabályozott kompozíciókat tesz lehetővé. Tehát mindenekelőtt megfontolt arányrendszerre van szükség a téglatömbök méreteinek meghatározásához, hogy a lehető legkevesebb különböző mérettel lehessen őket megépíteni (Juvanec 2010).

Az arányelmélet nélkülözhetetlen elv, de a gyakorlatban az elsődleges követelmény az átfedés. A vályog és az égetett téglák esetében is szükség van a moduláris méretekre - az arányelméletet követve. A leginkább megfelelő moduláris méretmeghatározás megkettőzött számokkal rendelkező egyenletet használ:

1, 2, 4

A matematikai kifejezések a következők:

$$1 \times 1 = 1$$

$$2 \times 1 = 2$$

$$4 \times 1 = 4$$

és

$$2 + 2 = 4$$

Csak a „négy” hosszúság osztható két félre vagy háromnegyedre (Juvanec 2010). Ha ezt a hosszúságot az „egy” megjelöléssel egyszerűsítjük, a többi hosszúság a következő:

az egész elem egyenlő 1-gyel

fele $\frac{1}{2}$

háromnegyede $\frac{3}{4}$, míg a legkisebb méretek $\frac{1}{2}$ és $\frac{1}{4}$ lesznek.

Az átfedésnek legalább $\frac{1}{4}$ -nek kell lennie.

A falat alkotó elemek moduláris hálója az „egy”-vel kezdődik, és ez van többszörözve.

A történelmi moduláris rendszerek továbbra is használatban vannak, bár a méretek megváltoztak. A szabványos 1:2:4-es téglá az osztrák-magyar rendszerben egy láb hosszal (30 cm) rendelkezett [nagy méretű téglá]. Ez az elveket és arányokat tekintve azonos a 24 cm hosszúságú téglamérettel, amelynek fele a 12 cm, háromnegyede 18 cm, magassága pedig egy negyed (6 cm).

Az arányrendszer nem korlát, több falszélességet tesz lehetővé, különböző célokra alkalmas (Juvanec 2009). Míg az éltégla helyzetű építést nem alkalmazzák (a 6 cm vastag fal nem állékony), addig a féltégla vastagságú (12 cm) falat lehet építeni válaszfalnak, teljes hosszával rakva (24 cm) pedig a fal teherhordó szerkezetté válik, 1,5-es szélességben pedig még jó szigetelő tulajdonságú is. Ahol szükséges, vastagabb falak is lehetségesek, de csak fél téglánként (12 cm) növelve a vastagságot.

KŐSZERKEZETEK

A kő természetes anyag, amely a természetben kőelemeként vagy apró darabokra őrlődve kavicsként, végső soron pedig homokként jelenik meg. A követ nehéz megmunkálni, de ugyanennyire tartós építőanyag. Jól vezeti a hőt, falként rossz hőszigetelő tulajdonságokkal rendelkezik.

Kőszervezetek építhetők gyűjtött, formázatlan (merőleges élek nélküli), nyers kövekből, állandó vastagságú tört lapokból rétegekben (strata), szabályos formájú faragott kőként, végül faragott kőként kötőanyaggal.

A szemöldök (áthidaló) jelenti a legegyszerűbb kompozíciót. A kis profilú és hosszú kő nehezen található meg a természetben, az ilyen elemek nagyon ritkák. A fokozatos túllógás a legegyszerűbb megoldás két oszlop vagy fal kisebb elemekkel való áthidalására. Az álboltozat szimmetrikus túllógatások sorozata: egy rendszer, ami csak függőleges erőhatásokkal rendelkezik. Az eredmény egy hamis félköríves boltív.

A boltív egy fesztáv felett faragott kövekből áll, a végső elem pedig egy zárókő. Minden kő két oldalon van

faragva (szűkülő forma), és a szerkezetben függőleges és vízszintes erők is fellépnek.

A térbeli szerkezetek között említhetjük az álboltozatos álkupolát (Rovero 2014) valamint a boltív ből származó valódi kupolát.

Szárazon rakott kő: összegyűjtött illetve kiválogatott kőből

>A legegyszerűbb szerkezetet nyers kövekből építhetjük, köves terepen összegyűjtött kövekből. A gyűjtés lehet a szántók és legelők megtisztításának az eredménye vagy történhet kifejezetten építési céllal. Az összegyűjtött kövek meghatározott forma nélküliek: a kiválogatásuk szaktudást igényel, ahogy maga az építés is. A következő réteg minden kövének a megfelelő helyen kell „ülnie”, két elemre ráakarva az alatta fekvő sorban.

Az álboltozat, mint nyers kövek vízszintes rétegeiből épített térkompozíció a legmagasabb szintű professzionalizmust igényli. Ez már fellelhető az őskorban is: a Szaúd-Arábia és Jemen közötti területen talált sírok a Kr. e. ötödik évezredből valók (Steimer 2001).

Lemezesen törött kövek szárazon rakva (strata)

A kőbányákból vékony rétegekben fejtett kövek azonos vastagságú elemekkel való építést tesznek lehetővé, amelyek a szabályozott forma révén jobb szerkezeteket biztosítanak. A nyers kővel nem lehetséges egyenes falat vagy pontos görbületet alkotni, azt csak a meghatározott méretű kövekkel lehet.

A nyers kőrétegeket kisebb darabokra kell vágni. A kő ezáltal már egyforma vastagságúra törik, de innen továbblépve akár tetszőleges méretre és formára is vágható. A fűrészelés további építőelemeket is lehetővé tesz, például áthidalókat, hegyes elemeket vagy padokat.

Faragott kőből készült szerkezetek

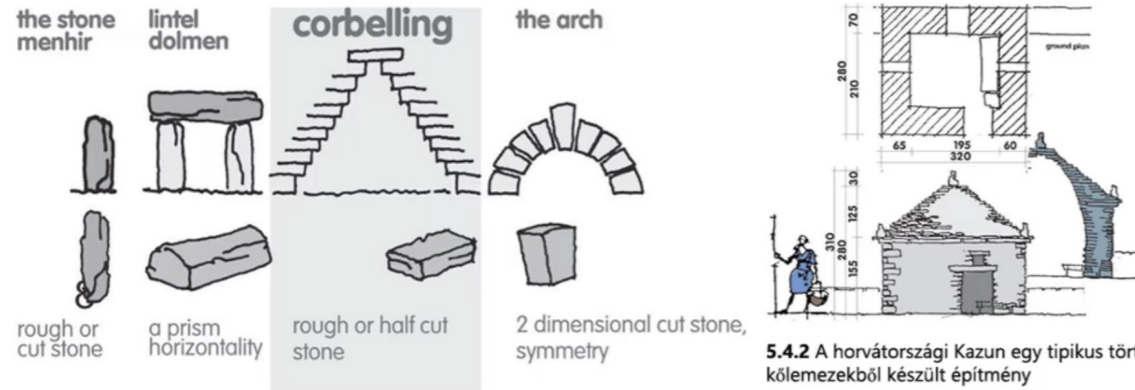
A szabályozott vastagságú kövekből készült szerkezetek szabályos felületekkel rendelkeznek: függőleges falak, precíz csúcsos tetők és nyílások is.

Az ellenőrzött méretű elemekből készülő épületek gyorsabban és könnyebben elkészíthetők.

5.4.1 Építészeti elemek keresztmetszete a menhirtől a boltívgig:

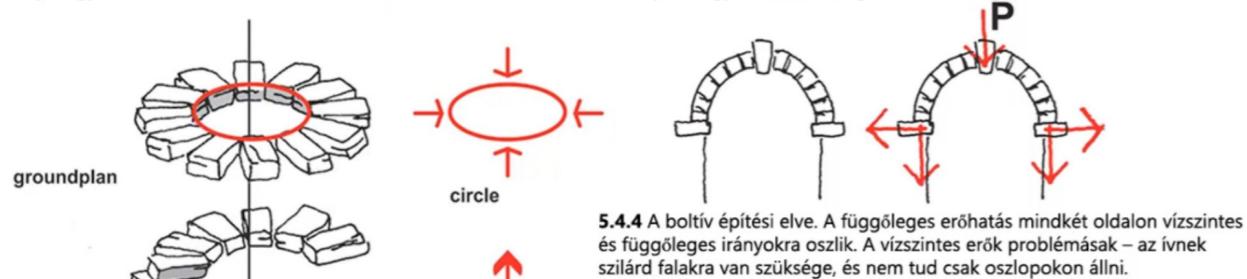
- a) a menhir csak egy függőleges kő, és állhat egyenként vagy sorokban
- b) a dolmen egy áthidaló elemből és két oszlopból álló kompozíció
- c) az álboltozat vízszintes kövek összetétele
- d) a boltív faragott kövek síkbeli kompozíciója

Míg a menhir még nem építmény, a dolmen már egy szerény menedék, az álboltozat egy álkupolához vezet, a 3D-s boltív pedig egy igazi kupola.

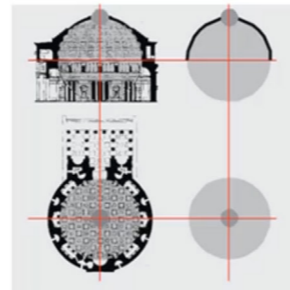
5.4.2 A horvátországi Kazun egy tipikus tört kölemezkből készült építmény

5.4.3 Az álboltozat keresztmetszetében az egymás feletti elemek túlnyúlnak az alsók felett; a legmagasabb szintű térbeli kompozíciója ennek az építési elvnek az „álkupola” - egy háromdimenziós konstrukció, amelyben minden erőhatás függőleges irányú. Egyáltalán nincsenek vízszintes erők, és a szerkezet mindenféle állványzat vagy műszaki támogatás nélkül megépíthető.

5.4.4 A boltív építési elve. A függőleges erőhatás mindkét oldalon vízszintes és függőleges irányokra oszlik. A vízszintes erők problémásak – az ívnek szilárd falakra van szüksége, és nem tud csak oszlopokon állni.

5.4.5 A háromdimenziós boltívől kupola lesz. A kupola első építménye a Pantheon, amelyet a Kr. e. I. századtól a második század elejéig építettek. Pontos szerkezet – a szélesség, magasság és mélység azonos méretei miatt tökéletes gömb rajzolható belé (B.J. vázlat Fletcher nyomán).

Kőszervezetek kötőanyaggal

A szárazon rakott kő más anyagok használatával még tartósabbá tehető. Kiegyenlítéshez vékony kőékek, a rétegek között illetve a falfelületeken agyag vagy habarcs használható. A kis kőékeket csak vízszintes rétegek kiegyenlítésére használják, építésre nem. Ez a rendszer megkönnyíti a munkát. Néhány körülményben épített szárazon rakott kő épületen is agyagot (sarat) használnak vakolatként, mindkét oldalt vagy csak részben, a homlokzat elemei közötti kitöltésként. Ezt higiéniai okokból teszik: a kövek közötti helyek ideális bújóhelyet jelentenek a rovaroknak.

A boltív és a kupola

Az egyszerű építés a menhírral kezdődik: de ez még nem építészet. Egyetlen oszlop nem nevezhető építészetnek. A menhírek sora már sokkal többet jelenthet: irányt jelölhet ki vagy geometriai alakzatokat hozhat létre, úgymint egy későbbi többcélú objektum első vázlata.

Két menhir, oszlop vagy függőleges tömb egy áthidalóval átkötve már dolmen. Építészeti ez az első menedék: fedett és három oldalról védett: balról, jobbról és felülről. Több dolmen már kialakíthat egy helyiséget: egy folyosót, de ez keskeny és hosszú, többnyire Szardíniában és Bretagne-ban lelhető fel efféle, főleg temetkezési helyül szolgáló építmények.

A következő szerkezet az álboltozat vízszintes kő rétegekből egymás fölé helyezve. Az építési modell keresztmetszetben sík konstrukciónak tekinthető. A legegyszerűbben használható, álboltozattal készült építmény egy folyosószerű szerkezet. Ez látható az egyiptomi piramisok sírkamráiban és néhány spanyolországi kútnál.

Az álboltozat csúcsa egy álboltozatos kupola négyzet vagy kör alaprajz felett. Fontos megjegyezni, hogy ez mindenféle állványzat nélkül megépíthető – csak építő kezekre és elmére van szükség.

A boltívet az etruszkok találták fel az Krisztus előtti második évezredben. Ez lehetőséget nyit az álboltozathoz képest sokkal nagyobb fesztávú szerkezetek számára és végül az igazi kupola kialakulásához vezetett.

Egy boltívnek szilárd falakra van szüksége a vízszintes erőhatások miatt. Ennek az építési módnak fontos elemei a két vállkő, a boltív faragott kövei és a zárókő. Minden kő legalább két oldalról faragva van. A zárókő nagyobb, nehezebb és mindig díszes: kiemelve a fontos szerepet, amit ellát. A vállkövek jól láthatóak, de nem olyan gazdagon díszítettek, mint a zárókő.

Minden boltíves szerkezethez állványozás szükséges, és a legkritikusabb pillanat az állványzat eltávolítása – amikor kiderül a szerkezet megépítésének minősége. A boltív-elv legmagasabb szintű megvalósulása a kupola. Ez egy háromdimenziós boltív, amely a központi függőleges tengely körüli forgással jön létre. Az első valódi kupola a római Pantheon volt, amely a Krisztus utáni első században készült el.

Fontos megjegyezni a történelmi tényeket: a boltívet az etruszkok találták fel. A rómaiak a Krisztus előtti első évezredben meghódították és elpusztították a nemzetet, de átvették találmányukat, amelyet három dimenzióban is továbbfejlesztettek.

Minden ilyen szerkezethez szilárd falakra van szükség. A falak építhetők masszív kövekből vagy kőlemezekből, lehetnek tartószerkezeti jellegűek vagy pusztán dekoratívak. A kövek falba építhetők száraz szerkezetként, vagy más anyagokkal is köthetők: egyes kődarabokkal ékként, föld- vagy mészhabarccsal, végül pedig betonnal.

FASZERKEZETEK

Az elmélet és a gyakorlat nagyon közel áll egymáshoz a faszervezeteknél. A törzs faragása gyakorlati feladat, kör és négyzet felhasználásával. A vízszintes, függőleges és átlós irányok az irányadók. Ez nem csak az elméleti sémát adja meg, hanem a gerendák fűrészeléséhez és összekapcsolásához is segítséget jelent.

Az első probléma a gerenda keresztmetszete. A természetes törzs lényegében kör alakú. A törzsekből álló egyszerű faszervezetet nem lehet tömíteni, problémák vannak az elemek közötti csatlakozásokkal. Egy jól használható gerendához négyzetes keresztmetszet szükséges: négyzet vagy téglalap. Ezek az elemek már szerkezeti szilárd és tömített falat alkothatnak (Juvanec 2012).

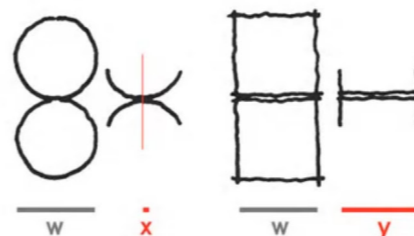
A gyakorlat ezeket az elemeket követi: a törzs kör alakú, a gerenda jellemzően téglalap alakú a megfelelő összeállításhoz. A rönkök sok elpazarolt térral vannak összekötve, a gerendák nem. A fűrészelés vonalai folyamatosan kiegyenesednek. A fakötések ezeket az elveket alkalmazzák (Zwenger 2012). Az elmélet sokkal közelebb áll a gyakorlathoz, mint gondolnánk: az alap egy kör, amelynek belsejében négyzet található, és a vezető vonalak vízszintesek, függőlegesek és átlósak (Werner 1988).

Az elmélet gyakorlati alkalmazása egyszerű. Három geometriai alakzat (kör, négyzet, téglalap) és csak három irány: 0, 45 és 90 fok. Ez nem korlát, hanem rend, leegyszerűsítéssel és a végeredménnyel: harmonizált elemek szépséget eredményezve.

Egy körnek csak egy dimenziója van a középpont körül: a sugár. A kör szimmetriája centrális. Egy négyzetnek csak egy hosszú alapvonala, egy szöge és egy átlója van. A négyzet szimmetriája látható

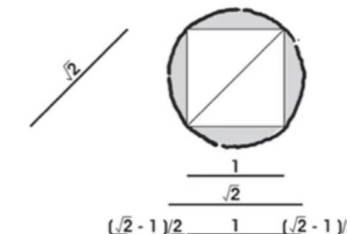
FASZERKEZETEK

5.5.1 A kör alakú rönkökből álló szerkezet problémás: a csatlakozások nem lehetnek sem stabilak, sem tömítettek. Szilárd konstrukció csak négyzetes keresztmetszettel érhető el.

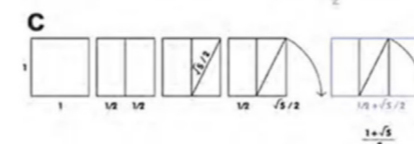
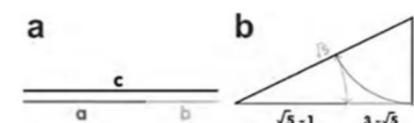

5.5.3 A négyzet elmélete szorosan összefügg az átlójával. Ha az alapadat „egy”, akkor az átlója egyenlő a kétfő négyzetgyökével. Ez az átló egy kör átmérője. A kör alakú törzs és a négyzet alakú gerenda közötti kapcsolatot $\sqrt{2}$ határozza meg – felfelé és lefelé is.

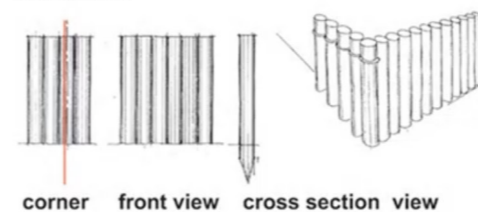
5.5.2 Elmélet a gyakorlatban: a kör alakú törzsből kifaragható legnagyobb téglalap alakú profil a négyzet.

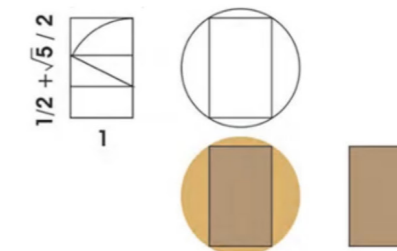
5.5.4 a) Aranymetszés a hosszakat illetően: c méret arányos a és b-vel. A gyakorlatban a következőképpen számolható: b hossza 1,61..., ha a hosszúság 1.
b) Ezt két négyzetből álló átló segítségével állíthatjuk össze: ez az átló egyenlő $\sqrt{5}$ -tel.
c) A geometriai test a négyzet felének átlójával rajzolható meg.

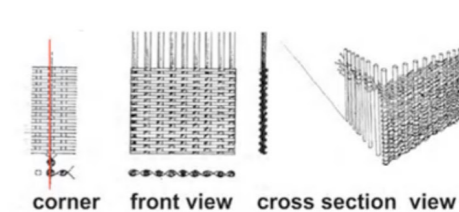
5.5.6 Palánkfal magában áll minden kötés nélkül - ha a terep engedi. A puha talajban lévő palánkot ágakkal vagy hasított fával kell összekötözni.

5.5.5 Az aranymetszéssel szerkesztett profil bírja a legnagyobb terhelést, és az ilyen profilú gerenda hajlik meg legkevésbé. Ez a konstrukció erősebb és nagyobb terhelést is viselhet kisebb deformáció mellett.

5.5.7 A vesszőfonás szilárd függőleges szerkezettel és mozgatható vízszintes elemekkel rendelkezik a mezők kitéréséhez. Probléma: bármilyen fonott anyag átjárható felületet hoz létre a tartószerkezetben. Ez az átjárhatóság lehetővé teszi a szél, a

függőleges, vízszintes vagy átlós irányban (Juvanec 2012).

A kör és a négyzet összetételének egyetlen alapadata van: az alapvonal. Ha egy négyzet oldala „egy”, akkor az átlója – Pitagorasz szerint – a kettő négyzetgyöke (mert $12+12 = c^2$).

A téglalap négyzetből származik, ez adja a fatábla végső formáját. A legkönnyebben használható gerenda négyzet alakú, de a legjobb teherbírású az aranymetszéssel jön létre.

Az aranymetszés a hosszúságok közötti reláció, amely felfedezhető a természetben és az emberi testben is. Hosszúságban ez az arány így fejezhető ki:

$$a : b = b : c$$

és

$$c = a + b$$

Az aranymetszésben szereplő „c” hosszúságot az „a” és „b” hosszúságok közötti összefüggésként írjuk le, ha „c” egyenlő „a” plusz „b”-vel.

Az aranymetszés mint geometriai alakzat négyzetből és felének átlójából állhat. Összetétel téglalapban:

$$1 : (1 + \sqrt{5}) / 2$$

Az aranymetszéssel létrejött keresztmetszet a leghatékonyabb, a legkisebb anyagfelhasználással a legnagyobb terhelést képes elviselni (Kusar 1999).

Ez a legfenntarthatóbb felhasználása a fának és sok fának, amit utódaink használnak majd fel.

Az aranymetszés elvével fontos objektumok, építmények keletkeztek, a legfontosabb talán a New York-i ENSZ épülete, amelyet Le Corbusier francia építész tervezett.

A fa nem csak egyszintes épületek anyaga, a mai modern faházak négy-, hat- vagy akár többszintesek is lehetnek (Zürich, Bécs, Koper).

Palánk- és vesszőfal

A palánk függőleges oszlopok rendszere, amelyben az elemeket a földbe ásják.

Ha a terep megfelelő, ez a kompozíció ezzel kész is van. Ha nem, akkor az oszlopokat fonással, hajlékony vagy hasított ágakkal össze lehet kötni.

Ez a legegyszerűbb rendszer, és lehetővé teszi az íves vonalakat. Az első ismert ilyen típusú építmény egy ír crannog, egy tűzhely körüli körfal, amelyet kúpos szalmatető borít.

A vesszőfal fonott: függőleges felépítésű ágakkal, amelyeket lágyabb ágak fonnak át. A felületen látszik fonott szerkezete, de a probléma az átjárhatóság a fény, a kilátás, a szél és a hideg szempontjából. A vessző a keretek legegyszerűbb kitöltőanyaga is, elsősorban kosaraknál használják.

Gerendaházépítés

Gerendaházépítés: a rönk rönkön a gerendaházépítés legprimitívebb konstrukciója, amelyben a vízszintes elemek egyszerűen csak egymásra vannak helyezve.

Ez a rendszer lehetővé teszi a sarok kialakítását, de ez a szerkezet csak félig fedett: egy gerenda zárja a felületet, és a két gerenda közötti tér nyitott.

Ezzel a cölöpös jellegű építészeti megoldással azaz a rönk a rönkön rendszerrel csak szárításra használható épületek készülnek: szénatárolók, dió- vagy gesztenyetárolók.

Zárt felületű valódi falakhoz sarokkötéses gerendaszerkezetet kell alkalmazni. Itt egyszerű matematikát használhatunk: minden gerenda félig le van fűrészelve [megj.:keresztfejes sarokkötés]. Egy félig fűrészelt rönk és egy másik félig fűrészelt rönk egyenletes szerkezetet alkot.

A matematikai számítás tehát a következő:

$$\frac{1}{2} + \frac{1}{2} = 1$$

A falat alkotó rönkök összekapcsolásához váltakozó fűrészelés szükséges. Ismét matematika:

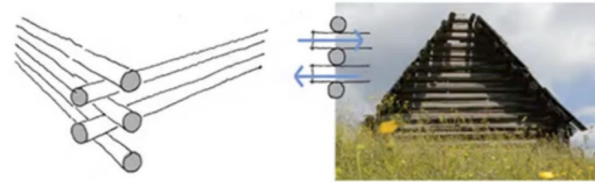
$$\frac{1}{4} + \frac{1}{2} + \frac{1}{4} = 1$$

Az összeg mindig ugyanaz: 1, de ez utóbbi rendszerben szerkezetileg szilárd és tömített fal épül (Juvanec 2009a).

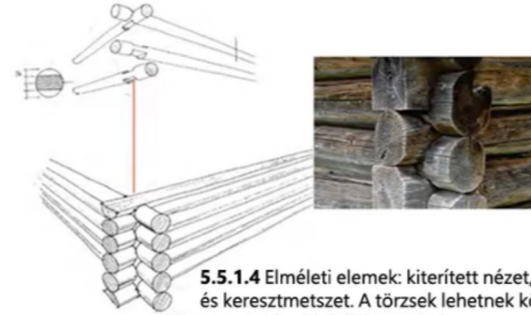
Problémát a gerendák minősége jelenti: a kör alakú rönkök természetes fatörzsek, amelyek nem egyenletesek, és a korona felé egyre keskenyebbek. Szükség esetén a rönkök közötti csatlakozást más tömítőanyaggal is lehet zárni.

Ez a cölöpös rendszer is csak egyszerű tárgyak tárolására használható.

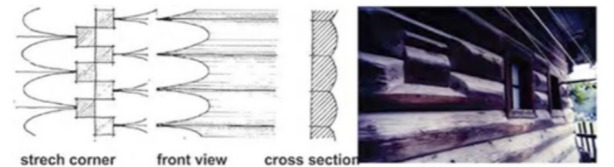
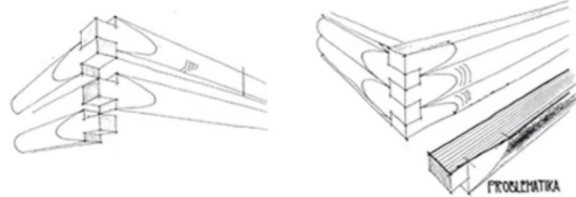
5.5.1.1 A rönk a rönkön a „zárt” és „nyitott” elven működik, így a rönkök közötti szabad terek azonos szélességűek. Ez a konstrukció lehetséges – és ideális szárító épületekhez. Példa: Pokljuka, Szlovénia.

5.5.1.2 A rönkök egyenként $\frac{1}{4}$ -vel vannak „varrva” ($\frac{1}{2}$ belső résszel). Ez egy szilárd szerkezeti rendszer, és nagyon dekoratív. Példa: Pokljuka, Szlovénia.

5.5.1.3 A félig faragott rönkök érdekes rendszere egyenes sarokkialakítást hoz létre a kör alakú törzson, a falban szigetelőanyagként működik. Az ívek, amelyek összekötik a gerenda síkra faragott végét a kör alakú törzs felületével, nagyon dekoratívak.

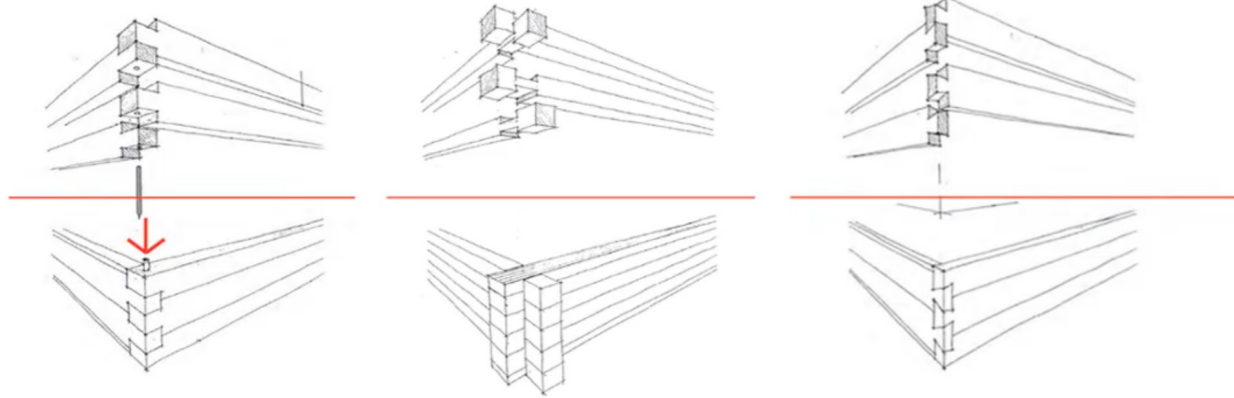

5.5.1.4 Elméleti elemek: kiterített nézet, előlnézet és keresztmetszet. A törzsek lehetnek kör alakúak vagy több oldalról faragottak.

5.5.1.5 A faragott gerendák egymáson fekszenek: a kötést csapszeggel kell

5.5.1.6 A gerendákat $\frac{1}{4}$ -re vágják úgy, hogy a profil hosszának túlnyúlása „egy”.

5.5.1.7 Számos fecskefark-rendszer létezik: látható és rejtett, lapos vagy gömb alakú.

Az ács munkában leginkább a keresztvégű lapolással készült gerendaszerkezeteket használnak.

A fal vastagsága nagyon fontos a szigeteléséhez, a vastagabb anyag jobb szigetelő.

A legjobb kötések négyzetes gerendával építhetők, míg a legjobb szigeteléshez az egész (kerek) rönk vezet, kívül kör profillal.

A félig kifaragott rönkökből álló faszervezet mindkét igényt kielégíti: vastag rönk a falban és részben faragott rönk a sarkon. Ez a rendszer megtalálható a távoli régiókban vagy azokban az országokban, ahol kevesebb a fa.

A csapos faszervezetek átlós irányú mozgást tartalmaznak, amelyet a „csap és horony” rendszer megakadályoz, de lehetséges a be-ki mozgás. Az ilyen alkalmakkor csapokra van szükség. A csapok nagyon kemény fából készülnek. Merőlegesen vannak behelyezve a lyukakba, felváltva az egyes gerendákba. A széle lehet egyenes és rögzített. A belső csap kívülről nem látható. A csak két elem összekötő csapnak van egy feje és egy hegye: a fej megakadályozza, hogy kiessen, a hegy pedig lehetővé teszi az egész kompozíció stabilitását. A facsap csak akkor működik, ha megduzzad; ehhez a levegő nedvességére van szükség. A kiszáradt csap kisebb, vékonyabb lesz, és kieshet a szerkezetből. A vas- és acélszeggel viszont deformáció segítségével működnek.

A túllógó gerendaszerkezet a legerősebb faszervezet, ahol nincs szükség csapokra. A gerendák felváltva kapcsolódnak egymáshoz: $\frac{1}{4}$ és $\frac{1}{4}$, a tömör rész pedig $\frac{1}{2}$.

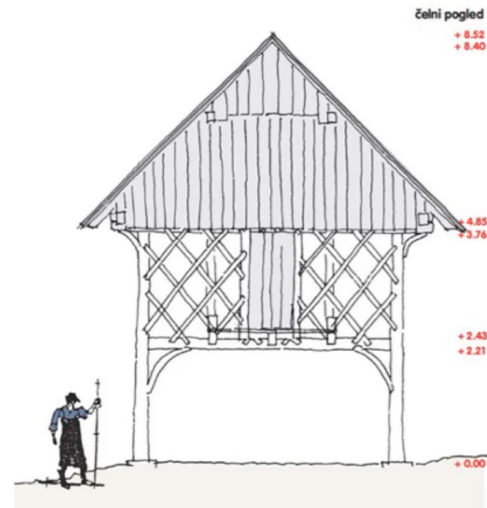
A túllógó rész legalább olyan hosszú lehet, mint a profil: ez keresztmetszetben négyzetet jelent. A gerenda természetesen lehetne hosszabban túllógó is – de minden gyakorlati haszon nélkül.

Az homlokzaton a túlnyúlások a gerenda profiljaként láthatók, a túlnyúlás hosszaként és az első elem árnyékaként láthatók (Zwenger 2012). Normál nézetben a gerendák metszéspontja díszítőelemként látható a homlokzaton. Nem az, ez tiszta konstrukció.

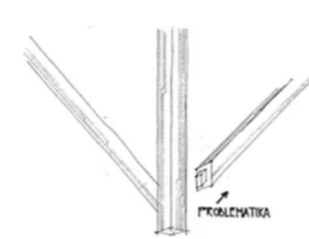
A fecskefarkú szerkezet (látható, nyitott és rejtett) vizuális értelemben a legérdekesebb rendszer. A fecskefarkú rendszer fő jellemzője a kialakítás: a kötés formája megakadályozza a kihúzódat, a szétnyílást.

A fecskefarkú rendszer két lehetőséget kínál: nyitott vagy rejtett. A nyitott rendszer látható, és helyenként (Németországban például: Werner 1988) az elülső részek változatos formájúak: állatok, emberek, akár az ábécé betűit is formálhatják (Zwenger 2020). A fecskefarkok lehet egyenes vagy hosszúkás. Ez utóbbi nagyon kemény szakmai munka, de a gömbfelületeket pontosabban rakják le, ami azt jelenti, hogy nem csak dekoratívabbak, de szerkezetileg erősebbek is (Juvanec 2012).

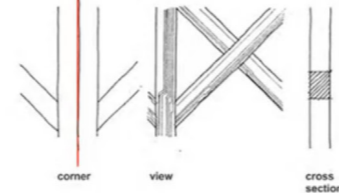
5.5.2.1 A szlovén szénatároló (kozolec) tökéletes fa szerkezet. Több tízezer belőlük a Szlovén Karszt és a Pannon-síkság kivételével egész Szlovéniában elterjedt. Példa: Locica

5.5.2.2 A faváz függőleges oszlopokból, vízszintes kötőgerendákból és ferde merevítőfákból áll.

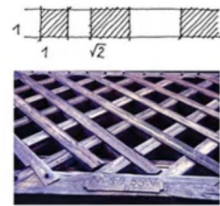
5.5.2.3 A 45 fokos szögben kialakított vágások harmonikus szimmetrikus kompozíciót mutatnak, amely egyszerűen vágható és egyszerűen felépíthető.

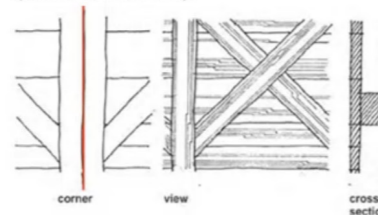
5.5.2.4 A favázrendszer mindkét oldalon letakarható. A belső burkolat megmutatja a szerkezetet, dekoratív és árnyékolást eredményez a belső klíma szabályozására. A külső oldalon található burkolat védi a vázát, és több helyet

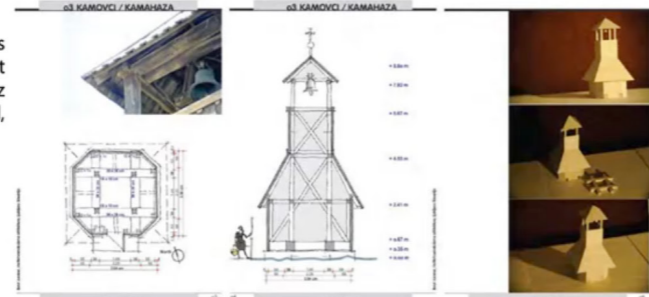
5.5.2.5 A gerendák eredeti profilja egy az egyhez arányú avagy négyzet alakú; 45 fokos vágás 1:√2 arányú profilt ad.

5.5.2.6 Ennek a belső deszkás rendszernek az építési elve feltárja a szerkezetet, a népi építészet gyakorlatában több gazdasági épületben is megjelenik (disznóól, Szlovénia).

5.5.2.7 Harangtorony nyolcszögletű alappal (talpgerendák) és négygerendás függőleges vázszerkezettel. A test vízszintes stabilitást biztosít, és deszkákkal van borítva. Képek a dokumentációból: alaprajz részlettel, keresztmetszet minden méretben, fa makett a kiállításról, Kamovci / Kamaháza, Szlovénia (Juvanec, Benko 2016).

A fecskéfarkú rejtett rendszer működése ugyanaz, de a részletek benne vannak elrejtve (Zwenger 2020). Nem olyan erős, mint a nyitott változat, de a külső sarok egyenletes, látható részletek nélkül. A rejtett fecskéfarkot többnyire bútorokban használják; primitív eszközökkel nem alakítható ki.

Favászerkezet

A faváz szerkezet többféle burkolatot tesz lehetővé. Önmagában a faváz csak a szerkezet, másik probléma a gerendák közötti helyek kitöltése.

A keretrendszer fő problémája a szerkezet átlós irányú kialakítása: az elméleti téglalapok oldalérről (szél, fizikai hatások, rossz, tömítetlen részletek) lefelé húzhatók. A keret függőleges és vízszintes elemei átlós irányú csatlakozásokat igényelnek merevítésként. A merevítés lehet csak egy rövid lécsaroknál, vagy andráskeresztek rendszere, vagy egy hosszú gerenda a teljes szerkezeten, vagy kialakítható rácsos szerkezetként is.

Tanulságos a templomban alkalmazott fák fejlődése, kezdve az egyszerűségtől, a kis hajlásszögű bazilikális tetőktől a gótikus építészetben használt bonyolultabb ácsszerkezetekig és a barokk háromdimenziós szerkezetekig. A bazilika faanyaga szarufák és kötőgerendák egyszerű háromszöge, amelyet közbenső oszlopok támasztanak alá. A gótikus építmények nagyobb fesztávúak, meredek lejtésűek, a faanyag gyakran dupla, sok tartóelemmel, és a mennyezetet hordja – kezdetben lapos kazettás mennyezetet, később ívelt felületeket. A barokk tetők bonyolult alaprajzokat takarnak, sok kör vagy félkör alakkal, és háromdimenziós konstrukcióként kell megkomponálni őket, sok merevítéssel.

A szénatároló (kozolec) a faépítészet legérdekesebb példája Szlovéniában. Ez a fa objektum egy szabadon álló, stabil, állandó, főként fából készült, függőleges, nyitott, de fedett épület, szárításra és léceken való tárolásra. Korábban gabonát tároltak benne. Ma többnyire szénát. A szénatartó sík felületű vízszintes és függőleges gerendákkal rendelkezik, amelyeket átlós irányú rácsozat köt össze. Ez azt jelenti, hogy a keret szilárd, stabil. A térszerkezet tehát legalább két főelemből áll, melyek mélységében egy stabil síkszerkezettel (Juvanec 2007) kapcsolódnak össze.

A kozolec/szénatartó szerkezete legalább két oromzattól áll, amelyeket fagerendák hosszirányú rácával kötnék össze. Az oromzat két oszlopból és két kötőgerendából épül fel – a felső hordja a többi fát. Az alsó rész azonos szélességű és magasságú – négyzet alakú. A fa ugyanaz a geometriai forma, de 45 fokkal elforgatva. Az alsó kötőgerenda egy egységnyi, a felső kettő négyzetgyöke vagy a négyzet fele.

A hosszanti egység két vízszintes gerendából áll, amelyek oszlopokkal és átlós elemekkel vannak összekötve

merevítésként (rácsozásként). Egy mező hossza általában „egy”, de megszorozható, legfeljebb nyolc egységig, és az objektum közel 24 méter hosszú lehet.

A szlovén etnikai területen vagy legalább ötszáz éve létezik kozolec/szénatartó, még kevésbé stabil terepen, mocsaras területen is. Mindhárom dimenzióban összefüggő, összefonódó konstrukcióként fogható fel. A négyzet és átlói használata a sorrend elméleti elvét követi: csak három dimenzió létezik. Csak egy dimenzióval állítható össze: szélesség, a többi méret derékszöggel és kettő négyzetgyökével határozható meg (Juvanec 2007). Ez nem korlátozza az épület tervezését, hanem leegyszerűsíti és segít elkerülni a fa faragását.

John May idézte: „Juvanec a szénatartóról (kozolecről) írt: ez az egyetlen etnikai építészet” (2012. május).

A deszkaburkolatú vázszerkezet a legjobb védelmet nyújtja a belső tér számára. A falak levegőt engednek be és belátást engednek. Csak szárítóknak vagy fészernak, ólnak való megoldás. Az istállókat vagy akár a lakásokat le kell zárni, tömíteni kell. A vázszerkezetek belső vagy külső oldalakon deszkákkal vagy palánkokkal boríthatók. A külső burkolat eltakarja a szerkezetet, de a teljes konstrukció jól látható, ha a burkolat a belső oldalon van.

A burkolat belső helyzete mutatja a keretet.

Ez a kitétség rossz a fának, de hatásos a belső klíma számára. A népi építészet keretei között a gerendák mérete 15 x 15 cm (régiméretrendszerben - láb - 12,5 x 12,5), amely széles árnyékot ad – különösen délben, amikor a legmelegebben süt a nap (Juvanec 2012). Az árnyékoló és az alatta lévő nedves felület tökéletes hűtőrendszer, különösen meleg éghajlaton.

A deszkák takarják az építményeket, és jó védelmet nyújtanak a szerkezeti gerendáknak, amelyek értékesebbek, mint maguk a táblák. A táblák cseréje olcsóbb, mint az építőgerendáké.

Mindkét eset megtalálható a faanyagban gazdag országok népi, hagyományos építészetében. Minden természeti körülményt (nap, meleg, hideg, anyagok elérhetősége, szakképzett mesterek) felhasználnak a fenntartható építészethez is, amely nemcsak az ember, mint építő és felhasználó számára, hanem a természeti erőforrások számára is kedvező.

A 'fachwerkes' vegyes faszerkezet egy vázszerkezet, amelyet kővel, kővel, vályoggal vagy égetett téglával töltenek ki, ritkán kőből is készülhet a kitöltő szerkezet. Ez a töltelék lehet vakolatlan vagy vakolattal borított és meszelt. Az utóbbi is mutatja a szerkezet felépítését és a kitöltését és rendkívül dekoratív lehet. Ez a rendszer leginkább Észak-Franciaországban, Németországban és Nagy-Britanniában lelhető fel.

A fa tökéletes természetes anyag: könnyen hozzáférhető, könnyen kezelhető és meleg tapintású, szinte emberi anyag, amely közel áll felhasználójához. Minősége függ a fajtaválasztástól, a természetben való növekedéstől (magasság, sűrűség, időjárási viszonyok), de megfelelő időben kell kivágni is (téli: amikor a törzs „alszik”, kevesebb folyadékot tartalmaz, és a szállítás nem veszélyes, Juvanec 2012), megfelelő szárítási idő szükséges neki (a tölgynek hét év kell a szárításhoz, évente legalább négyszer kell változtatni a helyzetén), és a legnagyobb probléma a vetemedés.

A fa ezen tulajdonságai miatt nagyon népszerű minden fajta építészetben.

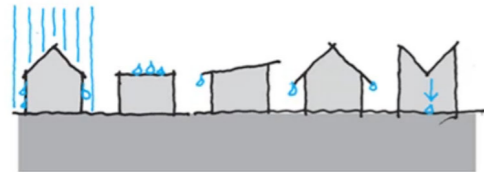
TETŐFEDÉS

A fa elengedhetetlen része a háznak. A tető az épület felső része, amely szinte minden függőleges behatástól véd: víz (eső, hó), szél és hő, és természetesen a fizikai hatások ellen is. A tető szerkezeti és burkolati anyagokkal rendelkezik. A szerkezet megtámasztja önmagát – egyes ácsszerkezetek rendkívül nehezek a fesszávok miatt. A tetőszerkezet lehet egyszerű vagy kettős. Hosszabb fesszávok és nehezebb anyagok esetén a konstrukció megduplázódik: az elsődleges szarufák egy vízszintes felső gerendát hordoznak – a másodlagos szarufák pedig ettől a gerendától a szelemenekig nyúlnak. A szarufákat kötőgerendával lehet megkötni, amely összeköti őket és háromszöget alkot – ez egy nagyon stabil szerkezet. A legérdekesebbek a széles vidékeken a nádtetős konstrukciók, ahol a nyeregszerkezetek rugalmasak. Szélsőséges szélben (például a bőra, a karsztvidékeken) meghajlik, és a szél gyengülése után visszatér eredeti helyzetébe. A tető lehet egyoldalas (pl. ferde tető), a legelterjedtebb a nyeregtető, de lehet kontyolt is, vagy az oromzatok lehetnek nyitottak is. A tetők dőlése a burkolat anyagától és az éghajlati viszonyoktól függ. A 45 fok feletti dőlésszög megfelelő azokban az országokban, ahol sok az eső; általában egy az egyes (45 fokos) dőlést használnak – nádtetővel vagy fa deszkával. Fix illesztést lehetővé tévő anyagokkal enyhe lejtők készíthetők – többnyire fémllemezzel, ami hajlítható.

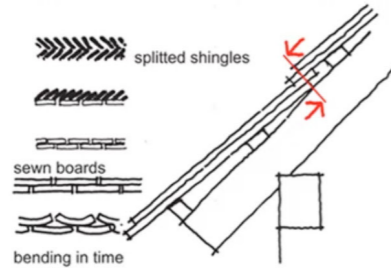
A kő tetőfedő anyagként is használható, nem csak szerkezetként. A kőben a legegyszerűbb önhordó rendszer a túlnyúlás, de a rövid fesszávok miatt kevésbé használják – kivéve a történelmi sírokat és a pástor szállásokat. A kőtető vékony lapos kőlemezekből, palákból áll, amelyek egy harmadik elemmel vannak egymáshoz erősítve, és mindkettőt lefedik. A leghatékonyabb az egy az egyhez, azaz 45 fokos szög. A kőtetők ma drágák, és a műszaki nehézségek miatt kevésbé használatosak. A múltban ez volt az egyetlen lehetőség a sok kővel borított vidékeken.

Nádtető: a szalma és a nád a legtermészetesebb tetőfedő anyagok. A szalma kalászos szárból áll, lágyabb anyag, kisebb profillal, míg a nád szára vastagabb. A szalma élettartama hosszabb a száraz helyeken való

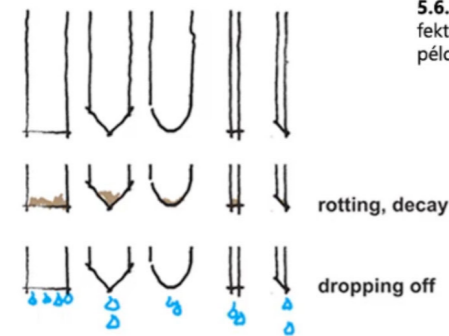
5.6.1 A tető elvi kialakítása az időjárási viszonyokat követi: eső, hó, szél és napsugár (hő- és sugárzási hatásaival együtt). A legegyszerűbb tető egy sík felület, de ennek beázási problémái lehetnek, hiszen még a terasznak is lejtést szükséges adni; a tető leggyakoribb formája a nyeregteret, ennek fordított verziója a „pillangótető” (középső vápás tető), amely belső vízvezetést igényel. Az ideális tető nem létezik.

5.6.3 A fa deszkákat és zsindeleket vízszintes lécekre fektetik. A probléma az átfedésben van: a kettős burkolat esetén négy réteg vastagságú tetőfedő anyag található a csatlakozási ponton. A fűrészelt deszkák jobban ki vannak téve a vetemedésnek, mint a hasított zsindelecek.

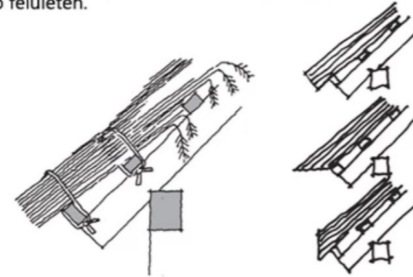
5.6.5 A deszkákat gerendából fűrészelik, a zsindelet kézzel hasítják. A fő probléma a nedvesség: a vizet a lehető leghamarabb el kell távolítani. A legproblémásabb az alsó vége, ahol lecsöpög a víz. Ezt a legalsó felület szűkítésével lehet javítani: a nagy felület legyőzi az anyagot. Az utolsó pontnak a lehető legkisebbnek kell lennie a rothadás elkerülése miatt.

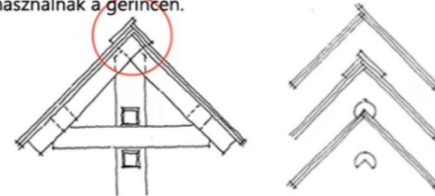
5.6.7 A fém tetőket vékony lemezekkel lehet fektetni. A fémlémezt valamilyen burkolattal, például zománccal lehet véglegesíteni.

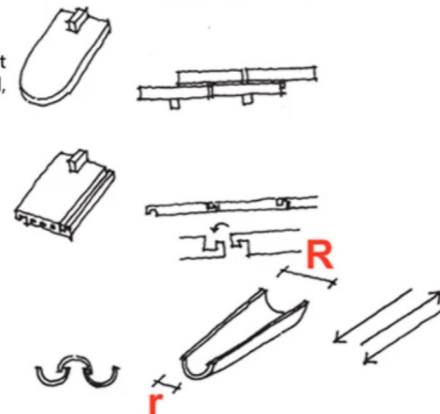
5.6.2 Zsúptető szalmával vagy náddal: a szalmakévéket a lassú száradás miatt kalászokkal felfelé kell irányítani. Az eres merőlegesen, vízszintesen vagy függőlegesen vágható. A legrosszabb megoldás a vízszintes vágás, mivel a víz megmarad a szalma alsó felületén.

5.6.4 A fa borítások legnagyobb problémája a gerincnél adódik. A legegyszerűbb megoldás az átfedés (a szél irányában); a táblák ugyanazt a rendszert használják, de vízszintes helyzetben fekszenek (amely idővel változtatható); faragott rönköket nagyon gyakran használnak a gerincen.

5.6.6 A sima (lapos) cserépnek a lécekre való rögzítéséhez „orr” kell, és ezeket átfedéssel fektetik. Ez négy vastagságot jelent a csatlakozási ponton. A hornyos lapos cserépet mindössze egy rétegben elegendő rakni és a tető sokkal könnyebb. A felhajtott oldalú „latin” cserépek felváltva kerülnek a lécekre, de különböző

lassabb növekedés miatt; a nád sok vizet igényel és gyorsabban nő, de élettartama a tetőn rövidebb, mint a szalmáé. A kévéket vízszintes lécekre kötik, és fa szerszámokkal kiegyenlítik. A kalászok a tetőbe vannak fordítva, és elősegítik a szalma lassabb száradását. A lécekre való kötözéshez fűzfaágakat használnak. A búzaszalmát az egész tetőre használják, kivéve a tetejét, amelyhez a hossza miatt rozsszalmát kell használni.

Fából készült táblák és zsindelecek használhatók ott, ahol fa áll rendelkezésre. A fa nem csak szerkezetként tökéletes anyag, hanem kitöltésként és a burkolatnak is.

A táblákkal kapcsolatos probléma a száradás közbeni vetemedés. Ez lehet a tetőfedés fő problémája is.

A profilokból szerkezeteket egyesítenek. Az illesztéseket ideiglenesen meg kell erősíteni – amíg a fa hosszirányban meg nem hajlik. A szerkezetek sokkal erősebbek a hajlítás után.

A zsindele hasított fa, és többféle típusa van. Szlovéniában kétféle van: a Gorenjska régióban 1,2-1,5 méter hosszú és jó 1 centiméter vastag elemként hasítják. Ezeket a zsindeleket két rétegben rakják, feles átfedésben (Juvanec, Zupančič 2014). A karintiai zsindele kisebb, legfeljebb 90 cm hosszú, 10 széles és legfeljebb centiméter vastag. Halszálla mintázatban két, esetenként három rétegben fektetik a tetőre. A szlovák hegyekben faragott, barázdás zsindelele található.

A zsindelele és a deszka két különböző faanyag – nagyon hasonló felhasználással. A zsindelele régebbi és primitívebb rendszer: a törzset baltával hasítják. A deszkát fűrészelik, fejlettebb eszközzel: fűrészszel. A két rendszer közötti különbség a felületben rejlik: míg a zsindelele egész, sértetlen éllel (erekkel) és érdes felülettel rendelkezik, addig a deszka felülete sima, de az élék sérültek. A sérült élék tönkremennek, az egészek hosszabb élettartamúak.

Más zsindelelerendszerek léteznek tetőfedő rendszerként az éghajlattól, a rendelkezésre álló anyagoktól és fafajtaiktól, a dolgozók tapasztalatától és szerszámaitól függően. A vallási épületek bonyolult alaprajzúak (apsziszokkal, tornyokkal és kiálló tetőkkel). A kisebb elemek alkalmasabbak az ilyen tárgyakhoz, lehetővé téve a kör- és spirális formák lefedését. A zsindelele történelmileg kisebb vallási épületeken használták, különösen a román stílusú építészetben, ahol sok a rotunda illetve a kör alaprajzú csontkamra.

A legnagyobb probléma a gerinc, mert a fa zsindelele nem lehet hajlítani. A szivárgást csak úgy lehet elkerülni, ha a rézsűk túlnyúlnak, az uralkodó szél irányába fordítják, vagy a törzset kifaragják és a gerinc felé felfordítják.

A hullám- és kolostorcserépek égetett agyagból készülnek: egyszerű lapos cserélele, hornyolt cserélele és kolostorcserélele.

A hornyokkal ellátott cserepek hornyokkal kapcsolódnak egymáshoz. Mindig téglalap alakúak, mert a függőleges szélén végig egy-egy horony van: mindkét oldalon egy, de ismétlődően azonos irányba fordítva – az egyik oldalon fent, a másikon lent. A horonyba belemegy a csapos rész. A tető lejtése és a csaphornyok miatt ez a rendszer vízálló.

A fő különbség az egyszerű lapos cserép és a hornyolt cserepek használata között a tető mélysége: a sima cserepeket vízszintesen és a függőleges illesztéseknél át kell fedni – a rendszert négy, legalább néhány centiméteres cserép fedi. Ez azt jelenti, hogy több cserepet kell használni, és a sok elem miatt a tető sokkal nehezebb. A hornyolt cserepeket a függőleges szakaszon csak néhány cm-t kell kettőzni. A szerkezet többnyire csak egy rétegből készül, azaz kevesebb cserepet használnak, és így a tető könnyebb.

Minden lapos csempének van egy orra, amellyel a lécekre lehet őket helyezni.

A harmadik rendszer a római korból származik: kolostorfedés. Ez a rendszer eredetileg két különböző formájú elemből állt – az egyik laposabb felhajtott éllel, a másik kisebb, fedő burkolatként kerül az előbbire. A mai kolostorcserépek egyetlen fajta cseréppé egyszerűsödnek. Nem szimmetrikus, két különböző felhajtott éllel, egyik végén nagyobb és nehezebb, mint a másikon. A kolostorcserépek enyhébb lejtést tesznek lehetővé, és minden mediterrán térségben „latin cserépként” ismertek. A gerinc ugyanazokkal az elemekkel borítható.

Tetőfedő anyagként minden fém használható, minden fém vízálló. A választás az anyagban, annak vastagságában és a megmunkálási lehetőségekben (kézimunka vagy iparilag előállított elemek) történik.

Az ólom nehéz, de puhasága miatt egyszerűen megmunkálható. Bármilyen sarokba beépíthető, kalapáccsal egyszerűen formázható. Súlya csak rendkívül masszív építményeknél teszi lehetővé használatát: széles falak és masszív kupolák, például a keleti fürdőkben. Az ólom nem korrodálódik.

A réz is puha anyag, és kézzel is megmunkálható. Nem korrodálódik, hanem idővel nemes vékony, zöld patina borítja, de nem olcsó.

A lapos fémlemezeket leginkább a modern építészetben használják (főleg acél: horganyzott, festett vagy műanyag burkolattal bevont). A lapok hajtogatással összeköthetők. Az önhordó elemek, például a hullámlemezek jobban használhatók, a hullámok profilja a lejtő irányába esnek. A csatlakozások egyszerűen túlnyúlásokkal készülnek.

Az arany a legértékesebb fém, leginkább dekorációként használatos, de mint tetőfedő anyagként is használható, csillogással és fényességgel gazdagságot kölcsönözve az épületnek. Az aranyozás rendkívül

vékony aranylemezekből készül, de a nagyobb tetőfelületekhez sok arany kell. A párizsi Dome des Invalides arany tetejét, 550.000 vékony lap fedi, ez tizenkét kilogramm aranyat jelent.

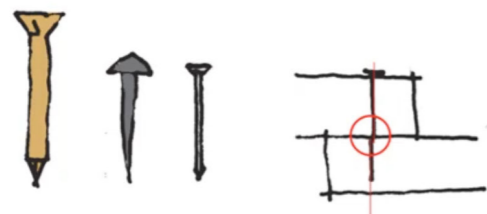
Tetőfedéshez más szilárd anyagok is használhatók, de többnyire kombinációban: fa vagy acél vagy öntöttvas az építkezéshez és lapos elemek burkolatként.

Az üveg nagyon jól használható anyag, átlátszó vagy csak áttetsző, de törékeny és nehéz. Az átlátszó tetők néha kívánatosak, különösen nagy fesztávú sportlétesítmények és közösségi terek (előcsarnokok, csarnokok) esetén, ahol természetes fényre van szükség. Az üveget gyakran használják a tető kis részein is, hogy különleges hangulatot teremtsenek: például a keleti fürdőkben, ahol a kupola mennyezete üvegcsillagokkal van díszítve. Ez bizonyos vallási épületek esetében is így van.

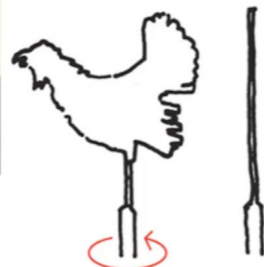
A hullámlemezek (azbeszt és ásványgyapot) nagyon népszerűek forgács anyagként. Az ilyen tetők építése egyszerű és nagyon gyorsan elkészíthető a nagy elemek és a megfelelő kinyúlásos csatlakozások miatt.

A svájci Eternit cég rendkívül sikeres volt hullámlemezeivel a második világháború után, amikor ez az anyag életek ezreit mentette meg – mígnem kiderült, hogy az azbeszt rákot okoz. Ezt az erősítőanyagot később ásványgyapot váltotta fel.

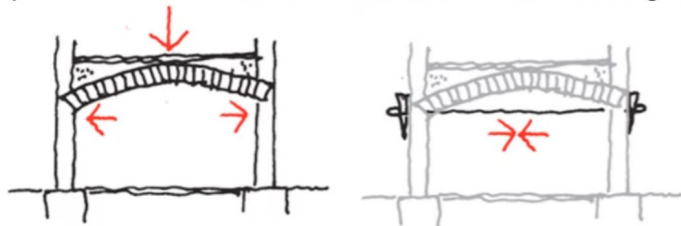
5.7.1 Az összekötő elemek fából vagy vasból készülhetnek. A faszegnek éles vége és nagy feje van, és csak akkor működik, ha meg van duzzadva, és legalább egynegyedére ki kell kerülnie a csatlakoztatott gerendákból – a levegő nedvességének összegyűjtésére. A vasszeget vagy szegecsset kézzel kovácsolják, és az elejétől a végéig élesítik. A modern huzalszeg acélhuzalból készül. Az összes csatlakozóelem csak deformáció után működik.

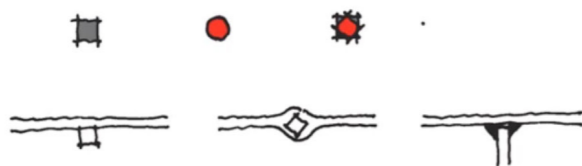
5.7.4 A primitív kultúrák úgy gondolták, hogy a tetőgerincen lévő madár megvédi a rossz szellemektől. Agyag tyúk található a tetőkön az agyagban gazdag országokban, a kovácsmesterséggel ellátott területeken a tetőket kovácsoltvas kakasokkal díszítik. Ez a kép elkészíthető háromdimenziós szoborként is, de inkább a lapos díszítés jellemző, és középületeken, mint például kastélyok, templomok, sírok mutatják a gerinc irányát, vagy készíthetők forgatható eszközként, amely megmutatja a szél irányát vagy lehet rögzített is, észak felé irányítva. A képen egy vadkakas vagy nyírfajd látható a szlovéniai Kropában.

5.7.2 A feszítés és az előfeszítés nem új találmány. Egyszerűsített formája a szlovén kozolec/szénatároló építményben is megtalálható. A falazatban a falazás és a boltív az elsődleges építési elvek: az első állványzat nélkül, boltív viszont igényli az építést. A téglaszerkezet függőleges falakkal és vízszintes túlnyúlásokkal rendelkezik – a legegyszerűbb a boltív, amely a vízszintes feszültségek miatt rendkívül masszív falakat igényel. Ezt a problémát vaspántokkal is meg lehet oldani, ahol a kötővas mindkét oldalon nagy ékekkel van rögzítve, jól látható az épület homlokzatán. Ez a konstrukciós elv lehetővé teszi a szokásos szélességű falakat.

5.7.3 A kovácsoltvas pálcák négyzetes vagy kör alakú profillal használhatók, a négyzetes rudak lehetnek egyenesek vagy csavartan hajlítottak. A fő probléma a csatlakozás: a rudakat össze lehet kovácsolni, hevederbe lehet fogni, vagy modern időkben hegeszteni lehet. Az összes csatlakozás rendkívül dekoratív, és számos díszítő formát tesz lehetővé, de elsősorban szilárdsági okokból készülnek.

A kovácsolás a kovács munkája, művészete vagy mestersége a vas és egyéb fémek megmunkálására. A vas kémiai jelzése Fe (ferrum) és 1500 Celsius-fok felett megolvasható.

A nyersvas vasércből származik, olvasztókemencékben, kokszolással vagy kisebb kemencékben faszénnel. A vasat a Krisztus előtti második és első évezredben fedezték fel, közvetlenül a réz- és bronzkor után. Fegyverek, lándzsák, kardok és kések számos lelete közismert. A vasat manapság leginkább acélként használják, szabályozott mennyiségű szénrel és nagyon hasznos anyag, de az erős korrózió miatt a felület kezelést igényel. Az acélelemek kifejezetten alkalmasak grandiózus konstrukciók építéséhez, de veszélyesek viszonylag alacsony olvadáspontjuk miatt.

A nyersvas nehéz anyag, és ha forró és viszonylag puha, kalapáccsal meg lehet kovácsolni. Hidegen kemény, sík vagy spirál alakú rúdként használható.

A szögek a kovácsoltvas legegyszerűbb eleme, két szerkezeti elem összekapcsolására szolgál, többnyire fában. A csapnak nagyobb a feje és hosszanti, enyhén kúpos teste hegyes. A szerkezet deformációja után működik. Ez ugyanaz, mint a facsapnál, de mindkét oldalon nyitottnak kell lennie, mert nedvességet kap a levegőből. A szögek feje látható marad, de a kapcsolat így is zártnak számít. Ma iparilag gyártott acélszegeket használunk, amelyek a teljes hosszban azonos profillal rendelkeznek.

Az ablakrácsok (a British Museumban található történelmi „grille” egy egyiptomi ablakrács) a népi építészet nagyon fontos elemei, amelyek megakadályozzák a házba való bejutást az ablakon keresztül. A népi ház többnyire egyszintes épület, az ablakok könnyen megközelíthetők. Rácsok őrzik a házban lévő tartalmat, éppúgy a fiatal lányokat is a fiúk ellen – még a házasság előtt. Ez történelmileg fontosabb volt, mint ma. A rácsrúd lehet egy nagyon egyszerű kereszt, ami csökkenti a nyitási felületet, de a nyílás nyitott marad a levegő és a napfény számára. A kovácsolt rácsok vagy csak mind kovácsoltak, vagy csapokkal összeköthetők, és nagyon fontosak a tanyán. A népi építészet nem ismeri a dekorációt, de mégis díszített (Juvanec 2009): az ablakrács elemek mindenképp praktikusak, de fontosságukat a kialakításukban is megmutatják – egyszerű keresztek, díszek vagy egyéb igényesebb formák a szerkezetében. Technikailag be vannak építve a falakba – a nagyobb biztonság érdekében. Egyes megoldások az ablak előtt külső elemként is megtalálhatók, és nagyon ritkán olyan kivitelezés is előfordul, amely lehetővé teszi a rácsok kinyitását. Ez a példa azonban nem túl biztonságos.

A teljesen vasból készült ablakzaluk szintén az ablaknyílás elé vannak felszerelve, a fizikai biztonság és a

napfény elleni védelem érdekében, a vasműhelyek közelében a zaj ellen is: a kalapácsok hangja nem nagyon topmpítható, és ugyanez vonatkozik az üllőnél végzett kalapácsolásra is. A vas a vasra ütődve nagyon zajos tud lenni. Az ablakzsáluk vastáblákból készülnek, amelyeket egyik oldalon zsanéros vaslécek, másik oldalon egyszerű zsaluk erősítenek meg. A vas zsalukat a korrózió miatt festeni kell.

Az ajtók legfontosabb jellemzője a zárhatóság, de a legpraktikusabb elemei a zsanérok. Aligha készültek más anyagból, mint kovácsoltvasból. Két részük van: lapos csíkok az ajtón és tartórészek a kereten, amelyek lehetővé teszik az nyíló ajtó mozgását. A fa hajtogatható panelek megerősítésére is vaselemeket, erős szegecseket használnak. A kopogtatók is fontos részei lehetnek az ajtónak, de leginkább városokban, falvakban használatosak, távoli tanyákon ritkák.

Az Alpok legrégebbi zárszerkezete egy farúd az ajtó teljes szélességében, amely mindkét oldalon a kőfalakhoz van rögzítve. Jemenben megtalálhatóak a legrégebbi lyukas fazárak – hasonló elvet követnek ezek, mint a modern acélzárak. Ennek a zárnak a kulcsa nagy és kidolgozatlan volt. A szlovén magtárak kovácsoltvas kulcsai praktikusabbak. Hajtva vannak, de hosszuk összehajtott állapotban legalább 20 cm. A normál zárok azonban acélból készülnek, míg a legrégebbi és a legnagyobbak kovácsoltvasból vannak, kivéve a rugókat, amelyeknek rugalmas acélból kell lenniük.

A kő boltív a vidéki házak építésének fontos eleme. A masszív kőfalak ellenére a vízszintes erők túl erősek lehetnek, és a falak megrepedhetnek. Ilyenkor vízszintes kötővasakat lehet használni, amelyek a boltív alatt összekötik a két falszakaszt. A vasrúd általában egy hüvelykes négyzetprofilú (kb. 2,5 cm), esetenként középen spirálisan megcsavarva, és néhány példa esetében középen lehet egy kisebb díszítés is rajta. A kötőrudat a fal köveibe lehet gyámolítani, de általában a falak külső oldalán egy masszív anyával rögzítik, szintén legfeljebb egy méter hosszúságban.

A fémburkolatot többé-kevésbé a múlt században óta használják, de leginkább ideiglenes burkolatként és ipari, ezen belül katonai fészereken. Az értékesebb építészetet be lehet fedni rézzel, de az ára miatt ritka. Egy másik használható fém az ólom, amely puha, könnyen hajlítható, egyenetlen felületekre nagyon alkalmas, és leginkább a keleti vallásos építészeten, számos csatlakozó éllel rendelkező kupolakomplexum fedéseként található meg, és tömege nagyon nehéz.

A dekoráció szimmetrikus kompozíciókkal kezdődik az ablakrácsokban, ahol keresztet védenek a házba való betöréstől, de az összekötő elemek, mint a szegecsek, csapok díszesebben alakíthatók ki. A befejezetlen átlók hajlíthatók, és az éles hegyekkel is védenek a kéz hozzáférése ellen. A sűrű rácsok jó védelmet nyújtanak a napsugarak ellen is.

A tűzhöz kapcsolódó díszítőelemek is fémből készülnek: ilyenek a gyertyatartók.

A kovácsoltvas díszítés további elemei az állatfigurák a tetők tetején: a tyúkok agyagból az egyszerű házak tetőgerincének a végére ültethetők, de leginkább a templomokon lehet fémkakasokat látni, amelyeket a szél forgat, és mutatják azok irányát.

Vas elemek – szegecsek, rácsok, zsaluk a forgalmas kovácsműhelyek közelében találhatóak, Szlovéniában például a Gorenjska régióban, még a tipikus favázas „kozolec” szénatartó épület is megerősíthető vasszögekkel.

Eszközök: olvasztó vagy nagyolvasztó kemence a vas ércből való kinyeréséhez, kovács- és kötőrő kalapács (utóbbi vízihajtásos formában is), üllő, fogók és formák a kovácsoláshoz, fújtató a megfelelő tűz hőmérsékletéhez (ez is lehet vízihajtású). A kovácsolás eredménye a szegecsek, kovácsolt kéziszerszámok, összekötő elemek és zsanérok, rácsok, vas zsaluk és kopogtatók, gyertyatartók illetve a szél irányát mutató díszfigurák stb.

ÜVEG

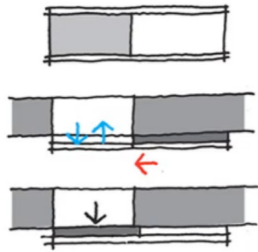
Az üveg nem kristályos, hanem amorf szilárd anyag, amely gyakran teljesen áttetsző vagy átlátszó. A természetben csak vulkáni üveggént jelenik meg; leggyakrabban iparilag állítják elő az olvadt forma gyors hűtésével. A legrégebbi és legismertebb a szilikátüveg, mint a szilícium-dioxid avagy kvarc kémiai vegyülete. Az Kr.e. 4. évezredben Mezopotámiában, Egyiptomban és Szíriában már vázák, tálak, üvegek és téglék készítésére használták. Készülhet sima felületű vagy fúvott üveggént, a népnyelvi építészetben leginkább ablakokban található meg.

Az üveg létezik tiszta, átlátszó anyagként vagy természetes színekkel színezve; lehet sima síküveg vagy 3D-s formákba fújva, szabadon vagy öntőforma segítségével elkészítve. A speciális üvegek a pyrex, a drótüveg vagy biztonsági golyóálló üvegek, továbbá díszek is lehetnek rajta.

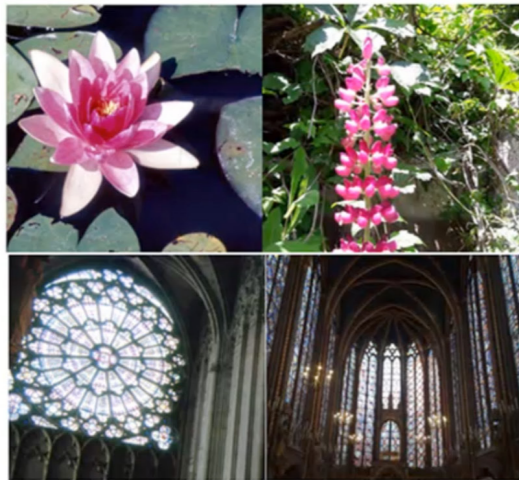
Az építészetben az üveget leginkább ablakokhoz használják, a szél megállítására, részben a meleg, részben a hidegre ellen, a kilátás rajta szabályozható. Átlátszó vagy áttetsző, amely szabályozza a kilátást és a fényt, esetenként festhető, hogy különleges hangulatot teremtsen. A gótikus templomokban az ablakok festett és „rózsa” kialakításúak, az ólomból közé helyezett kis üvegdarabokból álló ablakok festményként hatnak, különösen vallási tárgyú témák esetén.

Az első (ablakként használt) nyílások a nyitott tűzhelyes házakban jelentek meg, a füst kivezetéséül és szellőzés céljára. Tolópanelelkel zárták le, méreteik kicsik voltak – körülbelül 30 x 15 cm, egy férfi magasságánál magasabban elhelyezve – a füst miatt. A falakon sok tolóablak volt, különféle magasságokban. A nyitott tűzhelyes házak egykor nem voltak ugyanazok, mint amelyeket ma ismerünk.

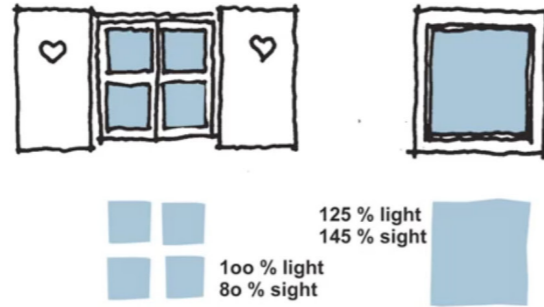
5.8.1 A tolóablak a modern, nyitható üveglablak elődje. A népi építészet tolóablakai téglalap alakú, vízszintes formájú nyílások a nyitott tüzelésű lakóházakban. Sok ablakot magasan a falra helyeztek, hogy eltávolítsák a füstöt, amely meleg volt, és így a szoba felső részében megrekedt. A nyílásra - ha kellett - falemezt vágtak. Zárt nyílásnál a fényt is kizárták.

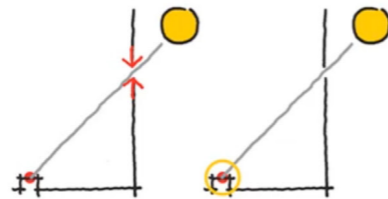
5.8.3 Az építészet természetes formákat követ, körkörös virágok ihlette körablakok, amelyeket „rózsának” neveznek (a rózsza a Chartres-i katedrálisban, Franciaország), a virágcsokrok ihlették a gótikus katedrálisok függőleges ablakait (La Chapelle, Párizs).

5.8.2 Kis üvegfelületeket faelemekkel ellátott keretbe raktak (repedés esetén a keret újraszerezése szükséges): az üvegezők gittje drága volt. Az üvegkeretek általában fa redőnyrel rendelkeztek, Szlovéniában kis nyílásokkal vannak ellátva a fény számára.

5.8.4 A fontos épülete tervezői rejtett megoldásokat építettek be a szerkezetbe, amelyek a napsugarat a megfelelő időpontban, a megfelelő helyre irányították. Ilyen kompozíciók láthatók gótikus katedrálisokban, a chartres-i is jól ismert, Le Corbusier pedig saját születése napjára 'időzítette' ugyanezt a mintát a franciaországi Ronchamp-i Notre Dame kápolnában.

5.8.5 A modern építészet kényelmes alaprajzokkal kezdődik, kedvezve a felhasználónak – a Bauhaus filozófiájának hatása. Ludwig Mies van der Rohe és Lilly Reich az 1929-es barcelonai világkiállítás német pavilonját egy áttekinthető és érthető épületnek tervezte, rendkívül nagy üvegfelületekkel, amelyek összekötik a helyiségeket.

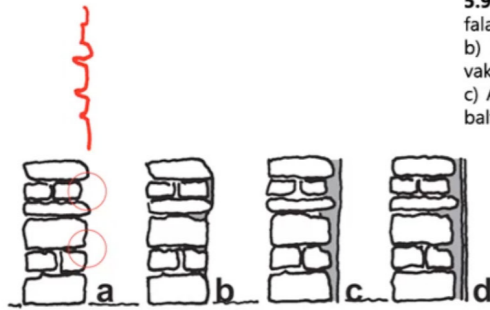
Az ablakban lévő üveg csak a töltelék, és keretre van szüksége, amely rögzíthető vagy nyitást tesz lehetővé. Az üveges ablakok közelebb kerültek az emberhez; praktikusabbak lettek, szabályozták a fényt, a kilátást és a levegőt a szobában.

Az üveglablakok először kis üvegdarabokból készültek, a gyártás és a távoli helyekre történő szállítás korlátozott lehetőségei miatt – az üveg törékeny anyag, szállítás közben eltörhet. Az egyik első nagy üveglablakos épület az 1929-es barcelonai világkiállítás német pavilonja volt, ahol átlátszó üvegfelületek kötötték össze a helyiségeket, új társadalmi életet teremtve.

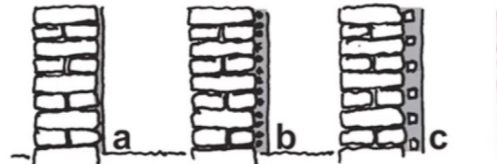
Az ólomüveg a jobb hangulat közvetítője, erős dekoratív hatással. A vörös színt arany használatával érhetjük el. Az üveglablak elhelyezkedése nagyon fontos: egyes napsugarak egy adott napon egy adott helyre irányíthatók – egy fontos ünnepi napot mutatva, mint például a chartres-i bazilikában.

Az üveg nagyon elterjedt anyag, és ez a szó bizonyos speciális eszközökre is használható – például a pohárra. Két, egymással szemben komponált domború lencse teleszkópként vagy távcsőként szolgál, a tükör is mindennapi használatban van – az egyik oldalon ezüsttel vagy krómmal bevont sima üveg, amely a másik oldalon visszaveri a képet. Az objektív minden fényképezőgép legfontosabb része.

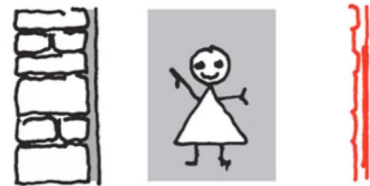
- 5.9.1 a) A nyers fal problémája az épületelemek közötti egyenetlen, bemélyedésekkel teli felület, ahol rovarok élhetnek.
 b) A bemélyedések kitöltöttek, rovarok nem élhetnek ott, de a felület egyenetlen marad.
 c) A vakolat kitölti a bemélyedéseket, felülete egyenetlen, de nem olyan kemény, mint szükséges lenne.
 d) A vakolat burkolatot igényel: maga a vakolat egyenetlenség teszi a falat, és burkolat védi a fizikai sérülésektől.

- 5.9.2 a) A vakolatnak elég vastagnak kell lennie: túl vastag réteg nem tudja megvédeni a falat, és túl sok anyag hullhat le.
 b) Néhány rögzített anyag - például szalma vagy nád - jó talajt jelent bármilyen vakolathoz.
 c) A szalmán kívül vékony faléceket is lehet falra tenni - lehetőleg egyenetlen felületű baltával. Ezek a lécek még masszív vakolatot is megtartanak a falakon.

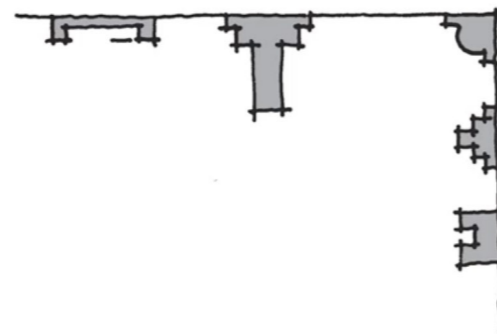

- 5.9.3 A száraz vakolat színei nem állnak ellen a fénynek, a napsugaraknak, az esőnek és a szélnek. A nedves vakolatba helyezett földszínek mindkét anyagot tartós, hosszú élettartamú keverékké tömörítik, még akkor is, ha a külső falakon vannak.

- 5.7.5 A szegélyek és egyéb díszítőelemek beépíthetők az építőanyagba, és ez nagy léptékben lehetséges - példának szolgál a klasszikus görög vagy római építészet. A vékonyabb elemek, mint a szegélyek, élek és sarkok más anyagokból is elkészíthetők és a vakolatra rögzíthetők.

A stukkó több profilból álló rendszer, gipsz vakolatból, a barokk építészetben leginkább elterjedt, még olyan ál szerkezeti elemekre is, mint a boltozatok metszészvonala. A gótikus építmények bordákból, támasztékokból és támpillérekből állnak, ezek az építési elvek megtalálhatók a barokkban is, de díszítőelemekkel borítva. Nem hordanak semmi terhet, és csak dekorációként léteznek. A gipsz könnyen formába önthető és a falvakolatokra rögzíthető sávokban vagy keretként, festett díszítéssel vagy anélkül.

- 5.9.4 Egyetlen vakolat sem lehet elég kemény, a közönséges agyag- és mészvakolatok pedig nedvességáteresztőek, ami nem tesz jót az épületszerkezetnek. A vakolat kerámia lapokkal borítható, amelyek ellenállnak a vízcseppeknek és a fal száraz marad.

FESTÉS ÉS VAKOLÁSI TECHNIKA

Egyes anyagok felületvédelmet igényelnek, másokat pedig festeni kell a jobb megjelenés érdekében. Védelem szükséges az időjárási viszontagságok ellen, leginkább a nedvesség, a nap és a hó ellen. A páratartalom tönkreteszi az anyagokat, a nap ultraibolya sugaraival károsíthatja a felületeket, a meleg és a hideg közötti különbségek pedig tönkreteszik az anyagokat.

A festés nagyon vékony anyagréteg, amely ellenáll bizonyos külső hatásoknak. Ennek a védelemnek korlátozott az élettartama, és időben rendszeresen meg kell ismételni. Csak a modern festőanyagok pigmentmentesek és átlátszóak. A pigmentek eredetileg speciális földfajták, amelyeket folyadékban oldanak fel. Ezek többnyire barna színűek, a vöröses színt például tehén vérével lehet elérni.

Az Alföldön a fehérre meszelt falak alján szürke csík látható: a szürke szín elriasztja a csirkéket attól, hogy a tojások keményítésére szolgáló meszet gyűjtsenek. Az épületek udvarra nyíló falai valóban fehérre meszelték, a hátsó falak sötétek, barnák vagy vörösek, a mészbevonat kék színe a szőlőültetvények rovarok és egyéb betegségek elleni rézgalic-szórása nyomán alakult ki.

A részben festett falak csak dekoratívak: az arab országokban az ablakok körüli mészmészest higiéniai okokból - rovarok ellen - végzik, a szlovákiai faépítészetben a kereszték és rózsák az ablaksarkokban szintisza dekoráció, amely jól mutatja ezen elemek fontosságát.

A vakolat építőanyag, belső és külső falak bevonására és védelmére szolgáló felületkezelés. A vakolat vastag gipsz-, mész- vagy cementréteg, vízzel és homokkal keverve, a falfelületre felhordva. Ez a védelem erősebb, mint a festés. A probléma a vastagsága, ami idővel le is tud válni.

A vakolatnak erősen kell tapadnia, és ez a legfontosabb probléma: mind a falanyag, mind a vakolat száradása elválaszthatja a kapcsolatot és a vakolat széteshet. A sima falak nem alkalmasak a megfelelő tapadásra, felületének érdesnek kell lennie, sok kisebb-nagyobb elemmel, amire rátapadhat a vakolat. Fa felület esetén a legegyszerűbb megoldás a fa nagy felületen történő bekarcolása. A kő- vagy téglafalak felülete téglából és kötőhabarcsból áll, és alkalmas a jó kötésre.

Az agyagvakolat a legrégebbi, és egyben a legfenntarthatóbb alternatívája a modern vakolatoknak, alacsonyabb beépített energiával, mint a többi vakolat a kötőanyagaikkal egyetemben. Az agyagvakolatot ugyan meg kell erősíteni, hogy növeljük a szilárdságát, de lélegzik és nem kell festeni sem.

A gipsztapaszs megszilárdulása nagyon rövid ideig tart: ennek vannak előnyei és hátrányai is – a rövid befejezési idő lényeges problémákat okoz a munkában. Másrészt a gipszvakolat nagyon kemény és ezért fagerendák között tartóanyagként is használható.

A mészvakolat a leginkább használható vakolat, a mészhidrát és homok keverékeként, vízzel keverve. A végeredmény a kalcium-dioxid kalcium-karbonáttá (mészkővé) való átalakulásával jön létre. A mész rugalmasabb, mint a gipsz, és jobban lélegzik, mint a cementvakolat, de nem olyan fenntartható, mint az agyagvakolat.

A vakolatot általában meszelik, amit legalább évente meg kell ismételni.

A belső vakolat befedi a fal szerkezetét és jó alapot ad a színezéshez. A mészvakolatot mész-színek boríthatják: fontos az azonos alapozású anyag használata. Míg a vakolat a falelemek durva kiegyenlítése, addig a festés a finom bevonat.

Az igényesebb építészetben a falakat dekoratív részletekkel, például freskó-, sgraffító- és stukkótechnikával lehet ellátni.

A freskó (affresco) vízbázisú pigmentek frissen felvitt vakolatra történő festésének módszere. A színek száraz por pigmentek vízben történő őrlésével készülnek, és a vakolattal együtt száradnak meg és kötnek meg, így a fal állandó részévé válva. Ezek a festmények időjárásállóak, és néhány templom külső falán is megtalálhatók.

A Sgraffito festőművészeti megoldás, amelyet a színes felület vakolatba vágásával készítenek. A vakolatot az adalékanyag, a felületet a választott szín színezi, a bemetszések a vakolat színét, a karcolások az alatta lévő rétegek egy részét mutatják. Ez a díszítés többnyire sávokra korlátozódik, de nagyon hasznos az építmény építőelemeinek kiemelésére szolgáló felületeken, téglafelületeken, oszlopokon, párkányokon stb.

A stukkó a barokk építészet leggyakrabban használt eleme, amelyben az elemek a falfelületre kerülnek, adalékanyagból, kötőanyagból és vízből. A gipsz kötőanyagot leginkább keménysége és rövid szilárdulási ideje miatt használják. A gipszet úgy állítják elő, hogy a nyers anyagot körülbelül 150 Celsius fokra hevítik. Vízzel keverve a száraz vakolatpor „gipsszé” alakul, amely körülbelül tíz perccel a keverés után kezd megkötni; a végső keménységet három nap múlva éri el. A stukkó használható saroklécként vagy vonaldíszként falakon és mennyezeteken. Ez egy háromdimenziós dekoráció, a lécek egyszerű formákkal különféle profillá alakíthatók.

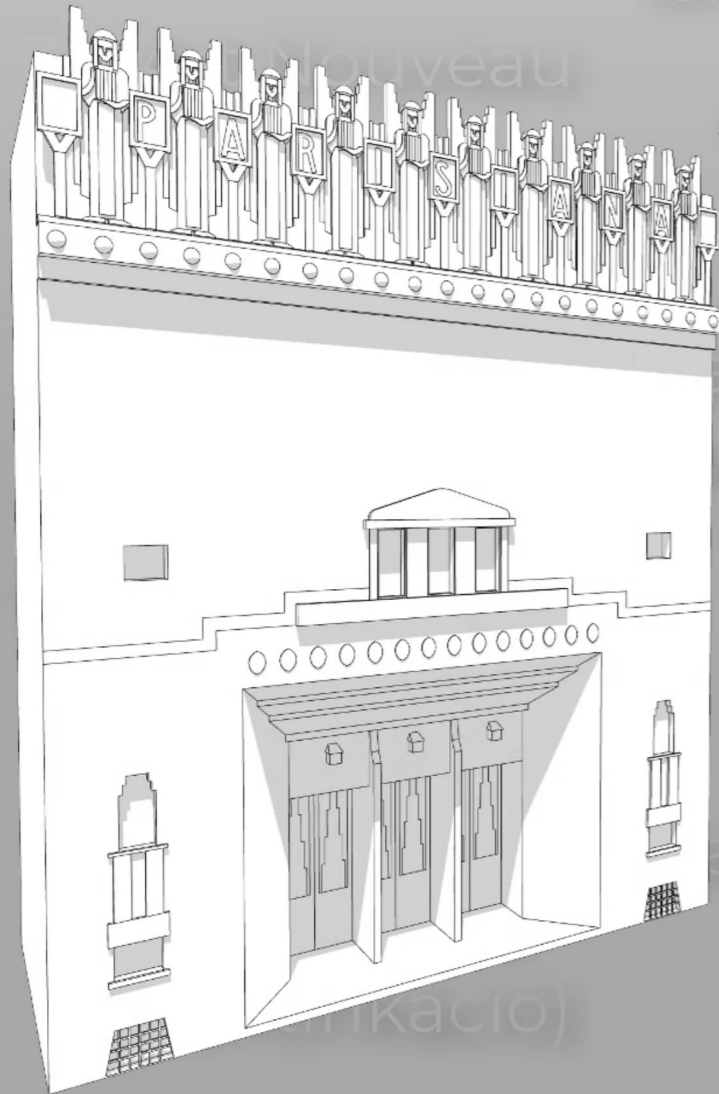
A stukkó a barokk építészet legfontosabb szobrászati díszítése volt, nemcsak a falakon és a széleken, hanem a kupolák és boltívek görbült felületein is.

VI. FEJEZET ÖRÖKSÉGVÉDELMI SZÓJEGYZÉK

Összeállította

Andreja Benko

**Institute of Vernacular Architecture
(Szlovénia)**

Art Deco

Allagromlás,
leromlás

bliveau

Atepites

aptiv

aszhalas

Anasztlozis

apotfelmérés

nkacio)

Adaptív újrafelhasználás

Az épület újrafelhasználásának is nevezik, egy meglévő szerkezet vagy épület újrashanosítására utal új felhasználásra vagy új programra. Az adaptív újrafelhasználási építészet új programokat vezet be a történelmi struktúrákba azáltal, hogy a környezet számára hasznos dolgokká alakítja át őket, például alacsony jövedelmű lakásokká, diákotthonokká, közösségi központokká vagy vegyes felhasználású kreatív helyszínekké. Ez azt jelenti, hogy a régebbi téralkotó építményeket, homlokzatokat nem bontják le, hanem használják és töltik ki a szükséges új programok.

Alkalmazkodás

Hely megváltoztatása, hogy megfeleljen a meglévő vagy a tervezett használatnak. A rendelkezésre álló és megfelelő stratégiák és intézkedések sorát tartalmazza annak érdekében, hogy az alkalmazkodási igények kielégítésre kerüljenek. A tevékenységek széles skáláját foglalják magukban, amelyek strukturális, intézményi vagy társadalmi kategóriába sorolhatók. Átrendezést jelent az eredeti használatához képest, technikai és társadalmi fejlesztésekkel a jobb használat, az élettartam meghosszabbítása vagy az alkalmazhatóság javítása érdekében.

Állagromlás, leromlás (degradáció)

Olyan folyamat, amely egy elhagyott objektumot (egyben környezetet vagy teret) idővel használhatatlanná vagy kevésbé hasznossá tesz, néha leromlott területnek is tekinthetjük, például régi gyári területeket stb. A degradációt sokféle hatás okozhatja, és szinte mindig nemkívánatos folyamatnak tekintik. Egy városrész, mű vagy építmény leromlásának megelőzése és annak leküzdése komoly kihívás, amellyel sok építész és mérnök szembesül.

Állapotfelmérés

A hely vagy épület állapotának, annak kritikus aspektusainak rögzítése egy adott időpontban. Ennek alkalmasnak kell lennie a jövőbeli cselekvési lehetőségek kidolgozására, és olyan dokumentumtárnak kell lennie, amely alapján felmérhetők a változások. A felmérést végző személyek jellemzően építészek és mérnökök, valamint szakképzett technikusok. A megfigyelt állapotokra vonatkozó mérnöki és építész szakmai vélemények az értékelés részét képezik. Az épületdiagnosztika túlmutat a létesítmény állapotának felmérésén

azzal, hogy megoldást is kíván találni az észlelt problémákra, és megpróbálja előrejelezni a megoldások várható kimenetelét. Ez az elemzés elvégezhető épületbejárással, modellezéssel vagy különböző módszerek kombinációjával.

Anasztilózis

Az Anastylisis (ógörögül: αναστήλωσις, -εως; ανα, ana = “újra”, és στηλώω = “emlékművet [sztelét vagy épületet] állítani”) egy régészeti rekonstrukciós technikával járó építési technika, amely során a restaurálás az eredeti építészeti elemek lehető legnagyobb mértékű felhasználásával történik, szükség esetén korszerű anyagokkal kombinálva, biztosítva, hogy az utóbbiak ne feltűnőek legyenek, ugyanakkor csereanyagként egyértelműen felismerhetők legyenek.

Anthropometris

Az emberi test méreteinek és képességeinek összehasonlító vizsgálata. A görög „anthropos” (jelentése: ember) és „metron” (jelentése: mérték) szavakból származik. Alapvetően az antropometriai vizsgálatokban használt minden eszköz azonosítási eszközként szolgál. Arra használják, hogy megértsék az emberi fizikai változatosságokat, és különféle kísérleteket tesznek a fizikai, faji és pszichológiai tulajdonságok összekapcsolására. Ezenkívül az antropometria magában foglalja az emberi test fizikai tulajdonságainak szisztematikus mérését is, különösen az emberi test méretének és alakjának dimenzióit. Az antropometria alapelve, hogy az épülettervezést az emberi test és az emberi mozgás méreteihez kell igazítani. Ahelyett, hogy az embereknek alkalmazkodniuk kellene az épület kialakításához. Az emberi szükségleteknek megfelelő épületek fontossága olyan ergonómiai elveket eredményez, amelyek hasznosak a mindennapi tevékenységekben.

Anyagvizsgálat

Az épület szükségleteinek felmérése a megfelelő megőrzési stratégia meghatározásához, amely magában foglalhatja a megelőző intézkedéseket, a javítást, a helyreállítást és a karbantartást. Az értékelés magában foglalja az anyagok jelenlegi állapotának meghatározását, a romlás okának és mértékének azonosítását, valamint minden olyan tényező azonosítását, amely a jövőben befolyásolhatja az anyagot. Ez a folyamat terep- és laboratóriumi vizsgálatokat illetve műszaki számításokat foglalhat magában.

Art Deco (1925 körül)

Franciaországban jelent meg az 1920-as években és gyorsan elterjedt az egész világon. Egy gyönyörködtető,

de eklektikus mozgalom volt, amely magában hordozta a modernizmust éppúgy, mint a tradicionalizmust. Új anyagok felhasználása, merész geometrikus formák és modern „gépkorszakbeli” esztétika jellemezte, ugyanakkor kiterjedt és fényűző ornamentikát alkalmazott.

Átépités

Olyan folyamat, amely magában foglalja a belső alkatóelemek és jellemzők frissítését vagy cseréjét. Ezt a folyamatot inkább esztétikai okokból, nem pedig funkcionális okokból hajtják végre. Az átalakítás magában foglalhatja a belső terek átalakítását és újrafestését, hogy azok megkülönböztethetetlenek legyenek az új szerkezetektől, valamint különböző, általában korábbi időszakokból származó építészeti részleteket alkalmazzanak. Az ilyen épületek gyakran hibrid megjelenésűek, nem látszanak sem réginek, sem újnak. A műemlékvédők kevésbé támogatják ezt a folyamatot.

Azonosítás (Identifikáció)

Azon módok, amelyek révén egy hely kulturális jelentősége bemutatható. A tárgy, hely vagy környezet kulturális jelentőségének azonosítása a szakmai szempontok szerint, egyéniségükben és általánosságban, az elemek között fennálló összes interakcióval együtt.

B

Barokk építészet (1600-1755)

A tér- és épülettervezés építészeti stílusa, amely drámai megvilágítással és színekkel, illuzórikus effektusokkal, mint például a trompe l'oeil, és olyan terekkel, amelyek játszanak az építészeti jellemzőkkel, és néha befejezetlenül hagyva őket. Épületei jellemzően a homlokzatukon központi tornyokat, kupolákat, oszlopsort vagy más központi kiemelkedést tartalmaznak, általában sok díszítéssel. Mivel a barokk építészet egybeesett az európai gyarmatosítással, ez egy olyan stílus, amely a világ nagy részén megtalálható.

Bauhaus (1919 - 1933)

Az őszinteség építészeti mozgalma, mint progresszív politikai céllal rendelkező építészeti iskola. A Walter Gropius által alapított iskola végül saját modern művészeti mozgalmává változott, amelyet az építészet és a design egyedi megközelítése jellemez. Ma a Bauhaus a modern és kortárs művészetre gyakorolt tartós hatásáról valamint egyedülálló esztétikájáról híres, amely ötletesen ötvözi a képzőművészetet a művészettel és a kézművességgel.

Beavatkozás

A bontáson vagy megsemmisítésen kívül minden olyan tevékenység, amely egy történelmi hely vagy épület elemeinek fizikai megváltoztatását eredményezi. Egy épületben, műemlékben vagy egy telephelyen a lehető legkisebb beavatkozás a minimális beavatkozást és a jövőre nézve az erre való szükségesség minimumát jelenti.

Bécsi szecesszió (Sezession)

A 19. század végi, a szecesszióhoz szorosan kapcsolódó művészeti stílus, amelyet 1897-ben alakított ki osztrák festők, grafikusok, szobrászok és építészek csoportja, köztük Josef Hoffmann, Koloman Moser, Otto Wagner, Gustav Klimt és a szlovén építész, Josef Plečnik. A korábban említett művészek kiléptek az Osztrák Képzőművészek Szövetségéből, tiltakozásul a hagyományosabb művészeti stílusok támogatása ellen.

Bitorlás

Jogellenes vagy illegális beavatkozás, jogsértés vagy lefoglalás. Negatív konnotációja van az építészetben, ami építési telkeken történő beavatkozást vagy akár építési engedély nélküli építkezést jelent. Szintén bitorlásnak számít minden nem szakmai beavatkozás és tevékenység, ami a műemlékek és más kulturális örökség területén történik.

Bizánci építészet (i.sz. 330 - 1453)

A római építészet folytatása, de közel-keleti hatásokkal. Az épületek geometriai összetettsége megnőtt, a klasszikus oszloprendeket szabadabban alkalmazták, és a görögkereszt alaprajzot átvették a templomépítészet számára, amely gyakran használt grandiózus pillérek által alátámasztott összetett kupolaszerkezeteket.

Bővítés

Egy folyamat, ahol a meglévő épület méretét további építéssel növeljük. A bővítés lehet vízszintes vagy függőleges, célja minden esetben egy meglévő épület növelése, amely lehet éppúgy lakó- vagy középület. A bővítés akkor építészeti minőségű, ha gazdaságos, környezetbarát és a meglévő épülettel vizuálisan harmonizál.

Brutalizmus (brutalista építészet) (1951-1975)

A 20. század eleji modernista építészeti mozgalomból alakult ki. Az etikusnak és esztétikusnak egyaránt tekintett, haszonelvű designt a funkció határozza meg a forma helyett, őszintén megmutatva a nyers építőanyagokat és a hétköznapi funkciókat. A vasbeton a brutalista építészet legelterjedtebb építőanyaga, de más anyagok is használhatók, például téglá, üveg, acél és durván faragott kő.

C - DZS

CIAV (ICOMOS)

Az ICOMOS Népi Építészeti Tudományos Bizottsága. A CIAV egy nemzetközi platform a népi építészeti örökségi szakemberek, szakértők, oktatók és hallgatók közötti párbeszéd és együttműködés elősegítésére a CIAV éves találkozóin és tudományos konferenciáin révén. A CIAV elősegíti a nemzeti, regionális és nemzetközi szintű megbeszéléseket és tevékenységeket.

Dekonstruktivizmus (1980 körül)

A posztmodern építészet mozgalma, amely az épített épület töredezettségének benyomását kelti. A harmónia, a folytonosság vagy a szimmetria hiánya jellemzi. Neve a „dekonstrukció” gondolatából ered, amely a szemiotikai elemzés egyik formája és amelyet Jacques Derrida francia filozófus fejlesztett ki. Azok az építészek, akiknek munkáit gyakran dekonstrukciónak nevezik (bár sok esetben maguk az építészek is elutasítják a címkét), többek között Peter Eisenman, Frank Gehry, Zaha Hadid, Rem Koolhaas, Daniel Libeskind, Bernard Tschumi és Coop Himmelb(l)au.

De Stijl (1917-1931)

Művészeti és formatervezési mozgalom, amely Hollandiában alakult ki, részben az első világháború alatti elszigeteltség következtében. Erős geometriai vonalak használatáról, merész alapszínekről és a különálló funkcionális elemek megkülönböztetéséről ismerhető fel. A művészetben (főleg Mondriannál), a bútorokban és az építészetben alkalmazták. Míg ténylegesen viszonylag kevés épület valósult meg ebben a stílusban, az olyan épületek hatása, mint a Rietveld Schröder-ház (1924) olyan építészek munkáiban is meglátszik, mint Mies van der Rohe.

Dzsentifikáció

Meglévő, leromlott állapotú lakások újjáépítése városi területeken, rehabilitációt vagy felújítást követően, a korábbiakhoz képest jobb jövedelmi viszonyokkal és lehetőségekkel rendelkező új lakosság számára.

E - É

Elavulás

Az az állapot, amikor már egy dologra nincs többé szükség, mert valami újabbat vagy hatékonyabbat találtak ki. Építészeti szempontból a kifejezés azokra az építményekre vonatkozik, amelyek idővel lebontásra kerülnek, mert elavult a gépészeti rendszerük vagy elégtelen bérelhető hellyel rendelkeznek, vagy stílusuk hirtelen kevésbé tetszetőssé válik.

Elemzés / Analízis

Bármilyen anyag vagy absztrakt entitás szétválasztása alkotóelemekre (a szintézissel szemben). Egy folyamat, mint módszer egy dolog természetének tanulmányozására, vagy annak lényeges jellemzőinek és kapcsolatainak meghatározására. Egy összetett téma vagy anyag kisebb részekre bontásának folyamata annak jobb megértése érdekében. Olyan folyamat, amely során a tárgyat technikai, társadalmi és jelentési értelemben vett elsődleges elemei, valamint a köztük lévő kapcsolatokat tanulmányozzák.

Ellenőrzés (monitoring)

Folyamatos kontroll. A helyszínen kezelőjének és a helyi hatóságoknak folyamatosan dolgozniuk kell a világörökség részét képező ingatlanok kezelése, felügyelete és megőrzése érdekében. A tagállamok kötelesek rendszeresen jelentéseket készíteni az örökségvédelem állapotáról és a helyszíneiken bevezetett különféle védelmi intézkedésekről. Ezek a jelentések lehetővé teszik a Világörökségi Bizottság számára, hogy felmérje a helyszínek körülményeit, és végül döntsön a visszatérő problémák megoldására irányuló konkrét intézkedések meghozatalának szükségességéről. Az időszakos jelentéstételi folyamat a Világörökségi Egyezmény tagállamok általi alkalmazásának értékelését tartalmazza. Ezenkívül naprakész információkat biztosít a helyszínekről, hogy rögzítse azok védettségi állapotában bekövetkezett esetleges változásokat. Az időszakos jelentések – amelyeket maguk a tagállamok nyújtanak be – regionális alapon készülnek, a Világörökségi Bizottság megvizsgálja azokat egy előre meghatározott ütemterv szerint, hatéves ciklus szerint.

Érték

Viselkedési elvek vagy normák; közös, intézményi vagy egyéni megítélés arról, hogy mi a fontos a munkában, a kultúrában vagy az életben. A jogalkotás, az irányító hatóságok és / vagy más érdekelt felek által az örökségi helyeknek és objektumoknak tulajdonított pozitív jellemzők. Ezek a jellemzők teszik jelentőssé a helyszínt, és gyakran ezek az okai annak, hogy a társadalom és a hatóságok érdeklődnek egy adott kulturális helyszín vagy objektum iránt. Általában véve a társadalmon belüli csoportok haszonra számítanak azokból az értékekből, amelyet az erőforrásnak tulajdonítanak.

Esztétika

A látottak megtapasztalása, észlelése és átélése az érzelmek skáláján keresztül – a test érzelmi szintű reakciója a látottak észlelésekor. Figyelembe veszi, hogy mi történik az elménkkel, amikor esztétikai tárgyakkal vagy környezetekkel foglalkozunk, például vizuális művészetet nézünk, zenét hallgatunk, verset olvasunk, játékban veszünk részt vagy a természetet fedezünk fel. Az építészet és művészet filozófiája kifejezetten azt vizsgálja, hogy a művészek hogyan képzelik el, alkotják és adják elő a műveket, valamint azt, hogy az emberek hogyan használják, érzik, élvezik és kritizálják azokat. Az esztétika azt vizsgálja, hogy az emberek miért szeretnek egyes műalkotásokat, és miért nem másokat, valamint azt is, hogy a művészet hogyan befolyásolhatja hangulatunkat vagy akár hiedelmeinket.

Építészet (architektúra)

Épületek tervezése és kivitelezése, szó szerinti fordítás görögből: „szilárd építmény”. Az emberi történelem során alakult ki, változó igényeinkre, az épülettechnológiai tervezés innovációjára és a körülöttünk lévő világra vonatkozó szemléletmód változásaira válaszul. Részben a társadalom funkcionális szükségleteire adott válaszként, részben kreatív kifejezésmódként lehetőséget ad környezetünk jobb vagy rosszabb módon történő kialakítására. Az építészet gyakorlata olyan épített környezetet biztosít számunkra, ahol az épületek munkahelyként, otthonként és közösségi térként funkcionálnak.

Építészeti megőrzés (konzerválás)

Építészeti szempontból egy épület vagy hely gondozásának összes olyan folyamatát jelenti, amely hozzájárul ahhoz, hogy az megőrizze építészeti és kulturális jelentőségét. Ebbe beletartoznak azok a folyamatok (használati, építési és vizuális), amelyek célja az épület eredeti esszenciájának megőrzése, eredeti vagy más anyagok felhasználásával, de figyelve arra, hogy az épület vizuális különlegessége megmaradjon. >> Épületvédelem >> Konzerválás (megőrzés)

Építészeti táj

Hasonló építészeti jellemzőkkel rendelkező lehatárolt terület. Olyan téregységet takar, amely a sajátos földrajzi, időjárási, kulturális, gazdasági és egyéb körülmények miatt hasonló építészeti adottságokkal, felismerhető identitással, elemenként egymáshoz való viszonyulással és az egészre befolyásoló hatással rendelkezik, mind alkalmazhatósági, mind vizuális értelemben. >> Kultúrtáj >> Táj

Épített környezet

A környezet részeként ember alkotta szerkezetek és felületek gyűjteményeként létező építészeti objektum. Az épített környezet kifejezés az emberi tevékenység színterét biztosító, ember alkotta környezetre utal, amely az épületektől és parkoktól vagy zöldterületektől a városrészekig és városokig terjed, gyakran magukban foglalva támogató infrastruktúrájukat, például vízellátást vagy energiahálózatokat. Az épített környezet az emberi munka anyagi, térbeli és kulturális terméke, amely egyesíti a fizikai elemeket és az energiát az élet, a munka és a pihenés számára. Úgy határozták meg, mint „az ember alkotta tér, amelyben az emberek nap mint nap élnek, dolgoznak és rekreálódnak”.

Épületcsoport

Különálló vagy összefüggő épületek csoportja, amelyek építészetük, homogenitásuk, tájban elfoglalt helyük miatt történelmi, művészeti vagy tudományos szempontból kiemelkedő egyetemes értékűek.

Épületek alkalmazkodóképessége

Egy épület képessége arra, hogy többféle módon, többször is használható legyen az élettartama során. Például egy épület mozgatható falakkal/válaszfalakkal való megtervezése lehetővé teszi a különböző felhasználók számára, hogy átalakítsák a teret. Ezenkívül a fenntartható tervezés lehetővé teszi, hogy az épület alkalmazkodjon a különböző környezeti helyzetekhez és feltételekhez.

Épületek megőrzése (konzerválás)

Egy épület bölcs felhasználása és kezelése a nemkívánatos változások megelőzése érdekében, amelyek magukban foglalhatják a nem kívánt vagy összeférhetetlen átalakításokat, leromlást, pusztulást, helytelen használatot vagy az épület elhanyagolását. Az építészeti konzerválás az a folyamat, amelynek során egyének vagy csoportok megpróbálják megvédeni értékes épületeiket a nem kívánt változásoktól. Az épületek megőrzése a kulturális és épített környezet egészéhez kapcsolódó értékazonosítási, politikai, szabályozási

és érdekérvényesítési kérdésekre is vonatkozik. Ez a szélesebb kör elismeri, hogy a társadalomnak különféle mechanizmusokkal rendelkezik a történelmi jellegű kulturális erőforrások azonosítására és értékelésére, törvények létrehozására ezen erőforrások védelmére valamint politika és kezelési tervek kidolgozására a bemutatásra, a védelemre és az oktatásra vonatkozóan. Ez a folyamat jellemzően a társadalom tervezési rendszerének egy speciális aspektusaként működik és ennek gyakorlóira az épített vagy történelmi környezet védelmével foglalkozó szakembereknek nevezik. >> Építészeti konzerváció >> Konzerváció

Épületlezárás (mothballing)

Az épület ideiglenes bezárásának folyamata, hogy megóvjuk az időjárástól valamint a vandalizmustól. A lezárás folyamata nem vezethet maradandó károsodáshoz, ezért minden beavatkozást mérlegelni kell a visszafordíthatósága és az általános haszna szempontjából. A folyamat többnyire a következőkből áll:

- Az épület és a hozzá tartozó állapotok vagyoni védelmi biztosítása a vandalizmus és a betörések csökkentése érdekében továbbá a megfelelő szellőzés biztosítása a belső térben.
- Közművek és gépészeti rendszerek biztonságossá tétele vagy módosítása.
- A védelemhez karbantartási és ellenőrzési terv kidolgozása és végrehajtása.

Expresszionizmus (expresszionista építészet) – 1910-1924

Egy európai építészeti mozgalom, párhuzamosan leginkább a Németországban kialakult és uralkodó expresszionista képző- és előadóművészettel. Az expresszionista építészet a modern építészet három domináns stílusának egyike (nemzetközi stílus, expresszionista és konstruktivista építészet). Az expresszionista építészek olyan anyagokat használtak fel mint a beton és az üveg, újszerű szobrászati formák és tömegek létrehozására, amelyek néha eltorzítottak és töredezettek az érzelmi perspektíva kifejezésére. Eme építészet fontos képviselői Bruno Taut, Erich Mendelsohn, Walter Gropius, Mies van der Rohe stb.

F

Fejlesztés

Folyamat, amelynek részeként valami növekszik, megváltozik, fejlettebbé válik. Mint minden folyamat, az építészet is korszerűsödik, az egyes fejlesztések kapcsán a kultúra és a gazdaság közötti területként jelenik meg, ugyanakkor a kulturális örökség része is.

Fenntartható / zöld épület

Folklor

Fenntartható fejlődés

Felmérés

Felújítás
(Renoválás)

Fenntarthatóság

Fejlesztés

Fotogrammetria

Foldepítészet

Futurizmus

Felmérés

Terület felderítése régészeti lelőhelyek felkutatása és előzetes elképzelések megszerzése céljából. Ezt az értékelést általában felszíni minták gyűjtésével, próbagödrök és felmérőárkok ásásával végzik. A felmérés kifejezés a régészeti lelőhely szisztematikus felosztását is jelenti, minden rács egyedi azonosításával (ezt a műveletet hálós rendszernek nevezik).

Felújítás (Renoválás)

Általános kifejezés egy történelmi szerkezet módosítási folyamatának leírására annak hasznos élettartamának meghosszabbítása érdekében. Arra is használják, hogy leírják a meglévő épületeken vagy környékeken végrehajtott fejlesztéseket. Más kifejezések, amelyek szintén a felújításra utalnak: átalakítás, újrahasznosítás és rehabilitáció. A felújítás kisebb frissítéseket jelent, ellentétben az átépítéssel.

Fenntartható fejlődés

Több elem harmonizált előrehaladása a gyakorlatban a közös tevékenységekben vagy a kulturális szokásokban, munkájuk legjobb körülményei érdekében. Egy terület felhasználása annak érdekében, hogy fenntartsa kulturális vagy természeti jelentőségét, és biztosítsa, hogy a használatból származó, a jelen generációk számára hasznos előnyök ne csökkentsék a lehetőséget a jövő nemzedékek szükségleteinek és törekvéseinek kielégítésére. A fenntartható fejlődés összhangban van a fenntartható és tiszteletteljes tervezéssel, amely figyelembe veszi az örökségi helyszíneket, a környezetet, a kultúrát és egyéb szempontokat.

Fenntarthatóság

A haladás olyan formái, amelyek kielégítik a jelen szükségleteit anélkül, hogy veszélyeztetnék a jövő nemzedékek azon képességét, hogy ők is ki tudják elégíteni szükségleteiket. A fenntartható fejlődéshez (vagy fenntarthatósághoz) kapcsolódó kulturális fenntarthatóság a kulturális hiedelmek, kulturális gyakorlatok fenntartásával, az örökségvédelemmel, a kultúrával mint önálló entitással, valamint azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy létezni fog-e egy adott kultúra a jövőben vagy sem.

Fenntartható / zöld épület

Olyan szerkezetekre és a szerkezetekhez kapcsolódó folyamatokra utal, amelyek környezetbarátok és energiahatékonyak. A környezeti tényezőket figyelembe veszik a kezdeti tervezéstől az építkezésen valamint az épület üzemeltetésén és karbantartásán át egészen minden felújításig vagy bontásig.

Folklór (avagy hagyományos és populáris kultúra)

Egy kulturális közösség hagyományokon alapuló alkotásainak összessége, amelyet egy csoport vagy egyének fejlesztenek ki, és elismerik, hogy tükrözik a közösség elvárásait, amennyiben azok megtestesítik annak kulturális és társadalmi identitását és szabványait továbbá értékeit szóban, eljátszással vagy más módon továbbítják. Formái többek között a nyelv, az irodalom, a zene, a tánc, a játékok, a mitológia, a rituálék, a szokások, a kézművesség, az építészet és más művészetek.

Fotogrammetria

Olyan felmérési technika, amelyben egy kétdimenziós vagy háromdimenziós objektum legalább két vagy több, kissé eltérő pozícióból készült fénykép alapján válik mérhetővé. Ezeket a sztereográfoknak nevezzük, amiben két különböző perspektívát biztosítanak a nézőnek ugyanarról a tárgyról, amelyek utánozzák az emberi binokuláris látás perspektíváját. A méréseket a sztereográfokból nyerik ki, és a 3D információkat számítógépes szoftver és hardver segítségével rekonstruálják.

Földépítészet

A népi építészet általában és a földépítészet – világszerte gazdag formai változatosságukkal – egyaránt az őket építő népek anyagi kultúrájának és identitásának őrzői. Ezenkívül széles körben elismerik a fenntarthatóság ősi példáiként, minden változatukban és értelmezésükben. A jelen építészetének tanulnia kell ezekből, ha a jövő fenntartható építészetét keresi.

Futurizmus (futurista építészet) (1912 körül)

A 20. század elején jelent meg Olaszországban. Az antihistorizmus motiválta, és hosszú vízszintes vonalak és áramvonalas formák jellemezték, amelyek gyorsaságot, dinamizmust, mozgást és sürgősséget sugallnak. A futurizmus a második világháború után kiment a divatból, de a futurisztikus képregények népszerűségével és az úrkorszak eljövételével újraértelmezett formában újra megjelent.

G - H

Gótikus építészet (1180–1540)

A 11. és 12. században jelent meg Európában a román stílus közvetlen folytatásaként. Jellemzője volt a vertikális hangsúlyozása, egyre magasabb épületekkel, szinte lehetetlenül karcsú kőszervezetekkel,

hegyes ívekkel és bordás kőboltozatokkal, a falakat nagy üvegfelületekkel díszítették és kívülről támpillérek támasztották. Az építészet számára tipikusak a csúcsívek és a végletekig történő kidolgozottság.

Grafikus rekord

Mindazon technikai megoldásokra használt általános kifejezés amelyek grafikusan vagy fotógrafikus módon írják le egy örökség helyének fizikai megjelenését annak méretbeli és építészeti jellemzőivel együtt: felmérési rajzok, merőleges nézetű visszatörzített fényképek, ortofotó mozaikok illetve 3D modellek stb.

György korabeli stílus (1714-1830)

A reneszánsz építészetben újjáéledt Görögország és Róma klasszikus építészetén alapuló, rendkívül változó stílus, amelyet szimmetria és arány jellemez. Az Egyesült Államokban a „Georgian” kifejezést általában a korszak összes épületének leírására használják, stílustól függetlenül; Nagy-Britanniában általában az „építészeti szándékú” épületekre korlátozódik, amelyek stílusjegyei a korszakra jellemzőek, bár ez széles skálát fed le.

Hamis történelmi megjelenés

Egy műemlék épület, építmény vagy történelmi táj építészeti vagy tervezési jellemzőinek lemásolása, amely folyamat végén a végeredményekről nem lehet kideríteni, hogy azok eredetiek-e vagy modernek. Például a Parthenon pontos másolata Nashville-ben, az USA-ban). Hamis történelemérzéknek is nevezik.

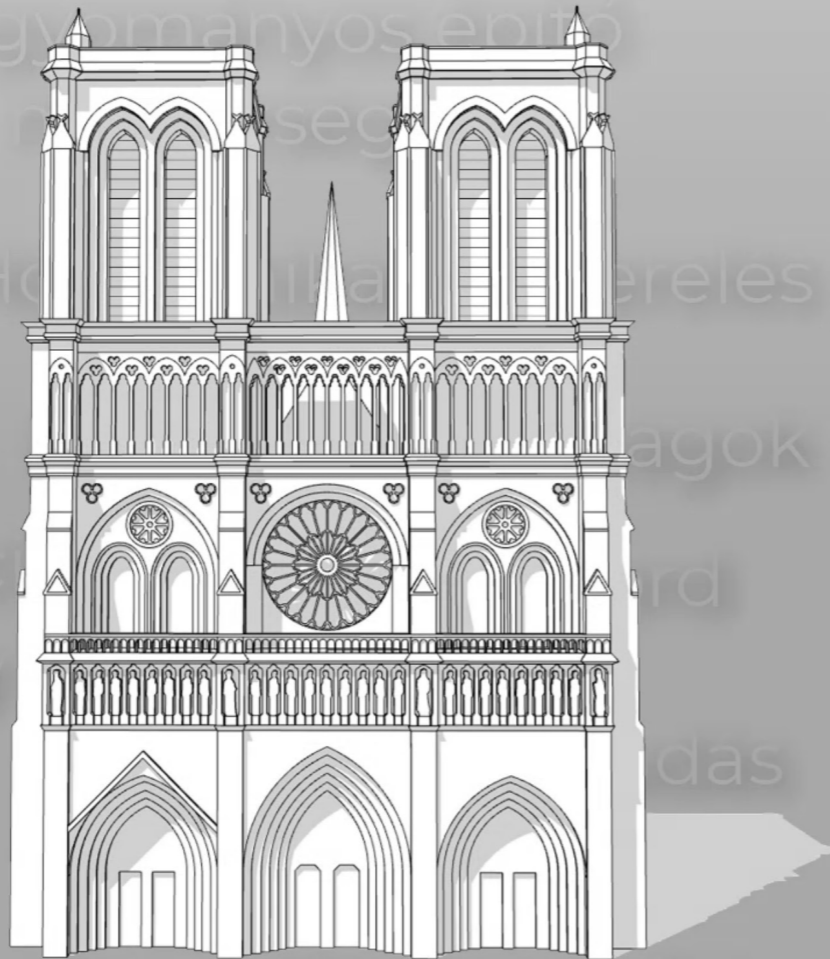
Hagyomány

A kifejezés a latin „traditio” (beavatkozni) szón alapul. A hagyományok a gondolkodást, elveket, értékeket, készségeket, szokásokat, hiedelmeket és cselekvési módokat jelenti, amelyek technikai és szociológiai értelemben egyik generációról a másikra öröklődnek egy adott társadalomban. A szóhagyományok olyan hagyományokra példa, amelyek ma is az emberi társadalom lényeges részét képezik. Ezek a hagyományok olyan történeteket foglalnak magukban, mint a legendák és mítoszok, amelyeket az évek hosszú során keresztül adtak tovább. A hagyományok közé tartozhat a zene és annak stílusai, valamint a költészet és a művészet különböző stílusai is. A hagyományok egy adott embercsoport cselekvési módjára és a mögöttes magyarázatra utalnak.

Hagyományos építő mesterségek

A mesterségüket aktívan művelő építőipari szakmák lazán meghatározott kategorizálása a műemlékek

Gótikus építészet

megóvása, a műemlékvédelem, illetve a meglévő épített környezet megőrzése és karbantartása szempontjából. Bár a hagyományos mesterségek időnként részt vehetnek az új építkezéseken, a kategorizálás hangsúlya a meglévő szerkezeteken végzett munkán van, függetlenül azok korától vagy történelmi értékétől, különös tekintettel az eredeti produktumok és kézműves technikák reprodukálására vagy megőrzésére. Általában magukban foglalják a falazatot, a favázás építkezést, a hagyományos tetőfedést, a kárpitozást, az ács- és asztalosmunkákat, néha a vízvezeték-szerelést, a vakolást, a festést, a kovácsolást és a fémmegmunkálást (bronz és sárgaréz) stb.

Hagyományos tudás

Felhalmozott tudás és megértés az emberi helyről az univerzummal kapcsolatban. Ez magában foglalja a lelki kapcsolatokat, a természeti környezettel való és az emberek közötti kapcsolatokat és a természeti erőforrások használatát, és tükröződik a nyelvben, a társadalmi szervezetekben, az értékekben, az intézményekben és a törvényekben.

Harmonizáció

A különböző jogi rendelkezések vagy rendszerek közelítését vagy összehangolását eredményezi a jelentős különbségek megszüntetésével és minimális követelmények vagy szabványok létrehozásával. A harmonizációt az egységesítés felé tett lépésnek tekinthetjük és bizonyos értelemben a harmonizáció valóban az egységesítést célozza vagy arra törekszik.

Hazaszállítás

Eljárás, amelynek során a kulturális tárgyakat a kormány kérésére visszaadják egy nemzetnek vagy államnak.

Hely

Földrajzilag meghatározott terület. Tartalmazhat elemeket, objektumokat, tereket és nézetekkel rendelkezik. A helynek lehetnek kézzelfogható és megfoghatatlan méretei. Lehet táj, tengeri táj, tereptárgy, terület, helyszín, épület vagy más alkotás, épületcsoport, amelyeket együtt kell értelmezni a kapcsolódó tartalommal és környezettel.

Helyettesítő anyagok

A történelmi anyagok helyettesítésére használt anyagok utánozzák a történelmi anyagok megjelenését és

fizikai tulajdonságait. Leggyakrabban kortárs (jobb) anyagokat alkalmaznak a kulturális örökség szanálására vagy rekonstrukciójára, mivel az idő múlásával az anyagok és technikák is fejlődtek.

Hitelesség

Azonos eredetű elemek, identitás. Valamennyi kulturális értéknek meg kell felelnie az eredetiség alapvető feltételének ahhoz, hogy megmutathassa kimagasló egyetemes értékét. Egy hiteles ingatlan valódi és autentikus módon fejezi ki kulturális értékeit számos olyan tulajdonságon keresztül, mint a formája, az anyagai, a funkciója, az irányítási rendszere, a helye vagy a szelleme.

Homogenitás

Annak a minősége vagy állapota, hogy az egymás melletti objektumok hasonlóak, egységes szerkezetűek vagy összetételűek.

Hőtechnikai felszerelés

Energiatakarékos anyagok és eszközök telepítése a meglévő épületekbe a hőveszteségek minimalizálása és az energiafogyasztás csökkentése érdekében (nagyjából megegyezik az „energiatakarékossági célú utólagos felszereléssel”).

ICCROM

Nemzetközi Központ a Kulturális Javak Megőrzésének és Restaurálásának Tanulmányozásáért (International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property). Az ICCROM egy kormányközi szervezet, amely tagállamai szolgálatában dolgozik a kulturális örökség minden formájának megőrzésének elősegítése érdekében a világ minden régiójában. Szervezete Rómában működik a 2001-es UNESCO Kulturális Sokszerűségről szóló egyetemes nyilatkozat szellemében, amely kimondja, hogy „a kultúrák sokszínűségének tisztelete, a tolerancia, a párbeszéd és az együttműködés, a kölcsönös bizalom és megértés légkörében a nemzetközi béke és a biztonság legjobb garanciái közé tartozik.”

ICOMOS

A Műemlékek és Helyszínek Nemzetközi Tanácsa, Párizs (International Council on Monuments and Sites)

/ Conseil International des Monuments et des sites) egy szakértői hálózat, amely tagjai interdiszciplináris fórumot biztosít tagjai számára, köztük építészeknek, történészeknek, régészeknek, művészettörténészeknek, geográfusoknak, antropológusoknak, mérnököknek és várostervezőknek. Egy szakmai egyesület, amely a kulturális örökség megőrzéséért és védelméért dolgozik szerte a világon. Nemzeti bizottságokból áll, amelyekbe magánszemélyek és intézmények is kérhetik felvételüket. A nemzeti bizottságok mellett az ICOMOS-nak van egy sor nemzetközi tudományos bizottsága (ISC), amelyekben egy-egy tevékenységi terület szakértői cserélnek véleményt és vitázhatnak az örökségvédelem keretében. 1965-ben alapították Varsóban (Lengyelország), székhelye Párizs (Franciaország).

Identitás

Az azonos tárgyi és immateriális értékekhez való tartozás ténye. Egy adott anyag, rendszer, személyiség vagy hely tulajdonsága vagy ennek a tulajdonságnak a felismerése. Az identitás azon jellemzők közötti kapcsolatot is jelentheti, amelyet egy bizonyos stílusnak, helynek vagy személynek tulajdonítanak. A kulturális örökségben az identitás határozza meg a történelmi ingatlan meglévő, eredeti jellemzőit és anyagait.

Integrált örökségvédelem

Az örökség fennmaradásának, gyarapodásának, fenntartásának, helyreállításának, megújításának, hasznosításának és revitalizációjának biztosítását célzó teljes intézkedéscsomag.

Integritás

Etikai szempontból ez a cselekedetek őszinteségét, valódiságát vagy pontosságát jelenti. A természeti és/vagy kulturális örökség illetve attribútumai teljességének és érintetlenségének mértéke. Az integritás feltételeinek vizsgálata tehát szükségessé teszi annak felmérését, hogy a javak milyen mértékben felelnek meg a következőknek: a) minden olyan elemet tartalmaznak-e, amely kiemelkedő egyetemes értékük kifejezéséhez szükséges; b) megfelelő méretűek-e ahhoz, hogy biztosítsák a javak jelentőségét közvetítő jellemzők és folyamatok teljeskörű megjelenítését; c) a fejlődés és/vagy elhanyagoltság káros hatásaitól szenvednek-e.

Interpretáció

Egyéni értelmezés, tények bemutatása. Az értelmezés egy hely kulturális jelentőségének bemutatási módjait jelenti. Az értelmezés az ötletek és érzések közlésének eszköze, amely segít az embereknek, hogy jobban megértsék és értékeljék világukat és abban betöltött szerepüket.

K

Karbantartás

A tárgy, a tartalom vagy a helyszín elrendezésének folyamatos védelme. Technikai értelemben a karbantartás egy műemlék vagy helyszín rendszeres ellenőrzéséből áll és kis léptékű javításokat foglalhat magában (pl. felülettisztítás, védőbevonatok felújítása stb.). A megelőző karbantartás hatékony eszköz a romlás megelőzésére és a nagyszabású konzerváló-helyreállító beavatkozások elkerülésére. A konzerváló kezelést követően végrehajtott megfelelő karbantartási program célja a javult állapot megőrzése. Ezek rutinszerű, ciklikus, roncsolásmentes kezelések, amelyek egy történelmi hely vagy épület romlásának minél nagyobb mértékű lassításához szükségesek.

Karta (charta)

Egy ország népe, egy szervezet vagy egy bizonyos társadalmi csoport jogainak formális nyilatkozata, amelyet egy uralkodó vagy kormány elfogad, vagy amelyet tőle követel. A karta egyben a szakmai szervezetek és tanácsok által elkészített és megerősített formális nyilatkozat a szakma valamely ágában részben vagy egészben fennálló szándékokról, szakmai munkáról illetve jogokról. A karták a kulturális örökség területén is jól ismertek és használt dokumentumok. A világ legtöbb országában számos ismert és használatos karta létezik, például az Athéni Karta (1931), a Velencei Karta (1964) vagy a Burra Karta (1979) stb.

Kezelés

Minden olyan közvetlen beavatkozás, amelyet a kulturális javakon végeznek azzal a céllal, hogy késleltesse a kulturális javak további romlását, vagy segítse a kulturális javak értelmezését. A kezelés a minimális stabilizálástól a kiterjedt helyreállításig vagy rekonstrukcióig terjedhet. A kulturális javak kémiai és / vagy fizikai jellemzőinek szándékos megváltoztatása, elsősorban fennállásának meghosszabbítása érdekében. A kezelés állhat stabilizálásból és / vagy helyreállításból.

Kiáltvány (Manifesto)

Egy olasz szóból származik, amely a latin „manifestum” szóból ered és jelentése “világos” vagy “szembetűnő”. A kibocsátó szándékainak, indítékának vagy nézeteinek nyilvánosan közzétett nyilatkozata, legyen az egyén, csoport, politikai párt vagy kormány. Az építészeti kiáltvány formája egy olyan szöveg, ahol az írott szó felfokozott feszültségét vizuális retorika fejezi ki. A képek, a szlogenek, a rövid szövegek, az expresszív tipográfia

Klasszikus építészet

együttesen alkotják a meggyőződés látszatát egy bizonyos kérdésben és ez a meggyőződés gyakorlati stratégiákban is megmutatkozik.

Kiemelkedő univerzális érték

Egy tulajdonság attribútumai és szempontjai, amelyek az egyetemes érték kifejezéséhez kapcsolódnak. Az attribútumok lehetnek kézzelfoghatóak vagy megfoghatatlanok. Az Üzemeltetési Irányelvek számos olyan tulajdonságtípust jelölnek meg, amelyek kiemelkedő egyetemes értéket közvetíthetnek, ideértve a következőket: forma és kialakítás, anyagok és tartalom, felhasználás és funkció, hagyományok, technikák és irányítási rendszerek; hely és beállítás; nyelv és a szellemi örökség egyéb formái; szellem és érzés; hiedelmek, történetek, ünnepek, rituálék.

Kitöltés (Infill)

Elem, amely mások közé ékelődik. Egyesíti az új szerkezeteket a régiekkel, hogy korszerűsítsen vagy kombináljon épületeket, területet stb. Az érzékeny kitöltés azt jelenti, hogy ez a folyamat a meglévő közösségi értékek és a tér folytonosságának megzavarása nélkül jön létre.

Klasszicista stílus (neoklasszikus építészet) (1750–1920)

A palladiánus építészetből származik, és a klasszikus görög és római építészetből táplálkozik. Lapos, sík minőségű, kiemeli a falat és az elemek elválasztását. A klasszicista építészet figyelemre méltó példái közé tartozik a washingtoni Fehér Ház és a londoni Bank of England.

Klasszikus építészet (i.e. 300 – i.sz. 100)

Közös kifejezés az ókori Görögország és Róma építészetére. Általában olyan építészeti jelöl, amely többé-kevésbé tudatosan a klasszikus ókori görög és római építészet alapelveiből vagy néha még pontosabban Vitruvius római építész munkáiból származik. Bár a klasszikus építészeti stílusok nagyon eltérőek lehetnek, általában elmondható, hogy a díszítő- és építőelemek közös "szókincsére" támaszkodnak. Hivatkozhat bármely olyan építészetre is, amely klasszikus esztétikai filozófiát alkalmaz. A kifejezést a "hagyományos" vagy a "népi építészettől" eltérően is használhatják, bár rendelkezhetnek közös alapelveket.

Konstruktivizmus (konstruktivista építészet) (1920-1932)

A modern építészet egyik formája, amely az 1920-as években és az 1930-as évek elején virágzott a

Szovjetunióban. Egyesítette a fejlett technológiát és a mérnöki munkát egy nyilvánvalóan kommunista társadalmi céllal. Bár több versengő csoportra oszlott, a mozgalom számos úttörő projektet és elkészült épületet hozott létre, mielőtt 1932 körül kiesett a politika kegyéből. A rövid időszak ellenére jelentős hatást gyakorolt az építészet későbbi fejlődésére.

Konzerválás (megőrzés)

Minden olyan intézkedés, amely a kulturális javak jövőbeli megőrzését célozza. A megőrzés célja a kulturális javak fizikai és kémiai természetében megtestesülő, kulturális szempontból jelentős minőségének tanulmányozása, rögzítése, megőrzése és helyreállítása, a lehető legkisebb beavatkozással. A konzerválás a következőket foglalja magában: vizsgálat, dokumentálás, megelőző állagmegóvás, foglalás (a jövőbeni védelem lehetősége), kezelés, helyreállítás, rekonstrukció. >> Építészeti állagmegóvás >> Épületek megőrzése

Konzervátor

Olyan szakember, akinek elsődleges foglalkozása a konzerválás gyakorlata, és aki szakirányú végzettsége, tudása, képzése és tapasztalata révén az építészeti megőrzés minden formáját egyfajta etikai kódexnek megfelelően fogalmazza meg és hajtja végre. A szakemberek felelősek a karbantartásért, a megelőző védelemért, valamint a kulturális és természeti örökség hosszú távú megőrzését célzó kutatásokért. A legtöbb országban speciális vizsgákat is kell tenni az engedélyhez, hogy az illető személy a kulturális örökség védelmével foglalkozhasson.

Koordináció

Egy egység különböző elemeinek harmonizálása, rendszerezése. Emberek vagy csoportok megszervezésének folyamata, hogy megfelelően és jól működjenek együtt és a részek egymással harmonikus módon működjenek a sikeres eredmények elérése érdekében.

Korai modernizmus – 1900–1914

Más néven modern építészet vagy modernista építészet új és innovatív építési technológiákon alapult, különösen üveg, acél és vasbeton felhasználásán. Az az elképzelés, hogy a formának követnie kell a funkciót, a minimalizmus megvalósítása és a díszítések elutasítása.

Környezet

A tér kézzelfogható és megfoghatatlan elemei teljes egészében. A szomszédos objektumok fizikai és társadalmi

elemei, amelyek befolyásolják a területen lévő összes elem életét, különösen a köztük lévő kölcsönhatásokat. A környezet jelentése „körüllévők” (környül lévő); így egy egyén, tárgy, elem vagy rendszer környezete magában foglalja az összes többi entitást, amellyel körülveszi. Az egyének, a tárgyak, az elemek és a rendszerek befolyásolják környezetüket és egyben befolyást szenvednek el általa.

Kritérium

Az ítéloképesség mércéje a gondolatok, szövegek, tervek, projektek illetve végrehajtási szabályok vagy elvek megalkotásakor a szakmai és tudományos megvalósítás számára. Kritériumok alapján választják ki a kiemelkedő univerzális értékű helyszíneket vagy épületeket a világörökségi listára való felvételre, hogy bemutassák az emberi alkotó géniusz remekműveit, ábrázolják a fontos kulturális értékek átadásának példáit, tanúbizonyságul válasszanak egyedi vagy kivételes kulturális hagyományokat vagy civilizációs eredményeket vagy hogy kiemelkedő példát állítsanak egy-egy épülettípusnak, építészeti vagy technológiai együttesnek vagy tájnak, amely illusztrálni képes az emberi történelem egy-egy jelentős szakaszát, stb.

Kulturális értékek

Azok a jelentések, funkciók vagy előnyök, amelyeket a különböző közösségek tulajdonítanak valaminek, amelyet örökségként jelölnek meg, és amelyek megteremtik egy hely vagy tárgy kulturális jelentőségét.

Kulturális javak

Azokat az javakat, amelyeket a kulturális örökség legalább egy kritériumának teljesítése és az eredetiségvizsgálat teljesítése után vettek fel a Világörökségi Listára, kulturális javaknak nevezzük. A fogalom alá azok a tárgyi és immateriális kulturális elemek tartoznak, amelyek legalább egy, a kultúra minden része szempontjából fontos kulturális örökségi kritériumnak megfelelnek, beleértve a hitelességet is.

Kulturális javak dokumentálása

Valamennyi írásos és képi feljegyzés, amely a kulturális javak vizsgálata és kezelése során keletkezett. Adott esetben a dokumentáció tartalmazza a vizsgálati jegyzőkönyveket és jelentést, a kezelési javaslatot, a tulajdonos hozzájárulását, a kezelési jegyzőkönyvet és jelentést, a későbbi gondozásra vonatkozó ajánlásokat, a kulturális javakból vett mintákat és a megfelelő levelezést. A dokumentáció célja:

- a kulturális javak állapotának rögzítése;
- a vizsgálat vagy más örökségvédelmi tevékenység során feltárt információk rögzítése, amelyek elősegítik

- a kulturális javak megértését;
- az ingatlan örökségvédelmi tevékenység miatti változásainak rögzítése és a változtatások indoklása;
- a kulturális javak jövőbeli gondozását és kezelését segítő tájékoztatás nyújtása;
- az örökségvédelmi szakember és a tulajdonos közötti megállapodások rögzítése és
- olyan dokumentumok rendelkezésre bocsátása, amelyek jogi okokból szükségesek.

Kulturális különlegesség

Esztétikai, történelmi, tudományos, társadalmi vagy spirituális érték a múlt, a jelen vagy a jövő generációi számára. A kulturális jelentősége magában a helyben, annak szövetében, elhelyezkedésében, használatában, asszociációkban, jelentésekben, a rekordok között, rokon helyeken és kapcsolódó tárgyokban testesül meg. A helyek különböző egyének vagy csoportok értékeinek széles skáláját fedhetik le.

Kulturális örökség

Egy csoport vagy társadalom fizikai műalkotásainak és immateriális jellemzőinek öröksége, amelyeket a múlt generációitól örökölték, a jelenben tartanak fenn, és a jövő nemzedékei javára ajándékoznak. Egy embercsoporthoz tartozó, nemzedékről nemzedékre átadott hiedelemrendszerek, értékek, filozófiai rendszerek, ismeretek, magatartásformák, szokások, művészeti formák, történelmi múlt, tapasztalatok, nyelvek, társadalmi kapcsolatok, intézmények, valamint anyagi javak és alkotások. Az emberek csoportjait avagy a társadalmakat a faj, a kor, az etnikai hovatartozás, a nyelv, a nemzeti hovatartozás, a vallás vagy más társadalmi kategóriák vagy csoportosulások köthetik össze.

Kulturális sokszínűség

Különböző helyeken, különböző körülmények között és viszonyok között, természeti körülmények között lezajlott önálló, hosszú távú fejlesztések, felfedezések eredménye. Ez a sokféleség az emberiséget alkotó csoportok és társadalmak identitásának egyediségében és sokszínűségében testesül meg. A csere, az innováció és a kreativitás forrásaként a kulturális sokszínűség éppúgy szükséges az emberiség számára, mint a biológiai sokféleség a természet számára.

Kultúrtáj

Az mozdíthatatlan örökség darabjai kulturális javak, és a természet és ember együttes alkotásait jelentik. Ezek az alkotások az emberi társadalom és a települések időbeli alakulását szemléltetik, a természeti környezet által kínált fizikai korlátok és/vagy lehetőségek, valamint az egymást követő külső és belső társadalmi, gazdasági

és kulturális erők hatásai alatt jönnek létre és alakulnak. >> Építészeti táj >> Táj

M

Manierizmus (1530–1600)

Késő reneszánszként is ismert. Az európai művészet egyik stílusa, amely az olaszországi reneszánsz kései éveiben, 1520 körül alakult ki. A stílus szellemi kifinomultságáról és művészi minőségéről is híres. Inkább a kompozíciós feszültséget és az instabilitást részesíti előnyben, szemben a korábbi reneszánsz művészet egyensúlyával és tisztaságával.

Megjelölés (deszignáció)

Az a cselekmény, amelynek során hivatalosan kiválasztanak valakit vagy valamit arra, hogy tegyenek vele valamit vagy valamivé váljon az a dolog vagy személy. Jogi védelemként nyilvánul meg törvény vagy helyi rendelet elfogadása révén. A megjelölés hosszú távú védelmet biztosít és lehetővé teszi az átalakítások és bontások korlátozását és ellenőrzését.

Megelőző gondozás / megelőző védelem

A kulturális javak állapotromlásának és károsodásának mérséklése a következőkre vonatkozó politika és eljárások kialakításával valamint végrehajtásával: megfelelő környezeti feltételek; tárolási, kiállítási, csomagolási, szállítási és felhasználási és karbantartási eljárások; integrált növényvédelem; veszélyhelyzeti készület és reagálás; és újraformázás / másolás.

Megőrzés

Előrelátó műemlékvédelem, az idő hatásai van rá szükség. Egy történelmi hely vagy egy egyedi alkotóelem meglévő anyagainak, formájának és integritásának védelmére, fenntartására és/vagy stabilizálására irányuló tevékenység vagy folyamat a örökségi érték megőrzése során. A megőrzés egy hely vagy épület meglévő állapotának fenntartását és az állapotromlás késleltetését jelenti.

Mezopotámiai építészet (i.e. 4500–2000)

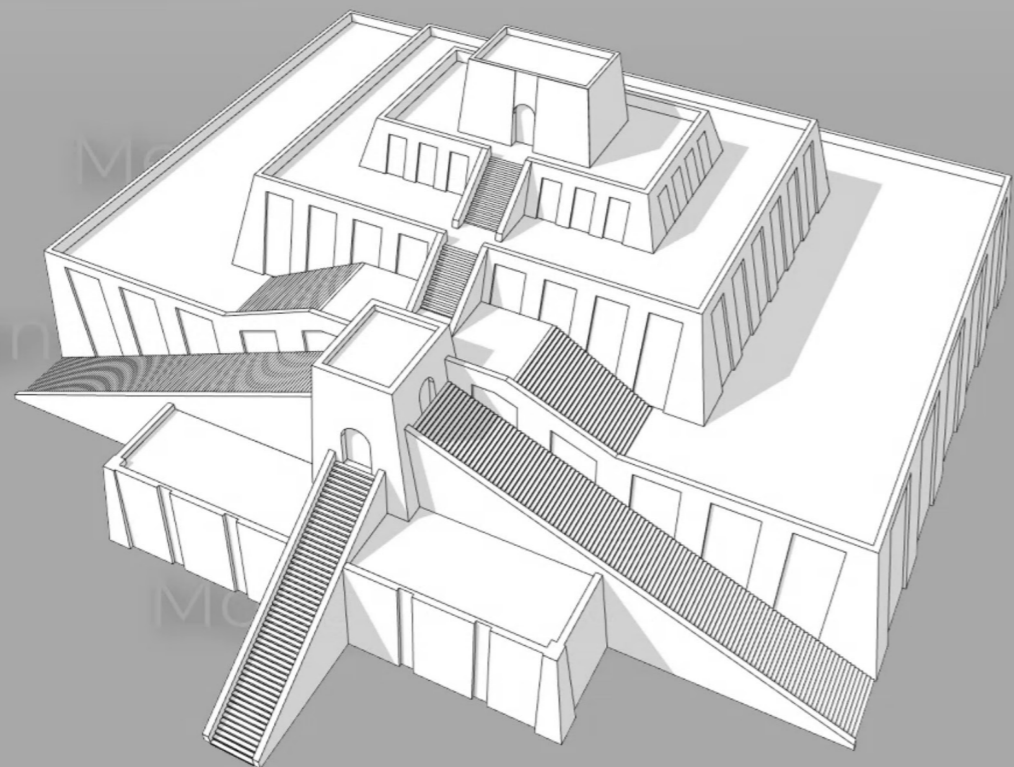
A Tigris és Eufrátesz közének ókori építésze, amely számos különböző kultúrát magában foglal. Eredményei között szerepel a komplex várostervezési rendszerek, az olyan építési épülettípusok kidolgozása, mint az

Megelőző gondozás

Műemlék

Mezopotámiai építészet

Mudéjar stílus

udvaros ház, a zikkuratok valamint a templomegyüttesek részeként épített lépcsős piramisok.

Modernizálás

Olyan kifejezés, amellyel többnyire egy épület későbbi felhasználásra történő felújítását írjuk le. A korszerűsítésre a törvények, a használati igény, a biztonság stb. miatt is szükség lehet. Az utóbbi időben megnövekedett az igény a kulturális örökség hőtechnikai korszerűsítésére az energetikai szegénység elkerülése érdekében.

Modernizmus (1917-1965)

A 20. század fordulóján az neo stílusokkal és a kidolgozott díszítéssel kapcsolatos általános elégedetlenség a modernista építészetet eredményezte, amelyet az a gondolat jellemez, hogy „a forma követi a funkciót”. Ahogy az épületek összetettsége növekedni kezdett (a szerkezeti rendszerek, szolgáltatások és technológia tekintetében), az épülettervezés multidiszciplináris vállalkozássá vált, ahol az épületek különböző típusaira és különböző aspektusaira szakosodott tervezők dolgoztak.

Mudéjar stílus (1125-1600)

Építési és dekorációs technikák szimbiózisa a mór és európai kultúra találkozásának metszéspontjában. Jellemzője, hogy fő anyagként téglát használnak, különösen harangtornyokhoz. A mudéjar stílus nem új formák vagy szerkezetek létrehozásával járt, ellentétben a gótikával vagy a román stílussal, hanem az iszlám és a zsidó művészet és építészet elemeit alkalmazta a középkori és reneszánsz keresztény építészetben.

Műemlék

Emlék- vagy szimbolikus értékű objektum; továbbá olyan építészeti alkotások, monumentális szobrászati és festészeti alkotások, régészeti jellegű elemek vagy építmények, feliratok, barlanglakások és jellegzetességek kombinációi, amelyek történelem, művészet vagy tudomány szempontjából kiemelkedő egyetemes értékűek.

Nemzeti örökség

Olyan értékekkel rendelkező örökségi helyszín, amelyet egy kormányzati egység az adott ország kulturális öröksége vagy történelme szempontjából nemzeti jelentőségűként jelölt meg. Más meghatározás szerint a nemzeti jelentőségű kulturális örökség helyszíne. A nemzeti örökségi helyszínek fizikailag több nemzet találkozási pontjaként is előfordulnak, de térben korlátozott módon, nem fedve le az összes államot vagy etnikai területet. Ha a nemzeti örökség egy nagyobb terület részeként vagy több, helyi adottságokkal rendelkező kulturális entitásként ismerhető el nemzetközi jelentőséggel, akkor a nemzetközi örökség hatálya alá tartozik.

Nemzetközi örökség (a világörökség része is)

Olyan helyszín, amely nemzetközi jelentőségű kulturális örökséggel azonosítható. Olyan helyszín, amely számos nemzet és etnikai csoport kulturális örökségének helyszíne, amelyet szakmai szervezetek tudományos kritériumai alapján határoztak meg és az UNESCO széles körben elismert. Különböző területek vagy tárgyak, amelyek felkerültek az Egyesült Nemzetek Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezetének (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO) Világörökségi Listájára. A helyszíneket a kulturális és természeti világörökség védelméről szóló egyezmény értelmében „kiemelkedő egyetemes értékűnek” minősítik. Ezt a dokumentumot az UNESCO 1972-ben fogadta el, és hivatalosan 1975-ben lépett hatályba, miután húsz ország ratifikálta. Keretet biztosít a nemzetközi együttműködéshez a kulturális javak és természeti területek megőrzésében illetve védelmében világszerte.

Nemzetközi stílus (International Style) (1927-1971)

A 20. század közepén vált népszerűvé. A modernizmus díszmentes, markáns formája volt, az egységek ismétlődése és az üveg széleskörű használata jellemezte. Ez egy olyan stílus, amely még mindig széles körben elterjedt a világ városainak magas épületei révén. A New York-i Világkereskedelmi Központ ikertornyai, a Nemzetközösség (Commonwealth) épülete, az Illinois Institute of Technology kampusza stb.

Népi építészet (Vernakuláris építészet)

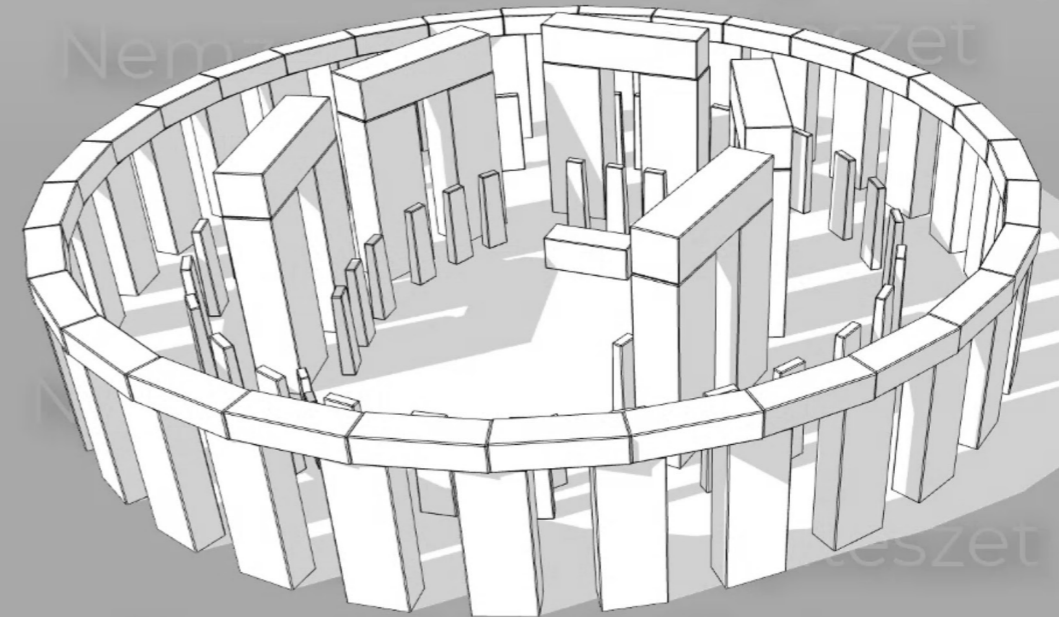
Meghatározható olyan helyi vagy regionális építkezésként, amely az épület helye szerinti terület hagyományos anyagait és erőforrásait használja, képzetlen mesterek által, képzett szakemberek felügyelete nélkül kivitelezve.

Normann építészet

Népi építészet

Neolitikus építészet

Neogotikus

Nemzetközi örökség

Következésképpen ez az építészet szorosan kapcsolódik kontextusához, és tisztában van környezetének sajátos földrajzi jellemzőivel és kulturális vonatkozásaival, amelyek erősen befolyásolják. Emiatt egyedülállóak a világ különböző helyein, és akár az identitás megerősítésének eszközévé is válhatnak.

Neogótikus építészet (1760–1880)

Egy építészeti mozgalom, amely Angliában kezdődött. Népszerűsége gyorsan nőtt a 19. század elején, amikor a neogótikus stílusok egyre komolyabb és tanultabb tisztelői a középkori gótikus építészet újjáélesztésére törekedtek, ellentétben az akkori neoklasszikus stílusokkal. A "Gothic Revival" az eredeti gótikus stílus jegyeiből merít, beleértve a díszítő mintákat, a csúcsdíszeket, a csúcsíves illetve mérműves ablakokat és egyebeket.

Neolitikus építészet (Kr. e. 10 000–2 000)

Nem igazán nevezhető építészetnek, bár van néhány építészeti vonatkozása. Nemcsak menedékházakat, hanem sírokat, vallási épületeket, szimbolikus építményeket és emlékműveket is létrehozott, mint például az Európában és a Földközi-tengeren mentén található megalitok. Néhány ilyen szerkezet különösen jól kidolgozott volt. Az építőanyagok közé tartozott a vályogtégla, a bőr, a textíliák, a kő és a fa.

Neoromán építészet (1840-1900)

Az épület stílusát a 11. és 12. századi román építészet ihlette. A történelmi román stílustól eltérően azonban a neoromán stílusú épületek általában egyszerűbb boltíveket és ablakokat tartalmaztak, mint történelmi társaik.

Normann építészet (1075–1250)

A román építészet külön kategorizált stílusa, amelyet a normannok fejlesztettek ki. A kifejezést hagyományosan az angol román építészetre használják. A normannok nagyszámú kastélyt és erődítményt hoztak létre, köztük tornyokat, kolostorokat, apátságokat, templomokat és katedrálisokat, a szokásos román stílusú lekerekített boltívek és a stílus más regionális változataihoz képest különösen masszív arányok által jellemezhető stílusban.

Nyilatkozat (Deklaráció)

Egy újabb eszköz a normák meghatározására (az ajánlások mellett), amelyet nem szükséges ratifikálni. Az ajánlásokhoz hasonlóan egyetemes elveket fogalmaznak meg, amelyeknek az államok közössége a lehető

legnagyobb tekintélyt és a lehető legszélesebb támogatást kívánja biztosítani. A kifejezést szándékosan választották annak jelzésére, hogy a felek nem kívánnak kötelező érvényű kötelezettségeket létrehozni, hanem csupán bizonyos törekvéseket kívánnak deklarálni, amelyek nem mindig jogilag kötelező erejűek. A kulturális örökség területéről említhetjük a Firenzei Nyilatkozatot (2014) vagy az UNESCO Nyilatkozatot a kulturális örökség szándékos megsemmisítéséről (2003) stb.

Ókori egyiptomi építészet (Kr. e. 3750 - Kr. u. 400)

Az ókori egyiptomiak fontos épületeket emeltek, melyek közül a leghíresebbek a Gízai Nagy Piramis és Szfinx. Egyiptom elhelyezkedéséből adódóan az épületek és műemlékek túlnyomórészt földből, téglából és mészkőből épültek, különösképpen megfelelő mennyiségű építési fa hiányában. Sok épület telepítésekor csillagászati rendező elveket követtek és rabszolgák munkáját vették igénybe az építéshez.

Ókori görög építészet (Kr. e. 900 - Kr.u. 300)

Az ókori görög építészet leginkább a templomairól, valamint a fejlett polgári és vallási eszméiről ismert. Sokféle középület-típust különböztetünk meg részeként a szabadtéri színházaktól és az agóraktól a köztéri műemlékekig. Az építészeti tervezés erősen formalizált díszítő és szerkezeti jellemzőkkel írható le, a stílus egyértelmű fejlődésével három oszloprenden keresztül: dór, jón és korinthoszi.

Örökség (Patrimoine)

Minden olyan természeti, kulturális, tárgyi vagy immateriális vagyon vagy javak csoportja, amelyet egy közösség a történelem és az emlékezet tanújaként elismer, miközben hangsúlyozza az ilyen örökség felügyeletének, védelmének, elismerésének, promótálásának és terjesztésének szükségességét.

Örökség megőrzése / Örökségmenedzsment

Minden olyan tevékenység vagy folyamat, amely egy kulturális erőforrás jellegmeghatározó elemeinek megőrzését célozza, hogy az megőrizze örökségi értékét és meghosszabbítsa fizikai élettartamát. Ez magában foglalhat „megőrzést”, „rehabilitációt”, „helyreállítást”, vagy ezeknek a tevékenységeknek vagy folyamatoknak a kombinációját.

Örökségvédelem / -menedzsment

Egy hely természeti és kulturális örökségi értékeinek gondozása magában foglalja a jogszabályokat, az irányelveket és az örökségmenedzselési kereteket. Az örökség olyan fizikai vagy természeti műtárgyak hagyatéka, amelyeket a múlt generációitól örökölték, amelyeket a jelenben tartanak fenn, és a jövő nemzedékei javára ajándékoznak. Az örökség magában foglalja a kézzelfogható kultúrát (például épületek, műemlékek, tájak és természeti örökségek (beleértve a kulturálisan jelentős tájakat és a biodiverzitást). A kulturális örökség gyakran egyedülálló és pótolhatatlan, ami a megőrzés felelősségét a jelenlegi generációra hárítja.

Őskori építészet (i.e. 3500-ig)

Őskori épületek összefoglaló kategóriája. Ezek meglehetősen egyszerű épületek voltak. A korai emberek kunyhókat készítettek, hogy megvédjék magukat például az esőtől és a vadon élő állatoktól, a rendelkezésre álló anyagok, hely és készségek felhasználásával egy nagyon vegyes építészeti stílust alakítva ki, amely gyakran a helyi erdőkből kivágott fa és a helyi kőfejtőből faragott kő kombinációja volt. Az őskori építészet felöleli a régi kőkorszakot, a középső kőkorszakot és az új kőkorszakot (paleolitikum, mezolitikum és neolitikum), valamint a bronz- és a vaskorszak egy részét.

P - R

Palladianizmus (1615–1690)

Európai építészeti stílus, amelyet Andrea Palladio velencei építész tervei ihlettek. A palladiánus tervek az ókori görögök és rómaiak templomainak szimmetriáján és perspektíváján alapultak. Jellemzője volt az orozatok, a szimmetria valamint az inkább a matematikán alapultak, mint az ornamentikán alapuló arányok használata. A palladiánus építészet leginkább klasszikus homlokzatairól ismerhető fel.

Posztmodern építészet (1950–2007)

A modernizmusra adott reakcióként jelent meg, amelyet egyesek túlságosan szélsőségesnek és sivárnak találtak az ornamentika hiánya miatt. A posztmodern eltávolodott a „doboztól” és a stilisztikai utalásokat gyakran játékos módon vagy szimbolizmust és rejtett jelentést testesített meg. A terveket az egymással ütköző stilisztikai elemek, a szobrászati formák és a trompe l'oeil (festészeti stílus, amelyben a tárgyakat fotorealisztikus részletességgel is ábrázolják) használata jellemzi.

Puffer zóna

Világosan körülhatárolt területek az örökségvédelmi területen kívül és annak határai mentén, amelyek hozzájárulnak a terület kiemelkedő egyetemes értékének védelméhez, megőrzéséhez, kezeléséhez, integritásához, hitelességéhez és fenntarthatóságához. Ahol puffer zónákat határoznak meg, azokat a tagállamnak a világörökség védelme, megőrzése és kezelése iránti elkötelezettség szerves elemének kell tekinteni.

Rehabilitáció

Az a cselekvés vagy folyamat, amely lehetővé teszi egy történelmi hely vagy annak egy részének a folyamatos vagy a kortárs követelményekkel összeegyeztethető használatát, miközben megvédi annak örökségi értékét. Egy történelmi hely vagy egy része állapotának pontos feltárása, helyreállítása vagy ábrázolása, ahogyan az a történelem egy adott időszakában megjelent, az örökségi értékek védelme mellett.

Rekonstrukció (újjáépítés)

Hely vagy épület visszaállítása egy ismert korábbi állapotába, amelyet az új anyagok bevezetése különbözteti meg a helyreállítástól (restaurálástól). Egy nem fennmaradt helyszín, táj, épület, építmény vagy tárgy formájának, jellemzőinek és részleteinek új építkezéssel történő megvalósításának folyamata annak érdekében, hogy megismételje annak egy meghatározott időszaki megjelenését a történelmi helyén.

Rekord

Módszer a műemlékek, épületcsoportok vagy helyszínek fizikai elhelyezkedésének, fejlődésének és adott idő szerinti állapotának, valamint a módosításukkal vagy gondozásukkal kapcsolatos döntések megértéséhez szükséges információk rögzítésére és megszerzésére.

Rend

Az építészeti valóságot a rendetlenség elleni állandó küzdelem jellemzi. Az építészetben a rend olyan szabályrendszerre utal, amely strukturálja a terv alakját, szerkezetét, elrendezését és arányait. A rend minden szervezett rendszer nélkülözhetetlen működése. A rend alapelvei a tengely, a szimmetria, a hierarchia, a transzformáció, a méret, a ritmus, a minta és az ismétlés.

2. Az (oszlop)rend az építészetben az oszlopnak és a hozzá kapcsolódó elemeknek - különösen az oszlop

Reneszánsz építészet

tetejének (az oszlopfőnek) a leíró szakkifejezése. Mivel a görög építészet adja a klasszicizmus alapját, a különböző görög stílusok standard kifejezésekké váltak az építészet szókincsében. A klasszikus épületekben leggyakrabban előforduló három oszloprend a dór, a jón és a korinthuszi.

Reneszánsz építészet (1400–1600)

Európában jelent meg, ahol megélné a klasszikus antikvitások iránt, és új tudományos felfogás alakult ki. Tiszta vonalairól, szimmetriájáról és arányairól volt ismert, amely az ókori Róma építészetére emlékeztet, oszlopok, pilaszterek és gerendák, boltívek és kupolák használatával. A perspektíva megértése az építészeti forma tudatosabb kompozíciójához is vezetett, különösen a szélesebb konstrukciók esetén valamint azt eredményezve, hogy több fény jutott az épületekbe. A gótikus stílust követően jelent meg.

Replika (Másolat)

Pontos másolat. Összességében az örökségben a replikákat nem hamisítványoknak, hanem korábbi elemek másolatainak tekintik. A replikák jól működnek múzeumi környezetben, mert olyan valóságosnak és pontosnak tűnhetnek, hogy az emberek átérezhetik azokat a valódi érzéseket, amelyeket az eredeti tudna kelteni. Azon a kontextuson és az élményen keresztül, amelyet a replika a múzeumi környezetben nyújthat, az embereket becsaphatják azzal, hogy „eredetinek” tekintsék. A replikákat az építészetben is ismerik.

Restaurálás

Részletek, tárgyak restaurálása az eredeti ötlet és felhasználás szerint, megfelelő anyagokkal, de a megépítés szerinti végleges megjelenéssel. Kezelési eljárások, amelyek célja a kulturális javak ismert vagy feltételezett állapotba való visszaállítása, gyakran nem eredeti anyagok hozzáadásával. Az épület-restaurálás egy sajátos kezelési megközelítést és filozófiát jelent az építészeti megőrzés és a műemlékvédelem területén. Hangsúlyozza az olyan objektumok megőrzését a gondos felügyelet és karbantartás révén, mint a történelmi helyek, házak, műemlékek és más jelentős ingatlanok.

Restitúció (visszaállítás)

Az a folyamat, amelynek során a kulturális tárgyak visszakerülnek az egyénhez vagy a közösséghez.

Revitalizáció (Újjáélesztés)

Újjászületés, az építészetben az eredeti állapot visszaállítása. Egy terület vagy utca gazdasági, társadalmi

és kulturális újrakejlődésének folyamatát írja le. Gyakran előfordul, hogy egyes területeken az épületek műemléki értékűek, annak ellenére, hogy a revitalizáció előtt elhanyagolták őket. Ismert a területi megújulás folyamataként is, a gazdaságilag és társadalmilag leromlott fejlődési területek fenntartható fejlődéséhez vezet.

Rokokó (rokokó vagy késő barokk) stílus (1730-1760)

Az építészet, a művészet és az ornamentika kivételesen díszítő jellegű és színházias stílusa, amely az aszimmetriát, a gördülő íveket, az aranyozást, a fehér és pasztell színeket, a faragott díszléceket és a trompe-l'œil freskókat ötvözi a meglepetés, a mozgás és a dráma illúziójával. Gyakran úgy írják le, mint a barokk stílus végső kifejeződését. A rokokó stílus Franciaországban kezdődött az 1730-as években, a formálisabb és geometrikusabb XIV. Lajos-korabeli stílus elleni reakcióként. „Stíl Rocaille-nak” vagy „Rocaille-stílusnak” nevezték. Hamarosan elterjedt Európa más részein, különösen Észak-Olaszországban, Ausztriában, Dél-Németországban, Közép-Európában és Oroszországban, de hatással volt a többi művészetre is, különösen a szobrászatra, a bútorokra, az ezüsttárgyakra, az üvegárukra, a festészetre, a zenére és a színházra is.

Római építészet (Kr. e. 300 – i.sz. 700)

Az ókori római építészet átvette a klasszikus görög építészet nyelvezetének egy részét, a polgári épületek terén hasonló hangsúllyal, ugyanakkor különbözött a görög épületektől és új építészeti stílussá vált. Épülettípusainak széles skálája vált klasszikus mintává, mint például a templomok, fürdők, villák, amfiteátrumok, paloták és cirkuszok. A római építészet olyan fontos szerkezeti elemeket alakított ki, mint például a boltívek, a római keresztboltozat és kupolák, amelyek jellemzően erősek és jól megtervezettek voltak, gyakorta beton felhasználásával. Ez példátlan mélyépítési projektek, például hidak, vízvezetékek és utak kifejlesztéséhez is vezetett.

Román stílus (1050–1170)

A középkori Európa építészeti stílusa, amelyet (félköríves) boltívek jellemeznek. A 12. században belőle fejlődött ki a gótikus stílus, amelyet már csúcsívek jellemeznek. A román építészet példái az egész kontinensen találhatóak, így ez az első páneurópai építészeti stílus a császári római építészet óta.

Romlás

Cselekvés vagy folyamat, amelynek során a minőség, a működés vagy az állapot romlik vagy egyre gyengébb lesz. A romlás azt jelenti, hogy a dolgok szétesnek: valami, ami korábban jó állapotban volt, most meggyengül,

elhhasználódott vagy más módon hanyatlik. A dolgok gyakran romlanak az elhanyagoltság miatt. Az időnek is sok köze van a romláshoz. Az anyag meghibásodásának fizikai megnyilvánulása az üzemi körülmények miatt vagy belső, maguktól lejátszódó folyamatok részeként például repedés, rétegválás, kopás, lyukasodás, pikkelyesedés, foltosodás formájában.

Rugalmasság (Reziliencia)

A reziliencia egy olyan stratégia, amely egy épület, létesítmény vagy közösség képességét javítja a károk megelőzésében és a károk helyreállításában. Minden épületnek van valamilyen funkciója, amelyre tervezték és használták (elsődleges építési programként).

S - SZ

Sebezhetőség

A káros hatásra való hajlam vagy kitettség. A sebezhetőség számos fogalmat foglal magában, beleértve az érzékenységet vagy az ártalmakra való hajlamot valamint a megküzdési és alkalmazkodási képesség hiányát. Azon a strukturális feltételek megléte, beleértve a fizikai, társadalmi, kulturális, gazdasági és politikai rendszereket, amelyek az embereket és a közösségeket kitetté teszik a veszélyek hatásaival szemben, és amelyek lehetővé teszik, hogy egy veszély katasztrófává váljon.

Stabilizálás

A kulturális javak sértetlenségének megőrzését és a minőségromlás minimalizálását célzó kezelési eljárások. Egy hely szövetének megőrzése a meglévő állapotában és az állapotromlás késleltetése vagy lassítása. Beavatkozási folyamat, amely átmeneti intézkedésként alkalmazható egy súlyosan leromlott állapotú épületen, vagy magában foglalhatja egy szerkezet hosszú távú konszolidációját.

Stílusok

Megkülönböztető mód, amely lehetővé teszi a művek összefüggő kategóriákba való csoportosítását, és bármely megkülönböztethető és így felismerhető megoldás, ahogyan egy cselekményt vagy műtárgyat készítenek, vagy azt végre kell hajtani és elkészíteni. Egy műalkotás vizuális megjelenésére utal, amely ugyanazon művész, vagy ugyanabban az időszakban, képzésben, helyszínben, „iskolában”, művészeti mozgalomban vagy régészeti kultúrában keletkezett alkotásokhoz kapcsolódik.

Szabadtéri Építészeti Múzeum (Skanzen)

Teljes épületeket foglal magában, szabadtéri környezetben. A múzeumban helyet kaphatnak a területre költözött veszélyeztetett épületek, nem fennmaradt épületek rekonstrukciói vagy egy adott korszakra jellemző épületek rekreációi.

Szabványok

A történelmi helyek és tárgyak tiszteletteljes megőrzésének normái. A szabványokat évek óta használják az örökségvédelemben, és még ma is fejlődnek. A szabvány útmutatást ad a helyes gyakorlathoz – valaminek a megbeszélte módjához, és egyesíti az emberek letisztult bölcsességét a témában való jártasság vonatkozásában. A szabványokat önkéntes használatra tervezték és módokat kínálnak a dolgok jobb elvégzésére. A szabványok jogilag nem kötelező erejűek, de felhasználhatók a szerződéses megállapodások alátámasztására.

Szanálás

Gyógyulás - az építészetben az eredeti állapotba való visszatéréssel. Olyan intézkedésről van szó, amely egy-egy épület, terület sérült speciális részeit vagy azok lecsökkent jelentőségű funkcióit referencia állapotúvá újíttja vagy legalább közelebb hozza ahhoz. Leggyakrabban a szanálás szót akkor használják, amikor hirtelen szükség miatt avatkoznak be egy-egy épületbe, például vízszigetelés javítása, falak tisztítása stb.

Származási igazolás

Egy dokumentum, például az öröklés tényét igazoló papír, kiviteli engedély, végrendelet, szerződés, bírósági határozat vagy közigazgatási hatósági határozat, eladási iratkivonat vagy más hiteles okirat, amely igazolja, hogy az érintett személy régészeti lelet vagy gyűjtemény tulajdonjogát vagy őrzését megszerezte. A származás igazolása lehet szakvélemény, korábbi tulajdonos vagy más tanú nyilatkozata vagy bármilyen egyéb dokumentum, például fénykép, videófelvétel vagy nyomtatott sajtóban megjelent publikáció. A származás bizonyítékának minősül a régészeti lelet feltárásának bejelentése vagy a kulturális örökség különböző törvényei szerinti felügyelet alá vételének bejelentése is.

Szecesszió (Art Nouveau, Jugendstil) (1890–1910)

A régi és az új között folyó küzdelem megtestesülése volt. Bár a 19. századi neo stílusok jó részét elutasította, magáévá tette a rokkó egyes elemeit, az organikus formákat és az iparművészetet, amelyet Hector Guimard párizsi metrólejárói olyan jól jellemeznek. A szecesszió figyelemre méltó képviselői az építészetben

Mackintosh és Gaudi. A szecessziót különböző nyelveken más-más néven ismerik: németül Jugendstil, olaszul Stile Liberty, katalánul Modernisme català stb. Angolul Modern Style néven is ismert.

Szellemi kulturális örökség

Szellemi tevékenységek, alakítások, kifejezések, ismeretek, készségek valamint a kulturális örökség részeként elismert közösségek, csoportok és esetenként egyének értékeivel kapcsolatos eszközök, tárgyak, műtárgyak, kulturális terek. Ezt a nemzedékről nemzedékre továbbadott szellemi kulturális örökséget a közösségek és csoportok folyamatosan újraterektik környezetük, természettel való kölcsönhatásuk és történelmük hatására, identitástudatot és folytonosságot biztosítva számukra, elősegítve a kulturális sokszínűség tiszteltetését és az emberi kreativitást. Kizárólag olyan szellemi kulturális örökséget számba vétele igazolható, amely összeegyeztethető a meglévő nemzetközi emberi jogi eszközökkel, valamint a közösségek, csoportok és egyének közötti kölcsönös tisztelettel valamint a fenntartható fejlődés követelményeivel.

Szerző

A kulturális javakat tervező vagy létrehozó személy(ek), illetve a kulturális javak alkotóját, tervezőjét jogi, erkölcsi vagy szellemi jogon képviselő(k).

Szimbólum

Olyan tárgy, szó vagy cselekvés, amely valami mást jelöl, és közöttük nincs kulturálisan meghatározott természetes kapcsolat. Minden, amit az ember élete során tesz, kulturális szimbolikán alapul és szerveződik. A szimbolizmus annak fizikai ábrázolása, amikor valami elvont eszmét vagy fogalmakat képvisel. Néhány jó példa a szimbólumokra / szimbolikára a tárgyak, figurák, hangok és színek. A kulturális örökség tárgyai a közös értékek, hagyományok és szokások fontos szimbólumai és kifejezői.

Szocialista építészet (1945–1980)

Az életmód szocialista átalakulása megkövetelte a település fogalmának minőségi megváltoztatását a város mindhárom elemének: az ipar, a lakásépítés és a szociális intézmények szerves kölcsönhatása alapján. Az építészet funkcionális vonatkozásai ezért ennek megfelelően megváltoztak. Különleges építészeti stílus, jól ismert a volt szocialista országokban, ahol tömegesen építettek kollektív épületeket, hogy megoldják a lakásproblémát, a II. világháborúban lerombolt épületek hiányát. Mindazonáltal azzal a céllal is készültek ezek az épületek, hogy megmutassák a világ nem szocialista részének a nemzeti együttműködés lehetőségét.

T

Tájkép

Egy terület vagy tájrészlet összes látható jellemzője. Olyan külső terek, amelyek kulturális (beleértve a spirituális) jelentést kaptak, vagy a múltban esztétikai, kulturális vagy funkcionális okokból szándékosan kialakították őket, például városi parkká, temetővé vagy ház melletti kertté. A tájak magukban foglalják a terepmintákat és -formákat, a térszervezést és a növényzetet. Tartalmazzák a kapcsolódó keringési rendszereket, vízi objektumokat, épített jellemzőket és látványokat vagy egyéb vizuális kapcsolatokat is. > Építészeti táj, > Kultúrtáj > Tervezett táj.

Tájékoztató pontok, nevezetes objektumok (épületek)

Ismert vagy ismeretlen környezetben való tájékozódáshoz használt felismerhető természetes vagy mesterséges jellemzők; olyan jellemző, amely kiemelkedik a közvetlen környezetből és gyakran nagy távolságból is látható. A mai szóhasználatban a kifejezés alkalmazható kisebb, helyi vagy nemzeti szimbólummá vált építményekre vagy jellemzőkre is. A modern szóhasználatban a tájékoztató pontok / nevezetes objektumok közé tartozik minden, ami könnyen felismerhető, például emlékmű, épület vagy egyéb építmény.

Tárgyi (kézzel fogható) kulturális örökség

A társadalmon belül előállított, fenntartott és továbbadott kultúra fizikai megnyilvánulásából áll. Kulturális jelentőséggel bír. A tárgyi kulturális örökség a következőkre vonatkozhat: emberi tartózkodási hely – ideértve az épületeket, falvakat, városokat, építményeket, dokumentumokat és archívumokat, műalkotásokat, kézműves tárgyakat, hangszereket, bútorokat, ruházati tárgyakat, személyes dekorációs tárgyakat; vallási, rituális és temetési tárgyakat; szerszámokat és mechanikus berendezéseket; és ipari rendszereket. > Kulturális Örökség

Tartósság

Az a képesség, hogy valami hosszú ideig romlás nélkül létezen. Az örökségvédelemben minden olyan tevékenység vagy folyamat, amely egy kulturális erőforrás jellegét meghatározó elemeinek megőrzésére irányul, annak örökségi értékének megőrzése és fizikai élettartamának meghosszabbítása érdekében. Ez magában foglalhatja a „megőrzést”, „rehabilitációt”, „helyreállítást” vagy ezeknek a tevékenységeknek vagy folyamatoknak a kombinációját. A latin eredetű durabilis szó „tartósságot vagy állandóságot” jelent, és a „durare” igéből származik, amely annyit tesz: „tartani vagy megkeményedni”. A tartósság az állandóság vagy az erő

minőségét írja le, amely valamit működésben tart vagy összetart.

Teljeskörű rekord

Az objektum vagy szerkezet vagy dokumentáció szempontjából fontos összes adat kombinációja, amely tartalmazza az összes előírt és szükséges elemet. Különböző módszerek kombinációja, például dokumentálással, méréssel, tervrajzokkal, képkészítéssel, fotogrammetriával stb. minden lehetséges formában, a szükséges adatokkal a technikáról, az építésről, a használatról és a megjelenésről, műszaki rajzokkal, sémákkal és szimulációkkal az megfelelő értelmezéshez.

Tér

A fizikai helyszínre és lényegi jelentésére utal a kifejezés. A tér akkor válik helyé, ha az egyéni jelentést és társadalmi jelentőséget kap.

Természeti örökség

Fizikai és biológiai képződményekből vagy ilyen képződmények csoportjaiból álló természeti adottságok, amelyek esztétikai vagy tudományos szempontból kiemelkedő egyetemes értékkel bírnak. Geológiai, fiziográfiai képződmények és pontosan körülhatárolt területek, amelyek tudományos vagy természetvédelmi szempontból kiemelkedő egyetemes értékűek, veszélyeztetett állat- és növényfajok élőhelyét jelentik, természeti lelőhelyek vagy pontosan körülhatárolt természeti területek, amelyek egyetemes szempontból kiemelkedő értékűek a tudomány vagy a természeti szépség megőrzése szempontjából.

Tervezett tájkép

Az emberek által elsősorban a hasznosíthatóság szempontjából és az esztétikai hatás érdekében módosított földterület. A történések a kifejezést a földterületek különféle típusainak, például kertek, parkok, temetők és birtokok megjelölésére használják. Az ilyen helyszíneket gyakran történelmi vagy művészeti értékük miatt védik. A tervezett táj tartalmazhat terepformát, vizet, épített objektumokat, fákat és növényeket, amelyek mindegyike lehet természetes vagy telepített. A tervezett táj eltér az építészeti tájtól, hiszen a tervezett tájakon az építési terület is művészileg átgondolt, feldolgozott formában jelenik meg. Az építészeti táj egyben az egész területet is jelenti, ahol egy-egy gyakori területtípus megjelenését láthatjuk.

Tipológia

Azonos vagy hasonló elemek elméleti rendszere, amelyek egy részlet vagy az egész egység műszaki vagy vizuális jellemzőiként együtt működnek. A típusok tanulmányozása vagy egy dolog típusainak szisztematikus osztályozása közös jellemzőik szerint. A tipológia a tények megtalálása, megszámlálása és osztályozása, más érzékszervekkel és az általános típus szerinti osztályozás logikai rendszerein keresztül. A típusok vagy kategóriák alapján történő tanulmányozást, elemzést vagy osztályozást jelenti.

Történelmi és építészeti területek

Olyan területek, amelyek egy vagy több olyan épületet vagy helyet tartalmaznak, ahol történelmi események történtek vagy amelyek a közösség kulturális vagy művészeti örökségéhez kapcsolódó, figyelemre méltó építészeti, régészeti vagy egyéb jellemzők miatt különleges közösségi értékkel bírnak, és amelyek olyan jelentőségűek, hogy indokolják a felügyeletet és megőrzést.

Történelmi épületek

Olyan épület vagy építmény, amely valamilyen „történelmi értékkel” rendelkezik, pl. a jelenben élő emberek valamilyen módon kapcsolódnak hozzá a múlt eseményei révén. Ez az érték indokolja, hogy figyelembe vegyék a tervezés során meghozandó döntéseknél. Egy épület különleges műemléki érdeklődésre tarthat számot egy-egy történelmi esemény vagy időszak szempontjából való fontossága vagy országos jelentőségű személyekhez való kötődése miatt. Alternatív megoldásként maga az épület különleges történelmi érdeklődésre is számot tarthat például az építési módjai, tervei vagy különleges építészeti jelentősége miatt.

Történelmi érték

A minőségek relatív társadalmi hozzárendelése bizonyos épületekhez és helyekhez a társadalom értékítéletétől függően és időben változó módon. Egyes értékek konkrétan a műemlék vagy helyszín belső vonatkozásaihoz (tervezés, anyag és kivitelezés), míg más értékek a helyhez és a környezethez való viszonyához köthetők.

Történelmi / hagyományos építőanyagok

A 19. és 20. századi acélok, vasbetonok, műanyagok, gyanták és mesterségesen kivont szövetek megjelenése előtt az építőiparban minden természetben előforduló anyag. Ilyen anyagok például a kő, a fa, a széna, az agyag.

Tudományos rekordok

A kutatási, vizsgálati és megőrzési tevékenységek eredménye, amely a különböző örökségvédelmi szakemberek által biztosított kutatási / vizsgálati feljegyzésekből áll. Egy értelmezési és szelekciós folyamat révén az összes releváns kutatási / vizsgálati feljegyzés együttes vizsgálata teljes képet ad a kulturális örökségi helyvel kapcsolatos aktuális tudományos ismeretekről.

Tudor építészeti stílus (1485–1603)

A középkori építészet végső állomása Angliában, valamint kísérlet a reneszánsz építészet bevezetésére. A népi építészet sokkal lassabban mozgó stílusában a „Tudor” olyan struktúrák megtestesítőjévé vált, mint a favázas szerkezetek, amelyek az 1485 előttről fennmaradt néhány épületet, illetve a Stuart-korszakból fennmaradt épületeket jellemzik.

U - Ú

UNESCO

Az Egyesült Nemzetek Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezete. Az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) szakosodott ügynöksége, amelynek célja a világbéke és a biztonság előmozdítása az oktatás, a művészetek, a tudomány és a kultúra terén folytatott nemzetközi együttműködés révén. 1945-ben alapították. A világ kultúrájának és a tudomány fókuszpontjaként az UNESCO tevékenysége az évek során kiszélesedett; segíti a világirodalom fordítását és terjesztését, segíti a kulturális és természeti jelentőségű világörökségi helyszínek létrehozását és biztonságát, a világméretű digitális szakadék áthidalására törekszik, valamint információn és kommunikáción keresztül befogadó tudástársadalmakat hoz létre. Az UNESCO számos kezdeményezést és globális mozgalmat indított, mint például az Oktatás Mindenkinnek, hogy tovább mozdítsa elő alapvető célkitűzéseit.

Újrafejlesztés

Részletek, építészet vagy városi területek újratervezése, letisztítása, rekonstrukciója vagy felújítása az elsődleges felhasználást követően azonos vagy továbbfejlesztett tevékenységgel. Olyan lakó-, kereskedelmi és ipari épületek kialakítása, amelyek az adott helyen megfelelőek vagy szükségesek. Új épület építése egy olyan területen, amely már meglévő használattal rendelkezik vagy meglévő felhasználási módok felújítása a helyszínen. Az újrafejlesztés általában egy olyan stratégia, amely egy sor beavatkozáson keresztül rehabilitálja a romos városi területeket.

Újrafelhasználás

Az építőanyag többszöri felhasználása ugyanabban a formában, ugyanarra a célra. A kifejezést az épületek adaptív újrafelhasználásában is használják. Egy meglévő szerkezet új céllal történő újrahaznosítására utal. Például a régi iskola újrahaznosítása lakássá. Az adaptív újrahazsnálati beavatkozások magukban foglalhatják az építészeti megőrzést, a felújítást, a homlokzati beavatkozásokat, az integrációt és az infrastruktúra újrahaznosítását.

Újrahaznosítás

Meglévő épületek, anyagok vagy részletek újrafelhasználása vagy hasonló vagy új célra való adaptálása. Mivel ez a tevékenység sok más beavatkozást is magában foglalhat, mint például a felújítást, utólagos felszerelést, rehabilitációt, rekonstrukciót vagy restaurálást, ezért értelmezhetjük gyűjtőfogalomként is. Egyes esetekben örökségvédelmi tevékenységnek is tekinthető, mivel a régi tárgyak egyes részletei más épületekben vagy múzeumokban is felhasználhatók.

Utólagos felszerelés

Meglévő épületek és rendszerek felújítása a lakók változó igényeihez igazodva. A célok között szerepel a nagyobb energiahatékonyság és a fenntarthatóság. Az utólag felszerelt épületek gyakran fenntarthatóbbak, mint az új épületek építése, attól függően, hogy a beépített energia hány százalékát lehet megspórolni.

V

Védelem

Általános védelem. Jogi értelemben a megőrzés az a tevékenység, amely egy műemlék, helyszín vagy történelmi terület fennmaradásához szükséges feltételeket biztosítja. A kifejezés a történelmi helyszínek fizikai védelmére is vonatkozik, hogy biztosítsák azok biztonságát a lopás vagy vandalizmus valamint a környezeti támadások és vizuális behatások ellen. A pufferzónák védelmet nyújtanak a történelmi területeknek is. A jogalkotáson és tervezési normákon alapuló jogi védelem célja a káros kezelés elleni védekezés garantálása, a megfelelő cselekvés iránymutatása és a megfelelő büntető szankciók bevezetése. A fizikai védelem magában foglalja a tetők, óvóhelyek, burkolatok stb. felszerelését vagy akár egy veszélyeztetett tárgy biztonságba helyezését.

Viktoriánus építészet (1845–1900)

Építészeti neo stílusok gyűjteménye. A viktoriánus stílus Viktória királynő (1837–1901) angliai uralkodására utal, amelyet viktoriánus korszaknak is neveznek, és ebben az időszakban a viktoriánusként ismert stílusokat használták az építőiparban. A tipikus "viktoriánus" építészet számos eleme azonban csak később, Viktória uralkodása alatt vált népszerűvé. A stílusok gyakran tartalmazták a történelmi stílusok újraértelmezéseit és eklektikus újjáélesztését.

Világörökség

Az Egyesült Nemzetek Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezete (UNESCO) által kezelt nemzetközi egyezmény által jogi védelem alatt álló nevezetesség vagy terület, mivel kulturális, történelmi, tudományos vagy egyéb jelentőséggel bír. Háromféle helyszín létezik: kulturális, természeti és vegyes.

Világörökségi jelölti lista

Az UNESCO Világörökségi Egyezmény egyes tagállamai által kidolgozott jegyzék azon kulturális és természeti helyszínekről, amelyeket a következő öt-tíz évben a világörökségi listára kívánnak jelölni. Ez bármikor frissíthető. Ez egy fontos lépés, mivel a Világörökségi Bizottság nem mérlegelheti a világörökségi listára való felvételre való jelölést, kivéve, ha az ingatlan már felkerült a tagállam előzetes jelölti listájára.

Visszaállítás

Az épület visszaállítása a helyreállítás (restaurálás) és a felújítás (renováció) közé esik. Egy telek vagy épület történelmi jellemzőit figyelembe veszik az új tervek és kiegészítések bevezetésekor, miközben az építészeti technológiák gyakorlati tanulságaira és alapjaira támaszkodnak. Esetenként a visszaállítás magában foglalhatja a hiányzó vagy sérült történelmi jellemzők pótlását, amely lehet pontos másolat vagy más módon kompatibilis kialakítás.

Víz alatti kulturális örökség

Több évezredes közös emlékezetünk tanúja, amely a tengerek, tavak, folyók stb. alatt helyezkedik el. Rejtett a szem elől, és emiatt a felszín alatt részben védett a felbecsülhetetlen értékű örökség, amely nagyrészt ismeretlen és alábecsült. Senki sem tudja ténylegesen megvédeni az ismeretlent. Bár lehetnek rá vonatkozó szabványaink, a víz alatti kulturális örökség kezelésének módja továbbra is problémát jelenthet, mivel a víz alatt fekszik, és számos veszélyt .

Vizsgálat

Minden olyan tevékenység, amelyet egy kulturális javak szerkezetének, anyagainak, releváns történetének és állapotának meghatározására végeznek, beleértve a romlás, az átalakulás és az veszteségek mértékét. A vizsgálat magában foglalja a vonatkozó anyagok elemzését és tanulmányozását, valamint a vonatkozó történelmi és kortárs információk tanulmányozását.

Hivatkozások

http://ip51.icomos.org/~fleblanc/documents/terminology/doc_terminology_e.html
<http://whc.unesco.org/archive/gloss96.htm>
<http://besednjak.si/>
<https://fran.si/>
<https://sl.pons.com/prevod>
<https://evroterm.vlada.si/slovarji>
<http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>
<https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780198606789.001.0001/acref-9780198606789>
<http://www.archidict.com/en/>
<https://buffaloah.com/a/DCTNRY/vocab.html>
<https://architecturaltrust.org/outreach/education/glossary-of-architectural-terms/>
<http://www.visualdictionaryonline.com/arts-architecture/architecture.php>
<http://www.lookingatbuildings.org.uk/glossary/glossary.html>